دیدو بۆچوونە سیاسییەکانی

هاوڕێ د. میرۆ عەلیار

کۆکردنەوە و ئامادە کردنی: ڕەحمان نەقشی

پێڕست

١- دەوڵەتی ئوتریش لە نێوان دوو ڕیسواییدا!! .... وتووێژ ٣

٢- ئاخاوتنی لە سمیناری: "ئێران داهاتوویەکی بێ زوڵم و زۆری دەبێ" لە پارلمانی سوێد ٦

٣- ئەگەر پەسەند کراوەکانی کۆنگرەی سێزدە بکەینە بنەما، زۆر کێشەمان لە کۆڵ دەکاتەوە ١٢

٤- ڕابووونەوەی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران ڕەوا و پاساوهەڵگرە! ١٤

٥- ٣٧ ساڵ کۆماری ئیسلامی ٢١

٦- ئایا کۆماری ئیسلامی دەتوانێ لە دەرفەتی ڕێککەوتن لەگەڵ ڕۆژاوا کەڵک وەرگرێ؟ ٢٨

٧- هەڵبژاردن بەبێ مافی بەشداریی سیاسی! ٣٢

٨- پەیامی بە بۆنەی ٢ی ڕێبەندان، ٧٢ەمین ساڵڕۆژی دامەزرانی کۆماری کوردستان ٣٦

٩- تارمایی ریفراندۆمی کوردستان درز دەخاتە بەستەڵەکی خۆرهەڵاتی ناوەڕاستەوە ٤٣

١٠- ڕابووونەوەی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران ڕەوا و پاساوهەڵگرە.! ٤٦

١١- وتووێژی گۆڤاری "شەقام" .... زامدار ئەحمەد ٥٣

١٢- کورد لە ستراتیژی ڕۆژئاوادا ٥٧

١٣- جووڵانەوەی ڕزگاریخواز کولتووری دێموکراتیک دەخوازێ ٦٠

١٤- هەڵسەنگاندن و خەسارناسێکی خێرای خەباتی ڕزگاریخوازی کورد و پێداویستییەکانی ٧٠

١٥- وتەکانی بەڕێز د.میرۆ عەلیار لە ڕێوڕەسمی ساڵیادی شەهیدانی میکۆنۆس ١٠٤

١٦- هێز، بەهێزبوون و هێمای هێز و دەسەڵات ١١٢

١٧- کورتەیەک سەبارەت بە خەباتی نەتەوەیی، قۆناخ و تایبەتمەندییەکانی ١٢٠

١٨- دژایەتی لەگەڵ شەڕ! ١٣٠

١٩- لە سییەمین ساڵی تێرورکرانی دوکتور عەبدولڕەحمان قاسملوو و هاوڕێیانیدا ١٣٤

٢٠- کورد هیچی نییە بیدا بە کۆماری ئیسلامی! ١٣٩

٢١- ڕێککەوتنی وڵاتانی عەرەبی و ئیسرائیل، پرسی فەلەستین و دەرسێک بۆ کورد ١٤٣

٢٢- شەڕی نێوان کۆماری ئازەربایجان و ئەرمەنستان و دەوری کۆماری ئیسلامیی ئێران ١٤٧

٢٣- ڕووداوێکی دیکە، دەرسێکی دیکە! ١٥١

دەوڵەتی ئوتریش لە نێوان دوو ریسواییدا!!

وتووێژ:

١٧ ساڵ بەسەر کارەساتی تیرۆری دوکتور قاسملوو، سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانو هاوڕێیانی: عەبدوڵڵا قادریئازەرو د. فازڵ رەسووڵدا رابردوە. پەروەندەی ئەم تیرۆرە سەرەڕای داوای بنەماڵەی قوربانییەکان و رەخنەو ناڕەزایەتیی حیزبی دێموکراتو رێکخراوو کەسایەتییە دیموکراتو مرۆڤدۆستەکان، لە لایەن دەوڵەتی ئوتریشەوە، هەروا بە داخراوی ماوەتەوە.

بۆ تیشک خستنەسەر بارودۆخی ئەم پەروەندەیەو، هۆیەکانی هەڵوێستی شەرماویی دەوڵەتی ئەو وڵاتە هەر لە سەرەتای رووداوەکەوە تا ئێستا، ئەم وتووێژەمان لەگەڵ بەڕێز دوکتور میرۆ عەلیار ئەندامی جێگری کۆمیتەی ناوەندیی حیزبی دێموکرات کە بۆخۆی لە ئوتریش دەژی، پێکهێناوە. بە پێی وەڵامەکانی د. عەلیار، دەوڵەتی ئوتریش بۆ ئەوەی رێژیمی ئێران پەردە لەسەر "ریسوایی نۆریکۆم" لانەدا، ریسوایی بەڕێکردنەوەی بکوژانی دوکتور قاسملوو بۆ تارانو دەستبەسەرداگرتنی پەروەندەی ئەم تیرۆرەی بۆخۆی هەڵبژاردوە.

پرسیار: ئایا هەر لەجێدا شتێک بە نێوی پەروەندەی تیرۆری د. قاسملوو یا ڕووداوی ١٣ی ژووئیە لە دەزگای قەزایی یان پۆلیسی ئوتریشدا هەیە؟

وەڵام: بەڵێ، پەروەندەی تیرۆری د. قاسملوو و هاوڕێیانی هەر دوای ڕووداوەکەو دیاریکردنی وەکیل لەلایەن بنەماڵەی شەهیدەکانەوە، پێکهاتو ئێستاش دانەخراوە، بەڵکوو ڕاگیراوە.

پرسیار: هۆیەکانی ڕاگرتنی ئەم پەروەندەیە چین؟ کاربەدەستانی ئوتریش چ هۆیەک باس دەکەنو ڕای خۆت لەم بارەوە چییە؟

وەڵام: کاربەدەستانی ئوتریش دەڵێن ئەوان هەتا ئێستا بەڵگەیەکی نوێو لەباری حوقووقییەوە وا قایمو موستەنەدیان نەکەوتۆتە دەستی کە کافی بێ بۆ کردنەوەی پەروەندەکە. بە بڕوای من ئەو قسەیە بەم شێوەیە راست نیە. لە مێژووی تیرۆرە سیاسییەکانو تەنانەت زۆر قەتڵی دیکەشدا باو بووەو باوە کە زانیارییەکان تەبەقەبەندی دەکرێن، واتە ئەو

زانیاری‌یانەی بە وەکیلو بنەماڵەی "قاتل"و "مقتول"و هەروەها خەڵک ڕادەگەیەندرێن (گشتی)و، ئەو زانیاری‌یانەی پۆلیسو دەزگای قەزایی لە لای خۆیان ڕایاندەگرن (تایبەتی)و بیروڕای گشتی لێیان ئاگادار نابن. جا ئەگەر تەنیا زانیاری‌یە گشتی‌یەکانیش بکەینە پێوانە، کاربەدەستانی ئوتریش بەڵگە حاشاهەڵنەگرەکانی تاوانباربوونی کۆماری ئیسلامی‌یان لەقیس خۆ دا، یان شاردەوەو، یان وەپشت گوێ خست.

جارێ ئەوان قاتڵەکانیان کە کەوتبوونە دەست پۆلیس بەبێ ئەوەی بدرێنە دادگا، بە ترسنۆکانەترین شێوە لە ئوتریش ڕاپەڕاندن و بەرێی تارانیان کردنەوە. ئەمەش لە کاتێکدا بوو کە محەممەد جەعفەر سەحراڕوودی و ئەمیرمەنسوور بزورگیان لە کاتی لێپرسینەوە (بازجویی)ی پۆلیسدا قسەکانیان بە تەواوی لەگەڵ یەک ناتەبا بوونو، تەنانەت یەکتریان وەدرۆ دەخستەوە. هەر لەبەر ئەوەندەش، دەبوو لانی‌کەم وەک "گومانلێکراو" دادگایان بۆ پێکهاتبا.

تەنانەت لە برینداربوونی سەحراڕوودی‌یشیان نەپرسی‌یەوە کە لە لایەن هاودەستەکانیەوە بە هەڵە ئەنگێورابوو! لەوەش گاڵتەتر، ڕێژیمی ئێرانیش نەی‌پرسی‌یەوە ئەو "دیپلۆماتەی" بۆچی‌و چۆن بریندار بووە! بێجگە لەمەش لە حوکمی دادگای بێرلیندا (لە ماوەی پەروەندەی تیرۆری کاک د. سەعیدو هاوڕێیانی)، دەسەڵاتدارانی حکوومەتی ئێران بە داڕێژەرو بەڕێوەبەری تیرۆری د. قاسملووو هاوڕێیانیشی دەناسێندرێن. ئەو حوکمە هەموو شکو گومانێکی لەسەر تاوانباربوونی کۆماری ئیسلامی لە تیرۆری وییەن ڕەواندەوەو، پاش ئەو حوکمە حەق وابوو دەزگای قەزایی ئوتریش لێکۆڵینەوەکانی دەست پێبکاتەوە. بەم شێوەیە دەبینین هۆیەکانی کاربەدەستانی ئوتریش تەنیا بیانوون.

پرسیار: ئایا هیچ هەوڵێک دراوە بۆ ئەوەی پەروەندەکە بکەوێتەوە گەڕ؟ ئەم هەوڵانە ئاکامێکیان بووە؟

وەڵام: بەڵێ هەوڵ دراوە. تەقریبەن لە هەموو ساڵوەگەڕێکی تیرۆرەکەدا داوای وەگەڕخستنەوەی پەروەندەی تیرۆرەکە کراوەو تەنانەت بەڕێز خوشکە نەسرینی قاسملوو ساڵی ۱۹۹۰ شکایەتی لە دەوڵەتی ئوتریش کرد، بەڵام دادگاکانی ئوتریش سکاڵاکەیان ڕەد کردەوە. هەوڵەکان، لانی‌کەم ئەوەندەی ئاشکرا بێ، ئاکامێکیان نەبووە.

دیارە دەبێ بڵێم، کاتێک لە مانگی مای ۲۰۰۵ هەواڵنووسێکی ئێرانی رایکرد بۆ دەرەوەو، هێندێک زانیاریی سەرنجڕاکێشی لەسەر تیرۆری وییەن دا بە پۆلیسی ئوتریش‌و، بە شایەدی "د" ناوی دەرکرد، دەزگای قەزایی‌و پۆلیسی ئوتریش ئامادە بوون مەئموورانی خۆیان بۆ پرسیارو لێکۆڵینەوە بنێرن بۆ لای شایەدی "د" لە پاریس. بەڵام وەزارەتی نێوخۆی فەرانسە سەرەڕای موافەقەتی سەرەتایی، ئیزنی نەدا مەئموورانی ئوتریش بچنو چاویان بە کابرای ژوورنالیستی ئێرانی بکەوێ!

پرسیار: ٣ ساڵ لەمەوبەر وەكیلی ئەم پەروەندەیە د. مانفرێد وایدینگەر بە شێوەیەكی گوماناوی كوژرا. تا ئێستا پۆلیس و دەزگا پێوەندیدارەكان لەم بارەوە هیچ زانیارییەكیان ڕاگەیاندوە؟ ئایا ئەو گومانە هەیە ئەم قەتڵە پێوەندیی بە پەروەندەكەوە هەبێت؟

وەڵام: پۆلیسی ئوتریش هەتا ئێستاش شتێكی لەبارەی چۆنیەتیی مەرگی وەكیل وایدینگەر ڕانەگەیاندوە. ئەوەندەی من ئاگادار بم، وێ ناچێ مەرگی د. وایدینگەر پێوەندیی بە پەروەندەی تیرۆری ١٣ی ژووئیەی ١٩٨٩وە هەبێ.

پرسیار: ئێستا پاش تێپەڕینی ١٧ ساڵ بەسەر تیرۆری د. قاسملوودا و، دوای زۆر ئاڵوگۆڕی سیاسی لە ئاستی جیهان و ئوتریشدا، شانسی وەگەڕكەوتنەوەی پەروەندەی تیرۆری د. قاسملوو چۆن دەبینی؟

وەڵام: كۆماری ئیسلامی وەک ڕێژیمێكی دیكتاتۆر، بە پێشێلكەری مافی مرۆڤو پشتیوانی تیرۆریزم ناسراوەو، لەگەڵ ئەوەی ئاڵوگۆڕی بەرچاو لە بۆچوونو هەڵوێستی دنیای دەرەوە بەتایبەتی لە ئورووپا، بەرامبەر بە كۆماری ئیسلامی پێک هاتوەو بێ پەردەو ڕاشكاوانەتر باسی تیرۆرو نابەكارییەكانی دیكەی ڕێژیم دەكرێ، بەم حاڵەش لەگەڵ ئەوەی وەگەڕخستنەوەی پەروەندەی تیرۆری د. قاسملوو بە نامومكین نازانم، بەڵام ئەو شانسە لە داهاتوویەكی نزیكدا نابینم. لەبەر چەند هۆ پێم وانیە ئوتریش ئازایەتیو لەخۆبردوویی پێویستی بۆ هاویشتنی
ئەو هەنگاوە هەبێ:

دوای تیرۆرەكە ڕێژیمی ئێران بەتایبەتی بە دوو هەڕەشە دەوڵەتی ئوتریشی خستە ژێر فشارو، ناچاری كرد چاوپۆشی لە پێكهێنانی دادگا بۆ قاتڵەكان بكاو بەڕێی تارانیان بكاتەوە:

١- دەوڵەتی ئەوكاتی ئوتریش لە شەڕی ئێرانو عێراقدا بە پێچەوانەی قانوونی ئەو وڵاتە چەكی بە عێراق فرۆشتبوو كە ئێران پێی زانیو هەڕەشەی لە دەوڵەتی ئوتریش كرد كە ئەگەر ئەو چەكانە بە ئێرانیش نەفرۆشێ، لێی لە قاو دەداو پێوەندە بازرگانییەكانی خۆشی لەگەڵ ئوتریش دەبڕێ. دەوڵەتی ئوتریش سەری بۆ ئەو هەڕەشەیە دانواندو بەشێوەی غەیری قانوونی چەكی بە كۆماری ئیسلامییش فرۆشت! لەو مامەڵەیەدا پووڵێكی یەكجار زۆر بێسەروشوێن چوو. ئەو كاتە هەردوو حیزبی گەورەی ئوتریش (حیزبی سوسیال دێموكراتو حیزبی دێموكرات مەسیحی) دەوڵەتی هاوبەشیان پێكهێنابووو دەستیان لەو مامەڵەیەدا بوو.

ئـەم مەسـەلەیە لـە ئـوتریش بـە "ریسـوایی نۆریکـووم" بەناوبانگـە. جـا ڕێـژیم دوای تیـرۆری دوکتـور بـە هەڕەشـەی پەردەهەڵدانەوە لەسەر ئەو ریسوایییە دەوڵەتی ئوتریشی خستە ژێر فشار،

٢- کۆماری ئیسلامی هەڕەشەی کرد ئەگەر قاتڵەکان نەنێردرێنەوە تاران، "ڕەنگە" گیانی ئەو ئوتریشییانەی لە ئێران دەژین، بکەوێتە مەترسییەوە!

جا ڕەنگە ئێستا کۆماری ئیسلامی نەیتوانیبێ گیانی ئوتریشییەکان ڕاستەوخۆ بخاتە مەترسییەوە، بەڵام ئێستاش دەتوانێ بە ئاشکراکردنی وردە زانیارییەکانی "ریسوایی نۆریکووم" گرفت بۆ هەردوو حیزبی ناوبراو ساز بکا. هەر ئەمەشە کە هەردوو حیزب لایەنگری لە وەگەڕکەوتنەوەی پەروەندەی تیرۆرەکە ناکەن. بێجگە لەمەش، ئوتریش پێوەندیی بازرگانیی باشی لەگەڵ کۆماری ئیسلامی هەیەو تەنانەت بە بێدەنگی چەکو چۆڵیشی پێدەفرۆشێ!

پارەکە ئاشکرا بوو کە ئوتریش رەزامەندیی لەگەڵ فرۆشتنی ٢٠٠٠ موسەلسەلی **HS50** بە ئێران بۆ "خەبات دژی قاچاخی مادده بێهۆشکەرەکان" دەربڕیوە.

سەرچاوە: ماڵپەری گیارەنگ - ڕێکەوتی: جوولای ٢٠٠٦

ئاخاوتنی لە سمیناری: "ئێران داهاتوویەکی بێ زوڵم و زۆری دەبێ" لە پارلمانی سوێد

کوردستان میدیا: لە پارلمانی سوێد، سمینارێک لەژێر ناوی ئێران داهاتوویەکی بێ روڵم و زۆری دەبێت بەڕێوەچوو و بەڕێز مێرۆ عەلیار لەو سمینارەدا باسێکی پێشکەش کرد.

مێرۆ عەلیار ئەندامی کۆمیتەی ناوەندیی حیزبی دێموکراتی کوردستانە و دەقی باسەکەی لەو سمینارەدا بەم شێوەیە:

بەشدارانی بەڕێز، ئەو کاتەتان باش

سەرەتا زۆر سوپاسی پارلمانی سوێد، فراکسیونی فولک پارتی و بەتایبەتی بەڕێز فرێدریک ماڵم دەکەم کە ئەو سمینارەی

ڕێکخستووە و گەلێک سوپاس کە منیش بانگهێشت کراوم.

سوپاس بۆ بەشداری هەموو ئێوەی بەڕێز

بۆ ئەوەی بتوانین بارودۆخی کوردستانی ئێران ئاوا کە هەیە بخەینە بەر باس و لێکدانەوە، پێویستە لەپێشدا ئاماژە بە کۆمەڵێک فاکت و واقعییاتی سیاسی و کۆمەڵایەتیی وڵاتی ئێران بکرێ:

* بەپێچەوانەی ئیدیعای دەوڵەتی ناوەندی و لایەنە ناسیۆنالیستەکانی حاکم، ئێران وڵاتێکی فرەگەلییەکە نەتەوەکانی فارس، تورکیئازەری، کورد، عەرەب، بەلووچ، تورکمەن و چەند کەمایەتییدیکەیئێتنیکیو مەزهەبیتێدا دەژین. یانی چارەنووسی نەتەوەی کورد و نەتەوەکانی دیکە بەیەکەوە گرێ دراوە.

* لە کاتێکدا کورد و گەلانی دیکەی غەیرەفارس نزیکە بە ٧٠%ی حەشیمەتیئێران پێک دێنن، بەڵام لە هەموو مافە نەتەوەیی و کولتوورییەکانیان بێ بەشن. هیچ گەلێک لەئێراندا، نەگەلی فارس و نەگەلانی غەیرەفارس، بەتەنیا زۆرایەتی (اکثریت) نییە. هەموو ئەوگەلانە لەباری مێژووییەوەخاوەنی خاک و هەرێمی خۆیانن و هەر یەکەی لەناوچەی خۆیدا زۆرایەتی موتڵەقە.

* ئەو گەلانە لە ئێراندا وەک نەتەوەیخاوەن زمان و فەرهەنگ و مێژووی تایبەت بەخۆیان، ئیعترافیان پێ ناکرێ و بە هۆ و ئەنگیزەی سیاسی - ناسیۆنالیستی بە کەمایەتی و قەوم ناویان دەبەن. بەتایبەت، یەکەم، بەمەبەستی نکۆڵی کردن لە یەکسان بوون، شوناس و مافی دیاری کردنی چارەنووسی گەلانی غەیرە فارس و دووەم، بۆ بەرگری کردن لە بەشداریی ئەو نەتەوانە لە دەسەڵاتی سیاسیدا.

* کوردی و زمانی گەلانی ئاماژە پێکراو قەدەغە و مافی خوێندن بە زمانی زگماکیان لێ زەوت کراوە. لە تەواوی قۆناخەکانی خوێندن و هەموو ناوەندەکانی فێربوون و ڕاهێناندا، خوێندن تەنیا بە زمانی فارسییە.

هەر بۆیەش ڕادەینەخوێندەواریلە نێو نەتەوەکانیغەیرە فارسدا چەند بەرابەریئەو ڕادەیەیە لە ناچەکانی دیکەیە.

* شیعە مەزهەبی ڕەسمی وڵاتە، لەکاتێکدا زۆربەی حەشیمەتی کورد، بەلووچ، تورکمەن و بەشێکی بەرچاوی عەرەبەکان

سـونی مەزهەبـن. بەو جـۆرە، گەلانـی بندەست نەک هەر لەژێـر سـتەمی نەتەوەیـی دان، بەڵکـوو لەبـاری مەزهەبیشـەوە کەوتوونەتە بەر پەلامار و هەڵاواردن.

* ڕێژیمی ئیسلامی بە بیـانووی جۆراوجـۆر خۆی لە سەرمایەگوزاریلەکوردستان دەبـوێرێ، بـۆیە دیـاردەی هـەژاری، بێکـاری، ئیعتیاد، کۆچ کردن و خۆکوژی گەیشتۆتە ئاستێکی مەترسیدار.

بە کورتی، سەرەتاییترین داخوازیسیاسی، فەرهەنگیو تەنانـەت ئـابووریی نەتەوەبندەستەکان، لەلایـەن ڕێـژیمەوە تـاوانی جیاخوازیو گوێڕایەڵی بۆ ڕۆژئاوای وەپاڵ دەنرێ و بەتوندترین شێوەسەرکوت دەکرێ.

دیاردەیەکی جێگای سرنج لەو پێوەندییەدا ئەوەیە کە ئەمڕۆ لە ئێراندا سیاسەتی سەرکوت و هەڵاواردنـی سیاسی، مەزهەبـی و جنسییەتیی دژ بە کـورد و نەتەوە بندەستەکانی دیکە بەهـۆی یاسـای بنەڕەتیـی وڵات نهـادینە کـراوە و ڕەوایـی یاسـایی پێدراوە!

لێرەدا پێویستە ئاماژە بکرێ کە حیزبی دێمۆکراتی کوردستانی ئێران و زۆربەی نزیک بە تەواوی هێزە سیاسییەکانی دیکەی کوردسـتانی ئێـران خەبـات دەکەن بـۆ وەدیهێنـای مـافە نەتەوەیـی و کولتوورییەکـانی گەلـی کـورد لە چوارچێـوەی ئێرانێکـی دێمۆکراتیک و فیدراڵدا.

هەروەها بە گرینگی دەزانم ئاماژە بە دامەزراندنی کۆنگرەی نەتەوەکانی ئێرانی فیدراڵ وەک ڕووداوێکی مێژوویی بکەم.

لە ٢٠ی فیورییەی ٢٠٠٥ی زایینیدا حەوت ڕێکخراوی سیاسی بەلووچ، کـورد، تـورک، عەرەب و تـورکمەن پێکهـاتنی کـۆنگرەی نەتەوەکانی ئێرانی فیدراڵیان ڕاگەیاند.

ئەو هەنگاوە مێژوویی بوو، چون بۆ یەکەمجار لە مێژووی ئێراندا چەند هێـزی سیاسـی ناسـراوی سـەربە نەتـەوە بندەستەکان لە دەوری یەک کۆبوونەوە و ڕێکخراوێکی چەتریان پێک هێنا.

لە ماوەی حەوت ساڵی ڕابردوودا ژمارەی ئەندامانی کۆنگرە گەیشتۆتە ١٦ ڕێکخراو.

ئامانجی سەرەکیی دامەزرێنەرانی کۆنگرە ئەوە بوو کە هێزە سیاسییەکانی گەلانی ستەم لێکراو لە دەوری یەک کۆ بکرێنەوە، وزە و ئیمکاناتیان بخرێتە سەریەک و بە یەکەوە خەباتێکی هاوبەش و کاریگەر دەست پێ بکەن بۆ ئازادی و بۆ کۆتایی هێنان بە سەرکوت و هەڵاواردن و دابین کردنی مافە سیاسی و مرۆییەکانی گەلانی غەیرەفارس لە ئێراندا.

هەم لەلایەن کۆماری ئیسلامییەوە و هەم لەلایەن بەرەی ناسیونالیستی بەناو ئێرانییەوە پڕوپاگەندەیەکی بەربڵاو لەدژی کۆنگرەی نەتەوەکان دەکرێ و کۆنگرە بە ڕێکخراوێک دەناسێندرێ کە دەستکردی وڵاتانی بێگانەیە و بۆ دابەش کردنی ئێران هەوڵ دەدا!

هەر ئەوانەی حاشا لە فرەگەلی بوونی ئێران و شوناسی نەتەوەکانی غەیرفارس دەکەن، تاوانی جیاییخوازیش دەخەنە پاڵ کۆنگرەوە.

بە پێچەوانەی ئیدیعای ئەو لایەنانە، کۆنگرەی نەتەوەکانی ئێرانی فیدراڵ خەبات دەکا بۆ ئازادی و وەدیهێنانی مافە نەتەوەیی و سیاسییەکانی گەلانی غەیرە فارس لە چوارچێوەی جوغرافیایی ئێرانێکی دێمۆکرات، فیدراڵ و سێکۆلاردا.

لە روانگەی کۆنگرەوە، تەنیا لە سیستمێکی دێمۆکراتیک بە شکڵی فیدراڵدا هەم یەکیەتی ئێران دەپارێزێ و هەم مافە سیاسییەکانی گەلانی بندەست دابین دەکرێ دەرفەت بۆ بەشداری ئەوان لە دەسەڵاتی سیاسی وڵاتدا دەڕەخسێت.

کۆنگرە رزگار کردنی ئێران لە چنگ دیکتاتۆری و دابین کردنی دێمۆکراسی و مافی مرۆڤ لە وڵاتدا لە یەکیەتی و هاوکاریی ئۆپۆزسیۆنی دێمۆکراتی ئێراندا دەبینێ.

ئێمە هەم وەک حیزبی دێمۆکراتی کوردستانی ئێران و هەم وەک ئەندامێکی کۆنگرە، بۆ ئەو مەبەستە دەستی دۆستایەتی بۆ هەموو کەسایەتی و حیزب و ڕێکخراوە سیاسییەکانی فارس درێژ دەکەین و هاوکاری نزیک و خەباتی هاوبەش لەگەڵ لایەنە دێمۆکرات و ئازادیخوازەکانی ئێران بە پێویست و مەرجی سەرکەوتن بەسەر دیکتاتوری دەزانین.

لە هەمان کاتدا پێ لەسەر ئەو راستییە دادەگرین کە خەباتی هاوبەش و هاوکاریی کاریگەر تەنیا لەسەر بناغەی ڕێزگرتنی دوو لایەنە و ئیعتراف بە شوناس و مافەکانی یەکتر ئیمکانی هەیە.

بەڕێزان!

لەکۆتاییدا دەمەوێ ئاماژەیەکی کورت بە سیاسەتی رۆژئاوا بەرامبەر بە ئێران بکەم، دیارە ئەوەندەی پیاو بتوانێ قسە لە سیاسەتێکی یەکگرتووی رۆژئاوا بکا.

ئامانجی راگەیەندراوی ئەو سیاسەتە ئەوە بووە کە لە رێگای پێوەندی و دیالۆگەوە ئالۆگۆڕ لە سیاسەتی کۆماری ئیسلامی لە چوار خاڵدا پێک بهێنێ،کە رێژیم:

- دەست هەڵگرێ لە پشتیوانی و پەرەپێدان بە تێرۆریزمی نێودەوڵەتی

- واز بێنێت لە دژایەتی و کۆسپ ساز کردن بۆ پرۆسەی ئاشتی لە رۆژهەلاتی ناوەڕاستدا

- خۆببوێرێت لە ئالۆزی نانەوە و دەست تێوەردان لە کاروباری نێوخۆی ولاتانی ناوچە

- سەرەنجام لە ساڵی ٢٠٠٣ی زایینییەوە، هەموو هەوڵەکان لە پێناوی ئەوەدا بوون کە کۆماری ئیسلامی وازبێنێ لە بەرنامە ناوکییەکەی بە مەبەستی بەرهەمهێنانی چەکی ناوکی.

دوای ٣٣ ساڵ نەک هەر هیچکام لەو ئامانجانە وەدی نەهاتوون، بەپێچەوانە، سیاسەت و کردەوەکانی رێژیمی ئیسلامی لەهەر چوار بواردا ساڵ بە ساڵ توندتر و کێشەخوڵقێنتر بوون، بە شێوەیەک کە ئێستا رێژیمی ئیسلامی بۆتە هەڕەشەکەیەکی راستەقینە، هەم بۆ سەقامگیری ناوچەکە و هەم بۆ ئەمنییەتی جیهانی.

ئەوە کە گەمارۆ ئابوورییەکان بتوانن گۆڕانێکی بنەڕەتی لە سیاسەتەکانی رێژیمی ئیسلامیی ئێراندا پێک بێنن، جێگای گومانی جیدییە.

بۆیە ئێمە پێمان وایە کاتی ئەوە هاتووە کە دەوڵەتان و هێزە دێمۆکراتیکەکانی رۆژئاوایی بەرامبەر بە رێژیمی ئێران بە هەڵویستەکانیاندا بچنەوە و ئەوە بسەلمێنن کە:

- درێژەدان بە سیاسەتی سازان و خۆگونجاندن (مماشات) لەگەڵ کۆماری ئیسلامی تەنیا یارمەتی بە بەهێزتر بوونی ڕێژیمی ئێران و توندتر بوونی ئاڵۆزی و کێشەکان دەکا. تەنانەت ئەگەر کۆماری ئیسلامی ئامادە بێ لەسەر بەرنامە ناوکییەکەی لەگەڵ ڕۆژئاوا ڕێکیش بکەوێ، کۆتایی بە هەڕەشەی ئەو ڕێژیمە بۆ ناوچە و ئەمنییەتی جیهانی نایەت.

- ئێران لەبەر ئەوەی وڵاتێکی بەرین و دەوڵەمەندە و لە ناوچەدا گرینگیی ژێئۆ - ستراتێژیکی هەیە، لە ئاستی نێونەتەوەییدا هەم دەتوانێ دەورێکی موسبەت بگێڕێ و هەم دەتوانێ دەورێکی مەنفیی هەبێ. موسبەت و مەنفی بوونی دەوری ئێران بەستراوەتەوە بە سیستمە سیاسیەکەی: واتە ئێرانی دیکتاتوری لەژێر دەسەڵاتداریی کۆماری ئیسلامیدا دەتوانێ مەترسیی جیدی بێ بۆ سەقامگیری و ئاشتی لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕستدا و ئەمنییەتی نێودەوڵەتی بخاتە مەترسییەوە. ئێرانی دێمۆکراتیک بەڵام دەتوانێ فاکتۆرێکی بەهێز و یەکلاکەرەوە بێ لە دابین کردنی دێمۆکراسی و ئاشتی لە ناوچەدا و شەریکێکی جێگای متمانەی کۆمەڵگای نێودەوڵەتی بێ بۆ پاراستنی ئەمنییەتی جیهانی.

تەنانەت ئەگەر کێشەکە لەگەڵ ئێران تەنیا لەسەر بەرنامەی ناوکیش بێ، بوون و نەبوونی چەکی ناوکیش لە ئێرانێکی دێمۆکرات بە ڕێژیمێکی بەرپرسیارەوە، کەیفییەتێکی دیکە بەخۆیەوە دەگرێ!

ڕێژیمی ئیسلامیی ئێران ئەگەر وەک ڕێژیمێکی دیکتاتۆر و سەرکوتکەر لە ژوورەوە دوژمنی خەڵکی ئێرانە، لە دەرەوەش بۆتە هەڕەشە بۆ ئەمنییەتی کۆمەڵگای نێودەوڵەتی.

کەوابوو بەو ئاکامە دەگەین کە دێمۆکراتیزە کردنی ئێران لە پرسێکی نێوخۆیی تێپەڕیوە و بەتەنیا مەسەلەی ئێرانییەکان نییە، دێمۆکراتیزە کردنی ئێران بۆتە پێویستییەکی خێرای نێودەوڵەتی.

هێزە دێمۆکراتیکەکانی ڕۆژئاوا پێویستە بە راشکاوی پشتیوانی سیاسیی و مەعنەوی لە هێزە دێمۆکراتەکانی ئێران بکەن و یارمەتی بە پێکهاتنی ئۆپۆزسیۆنێکی بەهێز و دێمۆکراتیک بدەن کە بتوانێ نیزامێکی دێمۆکرات و گەلی لە جێگای کۆماری ئیسلامی دابمەزرێنێت.

لە هەمان کاتدا پێویستە هەموو لایەنەکان ئەو راستییە ببینن و بیسەلمێنن کە:

یەکەم، بەبێ بەشداریی چالاکانەی گەلانی غەیرەفارس، ئۆپۆزسیۆنێکی بەهێز و دێمۆکراتیک ناتوانێ لە ئێراندا پێک بێ و ئالترناتیڤێکی رەوا سەرناگرێ و دووهەم، بە بێ ئیعتراف بە شوناس و مافەکانی گەلانی بندەست دابین بوونی دێمۆکراسی و مافی مرۆڤ لە ئێراندا ئیمکانی نییە.

هیچ سازان و هاوپەیمانییەکی ئوپۆزسیۆنی ئێران بەبێ بەشداری نەتەوە بندەستەکان ئەو هێز و توانایە و مەقبوولییەتەی نابێ کە بتوانێ ئاڵترناتیڤێکی ڕەوا پێک بێنێ، بە پێچەوانە ڕێگا بۆ سەرهەڵدانی دیکتاتۆرییەکی نوێ خۆش دەکا و ئیستبداد بە شکڵێکی دیکە سەر وەدەر دەنێت.

تەنیا بە یەکەوە دەتوانین دیکتاتۆریی کۆماری ئیسلامی بە چۆکدا بێنین و نیزامێکی دێمۆکرات و مرۆیی دابمەزرێنین.

بەهیوای ئەو ڕۆژە!

کوردستان میدیا - ٢٩ی خاکەلێوە ٢٧١٢

ئەگەر پەسەند کراوەکانی کۆنگرەی سێزدە بکەینە بنەما، زۆر کێشەمان لە کۆڵ دەکاتەوە

"سنووری نێوان شەفافیەت و پڕۆپاگەندە نابێ تێک بدرێ، شەفافیەت ئەوەیە لەگەڵ خەڵک ڕووراست بی. بەڵێ، حیزبی سیاسی ڕووی لە خەڵکە، هێزی خۆی لەخەڵک وەردەگرێ و هەدەفی حیزبی سیاسی ئەوەیە کە کاریگەری هەبێ لەسەر بیر و هەڵوێستی خەڵک کەوابوو شتێکی تەواو ئاساییە حیزبێکی سیاسی بە خەڵک ڕابگەیێنێ کە ئەوە وتوویژ دەکەم، بە خەڵک ڕابگەیێنێ کەوا لەسەر ئەو باسە وتوویژ دەکەم، بۆ مەسەلەی یەکگرتنەوە وتوویژ دەکەم، نیازیشم ئەوەیە بۆ یەکگرتنەوە، بەڵام کە دێیە سەر جوزئیات، ئیدی ئەوە خەڵک نییە کە موزاکەرە دەکا، ئاخێر خۆ پڕوپاگەندەش داییم هێندە بە قازانج نییە، خەڵک نایات وتوویژ بکات، ئەوەش بڵێم خەڵک لەسەرکەوتن و سەرنەکەوتنی پڕۆسەی یەکگرتنەوە بەرپرسیار نییە، لایەنەکانن کە بەرپرسارەتییان هەیە لەسەرکەوتن یان سەرنەکەوتنی پڕۆسەکە، کەوابوو ئەو کارەی ئەوان کردیان، بە بڕوای منیش و دەفتەری سیاسیش زەربە لێدان بوو لە ئێعتماد، لە ئیرادەی لایەنەکان بۆ درێژەپێدان بە وتوویژەکان".

دوکتور مێرۆ عەلیار "ئەندامی دەفتەری سیاسی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران" لە دیمانەیەکی تایبەتی تەلەفزیۆنی تیشک تی ڤی دا، ئێوارەی هەینی (١٨ی ئاوریل) باسی لە کۆمەڵێک پرسی تایبەت بە وادە و بەڵێنییەکانی حەسەن ڕۆحانی، پرسی یەک گرتنی ٤ حیزبی ڕۆژئاوای کوردستان و دروست کردنی پارتی دێموکراتی کوردستانی سووریە و هەروەها پرسی یەکگرتنەوەی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران کرد.

دیمانەکەی تیشک تیڤی کە لە ژێر ناوی بەرنامەیەکی تایبەت و لە لایەن رۆژنامەوان کاک مووسا باباخانییەوە پێکهاتبوو، بەرێز دوکتور میرۆ عەلیار لە سەرەتایی باسەکەیدا باسی لە سەرۆک کۆماری لە ئێران و بەتایبەت حەسەن رۆحانی و ئەو بەڵێنیانەی بە گەلانی ئێرانی دابوو، کرد و گوتی: باشترین وڵام دوا راپۆرتی ئەحمەد شەهید "هەواڵنێری تایبەتی نەتەوە یەکگرتووەکان بۆ مافی مرۆڤ لە ئێران و هەروەها بانکی مۆن" سەرۆکی گشتی نەتەوە یەکگرتووەکان"ە کە لەوێدا باس لە بەڵێنییەکانی حەسەن رۆحانی کراوە کە ئەو بەڵێنیانە جێ بە جێ نەکراون و هەر لە راپۆرتی ئەحمەد شەهید هاتووە کە رادەی ئێعدامەکان لە ساڵی ۲۰۱۳ی زاینیدا ۱٦٥% زێدەتر بوون لە ساڵی ۲۰۱۲ی زانیی دا.

تایبەت بە پرسی یەکگرتنی چوار حیزبی رۆژئاوای کوردستانیش دەڵێ:" رۆژی ۱۹ی خاکەلێوە بوو کە چوار حیزبی رۆژئاوای کوردستان یەکیان گرت و حیزبی دێموکراتی کوردستانی سووریان دامەزراند، دیارە ئەوە جێگای دڵ خۆشییە، ئەوەی لە داهاتوودا چ دەکرێ و ئەو یەکگرتنە دەبێتە چی، دەبەی چاوەروان بین. بەڵام ئەوە هەنگاوێکی باش بوو، هەنگاوێکی بەجێ بوو، بەتایبەت لەو دۆخەدا کە بەداخەوە هێزەکانی ئەو بەشە لە کوردستان پرش و بڵاون، ئەوە هەنگاوێکی باش بوو و سکرتێری حیزبەکەشمان پیرۆز بایی لێ کردن".

بەرێز دوکتور عەلیار لە وڵامی تایبەت بە پرسی یەکگرتنەوەی بنەماڵەی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران و بە میدیایی کردنی گەڵالەکان لە لایەن لایەنەکەی دیکەوە دەڵێ:" ئێمە لە کۆنگرەی ۱٥ دا بریاری دەست پێکردنی وتوویژ لەگەڵ ئەو هاورێیانەی کە لە ۱٥ی سەرماوەزی ساڵی ۱۳۸٥ لە حیزب جیا بوونەوە دا و هەر بە پەیرەوی لەو بریارە، لە پلنیۆمەکانی دوای کۆنگرەی ۱٥دەش ئەو سیاسەتە پێی لەسەر داگیراوەتەوە، ئیدامەی هەیە و بەتایبەت لە دوایین پلنیۆمدا حیزبی دێموکرات بریاری دا کە ئێمە ئامادەی درێژە پێدان بە گفتوگۆین لەسەر بناخەی پەسندکراوەکانی کۆنگرەی ۱۳، ئەوەش شتێکی گرینگە و ئەگەر پەسندکراوەکانی کۆنگرەی ۱۳ بکەینەوە بنەما، زۆر کێشەمان لە کۆڵ دەکاتەوە".

دوکتور عەلیار لەسەر پرسی بە میدیایی کردنی و ئاگادار کردنەوەی خەڵکی کوردستان لە دانیشتنەکانی نێوانیاندا گوتی:" ئەو بە مێدیایی کردنە فەرق دەکا، لەو رۆژانەدا ئەو هاورێیانە گەڵاڵەکەیان بڵاو ککردۆتەوە، گەڵاڵەی یەکگرتنەوەی خۆیان بڵاو کردۆتەوە، ئێمە لە دەفتەری سیاسی ئەو باسەمان هێنایە گۆرێ، بە شتێکی زیانبار لە پرۆسەی یەکگرتنەوەمان دانا و لەراستیش دا وایە. ئێمە نەفسی بڵاو کردنەوەکەمان بە زیانبار زانییوە، گەڵاڵەکە لە بنەرەتدا نەکەوتۆتە بەر باس تا رەد بکرێتەوە. نەفسی بڵاو کردنەوەی گەڵاڵەکە ناتەبایی هەیە لەگەڵ ئەسوول و ناوەرۆک و مانای وتوویژ. لە وتوویژدا هێندێک یاسای نەنووسراو هەیە، یەک لەوانە ئەوەیە کە هێندێک بەڵگە کاتێک بڵاو دەکەیتەوە، دەبەی بە تەوافوقی هەردوو لا بێ، ئەو هاورێیانە ئەوەیان رەچاو نەکرد و ئەوەش بە مانایی جیددی نەبوونی ئەو هاورێیانە لەسەر ئەو

بانگەشەیەی کە باس لەوە دەکەن لایەنگری یەکگرتنەوە بن، بۆچی جیددی نەبوونیان دەگەیێنێ؟ چونکی هیچ شتێک لە پێکهێنانی ئێعتماد لە وتووێژدا گرینگتر نییە، ئەوە ئەساسە، یانی دەبەی بناخە بێ، بناخە لە یەکگرتنەوە ئێعتمادە، بەتایبەت کە ئێمە دەمان هەوێ یەک بگرینەوە و دەمان هەوێ ببینە حیزبی دێموکراتی یەکگرتوو.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ١٩ی ئەپریلی ٢٠١٤

ڕابوونەوەی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران ڕەوا و پاساوهەڵگرە.!

دەوری ساڵێکە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران شێوەخەباتێکی لەژێر نێوی "بەیەکەوەگرێدانی خەباتی شار و شاخ" دەستپێکردوە کە هەر درێژەی تێکۆشانی پڕ لە هەوراز و نشێوی ڕابردووی ئەو حیزبەیە،بەلام بە تێگەیشتن و تێڕوانینێکی نوێ لە ڕۆڵی کۆمەڵگای کوردستان، ڕۆڵی حیزبی سیاسی و ڕۆڵی پێشمەرگە. کەوابوو، خەباتەکە نوێ نیە، بەڵکوو شێوەی بەڕێوەبردنەکەی جیاواز و نوێیە.

ئەو هەنگاوەی حیزبی دێموکرات لە ژوورەوە و لە دەرەوە دەنگێکی زۆری داوەتەوە. لەلایەک ئیدیعای خاوەن "اقتدرا"بوونی کۆماری ئیسلامی وەردرۆ خستەوە، تەوەهومی لەشکاننەهاتوویی ڕێژیمی ڕەواندەوە و حکوومەتی وەها خافڵگیر کە هەرچی هەوڵ دەدا، بۆ ناشاردرێتەوە. هەرەشە و گوڕەشە، شێواندنی ڕاستیەکان و بڵاوکردنەوەی تۆمەتگەلی بێ بنەما و... داماویی و شوکەبوونی ڕێژیم ئاشکرا دەکا.

لەلایەکی دیکەوە، پرسی کورد لە ئێران هاتۆتەوە گۆڕێ، هیوا و هومێدێکی زۆر لە کۆمەڵگای کوردستانی ڕۆژهەڵات دروست بووە و بڕوای خەڵک بە خۆڕاگری و خەبات بۆ ئازادی بەهێزتر کردوە.

ئەو ئاڵووگۆڕە بە هیمەت و بە ئیرادەی قایمی کادر و پێشمەرگە و ئەندامانی ئاشکرا و نهێنی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران دەستی پێکرد و هاتەئاراوە و حیزب تێچوویەکی قورسی بۆ وەخۆگرت، بەڵام لە دەنگدانەوە و کاریگەریی بەربڵاوی ئەو ڕابوونەوە زۆر کەس و لایەن بەشدار بوون:

پێشوازی و پشتیوانیی خەڵکی کوردستان، بەشی هەرەزۆری ڕووناکبیران، مامۆستایانی زانکۆ، چالاکانی کورد لە بوارەکانی سیاسی - مەدەنی - هونەری، تەنانەت ئەو دۆستانەش کە لە پێشوودا ڕەخنەیان لەم سیاست و لەو هەڵوێستی حیزب دەگرت، هەریەکەی بەشێوەی خۆی بوو بە پاڵپشتی ڕابوونەوەی حیزب. بەگشتی، ئەوانەی بە قەولی کۆمەڵناسی بەناوبانگی تورک "نیلوفەر گوێلە"، هیزی وشەیان بەدەستەوەیە، توانای خۆیان بۆ پشتیوانی لەو هەنگاوە بەکارهێنا.

حیزبە سیاسیەکانی دیکەی کوردستانی ڕۆژهەڵات سەرەڕای تێبینی خۆیان، ئەو ئیقدامەیان بە مافێکی ڕەوا لەدژی دیکتاتوریی کۆماری ئیسلامی هەڵسەنگاند. بەوهیوایە کە لە بوارگەلی جۆراوجۆر دا بەیەکەوە هەواهەنگی و هاوکاریی بکەین و لە خەباتی ڕزاگاریخوازدا شەریک و پاڵپشتی یەکتر بین.

هەروەها، ژمارەیەکی بەرچاو لە حیزبە کوردستانیەکانی بەشەکانی دیکە بەشێوەی جۆراوجۆر پشتیگیریی خۆیان بۆ ئەو ئیقدامەی حیزب دەربڕی.

ئەندامان و لایەنگرانی حیزب لە دەرەوەی ولات لێبڕاوانە و بەهەر شێوەیەکی بۆیان گونجا، پشتی حیزبەکەیان گرت و بۆ سەرکەوتنی بڕیاری حیزب تێکۆشان و لە هەوڵەکانیان بەردەوامن.

هەڵوێستی هەموو ئەو لایەن و کەسایەتیانە جێگای ڕێز و پێزانینە. ئەو هاودەنگی و هاوپێوەندیەی ئەورۆ دەتوانێ ببێ بە سەرەتایەک بۆ وەرێخستنی خەباتێکی یەکگرتوو و جەماوەری بەهێز و بەربەرین.

لەو ماوەیەدا دیارە کەس و لایەنی دیکەش هەبوون کە بە دەربڕینی نیگەرانی یان هێنانەگۆڕێی پرسیار و تێبینی، هەڵوێستی خۆیان سەبارەت بەو هەنگاوەی حیزبی دێموکرات دەبڕیوە و تەنانەت پرسیاریان خستۆتە سەر ڕابوونەوەکە.

لێرەدا باسی ئەو کەس و تاقمانە نیە کە بە فەرمانی دەزگا ئیتلاعاتیەکانی حکوومەت دژ بە حیزبی دێموکرات سەنگەریان گرتووە یان ئەوانەی سەر بە بەرەی ناسیونالیزمی ئیفراتیی فارسن و هاوڕا و هاودەنگ لەگەڵ ڕێژیمی حاکم دوژمنایەتی ماف و ئازادی کورد دەکەن و جووڵانەوەی ڕزگاریخوازی کوردیان کردۆتە ئامانج. بۆ ئەوانە فەرق ناکا کورد چ دەڵێ و چی داوا دەکا و لە چ باروودۆخێکدا دەژی! کورد هەرچی بیکا، جیاوازیخوازە و مافی ژیان بە ئازادی و سەربەستیی نیە. ئەوانە بەر لە ڕابوونەوەی حیزبی دێموکراتیش هەڵوێستیان بەرامبەر بە کورد هەر ئاوا نەیارانە بووە.

لێرەدا مەبەست ئەو کەس و لایەنانەن کە لەڕووی دڵسۆزییەوە پرسیاریان بۆ دروست بووە و بیروبۆچوون و لێکدانەوەی خۆیان هەیە. ئەوانە ئەگەر لەگەڵیشمان هاوڕا نەبن، کارەکەیان دەکەوێتە مەقوولەی مافی دەربڕینی بیروڕای ئازاد و دەبێ ڕێزی لێبگیرێ و پرسیارەکانیان بۆ ڕوون بکرێتەوە.

زۆربەی ئاماژە و تێبینەکان دەکرێ لەو پرسیارەدا کۆبکرێنەوە کە چ پێداویستێک لە پشت ئەو بڕیارەی حیزبی دێموکراتە و چون پاساو هەڵدەگرێ؟ ئەو ڕابوونەوە وڵامدانەوە بە پێداویستێکە کە کۆمەڵێک فاکتەر خوڵقاندوویانە:

* بەرینتربوونەوەی سەرکوت و تەبعیز پەرەسەندنی هەڕەشە و مەترسیەکانی کۆماری ئیسلامی دژ بە کورد لە کوردستانی ڕۆژهەڵات. بەتایبەتی لە ١٥ - ٢٠ ساڵی ڕابردوو دا.

* کۆماری ئیسلامی تەنیا بە ئیعدام و سەرکوتی فیزیکی خەڵکی کوردستانەوە نەوەستاوە، بەڵکوو بەئاشکرا و بەشێوەی سیستماتیک سیاسەتی ئاسمیلاسیونی کورد بەڕێوە دەبا و ستەمی نەتەوەیی گەیاندۆتە ئەپەڕی خۆی.

کۆماری ئیسلامی لە هەوڵی بەردەوام دایە کە کورد واز لە خەبات بێنێ، تەسلیمی ئەو چارەنووسە بێ کە ئەو بۆی دیاری دەکا و ڕۆژبەڕۆژ زیاتر ئاستی داخوازە ڕەواکانی دابەزێنێ و بێ ناوەرۆکی بکا. حاشای لێناکرێ کە ئەو سیاسەتە پڕمەترسییەی حکوومەت لە هێندێک بواردا بەداخەوە شوێنی خۆی داناوە.

* پێکهاتنی ئاڵووگۆڕی قووڵ و هەمەلایەنە لە کۆمەڵگای کوردستان لە بوارەکانی کۆمەڵایەتی، سیاسی و کولتووری دا.

کۆمەڵگای پێگەیشتوو و گەشەسەندووی کوردستان کۆمەڵگایەکی زیندوو و داهێنەرە و بەکردەوە نیشانی داوە کە خوازیاری ئاڵووگۆڕ لە دۆخی ژیانی سیاسی و کۆمەڵایەتی خۆیەتی و سوورە لەسەر ئەوەی بۆخۆی لە پێکهێنانی ئەو ئاڵووگۆڕەدا بەشدا بێ.

بەڵام ڕێژیم بە هەموو توانای خۆیەوە هەوڵ بۆ سەرکوت و بێدەنگکردنی هێزە چالاکەکانی نێو کۆمەڵگا دەدا و ڕێگرە لە گەشەسەندنی کۆمەڵگای کوردستان. ڕێژیم کە لە هەر چەشنە دەنگێکی ئازادیخوازی دەترسێ، بە دڕندەیی تەواوەوە دەست لە چالاکانی مەدەنی و کولتووری دەوەشێنێ و دەیەوێ ئەو دەنگانە بخنکێنێ.

لە وەزعێکی ئاوادا، حیزبێکی نەتەوەیی بەرپرس ناتوانێ بەرامبەر بەو هەموو پیلانگێڕی و فشارەی ڕێژیم بۆ خەڵکی

کوردستانی هێناوە و ژیانێکی تاقەتپڕووکێنی بەسەردا سەپاندووە، بێتەفاوەت بێ.

کۆماری ئیسلامی شەڕی لەنێوبردن بە هەموو ئەبعادیەوە بەدژی کوردی دەستپێکردوە، دەبێ هێزێک هەبێ بەرەنگاری ئەو دوژمنە بێتەوە و ئەوەندەی دەکرێ پیلانەکانی دژ بە نەتەوەی کورد پووچەڵ بکاتەوە.

پێشمەرگە بە هاوکاریی و پشتیوانی هێزەکانی نێو کۆمەڵگای کوردستان دەتوانێ ئەو هێزە بێ کە پێش بە سەرەڕۆییەکانی ڕێژیم بگرێ. لەو خەباتە نوێیەدا بۆ ئازادی و ڕزگاریی لە چنگ دیکتاتوری، کۆمەڵگا و هێزی پێشمەرگە تەواوکەری یەکترن.

کەوابوو، ئەو ڕابوونەوەی حیزبی دێموکرات بەرهەم و ئاکامی مەنتقیی ئەو بارودۆخ و ئاڵوگۆڕەیە کە لە پێوەندیی لەگەڵ پرسی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان هاتۆتە ئاراوە.

لێرە و لەوێ کەسانێک بە نیگەرانیەوە سەیری ڕابونەوەی حیزب دەکەن و مەسەلەن دەگووترێ: ئەو کارە بیانوو دەدا بە دەست ڕێژیم کەشی سیاسیی کوردستان ئەمنییەتی تر بکا و بەتایبەتی سەرکوتی چالاکانی مەدەنی و کولتووری پەرەپێبدا یان ڕێژیم خەباتی حیزبی دێموکرات دەکا بە بیانوو و خۆ لە سەرمایەگوزاری لە کوردستان دەبوێرێ و...

بۆ دیتنەوەی وڵامێکی واقعبینانە بۆ ئەو پرسیارانە پێویستە ئاوڕدانەوەیەکی خێرا لە پێوەندی و ئاڵوگۆڕەکانی نێوان کورد و کۆماری ئیسلامی لە ٣٧ ساڵی ڕابردوو بدەینەوە. سەرەتا با ئاماژە بە بەشێک لەو هەموو نیازپاکی و دەرفەت بکەین کە کورد لەو ماوەیەدا نیشانی دا و بۆ کۆماری ئیسلامی ڕەخساندوە بە سیاسەت و پێشداوەریەکانی خۆی بەرامبەر بە کورددا بێتەوە، واز لە دوژمنایەتی کورد بێنێ و هەنگاوێک بۆ بووژانەوەی کوردستان هەڵبگرێ:

* دوای هاتنەسەرکاری کۆماری ئیسلامی، کورد هەموو هەوڵی خۆی دا لەگەڵ حکوومەتی تازە ڕێکبکەوێ و پرسی کورد لە ڕێگای سیاسی و وتووێژەوە چارەسەر بکرێ.
* دوای شکستی ڕێژیم لە شەڕی سێ مانگەدا، حیزب "لبیک"ی بە پەیامی آیت الله خمینی گوت و چووە سەر میزی وتووێژ. لەکاتێکدا کورد براوەی شەڕەکە بوو.
* لەگەڵ هەڵایسانی شەڕی ئێران و عێراق، حیزبی دێموکرات هێرشی عێراقی مەحکووم کرد و ڕایگەیاند کە ئەگەر دەوڵەتی تازە داخوازە ئەساسیەکانی کورد بسەلمێنێ، حیزبی دێموکرات ئامادە دەبێ هێزەکانی خۆی دژ بە هێرشی عێراق

بنێرێتە بەرەکانی شەڕ. دوای ئەو ڕاگەیاندنەی حیزب، هێرشی حکوومەت بۆ سەر خەڵکی کوردستان زیاتر بوو نە کەمتر!

* لەسەر بانگێشتنی دەوڵەتی رفسنجانی، چووینە سەر میزی وتوویژ لە وییەن. هاوڕێیانمان لەسەر میزی "وتوویژ" لەلایەن نوێنەرانی حکوومەتەوە تێرور کران.

* لانیکەم بەشێک لە کورد چووە نێو گەمەی باڵباڵێنی بناژۆخواز و ڕیفۆرمخوازەوە. چ ئاڵووگۆڕێک بە قازانجی کورد پێکهات؟

* متمانا کرا بە بەڵێنیەکانی کاندیداکانی ڕیفۆرمخوازان و لە هەڵبژاردنەکانی ڕێژیم دا بەشداری کرا. چ مافێک بۆ کورد سەلمێندرا؟

* بۆ ماوەی زیاتر لە ٢٠ ساڵان حیزبەکان خەباتی چەکدارییان ڕاگرت. ئەو گەورەتری دەرفەت بۆ کۆماری ئیسلامی بوو ئاوڕێک وەسەر سەرەتایی ترین داخوازەکانی کورد بداتەوە، نەیدایەوە.

ئەوجار با بزانین لە وڵامی ئەو هەموو دەستپێشخەری و نیازپاکییەی کورددا، کۆماری ئیسلامی لەوماوەدا چۆنی ڕەفتار کردوە و ئایا تاقەیەک دەرفەت و شانسی بۆ کورد ڕەخساندوە؟ بەپێچەوانە، لەو ماوەیەدا ڕێژیم لە هیچ هەوڵێک بۆ زیاتر چەوساندنەوە و پەرەپێدان بە ستەمی نەتەوەیی و تەبعیز دژی کورد نەپرینگاوەتەوە و دەستی نەپاراستوە:

- هەروا حاشا لە بوونی پرسی کورد لە ئێراندا دەکا و لەهیچ کاتێکدا ئەوەندەی چەند ساڵی رابردوو بێڕێزی و سووکایەتی بە هوییەت، زمان، مێژوو و کەرامەت و کەسایەتی کورد نەکراوە.

- سەرەتایی ترین مافی سیاسی و کولتووری بۆ کورد دابین نەکردوە. دوای ٣٧ ساڵ ئێستاش منداڵی کورد لە سەرەتایی ترین مافی ئینسانی خۆی واتە خوێندن بە زمانی زگماکی، بێبەشە.

- هەموو ئەحزابی کورد هەروا قەدەغەن.

- ئازادیە تاکەکەسیەکانی لە کوردستان بەرتەسک تر کردۆتەوە، کوردستانی ئەمنییەتی تر و میلیتاریزەتر کردوە.

- بەشێوەیەکی کەم وێنە پەرەی داوە بە ئیعدامی لاوان و چالاکانی سیاسی و کولتووری کورد. سەرکوت، تەبعیز و تەحقیر بووە بە ژیانی ڕۆژانەی خەڵکی کوردستان.

- بە بیانوو و بە ئەنگیزەی سیاسی بەشێوەی سیستماتیک مافەکانی مرۆڤ لە کوردستان پێشێل دەکرێن.

- بڵاوکردەوەی مادە هۆشبەرەکانی لە کوردستان و تووشکردنی کوردی بەڵای ئیعتیاد کرد لەرێگای سوپای پاسداران و ئورگانەکانی دیکەی حکوومەتیە بۆتە بەشێک لە سیاسەتی ڕەسمیی ڕێژیم.

- دوای وتووێژی لە حیزب کرد و لەسەر میزی وتوویژ د. عەبدوڵڕەحمان قاسملوو و هاوڕێیانی تێرور کرد. سێ ساڵ دوایە د. سادق شەرەفکەندی و هاوڕێیانی بوون بە قوربانیی تێروریزمی دەوڵەتی ڕێژیم.

- دەوری ٣٠٠ كەسی لە ئەندامانی ڕێبەرايەتی، كادر و پيشمەرگە و ئەندامانی حيزبەكانی ڕۆژهەڵاتی لە هەرێمی كوردستانی باشوور و دەرەوەی ولات، تێرور كردن.
- بناژۆخواز و ڕیفورمخواز بەرامبەر بە پرسی كورد يەكهەڵويست و يەكدەنگ بوون، هەركاميان لەسەر كار بوون، بەشی كورد بێبەشی، سەكوت، تێرور، ئيعدام بووە.

لەو ماوەيەدا حكوومەتی ئيسلامی هەرچەشنە هيوايەكی بە گۆڕان بە قازانجی خەڵكی كوردستان لەنێوبردووە. ڕێژيم ئامادە نەبووە و نيە سەرەتايی ترين مافی سياسی و ئينسانی بۆ گەلی كورد بسەلمێنێ و بۆ پەرپێدان بە سەركوت و ئەمنييەتيكردنی كوردستان پيويستيی بە "بيانوو" و خەباتی نەبووە! ئەوە لەكاتێكدايە كە وەک ئاماژەی پێكرا، حيزبەكانی كورد چالاكيی چەكدارييان دژ بە ڕێژم ڕاگرتبوو.

بۆيە ئەو ڕابوونەوەی حيزبی دێموكراتی كوردستانی ئێران دەستی داوەتێ، بەپێی هەموو ستاندارد و ڕێككەوتن و ڕاگەيەندراوە نێونەتەوەييەكان، خەباتێكی ڕەوا و پاساوهەڵگرە. تەنانەت ئەگەر ئەوڕۆ كۆسپيشی بێتە سەر ڕێيە، دەبێ لە شوێنێكی ديكە دەستی پێبكرێتەوە.

لێرەدا پێويستە ئاماژە بە دەرسێكی گرنگ بكرێ كە دوو لايەنی هەيە و دەبێ كورد لە ٣٧ ساڵ دەسەلاتداريی كۆماری ئيسلامی و ڕووداوەكانی ئەو ماوەيە وەريبگرێ و هەميشە لەبەرچاوی بێ.

يەكەم، ستراتێژی و سياسەتی ڕێژيمی ئێران بەرامبەر بە پرسی كورد پێوەنديی بە شێوەخەباتی كوردەوە نيە،

واتە هەر شێوەخەباتێک كورد بيگرێتە بەر، تەنانەت ئەگەر كورد داوای هيچيش نەكا، سياسەت و ستراتێژی ڕێژيم لە پرسی كورد دا ناگۆڕێ و كورد هەروا وەک "ريسكی ئەمنييەتی" دەبيندرێ و چەوسانەوە لە كوردستان درێژەی دەبێ!

مەگەر ئيسلاحتەڵەبانی كورد مليان بۆ هەموو مەرجەكانی ڕێژيم كەچ نەكردوە و لە چوارچێوەی ياساكانی كۆماری ئيسلاميدا كار ناكەن و وازيان لە داوای سياسی و نەتەوەيی نەهێناوە و هەموو پرسی كورديان لە ئەسڵی ١٥ی قانوونی ئەساسی ڕێژمدا خولاسە نەكردۆتەوە؟ ئايا حكوومەت بايخێكی پێداون، دەيانخوێنێتەوە و ئامادە بووە واز لە توندوتيژی لە كوردستان بێنێ، هەر ئەوەندە، ئەسڵەن باسی سياسەت و ماف و سەلماندنی ماف هەر نەكەين! تەنيا لە كاتی "هەڵبژاردنەكان"دا ئەركی بەردەستی بۆ كۆكردنەوەی دەنگيان پێدەسپێرن و تەواو، تەنانەت نێويان ناهێنن!

چون کۆماری ئیسلامی وەک نیزامێکی دەمارگرژی مەزهەبی - ناسیونالیستی و دیکتاتور لە بناخەوە بڕوای بە ئازادی و مافی کورد نیە و سەلماندنی مافی نەتەوەی کورد بە ناتەبا و ناکۆک دەزانێ لەگەڵ ستراتیژی نیزامەکەی.

ئەوەی کورد داوای دەکا و هەوڵی بۆ دەدا و بڕوای پێیەتی، لەگەڵ جەهەر و بنەمای هزری و فەلسەفەی وجوودی ڕێژیم ناتەبایە: حیزبی دێموکرات و جووڵانەوەی کورد بەگشتی، جووڵانەوەیەکی نەتەوەیی سێکوولارە کە بەپێی سروشت و ئامانجەکانی پرسی شیعە و سونی و تەعەلوقاتی دینی لە جووڵانەوەی کورددا ئەساسەن مەسەلە و مەوزووعییەتی نیە، حیزبەکان خۆیان بە دێموکرات و ئازادیخواز پێناسە دەکەن، داوای دێموکراسی و دابەشکردنی دەسەڵات و دابینکردنی ئازادی و مافی نەتەوەیی و سیاسی بۆ کورد دەکەن.

هەمووی ئەو داخواز و بەهایانە لەگەڵ ئیدئولوژی و جهانبینی و ستراتێژیی کۆماری ئیسلامی ناتەبا و نەگونجاون.

دووەم، بەپێچەوانەی کۆماری ئیسلامی، شێوەی خەبات بۆ کورد گرنگیی حەیاتی هەیە. بۆ پووچەڵکردنەوەی پیلانەکانی کۆماری ئیسلامی، شێوەخەبات و وێژمانی کورد دەبێ هەست و ئیرادەی وەستانەوە و بەرەنگاربوونەوە بەهێز بکا و هیوا و هومێد بدا بە خەڵک، کایەکردن لە بەرنامە و ستراتێژیی حکوومەت دا "نفی" بکاتەوە و بڕوا بە درێژەدان بە خەباتی نەتەوەیی بەهێز بکا. بۆ کورد گرینگە خەباتێک بەرێوەبەرێ کە پێش بە لاوازبوونی هەستی نەتەوەیی بگرێ و پرسی کورد لە ئێران دا ببووژێنێتەوە، شوێن بخاتە سەر بەرژەوەندیەکانی حکوومەت و ئێشی پێبگەیەنێ. لەو شێوەخەباتەدا بێگومان بوونی هێزی پێشمەرگە دەورێکی تایبەتی دەگێڕێ.

لەکۆتاییدا پێویستە پێداگریی بکرێتەوە کە بۆ سەرکەوتن بەسەر دیکتاتوری و کۆتاییهێنان بە بندەستی و چەوسانەوە پێویستمان بە بردنەسەری زەرفییەت و هێزی جووڵانەوە هەیە. بەیەکەوە دەبێ و دەتوانین ئەو ئەرکە بەجێ بگەیەنین و بۆ ئەو مەبەستە پێویستە بۆ وەدیهێنانیانی ئەو فاکتەرانەی خوارەوە هەوڵ بدەین کە مەرجن بۆ سەرکەوتنی هەر خەباتێکی نەتەوەیی:

١- ئیرادە و بیروباوەڕی قایم بە ئازادی و بە خەبات بۆ ئازادی.

٢- بەشداریی هەراوی کۆمەڵانی خەڵک لە جووڵانەوەدا.

٣- یەکێتی و هاوکاریی بەکردەوەی هێزەکانی نێو جەرگەی خەبات.

٤- ڕەچاوکردنی سیاسەت و هەڵسووکەوت و مودیرییەتی دێموکراتیک لە مناسباتی نێوخۆی حیزبەکان دا.

دابینکردنی ئەو چوار فاکتەرە بۆ خەباتی ڕزگاریخوازی نەتەوەیەکی بێ وڵات و بۆ قەرەبووکردنەوەی نابەرابەری هێز لەبەرامبەر دەوڵەتی خاوەن هێز و ئیمکاناتی بەربڵاو، چارەنووسسازە، گرنگیی ستراتێژیکی هەیە و دەتوانێ جووڵانەوەی کوردستانی ڕۆژهەڵات بکا بە فاکتەرێکی یەکلاکەرەوە لە هاوکێشەکانی ناوچەدا.

خەباتی ئێمەی کورد بەپێێ هەموو ستاندارد و ڕێککەوتن و ڕاگەیەندراوە نێونەتەوەییەکان، خەباتێکی ڕەوایە: خەباتە دژی هەڵاواردن و چەوسانەوە، دژی داگیرکەر و دیکتاتوری، دژی تەحقیر و تواندنەوە. خەباتە بۆ ئازادی و مافی مرۆڤ، بۆ مافی نەتەوەیی و مافی سەلماوی خوێندن بە زمانی زگماکی، بۆ بەشداریی سیاسی و مافی دیاریکردنی چارەنووس، بۆ پاراستنی ژینگە و سەرچاوە ئابوورییەکان، بۆ دابینکردنی ئازادیە تاکەکەسییەکان. خەباتی ئێمە بۆ پاراستنی کەسایەتی و کەرامەت و داهاتووی نەتەوەیی کوردە، حەتمەن سەردەکەوین.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ١٤ی ئاگۆستی ٢٠١٦

----

٣٧ ساڵ کۆماری ئیسلامی.

ئامانجی ئەو نووسراوەیە خستنەبەرباس و لێکدانەوەی وردی هۆکارەکانی سەرهەڵدانی شۆڕشی ١٣٥٧ نیە، بەڵکوو هەڵسەنگاندنێکی خێرای کارنامەی ٣٧ ساڵەی کۆماری ئیسلامییە.

ڕۆژی ٢٢ی ڕێبەندانی ئەوساڵ ٣٧ ساڵ بە سەر شۆڕشی گەلانی ئێراندا تێدەپەڕێ. ئەو شۆڕشە بەرهەم و ئاکامی پەرەسەندنی نارەزایەتی، ڕاپەڕین و جمووجۆڵی ئیعترازیی گەلانی ئێران بوو کە چەند دەیە لەژێر حاکمییەتی زوڵم و زۆری ڕێژیمی پاشایەتی دا وەزاڵەهاتووبوون و بڕیاریان دابوو خۆیان لەژێردەستی و دیکتاتوری ڕزگار بکەن و ئازادی، سەربەستی و ژیانێکی شیاو لە وڵاتەکەیاندا دابین بکەن.

خەڵکی ڕاپەڕیوی ئێران لەو ڕۆژەدا تاج و تەختی شای بەدەسەڵات بەڵام لە خۆبایی و بێگانەبوو لەگەڵ واقعییاتی وڵاتەکەی، بە سوپایەکی پۆشتە و بەهێز و دەزگایەکی ئیتلاعاتی (ساواک) ترسناک و داپلۆسێنەر، تێکڕووخاند و تۆماری ٥٠ ساڵەی حکوومەتی پەهلەوییان پێچایەوە.

وەک هەموو دیکتاتورەکانی دیکە، محمد رضا شای پەهلەویش درەنگی پەیامی خەڵک گوێ لێبوو و کاتێکیش بیستی، ئیدی درەنگ ببوو!

ویکتور هوگۆ نووسەر و بیرمەندی بەناوبانگی فەرانسەیی دەڵێ "هیچ هێزێک توانای بەرگرییکردن لە ڕووداوێکی نیە کە کاتی ڕوودانی گەیشتبێ".

ڕاستە! ڕێژیم محمد رضا شاه لە ڕێگای "ساواک"ـەوە دەرەتانێکی بۆ ئازادی و تێکۆشانی سیاسی و مەدەنی نەهێشتبۆوە و بێتەفاوەتی ڕێژیمی حاکم بەنیسبەت ئازادی و داخوازەکانی خەڵکەوە، کاتی ڕووخانی ڕێژیمی شای گەیاندبوو و ئەو ڕێژیمە دەبوو ببێ بە مێژوو و لەو قۆناخەدا، ئیدی پێش بەڕووخانی نەدەگیرا.

ناڕەزایەتیی بەرینی خەڵک لە ڕێژیمی شا، نەبوونی ئاگایی و ئەزموونی سیاسیی پێویستی کۆمەلانی خەڵک، کاڵووکرچی ڕێکخراوە سیاسیەکان و نەبوونی بەرەیەکی یەکگرتوو لە حیزب و لایەنە سیاسیە غەیرەمەزهەبیەکان، بوو بەهۆی ئەوەی ئەوە کە نەک هەر خەڵکی ئاسایی بەڵکوو بەشێکی بەرچاو لە هێزە سیاسیەکانیش بکەونە داوی "روحانیون" و بەکردەوە ببن بە پردەبازێک بۆ گەیشتنی ئەوان بە دەسەڵات.

ئاخوندەکان بە قۆستەوەی ئەو دەرفەتە و بەکەڵکوەرگرتن کە هەستی مەزهەبی خەڵک توانییان بەسەر کەشە ئاڵۆزە و شۆڕشگێڕانەکەدا زاڵ بن و شۆڕشەکە لەسەر خۆیان تاپۆ بکەن.

بە دەستبەسەرداگرتن (مصادر) بەسەر شۆڕشەکەدا، "روحانیون" توانییان بەرەبەرە یەکێ لە ڕەشترین و هارترین دیکتاتوریەکانی مێژووی مرۆڤایەتی لەسەر بنەمای ئەسڵی "ولایت فقیە" دابمەزرێنن و سیستمێکی دواکەوتووی مەزهەبی-ناسیونالیستیی سەرکەتکەر بەسەر گەلانی ئێراندا زاڵ بکەن.

ڕێژیمێکی دیکتاتوری کە بەنێوی مەزهەب ئۆپوزسیون و دژبەرانی خۆی قەڵاچۆ کرد، تێروریزمی دەوڵەتی کرد بە سیاسەتی ڕەسمی خۆی و ئێستاش لەهیچ کار و جینایەتێک بۆ پاراستنی ئیستبدادی مەزهەبی و لەنێوبردنی جیابیران دەست ناپارێزێ.

گەلی کورد لە کوردستانی ڕۆژهەلات دەورێکی بەرچاوی لە شۆڕشی ساڵی ١٣٥٧ دا گێڕا.

ئامانجی کورد لە بەشدارییکردن لە خۆپیشاندان و چالاکیە ئیعترازییەکاندا، ڕزگاربوون لە دیکتاتوریی هەوسارپچڕاوی ڕێژیمی شا و هێنانە سەرکاری نیزامێکی دێموکراتیک بوو کە دوای چەند دەیە ژیانی پڕ لە مەینەتی و تەحقیر و هەڵاواردن، بتوانێ لە دۆخێکی سیاسیی نوێدا چارەنووسی خۆی بەدەستەوە گرێ و بە ئازادی و عیزەتەوە بژی.

کورد دەیویست زمانەکەی بەفەرمی بناسرێ و خوێندن بە زمانی زگماکی وەک سەرەتایی ترین مافی مرۆڤ، بۆ منداڵانی کورد دابین بکرێ و چی دیکە نەبنە قوربانی سیاسەتی ناسیونالیستیی و هەڵاواردنی نیزامی حاکم لە تاران.

کورد دژی هەڵایسانی شەڕ و ئاژاوە لە کوردستان بوو و بۆ ئەو مەبەستە، حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران و لایەنە سیاسیەکانی دیکە، هەموو هەوڵێکی مومکینیان دا لەگەڵ حاکمانی نوێی وڵات ڕێکبکەون.

بەڵام دوای گەیشتن بە دەسەڵات، زۆری پێنەچوو کە آیت الله روح الله خمینی کوردی مافخوازی لەڕیزی "کفار" دانا و لە ڕۆژی ٢٨ی گەلاوێژی فەرمانی جیهاد و هێرشی هەمەلایەنەی بۆ سەر گەلی کورد دەر کرد.

خمینی هاوکات حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانی هەڵوەشاوە ڕاگەیاند.

ڕێژیمی تازە شەڕێکی نابەرابەر و خوێناویی بەسەر خەڵکی کوردستاندا سەپاند و حیزبی دێموکرات و هێزە سیاسیەکانی دیکەی کوردی ناچار کرد بۆ دیفاع لە مان و مەوجوودییەت و دوا ڕەواکانی گەلی کورد دژ بە دیکتاتوری ئیسلامی وەدەست بێن و بەربەرەکانێ بکەن.

ئەو شەڕەی ٣٦ ساڵ لەوەپێش خمینی لەدژی کورد ڕایگەیاند، هەتا ئێستاش بەشێوەی جۆراوجۆر، بەڵام بێپسانەوە درێژەی هەیە و قوربانی دەستێنێ.

بەڵام با لە ئاوڕدانەوەیەکی کورتدا بزانین کۆماری ئیسلامی دوای ٣٧ ساڵ دەسەڵاتداریی، چ بەهەم و ئاکامێکی بۆ ئێران بەگشتی هەبووە:

* بەربڵاوتربوونی سەرکوت و توند و تیژی، بەرتەسکردنەوەتری ئازادیە سیاسی و مافە مەدەنیەکان، درێژەدان بە پێشێلکارییەکانی سیستماتیکی مافەکانی مرۆڤ، هەڵکشانی کەم وێنەی ژمارەی ئیعدامەکان، هەڵاواردنی سیستماتیکی

جنسی،"ئیتنیکی" و مەزهەبی.... ساڵێ چەند جار کۆماری ئیسلامی بەهۆی سیاسەتی دژیگەلی و کردەوە بێزراوەکانی لەلایەن ڕێکخراوەکانی پارێزگاریی لە مافی مرۆڤەوە مەحکووم دەکرێ.

لەوپێوەندییەدا، یەکی لە خاڵە ڕەشەکان لە دوسیەی ٣٧ ساڵەی کۆماری ئیسلامی پرسی ژنە. لە کۆماری ئیسلامیدا هەڵاواردن و بێبەشکردنی ژنان یاسایی کراوە. کەم ڕۆژ هەیە لە ڕاگەیاندنەکانی سەر بە ڕێژیمەوە سووکایەتی بە ژن نەکرێ.

* کاربەدەستانی ئێران ئیدی نایشارنەوە کە ئابووری وڵات ئەورۆ لەوپەڕی شپرزەیی دایە. بەقسەی مجید انصاری یاردیدەری پارلمانیی حسن روحانی (١٠ بەفرەنباری ١٣٩٤) "موشکیلاتی ئابووری دەوڵەت بێسابقەیە!

دزی و گەندەڵی لە هەموو ئاستەکانی دەسەڵاتدا، دەوڵەتی فەلەج کردووە. لە ئێرانی دەوڵەمەند و خاوەن نەوت و گاز دا بێکاریی، هەژاری، ئیعتیاد لەمێژە سنووری ئاساییان تێپەڕاندووە و کۆمەڵگای ئێرانیان تووشی قەیران کردووە.

* لەنیزامی مەزهەبی - ناسیونالیستیی کۆماری ئیسلامیدا سیاسەتی سەرکوت و هەڵاوارن دژ بە نەتەوەکانی غەیرەفارس نەک هەر درێژەی هەیە، بەڵکوو پەرەشی ئەستاندووە. لەگەڵ ئەوەی ئەو نەتەوانە لە ئێراندا بە "ئەقوام" یان "کەمایەتی قەومی" ئێودەنرێن، بەڵام تەنانەت مافی کەماتێکیشیان بۆ ناسەلمێندرێ، حاشا لە هوییەتی نەتەوەییان دەکرێ و لە سەرەتایی ترین مافی سیاسی و ئینسانی بێبەش کراون.

کۆماری ئیسلامی کە بێپسانەوە تێکۆشەرانی مافخوازی کورد و گەلانی دیکەی ژێرستەم بەتاوانی جیاوازیخوازی سەرکوت و ئیعدام دەکا، بۆخۆی لە درێژەی ٣٧ ساڵ دەسەڵاتداریدا، بەهۆی بەڕێوەبردنی سیاسەتی زوڵم و زۆری بەردەوام، یاساییکردنی بێعەداڵەتی و هەڵاواردنی نهادینەکراو دژ بە نەتەوە بندەستەکان، بەکردەوە ئێرانی لە باری سیاسیی و حقوقییەوە دابەش و تەجزیە کردوە.

بە وردبوونەوە لە واقعییاتی ئەوڕۆی ئێران دەردەکەوێ کە لە سایەی ڕێبەرانی سەرەڕۆی کۆماری ئیسلامی و سیاسیە چەوتەکانیان، ئێران تەنیا لە باری جوغرافیاییەوە، ئەویش بەزۆر، بەیەکپارچەیی ماوەتەوە!

* دوژمنایەتی کۆماری ئیسلامی لەگەڵ دابینکردنی مافی سیاسی کورد لە هەر چوار بەشی کوردستان، ئاشکراتر بووە. هەر

لەوپێوەندییەدا، سووکایەتی دەسەڵاتبەدەستان و ئورگانە حکوومەتیەکان بە هوییەت، زمان، مێژوو و هەموو هێماکانی نەتەوەی کورد هەموو سنوورێکی ئەخلاقیی تێپەڕاندووە. لەوکاتەوە هەرێمی کوردستانی باشوور دامەزراوە، هیچ دوژمنێک بەقەرا کۆماری ئیسلامی هەوڵی بۆ تێکدان و ناسەقامگیرکردنی ئەو هەرێمە نەداوە.

ڕێژیمی ئێران بۆ ئاژاوەگێڕی و دووبەرەکینانەوە و هەڵایساندنی شەڕی کورد بە کورد ئەوپەڕی "یارمەتی" دەدا، بەڵام کاتێک لە بەشێکی کوردستان باسەکە دێتە سەر پرسی کورد و دابینکردنی مافە نەتەوەیی و سیاسییەکانی کورد، ئیدی ناتوانێ ڕوخساری دوژمنانەی خۆی بەرامبەر بە کورد بشارێتەوە و بەبێ لەبەرچاوگرتنی "هاوپەیمانی" لەگەڵ ئەم یان ئەو حیزبی کوردی، بەئاشکرا و بەنهێنی دەکەوێتە پیلانگێڕان بەمەبەستی پووچەڵکردنەوە و شکستپێهێنان بە هەر هەوڵێک بۆ دابینکردنی مافەکانی گەلی کورد!

ئامانجی سەرەکی ئێستای کۆماری ئیسلامی تێکدان و شێواندنی بارودۆخی هەرێمی کوردستان بە شێوە و فڕووفێڵی جۆراوجۆرە. زۆربەی چاوەدێرانی سیاسی و نیزامی لە ناوچەدا گومانیان لەوەدا نیە کە ڕێژیمی ئێران باشووری کوردستانی تووشی شەڕی داعش کردووە.

* بەهۆی پێداگریی ڕێژیم لەسەر درێژەدان بە بەرنامەی ناوکی، ئێران لە باری سیاسیەوە لە کۆمەڵگای نێونەتەوەیی دابڕا و تەریک کەوتەوە و ئەو لاساریە بوو بەهۆی ئەوە ئەنجومەنی ئاسایشی نەتەوە یەکگرتووەکان، ئەمریکا و یەکێتی ئورووپا بۆماوەی ۱۳ ساڵان سزای قورسی ئابووری و سیاسی بخەنە سەر ئێران.

کۆماری ئیسلامی دوای ئەوەی سەدان میلیارد دوڵاری زیان بە خەڵکی ئێران گەیاندووە، هەزینەیەکی قەرەبوونەکراوەی بەسەردا سەپاندن و ئابووری وڵاتی وێران کرد، سەرەنجام بەرامبەر بە ڕۆژاوا بەچۆکداهات، چووە ژێر باری هەموو مەرجەکانی وڵاتانی ۱+۵ و بەوجۆرە ئێرانی تووشی زیانێکی قورسی ئابووری و شکستێکی گەورە و کەموێنەی سیاسی کرد.

* پێشێلکردنی بەردەوامی یاسا و ڕێسا نێونەتەوەییەکان. لە ماوەی ۳۷ ساڵی ڕابردووەدا, بێجگەلە بەڕێوەبردنی تێروریزم لە دەرەوەی وڵات و پاڵپشتی لە تێروریزمی نێونەتەوەیی، حەوت جاران بەشێوەی سازماندراو هێرش کراوەتە سەر نوێنەرایتیەکانی وڵاتانی بیانی (باڵوێخانە و کونسوولگەری) لە تاران و مەشەد. کۆماری ئیسلامی لەوبوارەدا ڕێکوردی شکاندووە، دیاردەی ئاوا لە هیچ وڵاتێکی دیکە لەو ئاستەدا نەبینراوە!

* لە کۆماری ئیسلامی دا تێروریزمی دەوڵەتی لەنێوخۆ و دەرەوەی وڵاتدا ڕەسمییەتی پێدراوە و وەک ئامرازێک بۆ گەیشتن بە ئامانج کەڵکی لێوەردەگیرێ: بۆ لەنێوبردنی ئوپوزسیون و دژبەرانی سیاسی، بۆ نموونە تێروری ڕێبەرانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە وییەن و بێرلین، بەمەبەستی ئاژاوەنانە و ناسەقامگیرکردنی وڵاتانی ناوچە....

ڕێژیمی ئێران بە یەکێ لە دەستئاواڵەترین پاڵپشت و یاریدەرانی تێروریزمی نیونەتەوەیی ناسراوە. وەزعێک خوڵقاوە کە لە هەرشوێنێکی ئەو دنیایە تێرور و جینایەتێک ڕوویدا، خێرا نێوی ئێران دێتە کایەوە و دەستی کۆماری ئیسلامی تێدا بەدی دەکرێ.

هەر ئەوە بوو کە شووڕای ئەمنییەتی ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان لەکاتێکدا سزاکانی پێوەندیدار بە بەرنامەی ناوکی لەسەر ڕێژیم هەڵگرت، بەڵام ئەو سزایانەی کە بەهۆی پێشێلکردنی مافی مرۆڤ و پشتیوانی لە تێروریزم، خستبوویە سەر کۆماری ئیسلامی، هێشتوونیەوە.

* کۆماری ئیسلامی دەوری سەرەکی لە هەڵایسانی شەڕی سوننە و شیعە گێڕاوە و بە دەخالەتی نیزامی ڕاستەوخۆ لە یەمەن، عێراق و بەتایبەتی حوزووری بەرچاو لە شەڕی سوورییەدا، ناوچەکەی کردۆتە بوشکەی باڕووت.

مێژووی ٣٧ ساڵەی کۆماری ئیسلامی نیشانی دەدا کە ئەو ڕێژیمە بڕوای بە ئازادی و ویست و داخوازەکانی خەڵک نیە و بۆ مانەوەی خۆی تەنیا پشتی بە زۆری سەرنێزە و سەرکوت لە ژوورەوە و بە ئیدامەی سیاسەتی ئاژاوەگێڕی و تێرور لە دەرەوەی ئێران بەستووە.

کۆماری ئیسلامی پرسی ناوکی گرێدابوو بە "غرور ملی"، کردبوویە پرسی پرستیژ و ئیقتدار بۆ نیزام و بەردەوام دروشمی "انرژی هستەای حق مسلم ماست" و "آمریکا هیچ غلطی نمیتواند بکند" و.... دووپات دەکردەوە. ئێستا ناچار بووە واز لەهەموو ئەو قسانە بێنێ.

بەدوای ئەو شکستە گەورەیەدا لە بەرامبەر وڵاتانی ڕۆژاوایی دا، ڕێژیمی ئێران وەک هەموو ڕێژیمە دیکتاتورییەکانی پێش خۆی، پێیوایە دەبێ شکستەکانیی بەرامبەر بە دەرەوە، بە سەرکوتی بەربڵاوتر و چەوساندنەوەی زیاتر خەڵک لە نێوخۆدا قەرەبوو بکاتەوە.

بارودۆخی ئەوڕۆی ئێران دەیسەلمێنێ کە "حسن روحانی"یش لە جەهەر و ناوەڕۆک دا جیاوازێکی ئەوتۆی لەگەڵ باقی ڕێبەرانی کۆماری ئیسلامی نیە و جێگایەک بۆ هیوا بە ئاڵووگۆڕی موسبەت لە دەوڵەتی روحانی دا ناهێڵێتەوە.

بەکورتی، کۆماری ئیسلامی لەنێوخۆیدا تووشی ململانەی باڵەکان و قەیرانی ڕەوایی هاتووە، بڕوای بە خۆی لەدەست داوە و لەرزۆک بووە، بەڵام لەخۆڕا نە دەڕووخێ و نە ناچار بە ڕێفورمی بنەڕەتی و پێویست دەکرێ.
ڕێژیم تەنیا بە خەباتی هاوبەش و بەردەوامی گەلانی ئێران ناچار بە پاشەکشە دەبێ: یان پەیامی خەڵک دەبیستێ و مل بۆ ئاڵووگۆڕی ئەساسی ڕادەکێشێ کە چاوەڕوان ناکرێ، یان وەک ڕێژیمی شا، کاتی دەگا و ئیدی هیچ هێزێک پێشی ڕووخان و ڕۆیشتنی ناگرێ.

بەڵام خاڵی بەهێزی کۆماری ئیسلامی لەوپێوەندییەدا پڕشووبڵاوی و هاودەنگنەبوون و لاوازی ئوپوزسیونی دێموکرات و سێکوولارە.
ئەو بۆچوونە دروست نیە کە گۆیا ئوپوزسیونێک نەماوە! ئوپوزسیون هەیە و زۆریش بەربڵاوە، بەڵام چون ئالترناتیفێکی دێموکراتیک بەدی ناکا، یەکدەنگ و چالاک نیە.

خەڵکی ئێران ٣٧ ساڵە لەژێر حاکمییەتی ئیستبدادی و زوڵم و زۆر و سەرکوتی سیستماتیکی کۆماری ئیسلامیدا ژیانێکی تاقەتپڕووکێن و پڕ لە مەینەتی تێپەڕ دەکەن و وەزاڵەهاتوون. خەڵک ئامادەیە پشتیوانی لە ئوپوزسیونێکی یەکگرتوو و دێموکرات، هەمەلایەن و بەبەرنامە لە ئێراندا بکا.

لەو پێوەندییەدا، پێکهاتنی حیزبە کوردستانیەکان و دابینکردنی یەکرێزی و هاوکاریی لەنێوخۆیاندا، دەتوانێ ببێتە هەوێنی دروستبوونی ئیتلافێکی بەرین لە ئێران دا.

بەڵام کورد دەبێ لەپێشدا ماڵی خۆی ڕێکبخا! کورد بەیەکگرتوویی و یەکدەنگی و هێنانەئارای بەرنامەیکی واقعبینانە و دێموکراتیک، دەتوانێ کۆتایی بە چەقبەستوویی سیاسی لە ئێراندا بێنێ و ببێتە میحوەری یەکێتی و ئاڵووگۆڕ. بەهیوای ئەو ڕۆژە!

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ١٣ی فێبریوێری ٢٠١٥

ئایا کۆماری ئیسلامی دەتوانێ لە دەرفەتی ڕێککەوتن لەگەڵ ڕۆژاوا کەڵک وەرگرێ؟

ئایا کۆماری ئیسلامی دەتوانێ دوای ڕێککەوتن لەگەڵ وڵاتانی ١+٥ لەسەر پرسی ئەتۆمی، بەخۆدابچێتەوە، سیاسەتێکی جیاواز لە ڕابردوو بگرێتە بەر و لەو دەرفەتە بۆ بووژاندنەوەی ئابووری وڵات کەڵک وەربگرێ، زیاتر لە هەر پرسیارێکی دیکە چاوەدێرانی سیاسیی نێوخۆ و دەرەکی بەخۆیەوە سەرقاڵ کردووە.

بۆ وڵامدانەوەیەکی بەنیسبەت واقعبینانە بەو پرسیارە، پێویستە ئاماژە بەو ڕاستییە بکرێ کە ڕێککەوتنامەی نێوان ئێران و وڵاتانی ١+٥ ڕێککەوتننامەیەک نیە کە لەسەر بنەمای متمانای دووڵایەنە وەدیهاتبێ. بەپێچەوانە، ئەو ڕێککەوتننە لەسەر بناخەی ئەوپەڕی بێ متمانایی و لێک لەگومانبوون داڕژراوە:

یەکەم: لە ڕۆژی یەکەمەوە ئێران هەوڵی دا بەرنامە ناوکیەکەی لە کۆمەڵگای نێونەتەوەیی و بەتایبەتی لە ئاژانسی نێونەتەوەیی ئینرژی ناوکی IAEA بشارێتەوە و بیروڕای گشتی هەڵفریوێنێ. لە ساڵی ٢٠٠٢ی زایینییەوە کە بەرنامەی ناوکی کۆماری ئیسلامی لەقاو درا و پاشان ساڵی ٢٠٠٦ی زایینی شووڕای ئاسایشی ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان لە بڕیارنامەی ژمارە ١٦٦٩دا بۆیەکەمجار دوای وەستاندنی پیتاندنی ئورانیومی لە ئێران کرد، هەتا ئەوڕۆ ڕێژیم تەنیا پێی لەو شتانە ناوە کە نەیتوانیوە بیانشارێتەوە! بۆیە ئێران بۆ ڕۆژاو جێگای متمانا نیە.

دووەم: ئێران لەژێر فشاری تاقەتپڕووکێنی سزا ئابوورییەکاندا ملی بۆ وتووێژ لەگەڵ ڕۆژاوا ڕاکێشا.

سێیەم: پێوەر و مەرجەکانی کە وڵاتانی ١+٥ لەو ڕێکەوتننامەیەدا بەسەر ئێرانیاندا سەپاندووە، گومانێک بۆ نەبوونی متمانای ئەو وڵاتانە بە ئێران ناهێڵێتەوە، بەشێوەیەک کە هەر لە ئێران دەکوترێ کە بەو ڕێککەوتننامەیە مافی سەروەریی ئێران پێشێل کراوە!

چوارەم: گونجاندنی دەستەواژەی snap back کە لە ڕێکەوتننامەکە دا بەمانای داسەپاندنەوەی سزا ئابوورییەکان هاتووە، ئەگەر لە درێژەی چاوەدێری و کۆنترۆڵەکانی IAEA دەربکەوێ کە ئێران لە بەجێگەیاندنی ئەرک و تعهداتەکانی دا کۆتایی کردووە.

پێنجەم: لێکجیاکردنەوەی سزاکان. تەنیا ئەو سزایانەی پێوەندییان بە بەرنامەی ناوکی ڕێژیمەوە هەیە، هەڵدەگیرێن! ئەو سزایانەی لە پێوەندیی لەگەڵ بەرنامەی مووشەکی، پێشێلکارییەکانی مافی مرۆڤ و پشتیوانی کۆماری ئیسلامی لە تێروریزم دا بەسەر ئێراندا داسەپاون، لەجێگای خۆیان دەمێننەوە.

بە زمانێکی دیکە یانی ئەوەی کۆماری ئیسلامی قەبووڵی کردووە کە پشتیوانی لە تێروریزمی نێونەتەوەیی دەکا و هەڕەشییە بۆ ئەمنییەت و ئاسایشی کۆمەڵگای جیهانی!

بۆیە ڕێککەوتنامەی نێوان ئێران و وڵاتانی ١+٥ ڕێککەوتننامەی ئاشتی و دواییهێنان بە کێشەکە نیە، بەڵکوو سەرەتای تاقیکردنەوەیەکی نوێ و چوارچێوەیەکە بۆ کۆمەڵێک ململانە و بێنەوبەرە لە نیوخۆی ئێران و سەبارەت بە کۆماری ئیسلامی.

سەرەڕای ئەوە، ڕێککەوتننامەکە باری ئەرێنیشی تێدا بەدی دەکرێ:

* گەورەترین خاڵی ئەرێنی و گرینگترین دەسکەوتی ئەو ڕێککەوتنە ئەوەیە کە کۆماری ئیسلامی لە هەوڵەکانیدا بۆ بەرهەمهێنانی چەکی ناوکی شکستی هێنا.

جێی لێوردبوونەوەیە: کۆماری ئیسلامی ڕێژیمێکە کە تێروریزمی دەوڵەتی لە نێوخۆ و دەرەوەی وڵات گەیاندۆتە ئاستی سیاسەتی ڕەسمی و تاوانبارە بە پشتگیریکردن و پەرەپێدان بە تێروریزمی نێونەتەوەیی، بەئاشکرا هەوڵ دەدا بۆ نانەوەی ئاڵۆزی و ناسەقامگیریی لە وڵاتانی ناوچەدا، لە کۆمەڵگای نیونەتەوەیی یاغی بووە و تەنیا لەژێر فشار و هەڕەشەدا یاسا و ڕێسا نێونەتەوەییەکان پێشێل ناکا و بەپێچەوانەی هەموو عورفێکی دیپلوماسی، بەکرێگیراوەکانی هێرش دەبەنە سەر باڵوێزخانە و کونسوولگەرییەکانی وڵاتانی بیانی لە تاران.

لەنێوخۆی وڵاتدا سەرکوت و هەڵاواردن و ئیعدامی لاوانی کردووە بە سیاسەتی ڕۆژانەی خۆی و نەتەوە بندەستەکانی لە سەرەتایی ترین مافەکانی ئینسانی و سیاسی بێبەش کردووە و هەرچەشنە داوایەکی ڕەوایان بە کوشتن و ئیعدام وڵام دەداتەوە و ساڵ نیە بەهۆی پێشێکارییەکانی مافی مرۆڤ لەلایەن ڕێکخراوەکانی مافی مرۆڤەوە مەحکووم نەکرێ.

ئەگەر ڕێژیمێکی ئەوتۆ پێشی پێبگیرێ دەستی بە چەکی کۆمەڵکوژی ڕابگا، تەنانەت بۆ ماوەێ دە ساڵیش بێ، بۆخۆی سەرکەوتنە و دەسکەوت بۆ کۆمەڵگای نێونەتەوەیی، بۆ مرۆڤایەتی و بۆ گەلانی چەوساوەی ئێران.

* لە یەکەم تێڕوانین، سازان لەگەڵ ڕۆژاوا لەسەر بەرنامەی ناوکی سەرکەوتنیک بوو بۆ سەرکۆمار حسن روحانی. چون چارەسەرکردنی پرسی ناوکی بەڵێنێک بوو کە روحانی لەکاتی خەباتی هەڵبژاردن دا دابووی بە دەنگدەرانی.

دوای لەئاوکردنی سەدان میلیارد دولار، ڕەوتی بەفیڕۆدانی سەروەت و سامانی وڵات بۆ دروستکردنی چەکی ناوکی، بۆ ماوەیەک ڕادەوەستێ.

هەروەها، ئازادبوونی دەوری ٤٠ - ٥٠ میلیارد دولار دارایی ئێران (ڕادەی ئەو پووڵە بەتەواوی ڕوون نیە و ئاماری جیاواز بڵاوبۆتەوە)، بێگومان دەتوانێ دەرفەتێک بێ بۆ سەروسامانداان بە ئابووریی شپرزەی وڵات بە قازانجی خەڵک.

لەو پێوەندیی لەگەڵ پرسیارەکە، کۆمەڵێک کۆسپی جیدی ماهوی و ساختاریی بەدی دەکرێن کە ڕێگە بۆ گەشبینی ناهێڵنەوە ڕێژیم بتوانێ لە ڕێکەوتنی ١٦ی جوولای ٢٠١٦ی زایینی بە قازانجی خەڵکی ئێران کەڵک وەرگرێ:

* بێگومان نیزامی داخراو و سەرەڕۆی سیاسی ئێران گەورەترین کۆسپە لەسەر ڕێی ڕیفورمی ئابووری. نیزامی سیاسیی ئێران زەرفییەتی پێکهێنانی ئاڵووگۆڕی پێویست و کەڵکوەرگرتن لە ئیمکاناتی زۆر و بەربڵاوی وڵاتی نیە.

بەقسەی سەرکۆمار لە کۆبوونەوەی بەڕێوەبردنی بەرجام ... لە ٢٩ بەفرەنبار - دی ١٣٩٤، ئێران بۆ گەیشتن بە هەڵدانی ئابووری دڵخواز، ساڵێ پێویستیی بە ٥٠ میلیارد دولار سەرمایەی دەرەکی هەیە. بەڵام کام سەرمایەدار و کام وڵات ئامادە دەبێ بەهاسانی لە وڵاتێکدا سەرمایەی خۆی وەگەڕ بخا کە حکوومەتەکەی یاغی و ناسەقامگیرە و جێگای متمانای کۆمەڵگای نێونەتەوەیی نیە و یاساکانی لەگەڵ یاسا سەلماوە نێونەتەوەییەکان بۆ سەرمایەگوزاری، نەگونجاون؟

وە ئەگەریش لایەنێک ئامادەی سەرمایەگوزاری بێ، ئەوکاتە ئەوەندە مەرج دادەنێ و ئیمتیاز داوا دەکا کە سوودی چاوەڕوانکراوی بۆ ئێران لێناکەوێتەوە!

* یەکێ لە پێشمەرجە سەرەکیەکان بۆ کەڵکوەرگرتن لە ئیمکانات و سامانی وڵاتێک بەقازانجی خەڵک، ئەوەیە کە دەوڵەت بتوانێ هێزی مرۆیی (نیروی انسانی) وڵاتەکە وەگەڕ بخا. بەڵام ئەو ئەرکە تەنیا بە نیزامێکی سیاسیی دێموکرات و خەڵکی بەڕێوە دەچێ. گەندەڵی، هەڵاواردنی جۆراوجۆر و دیکتاتوری ڕێگەی بەشداری خەڵک لە ژیانی سیاسی و ئابوورییان بەستووە. ئێران لە ڕیزی پێشەوەی ئەو وڵاتانە دایە کە بەدەست ڕاکردنی مێشکەکانەوە (فرار مغزها) دەناڵێنێ!

کەڵکوەرگرتن لە هێزی ئینسانی وڵات موستەلزمی پێکهێنانی ئاڵووگۆڕی قوڵی ساختاری، یاسایی و سیاسییە.

* نەبوونی سیستمێکی واحیدی بڕیاردان. لایەنی جۆراوجۆر و دەسەڵاتدار کە دەست و دەخالەتیان لە ئابووری ئێراندا هەیە، لە حیطەی کۆنترۆڵ و ئیختیاراتی دەوڵەت بەدەرن و تەنیا بەرژەوەندیی خۆیان لەبەرچاوە و بیر لە بەرژەوەندی وڵات ناکەنەوە: سوپای پاسداران، ئیتلاعات، بەیتی رەبەری، بنیادە جۆراوجۆرەکان... چنگیان بەسەر ئابووریی وڵاتدا گرتووە و بۆتە کۆسپێکی جیدی بۆ بووژانەوە و حەسانەوەی ئابووری سەقوشڕبووی ئێران.

* گەندەڵی سەرلەبەری سیستمی حکوومەتی ئێرانی بەشێوەیەک داگرتووە کە دەرەتانێکی بۆ چاکسازی و ڕێکخستنەوەی نیزامی ئابووری نەهێشتۆتەوە.

ئێران ئێستا لە چەند وڵات خۆی تووشی شەڕ کردووە و بۆتە بەشێکی سەرەکی لە کێشەکانی عێراق، سووریە، لوبنان، یەمەن، فەلەستین. ئەو دەستتێوەردان و ماجەراجوویانە هەزینەیەکی قورس بەسەر خەڵکی ئێراندا دادەسەپێنێ.

بەڵام سوپای پاسداران هەتا پێی بکرێ کۆتایی بە شەڕ و کێشە لە ناوچەدا ناهێنێ، چون تەواوبوونی شەڕ و ئاڵۆزی لەو وڵاتانەدا بەمانای کەمڕەنگبوونەوەی دەور و داکشانی نفووزی سوپا لە ناوچەیە و ئەوەش کورتبوونەوەی دەستی سوپا لە ئەهرومەکانی ئابووری وڵاتی لێبکەوێتەوە.

دەسەڵات و نفووزی سوپای پاسداران بەستراوەتەوە بە بوونی قەیران و شەڕ لە ناوچەدا.

* نرخی نەوتیش چاوەڕوان ناکرێ بەوزووانە تا ئاستێکی بەرچاو بەرز بێتەوە. بەتایبەتی دوای هەنگاوەکانی ئەمریکا بۆ بەرهەمهێنان و تەنانەت هەناردەکردنی نەوت.

بەوجۆرە، ئێران بۆ ئەوەی بتوانێ لەو ڕێککەوتنە بەقازانی وڵات کەڵک وەرگرێ و بەگەڕێتەوە بۆ نێو سیستمی ئابووری جهانی، پێویستیی بە سەرمایەی خارجی هەیە و بۆ وەدیهێنانی ئەو ئامانجەش ڕێگایەکی بێجگەلە مودێڕنیزەکردنی خۆی نیە.

بەڵام بەگوێرەی فورمولێکی گشتی، بەخۆداچوونەوە و پێکهێنانی هەرچەشنە ڕیفورمێکی زەرووری، پێویستیی بە ئیرادەی

بەهێز و بە بوونی زەرفییەتی سیاسی هەیە. ڕابردوو، ماهییەت و سیاسەتەکانی کۆماری ئیسلامی و کارنامەی دوو ساڵی ڕابردووی حسن روحانی، دەری دەخەن کە نیزامی سیاسیی ئێران توانا و زەرفییەتی سیاسی بۆ پێکهێنانی ئاڵوگۆڕی قووڵ و ئەساسی نیە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ۲۰ی ڕێبەندانی ۲۷۱۵

هەڵبژاردن بەبێ مافی بەشداریی سیاسی!

ڕۆژی حەوتی ڕەشەمە دەیەمین دەورەی هەڵبژاردنی "مجلس شوڕای اسلامی" و پێنجەمین دەورەی هەڵبژاردنی "مجلس خبرگان رهبری" هاوکات بەڕێوەدەچن.

ئەو ماوەیە زۆر بابەت و لێکدانەوەی گرینگ و پێویست سەبارەت بە هەڵبژاردن لە کۆماری ئیسلامیدا کە لەگەڵ سەرەتایی ترین پێوەرەکانی هەڵبژاردنێکی سالم و ئازاد و دێموکراتیک ناتەبایە و پێویستە بایکۆت بکرێ، بڵاوکراوەتەوە.

لەو نووسراوەیەدا هەوڵ دەدرێ کە بارێکی دیکەی یەکلاکەرەوە لەپێوەندیی لەگەڵ هەڵبژاردنەکانی ئێران شی بکرێتەوە: پێوەندیی نێوان هەڵبژاردن و (مافی) بەشداریی سیاسی.

بەڵام، بۆ گەیشتن بە ئامانجی وتارەکە، سەرەتا پێویستە چەند خاڵی گرینگ ڕوون بکرێنەوە:

⁕ بەگشتی، دەنگدان و دەنگنەدان بەهۆی ئازاد و نهێنیبوونی، بڕیارێکی سەربەستانەی شەخسی و ویجدانیی هەر تاکێکی کۆمەڵە، بەڵام بەهەر دووباردا، کاریگەریی خۆی هەیە.

بایکۆتی هەڵبژاردن بەمانای ناڕەزایەتی و دەنگهەڵبڕین، وەک بەشداریکردن، بۆ هاووڵاتی هەم مافە و هەم ئەرک و بە مەرجێ ئامانجدار و ئاگاهانە بێ، یەکێ لە تایبەتمەندییەکانی هاووڵاتێکی چالاک و دەروەستە.

بەشداریکردن و بەشدارینەکردن، هەردووکیان هەڵگری پەیامن بۆ دەسەڵاتی سیاسی.

* دیاردەی بەشداریکردن لە هەڵبژاردن و دەنگدان، شێوەیەکی کلاسیک و ناسراوە لە "بەشداریی سیاسی" یان بەشداریکردن لە ژیانی سیاسی و چارەنووسی وڵات دا. واتە، بەشداریکردن لە هەڵبژاردن دا تەنیا لە چوارچێوەی لەئارادابوونی دەرفەتی "بەشداریی سیاسی" مانا پەیدا دەکا و ئامانج دەپێکێت.

* ئەوکاتە دەتوانین باس لە ئیمکانی "بەشداریی سیاسی" بکەین کە هاووڵاتیان تەنیا وەک مرۆڤ چاولێبکرێن و بەبێ لەبەرچاوگرتنی تەعەلوقاتی نەتەوەیی، مەزهەبی، سیاسی، جنسی، حیزبی و سینفی...، بەگوێرەی یاسا و بەبێ جیاوازیدانان لە کەشێکی ئازاد دا مافی یەکسانیان بۆ دابین کرابێ.

مافی "بەشداریی سیاسی" بەو پێناسە و خوێندنەوەی لە باری زانستییەوە بۆکراوە، تەنیا لە نیزامێکی دێموکراتیک و سێکوولار دا دەستەبەر دەکرێ.

ئێستا با چاوێک بگێڕین بەسەر بارودۆخی ئێران و بزانین کام لەو مەرج و مافانە لە ئارادان و دەستەبەر کراون؟

ئیمکانی "بەشداریی سیاسی": بە پێچەوانەی کۆمەڵگایەکی دێموکراتیک، لە ئێران لەژێر حاکمییەتی ئیستبدادی و نیزامی ناسیونالیستی- مەزهەبی کۆماری ئیسلامیدا، هاونیشتمانیان وەک مرۆڤی یەکسان سەیر ناکرێن و بەبیانووی جۆراوجۆرەوە بە کۆمەڵێک دەستە و گرووپ بە مافی جیاوازەوە دابەش کراون: ژن و پیاو، موسوڵمان و غەیرە موسوڵمان، شیعە و غەیرە شیعە، شیعەی لایەنگری "وڵایەت فقیە" و شیعەی بێبڕوا بە "وڵایەت فقیە"، پەیڕەوانی مەزاهبی بەڕەسمی ناسراو و بەڕەسمینەناسراو، فارس و غەیرەفارس و...

لەنیوان هەمو ئەوانەدا جیاوازی دادەنرێ و هەڵاواردن و بێبەشکردنی ئەو کۆمەڵە مرۆڤانە بەگوێرەی "یاسا" نهادینە کراوە. کەوابوو ناتوانین باس لە بوونی مافی "بەشداریی سیاسی" بۆ هاووڵاتیان بکەین.

مەسەلەکە کە دەگاتە کوردستان، بەهۆی تێڕوانینی ئەمنییەتی ڕێژیم بەنیسبەت کوردەوە، پرسی تەبعیز و بەرتەسکبوونەوەی ئازادی و ماف و دەرفەت و ئیمکان، ئەبعادی بەرین تریش بەخۆیەوە دەگرێ و ئەسڵی بەشداریی سیاسی هیچ مانایەکی نامێنێ.

ئیختیاری هەڵبژاردن و هەڵنەبژاردن: لە کۆماری ئیسلامیدا هاونیشتمانی وەک مرۆڤی ناتەواو و نابالغ و پێنەگەیشتوو

سەیر دەکرێ کە ناتوانێ بڕیار بۆ چارەنووسی خۆی بدا، چ بگا بەوەی لەسەر دەسەڵاتی سیاسی خاوەن بڕیار بێ! بۆیە خەڵک پێویستییان بە "قیم" و دەمراست هەیە لەجێگای ئەوان بڕیار بدەن.

خەڵک مافی ئەوەی لێ زەوتکراوە نوێنەر بەدڵی خۆی دیاری بکا و هەڵیبژێرێ. "شورای نگهبان" لەڕێگای "نظارت استصوابی"یەوە دیاری دەکا کێ مافی کاندیدابوونی هەیە و کێ لەو مافە بێبەش دەکرێ. لەئاکامی ئەو وەزعە دا کۆمەڵێک کاندیدای جێگای پەسندی ڕێژیم دەمێننەوە و خەڵک، دەبێ لەبەینی کاندیداکانی حکوومەت، نە کاندیداکانی خۆی، "نوێنەر" هەڵبژێرێ، واتە خەڵک "مافی" ئەوەیان هەیە دەنگ بدەن بە بەربژێرەکانی ڕێژیم!

بەوجۆرە، هاووڵاتی تەنانەت مافی هەڵبژاردنی واقعیی لێ زەوتکراوە. هەڵبژاردن لە تێگەیشتن و ئامانجی دەسەڵاتبەدەستانی کۆماری ئیسلامیدا ڕێزگرتن لە دەنگ و ویست و ئیرادەی خەڵک نیە، بەڵکوو نوێکردنەوەی "بیعت"ی ئومەت بە ویلایەتی فەقیهە.

کاریگەریی دەنگی دەنگدەر لەسەر پرۆسەی سیاسی: ئامانج لە هەڵبژاردن بەگشتی ئەوەیە کە تاک دەیەوێ بەو دەنگەی دەیخاتە سندووقی دنگدانەوە، کارتێکەریی بخاتە سەر ڕەوتی سیاسی وڵات و لەبەرژەوەندیی خۆیدا، ئاڵووگۆڕ لە دەسەڵاتی سیاسیدا پێکبێنێ.

بەڵام لە کۆماری ئیسلامیدا ئەو ئامانجە ڕێگای وەدیهاتنی بەربەست کراوە، چون لەبناخەوە ناوەندە سەرەکیەکانی دەسەڵات لە سیستمی "ولایت فقیە" دا هەڵبژاردنیان بەوشێوەیە بۆناکرێ کە دەنگی هاووڵاتی بتوانێ کاریگەریی لەسەر ڕەوتی سیاسیی وڵات هەبێ و ئاڵووگۆڕ لە دەسەڵاتی سیاسیدا پێکبێنێ!

"التزام"ی بەزۆر و بە فێڵ: کاندیدا بۆئەوەی مافی هەڵبژێرانی هەبێ، بەگوێرەی یاسا دەبێ ئیلتزامی بە "ولایت فقیە" هەبێ یان نیزام و فەلسەفەی کۆماری ئیسلامی قەبووڵ بێ. بەڵام کوردێکی سوننی مەزهەب یان دەنگدەرێکی مەسیحی، کەلیمی، بەهایی... چۆن دەتوانێ ئیلتزامی بە "ولایت فقیە" هەبێ؟! لە مەزهەبی ئەوان دا ئەساسەن ئەو دیاردەیە بوونی نیە و تەنانەت ڕەنگە ئیلتزام بە "ولایت فقیە" لەگەڵ ئوسووڵە مەزهەبییەکانی خۆیان ناتەبا و ناکۆک بێ.

یان ژن کە لە یاساکانی کۆماری ئیسلامیدا بە نیوەمرۆڤ دەژمێردێ، بەهۆی یاساکانی دژەژن لە بەشی هەرەزۆری مافە ئینسانی و مەدەنیەکانی بێبەش کراوە، دڵخوازانە دەتوانێ چ ئیلتزامێکی بە "ولایت فقیە" هەبێ و چۆن پابەند بە یاسایەک

بێ كە بۆتە هۆی بێبەشكردن و هەڵاواردنی؟!

ئـازادی و نهێنـی بـوونی دەنگدان: وەک دەگـوترێ، كاربەدەسـتانی ڕێـژیم لـەڕێگای كۆنترۆڵی كـارتی پێناسـەوە (شناسـنامە) هاووڵاتییان دخەنە ژێر چاوەدێرییەوە و ئەوەی دەنگی نـەدابێ و كـارتی پێناسـەكەی مۆری لێنـەدرابێ، بەشێوەی جۆراوجۆر سزا دەدرێن و لـە كۆمەڵێک مـاف و ئیمتیـاز بێبـەش دەكرێن! ئـەو كـارە بەتـایبـەتی بـۆ ئەوەیـە كـە ڕێـژیم دوای هـەڵبژاردن ئیدیعا بكا خەڵكێكی زۆر بەشداری هەڵبژاردن بوون و حكوومەتەكە خاوەنی ڕەوایی دێموكراتیكە!

لەكۆتـاییدا پێویستە ئاماژە بكرێ كە هەڵبژاردنی ئەوجارە بە سێ هۆ بۆ ڕێژیم گرینگیی تایبەتیی هەیە:

یەكەم: هەڵبژاردن دوای "برجام" و شكست لە بەرامبەر بە ڕۆژاوا دا بەڕێوەدەچێ و لەئاكامی ئەو شكانە دا، ڕێبەرانی ڕێـژیم تووشـی نەخۆشـیی "پاڕانۆیـا" هـاتوون و بەتونـدی لـە "نفـووزی دوژمنـانی نیـزام" تۆقیـون و نیگـەرانی خۆیـان لـەو بـارەوە ناشارنەوە.

دەسەڵاتبەدەسـتانی ڕێـژیم كەوتوونەتـە قـەیرانی بڕیاردانـەوە: لەلایـەک بـۆ سەروسـاماندان بـە ئـابووریی شـپرزەی وڵات پێویستیی حەیاتییان بە سەرمایە و تێكنولوژی ڕۆژاوا هەیە، لـەلای دیكـەوە بـەڵام لـە ئاسـاییبوونەوەی پێوەنـدیی سیاسـی و دیپلوماسی لەگەڵ ڕۆژاوا تـرسی زۆریان ڕێنیشتووە، چون دەزانن كە پێوەندی ئابووری و تجاری بـەرە بـەرە ڕێگـا بـۆ حـوزووری سیاسی و كولتووری لایەنی بەرامبەر خۆش دەكا و پێشی پێناگیرێ.

ڕێژیم سەرمایە و تێكنولوژی ڕۆژاوای دەوێ، بەڵام لە ئاساییبوونەوەی پێوەندی لەگەڵ ئەمریكا و ئورووپا نیگەرانە!

دووەم: دوای پاشەكشە لـە پرسـی ناوكیـدا، مەشرووعییەتی نیـزام ئەوەنـدەی دیكـە كەوتۆتـە ژێـر پرسـیارەوە. حكوومـەت پێویسـتیی بـە "بەڵگـە" هەیـە كـە بـە كۆمـەڵگای نێونەتـەوەیی بەتـایبـەتی ئـەمریكا، نیشـان بـدا كۆمـاری ئیسـلامی خـەڵكی لەپشتە و لە نێوخۆدا سەقامگیرە. بۆیە ڕێبەرانی ڕێژیم و لەپێشـەوە خـودی خامنـەای، داوا لـە خـەڵک دەكـەن "بـرای حفظ اعتبار نظـام" لە هەڵبژاردندا بەشداریی و نیزام "بیمە" بكەن!

سێیەم: دوای ئەو هەڵبژاردنانە ڕەنگە جێنشینی آیت الله علی خامنەای هەڵبژێردرێ، بۆیە ڕێژیم نایهەوێ خەڵكانی نەخوازراو و نامەحرەم ڕێگەیان بۆ ناوەندەكانی دەسەڵات بكرێتەوە و لە بڕیارداندا بەشدار بن.

لەپێوەندییەدا دیارە هەڵبژاردنی مەجلیسی خیبرەگان گرینگیی تایبەتی پێدەدرێ، چون دوای مردن یان وەلاچوونی خامنەای، جێنشینەکانی ئەو نفووز و دەسەڵاتەی ئەویان نابێ و نیگەرانن کە شەڕی دەسەڵات پەرەبستێنێ. بۆیە گرینگ نیە کێ ڕێگەی کاندیداتوری پێدراوە و کێ سەلاحییەتی رەتکراوەتەوە، ڕێژیم ترساوە و ریسک ناکا و تەنیا ئەوکەسانە لە سندووقەکانی دەنگدان سەر دەردێنن کە لە وەفادارییان بە نیزام هیچ گومانێک نەبێ.

بۆیە ئاسۆی چاوەڕوانی لە هەڵبژاردنی ئەوجارە لە هی هەڵبژاردنەکانی پێشووش بەرتەسک ترە و ڕێژیم ئەوپەڕی تواناکانی خۆی بەکاردێنێ کە هیچ ڕێگە و دەرفەتێک بۆ هەڵبژاردنی کاندیدای سەربەخۆ و "غیرخودی" لە ئارادا نەمێنێ.

هاووڵاتی بەڕێز!

بەشداریکردن لە هەڵبژاردنێک کە نە مافی بەشداریی سیاسی تێدا دەستەبەرە، نە مافی هەڵبژاردن هەیە و نە ئیمکانی وەدیهێنانی ئامانجی بەشداریکردنی تێدا بەدی دەکرێ، ڕێگەدانە بە چەوسێنەرەکەت کە لە دەنگەکەت بەدژی خۆت کەڵک وەربگرێ و دەنگەکەت بۆ پتەوکردنی بناخەکانی دەسەڵاتی دیکتاتوریی خۆی بەکاربێنێ.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ٣ی ڕەشەمەی ٢٧١٥

پەیامی بە بۆنەی ٢ی ڕێبەندان، ٧٢هەمین ساڵڕۆژی دامەزرانی کۆماری کوردستان

میوانە بەڕێزەکان،

هاوڕێیانی تێکۆشەر،

خوشک و برایانی خۆشەویست،

ساڵێکی دیکە تێپەڕی و ئەو دەرفەتەمان بۆ ڕەخساوەتەوە جارێکی دیکە بەیەکەوە ڕێز بگرین لە یاد و بیرەوەرییەکانی کۆماری کوردستان و پێداگرینەوە لەسەر پابەندبوونمان بە ئامانج و ئیدئالەکانی ئەو دەسکەوتە نەتەوەییە کە لە ٢ی ڕێبەندانی ساڵی ١٣٢٤ی هەتاوی بەرامبەر بە ٢٢ی ژانوییەی ١٩٤٦ی زایینی لە مەهاباد پێکهات.

لە لایەن دەفتەری سیاسییەوە بەگەرمی بەخێرهاتنتان دەکەین. ٧٢ەمین ساڵوەگەڕی دامەزراندنی کۆمار لە ئێوە و گشت نەتەوەی کورد پیرۆز بێ.

مێژوو ئەو شانازییەی بە حیزبی دێموکراتی کوردستان بەخشی کە کۆماری کوردستان، یەکەم دەسەڵاتی نەتەوەیی مودێڕنی کورد، دابمەزرێنێ و ڕێبەرەکەی، نەمر قازی محەممەد، بە سەرۆک و پێشەوای ئەو کۆمارە دیاری بکرێ.

ئێمە سەربەرزین بەوە کە کۆمار ئەورۆ لە هەموو بەشەکانی کوردستانی دابەشکراودا وەک دەسکەوتێکی مەزنی نەتەوەیی گەلەکەمان ڕێزی لێدەگیرێ.

لەلایەکی دیکەوە، دەزانین کە نەیارانی کورد، بەتایبەتی ڕێژیمە سەرەڕۆکان و ناسیونالیستە بەرچاوتەنگکەکانی نەتەوەی حاکم، ئیراد لە کوردی ڕۆژهەڵات دەگرن کە لە لاوازبوونی حکوومەتی پاشایەتی و لە باروودۆخی تایبەتیی نێونەتەوەیی ئەوکات وەک دەرفەت بۆ دامەزراندی کۆماری کوردستان کەڵکی وەرگرتووە!

ئێستاش ئەو کارەمان وەک هەنگاوێکی جیاوازیخوازانە و هاودەستی لەگەڵ بێگانە بەچاودادەنەوە و پێیانوایە دەبێ لە ئیدە و ئامانجەکانی کۆمار فاسیلە بگرین!

بەڵام ئێمەی کورد ڕاست بەپێچەوانە، دامەزراندنی کۆماری کوردستان وەک هەنگاوێکی ڕەوا بۆ بەدەستەوەگرتنی چارەنووسی خۆمان و دابینکردنی مافە سیاسییەکانی گەلەکەمان چاولێدەکەین و یادی کۆمار بەرز ڕادەگرین.

دامەزراندنی کۆماری کوردستان بەرهەمی خەباتی ڕزگاریخواز و ئیرادەی قایمی نەتەوەکەمان لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان بوو.

وە ئەوە کە کورد و ڕێبەرانی کۆمار لە لاوازیی دیکتاتۆریی حکوومەتی ئەوکاتی ئێران و هەلوووومەرجی لەباری نێونەتەوەیی ئەو سەردەمە بۆ خێراترکردنی ڕەوتی دابینکردنی مافی دیاریکردنی چارەنووسی نەتەوەیەکەیان کەڵکیان وەرگرتووە، ئەوە وشیاریی و توانایی و شمی سیاسیی بەهێزی پێشەوا قازی محەممەد و ڕێبەرانی دیکەی کۆمار دەسەلمێنێ.

ئافەرینیان پێدەڵەین و سەربەرزین بەوەی کە ڕێبوارانی ڕێگایانین.

هیچ نەتەوەیەک نیە شانازی بە مێژوو و دەسکەوتە نەتەوەییەکانیەوە نەکا.

ئێمەش هەر بەوجۆرە، ڕێگە بە کەس نادەین ئەو هەست و مافەمان لێ بستێنێ.

بۆ ئێمە، لەدایکبوونی کۆماری کوردستان ڕووداوێکی گرنگە لە مێژووی نەتەوەی کورددا و پێویستە هەموو ساڵێ دەسکەوتەکانی وەبیر بێنینەوە و ڕێزیان لێ بگرین:

بەڵێ، شانازی دەکەین بە بەفەرمیناسینی زمانی کورد و دابینکردنی مافی خوێندن بە زمانی زگماکی بۆ منداڵی کورد. مافێک کە هەتا ئێستاش لە کۆماری ئیسلامیدا لە ڕۆڵەی کورد زەوت کراوە.

شانازی دەکەین بە پێکهاتنی هێزی پێشمەرگەی کوردستان کە هێمای بەرخۆدان و یەکێک لە فاکتەرە سەرەکیەکانی پاراستنی هوییەتی نەتەوەیی کوردە.

سروشتیە سەربەرز بین بە هەڵکردنی ئاڵای کوردستان.

سەرنجڕاکیشە کە ٧٢ ساڵ لەمەوبەر پرس و ئازادیی ژن لە بەرنامەی کاری کۆماری کوردستان دا بووە و هەوڵ بۆ دابینکردنی مافەکانی ژن دراوە.

بەڵێ شانازی دەکەین بە بوونی ئەو ئەمنییەت و ئازادییە دێموکراتیکانەی کە کۆمار لە ماوەی تەنیا ١١ مانگ دا لە کوردستان بۆ کورد و غەیرە کوردی دابین کردبوو.

حەقی خۆمانە بەچاوی ڕێز و تەحسینەوە ئاوڕ لەو هاوکاریی و هاوپێوەندییە گەرم و گوڕانە بدەینەوە کە بۆ ڕۆڵەکانی کورد لە بەشەکانی کوردستان ڕەخسا بوو. حزووری بەرچاو و کاریگەریی بارزانیەکان بە سەرۆکایەتی خوالێخۆشبوو مەلا مستەفا بارزانی لە کۆماری کوردستاندا نیشاندەری ئەو ڕاستییەیە.

ئێمە گرنگیی تەواوەو دەدەین بە پێوەندیی دۆستانە و هاوکاریی نێوان دوو دەسەڵاتی کۆماری کوردستان و حکوومەتی میلیی ئازەربایجان.

بەتایبەتی، تەعامولی دێموکراتیک و بەرپرسانەی ئەو دوو حکوومەتە دەتوانێ وەک نموونە و ئەزموونێکی سەرکەوتوو بۆ داهاتووی ئێرانی فرەنەتەوە دەوری یەکلاکەرەوە بگێڕێ.

بەکورتی، ئەورۆ دوای پتر لە حەوت دیە، خەڵکانی ئێران و زۆر وڵاتی دیکەی ناوچە، بەداخەوە، بەدەست دیکتاتۆرییەوە دەناڵێنن و بۆ قوربانی دەدەن وەدیهێنانی ماف و ئازادییانەی کە کۆماری کوردستان لە ماوەی کەمتر لە یەک ساڵ لە کوردستان دابینی کردبوون!

ئاشکرایە، بووژانەوەی کەموێنەی بیر و هەستی نەتەوەیی، دامەزراندنی دەسەڵاتی سیاسی بۆ کورد و گەشەسەندنی کەسایەتی تاکی کورد، پێویستە وەک بەنرخ ترین و شوێندانەرترین دەسکەوتی کۆماری کوردستان لە مێشکی هەموو تاکێکی کورددا چاولێبکرێ و بپارێزرێ.

ئەو دەسکەوتەیە کە ئەڕۆش هەوێن و هاندەری ئێمەی کوردە بۆ بەردەوامبوون لە خەبات لەپێناوی ڕزگاریی نەتەوەیی و وەدیهێنانی ئازادی و مافی دیارکردنی چارەنووس وەک پیرۆزترین ئامانج و پەیامی کۆمار.

بەڕێزان!

لە ساڵی ١٣٩٦ی هەتاویدا کە بەرەو تەوابوون دەڕوا، زۆر ڕووداوی گرینگ هاتوونە ئاراوە. بەڵام من دەمهەوێ لێرەدا تەنیا ئاماژە بە دوو ڕووداو بکەم کە ڕاستەوخۆ پێوەندییان بە پرسی کوردەوە و ئێرانەوە هەبوو:

یەکەم، هێرشی نیزامی سوپای عێراق بۆ سەر ناوچە جێناکۆکیەکانی باشووری کوردستان و داگیرکردنەوەی ئەو ناوچانە کە بە پیلان و فەرماندەیی و ڕێنوێنی و بەشداریی ئاشکرا و ڕاستەوخۆی سپای پاسدارانی ئێران بەڕێوەچوو.

لێرەدا ناچمە نێو لایەن و هۆکارەکانی ئەو ڕووداوەوە، بەڵکوو مەبەستم وەبیرهێنانەوەی سیاسەتی دوژمنکارانە و ڕۆڵی کاولکەری ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی ئێران لە پرسی کورد دایە.

ڕووداوەکانی مانگی ئوکتوبری ٢٠١٧ی زایینی دیسانەوە و بۆ چەندەمین جار سەلماندیان کە حکوومەتی ئێران نەیار و دوژمنی سەرەکی ماف و ئازادی کوردە لە هەموو بەشەکانی کوردستان دا.

کورد دەبێ دوو دەرسی گرنگ لەو ڕووداوە وەربگرێ: یەکەم، کورد بەگشتی و لە هەر بەشێکی کوردستان و بە خۆشمانەوە، ئەگەر پشت بە کۆماری ئیسلامی ببەستێ، هەڵەیەکی گەورە و گران دەکا و بە تێچوویەکی قورس بۆی تەواو دەبێ.

و دووهەم، بیسەلمێنین کە دووبەرەکی و ناتەبایی نێوماڵی کورد ئەو هۆکارە سەرەکییە کە دەرگا و دەروازە بۆ دوژمن دەخاتە سەر پشت کە پیلان و پلانەکانی خۆی لە کوردستاندا بە سەرکەوتووییەوە بەئەنجام بگەیەنێ!

هەر کەس و لایەنێک ئەو ڕاستیە نەبینێ، خۆی تەنیا لە نەهامەتییەکانی دووبەرەکی و لە ئاکامە کارەساتبارەکانی متمانەکردن بە ڕێژیمی ئێران بەرپرسە و نابێ گلەیی لە کەس بکا.

دووهەم ڕووداو، سەرهەڵدانی ئەو جموجۆڵە ئیعترازیانەی خەڵکی وەزاڵەهاتووی ئێرانە کە لە ٧ی بەفرەنباری ١٣٩٦ هەتاوی (٢٩ی دێسامبری ٢٠١٧ی زایینی) لە ئێراندا هاتنە ئاراوە و بە خێراییەکی چاوەڕواننەکراوەوە زۆربەی شارەکانی ئێرانیان گرتەوە.

ئەو ڕاپەڕینە سەرنجی بیروڕای گشتیی ناوچە و جیهانی بۆلای وەزعی تراژیک و شپرزەی سیاسی و ئابووری و کۆمەڵایەتی گەلانی ئێران لە ژێر حاکمییەتی کۆماری ئیسلامیدا ڕاکێشا.

ڕاپەڕینی ئەوجارەی خەڵک دژی ڕێژیم زۆر جیاواز بوو لە خۆپیشاندانەکانی پێشوو و گرنگی و مانای تایبەتی هەبوو و هەیە و جێگای هیوا و هومێدە:

هەموو نیزامی کۆماری ئیسلامی کرایە ئامانج. دروشمەکانی خەڵک بەتەواوی دەریانخست کە گەلانی ئێران لە گەمەی دووبەرەی بناژۆخواز و ڕیفۆرمخواز (اصولگرا و اصلاح طلب) عبوریان کردوە و ساغبوونەوە.

جێگای سرنجە، خۆپیشاندەران ئەوجارە تەنانەت لە یەک شوێنیش داوای رفع حصری ڕێبەرانی بزووتنەوەی سەوزیان نەهێنایە گۆڕێ کە دروشمێکی سەرەکی ئیسلاحتەڵەبانە!
خەڵکی ئێران بۆی دەرکەوتووە کە جیاوازی و ناتەباییەکانی نێوان دوو باڵی ڕێژیم نە لە سەر بەرژەوەندیی و بۆ

دابینکردنی ماف و ئازادیەکانی خەڵکە، بەڵکوو تەنیا لەسەر چۆنیەتی دابینکردن و پاراستنی دەسەڵات و بەرژەوەندیی تاقمەکانی خۆیان لە چوارچێوەی سیستمەکە دایە.

هەڵوێستی دووڕووانەی ئیسلاحتەڵەبەکان لە گەرمەی خۆپیشاندانەکاندا، گومانی لە ڕاستبوونی ئەو بۆچوونەدا نەهێشتەوە.

بۆیە، خەڵک متمانەیان بە هیچکام لە باڵەکانی ڕێژیم نەماوە. دەزانن کە هەردوو باڵەکە کۆسپن لەسەر ڕێگای پێکهاتنی ئاڵووگۆڕی سیاسی بە قازانجی خەڵک و هەردوولا کۆسپن بۆ ڕزگاربوون لە سەرکوت و دیکتاتوری و دزی و گەندەڵیی حکوومەتی.

ڕاپەڕینەکە حکوومەتی خراپ خافڵگیر کرد. قەت ئاوا بە بەربڵاوی و لێبڕاویەوە مەشرووعییەتی گشت سیستمەکە نەکەوتۆتە ژێر پرسیار، بۆیە ڕێژیم بریندار و تووڕەیە و وەک هەموو نیزامە دیکتاتۆرییەکانی مێژوو بە دڵنیاییەوە هەموو ئیمکانات و ماشێنی سەرکوتی خۆی بۆ دامرکاندن و سەرکوتی خەڵکی ناڕازی وەکار دەخا.

هیچ دوور نیە ڕێژیم بتوانێ بۆ ماوەیەک بەزۆر کۆتایی بە خۆپیشاندانەکان بێنێ، بەڵام گومانی تێدا دۆخەکە لەوە دەرچووە کە بتوانێ بۆ هەمیشە جووڵانەوەی ئازادیخوازانە و مافخوازانەی ئەوجارە سەرکوت بکا.

هەر ئێستاش، لە شەڕ و ململانەی نێوان خەڵک و حکوومەتدا، لایەنی براوە خەڵکە! با سەرکەوتنەکە مقطعی و سەمبۆلیکیش بێ، چون:

لە کاتێکدا ڕێژیم مەشرووعییەتی نەماوە و درزی گەورە کەوتۆتە نێو ڕیزەکانیەوە، خەڵک نیسبەتەن یەکپارچە و یەکگرتووە. ڕاپەڕینی ئەوجارە بەپێچەوانە بزووتنەوەی سەوز، لە تاران و چەند شوێنیک دا قەتیس نەمایەوە، هەموو وڵات تێیدا بەشدار بوو.

خەڵک هەم ترسی شکاوە و هەم تابۆکانی شکاندوە.

تەنانەت ئەگەر ئیعترازاتەکانی خەڵک بەشێوەی کاتی سەرکوتیش بکرێن، دەرچوونی خەڵک لە گەمەی ناپیرۆزی دووبەرەی بناژۆخواز و ڕێفۆرمخواز، دەسکەوتێکی گرینگ بۆ گەلانی ئێران و شکستێکی تاڵ بۆ ڕێژیمی کۆماری ئیسلامییە.

کۆماری ئیسلامی ماهیتا ئەو توانا و ئیرادە و زەرفییەتەی نیە دەنگی خەڵک ببیستێ، بەخۆیدا بچێتەوە، واز لە سەرکوت و دزی و گەندەڵی بێنێ، ویست و داخوازەکانی خەڵک بسەلمێنێ و بەقازانجی خەڵک ئاڵووگۆڕ لە سیاسەتەکانی خۆیدا دەست پێبکا.

ڕێژیم ئەوجارەش وڵامی داخوازەکانی خەڵک بە سەرکوتی زیاتر دەداتەوە.

بۆیە دەبێ چاوەڕوان بین، جمووجۆڵە ئیعترازییەکان بە شێوەیەکی دیکە و توندتر و بەربڵاوتر لەو جارە سەرهەڵدەدەنەوە و زیاتر تەنگ بە کۆماری ئیسلامی هەڵدەچنن.

بەتایبەتی کە دەشبینین ئێستا کۆمەڵگایەکی مەدەنی وشیار و ئاگا و چاوکراوە لە کوردستان و ئێران شکڵی گرتووە و لە پەرەسەندنی بەردەوام دایە، ئاسۆی بزووتنەوەی ئازادیخوازی گەلانی ئێران ڕوون تر دەنوێنێ.

بەڵام دەبێ ئەوەش بزانین کە ڕێژیمێکی سەرکوتکەر بەوەندە ناڕووخێ.

پاشەکشەی کۆماری ئیسلامی و سەرکەوتنی خەڵک بەستراوەتەوە بە مانەوەی خەڵک بە یەکریزی، بە وەخەبەرهاتنی ئوپوزسیونی ناوەندی و ڕێککەوتنی ئەحزابی سیاسی لە سەر پلاتفورمێکی دێموکراتیک و هاوبەش بە بەشداریی نوێنەرانی هەموو گەلانی ئێران بە مەبەستی سازدانی ئالترناتیڤێکی گشتگیر.

چاوەڕوانیی ئاڵووگۆڕی قووڵ لە ئێراندا دەکرێ و لەو پێوەندییەدا، ئەرکێکی قورس دەکەوێتە سەر شانی حیزبەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان.

لەو قۆناخەدا، ئێمە بۆ ئەوەی بە وەزنی شیاوی خۆمانەوە لەو پرۆسەیەدا بەشدار بین، کاریگەریمان لەسەر ڕەوتی ڕووداوەکان هەبێ، بتوانین دەنگی خۆمان بە کۆمەڵگای جیهانی بگەیەنین، ئامادەیی بەرەنگاربوونەوەی پێشهاتە ئیحتمالیە نەخوازراوەکانمان هەبێ و ماف و ئازادی بۆ گەلەکەمان دەستەبەر بکەین، دەبێ بەرپرسانە هەنگاو بنێین، کۆتایی بەو پرشوو بڵاوییەی ئێستامان بێنین و بە هێزی یەکگرتوو وەک کورد بکەوینە وتوویژ و دیالۆگەوە لەگەڵ لایەنە پێوەندیدارەکانی دیکە.

هەوڵەکان بە مەبەستی یەکڕیزی و هاوکاری و بەرەوپێشبردنی خەباتی نەتەوەیی- دێموکراتیک لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە ئارادان. ئێمەش بە گەشبینییەوە دەڕوانینە هەوڵی حیزبەکانمان لەپێناو وەدیهێنانی ئەو ئامانجە پێویست و پیرۆزە دا و سەرکەوتنیان بۆ بە ئاواد دەخوازین.

بەرز و پیرۆز بێ یادی کۆماری کوردستان و ڕێبەرانی
سڵاو لە خەڵکی کوردستان
سڵاو لە گیانی پاکی هەموو شەهیدانی کورد و کوردستان
سڵاو لە بنەماڵەی شەهیدە سەربەرزەکانمان
سڵاو لە زیندانیە سیاسیەکان، ڕۆڵە بە هەڵویست و خۆڕاگرەکانی گەل

بەردەوام بێ خەباتی حیزبە تێکۆشەرەکەمان لە پێناو وەدیهێنانی یەکجارەی ئامانجەکانی کوماری کوردستان دا

ئێوەش ساغ و سەرکەوتوو بن.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ١ی ڕێبەندانی ٢٧١٧

تارمایی ریفراندۆمی کوردستان درز دەخاتە بەستەڵەکی خۆرهەڵاتی ناوەڕاستەوە

ریفراندۆمی هەرێمی کوردستان، خۆرهەڵاتی ناوەڕاستی خستۆتە ژێر کاریگەری خۆیەوە، بەپێی قسەی شارەزایان وڵاتانی ناوچەکە ترسی ئەوەیان هەیە جیابونەوەی هەرێم لەعێراق هەنگاوێک بێت بۆ لەبەریەکهەڵوەشاندنی ئەو نەخشانەی کە سەد ساڵ لەمەوبەر بەزۆر لەلایەن وڵاتانی سەرکەوتوی جەنگی جیهانی یەکەمەوە بەسەر گەلانی ناوچەکەدا سەپێنران.

ئا: نیاز محەمەد

گەلی کورد کە ژمارەی خۆی لەچل ملیۆن دەدات، سەد ساڵ لەمەوبەر لەپلانی داڕشتنەوەی ناوچەکەدا بەسەر چوار وڵاتی عێراق، سوریا، تورکیاو ئێراندا دابەشکرا، ئەمڕۆ لەباشوری ئەو وڵاتە پارچەکراوەوە دەیەوێت لەڕێگەی ریفراندۆمەوە ئەو

پەيامە بە وڵاتە زلهێزەكانی دنياو ناوچەكە بدات كە دەبێت وەک ژمارەيەكی گەورە لەگۆڕانكارييە نوێكاندا حسابی بۆ بكرێت.

دكتۆر میرۆ عەليار، ئەندامی دەفتەری حزبی ديموكراتی كوردستانی ئێران، باس لەوە دەكات كە خۆرهەڵاتی ناوەڕاست گرنگی خۆی هەيەو ناوەندی بەرژەوەندی گەلێک لەوڵاتانی زلهێزی دنيایە بۆيە هەنگاوی هەرێمی كوردستان بۆ سەربەخۆيی لەم ناوچەيەدا كاريگەری نەک لەسەر وڵاتانی ناوچەكە بەڵكو لەسەر تەواوی وڵاتانی خاوەن بەرژەوەندی لەخۆرهەڵاتی ناوەڕاستدا دەبێت.

ئەو وڵاتانەی ناوچەكە كە پاش شەڕی جيهانی يەكەم بەزۆر دروستكراون خاوەنی سيستمی ديكتاتۆرينو بەبڕوای دكتۆر میرۆ فەرمانڕەواكانيان پێيانوايە دەبێت ئەو نەخشانە بەو ستەمەی ناويانەوە تائەبەد بمێننەوە.

میرۆ باس لەوە دەكات كە كوردستانێكی سەربەخۆ لەناوچەكە جگە لەوەی كاريگەری دەبێت لەسەر هەڵوەشاندنەوەی ئەو نەخشە داسەپێنراوانەی هەن، كورد فاكتەرێكی ياريدەدەريش دەبێت لەديموكراتيزەكردنی خۆرهەڵاتی ناوەڕاستداو ئەمەش ترسێكی گەورەی لای فەرمانڕەوايانی ستەمكاری ناوچەكە دروستكردووەو وتيشی "بەراورد بە وڵاتانی دەوروبەر بەبێ هيچ زيادەڕۆييەک لەڕوی ديموكراسيەوە هەرێمی كوردستان پێشكەوتوترە".

وڵاتانی ناوچەكە پاساويان بۆ بەرگرتن لەسەربەخۆيی كوردستان ئەوەيە كە ناوچەكە توشی گێژاوو ناسەقامگيرييەكی ديكە دەكات بەڵام بەبڕوای دكتۆر میرۆ خوێندنەوەی وڵاتان بۆ سەقامگيری واقيعی نييە. ئەو نمونەی ئێران دێنێتەوەو دەڵێت "لەڕوانگەی ئێرانەوە سەقامگيری مانەوەو پاراستنی ئەو ڕژێمەيە كە لەئێران بەهەمو شێوەيەک پێكهاتە نەتەوەيیو مەزهەبييەكانی ديكە سەركوتدەكات"، دكتۆر میرۆ پێشی وايە بەشێكی زۆری وڵاتانی ناوچەكەش هەر وەک ئێران سەيری سەقامگيری دەكەن كە ديموكراسيەتو مافی گەلانيان پێ بێ سەروبەرەييە.

ئاسۆ عەلی، چاودێری سياسی باس لەوە دەكات كە دابەشكارييەكانی پاش جەنگی جيهانی يەكەم كۆمەڵێک وڵاتی لەخۆرهەڵاتی ناوەڕاست لێكەوتۆتەوە كە سروشتی نينو حوكمڕانەكانيان پەنايان بۆ ڕێگەی ناديموكراتیو سەركوتكاری بردوە بۆ هێشتنەوەی پێكهاتەكان لەچوارچێوەی ئەو نەخشە ناسروشتيانەدا، بۆيە بەبڕوای ئەو ئەمەش وادەكات ئەو وڵاتانە هەميشە لەبەردەم مەترسی لەتبونو دابەشبوندا بن.

ئەو دەشڵێت "ترازان لەیەکێک لەو وڵاتانە لێکەوتەو کاریگەری بۆ سەر دۆخی هەر یەکێک لەو وڵاتانەی دیکە دەبێت بەتایبەت کوردستان کە دابەشکراوی سەر چوار دەوڵەتی ناوچەکەیەو کورد لەهەر وڵاتێکیاندا ستەملێکراوو بێبەشەو کردنەوەی درزێک لەو بەستەڵەکەی ناوچەکە ئەگەری جوڵان لەبەشەکانی دیکەی بەستەڵەکەکەش دێنێتە ئاراوە".

بە بڕوای ئەو چاودێرە سیاسیە ئەوەی لەهەندێ پێدراوەوە خوێندنەوەی بۆ دەکرێت پێدەچێت بەرنامەیەک بۆ دوبارە داڕشتنەوەی جوگرافیای سیاسی لەم ناوچەیەدا لەئارادا بێت، لەدۆخێکی لەو جۆرەدا ئەگەر پلانێکی وا کاری لەسەر بکرێت، ئیتر هەر هەنگاوێکی دابەشکاری دەبێت بەپێگەیەک بۆ هەنگاوی دوای خۆی.

ئاسۆ عەلی پێی وایە شەڕەکانی ئەم دواییەی ناوچەکە لەو ڕاپەڕینانەوە کە بە بەهاری عەرەبی ناودەبران تادەرکەوتنی داعش و لێکەوتەکانی لەعێراق و سوریا، شەڕی کورد لەگەڵ ئەو هێزە لەرۆژئاواو باشوری کوردستان، شەڕی کوردی باکورو تورکیا، ئەوەی لەیەمەن و لیبیا ڕودەدات دەکرێت واتەماشای بکرێت کە جوڵاندنی بەستەڵەکەکەو لەتوپەتکردنیەتی بەئاراستەی داڕشتنەوەیەکی نوێی نەخشەی جوگرافی و سیاسی ناوچەکە.

گەلی کورد لەعێراق پاش روخاندنی رژێمی بەعس لەساڵی ٢٠١٣ بۆ جارێکی دیکە بەپێی پەیمانێک کە دواجار لەدەستوری عێراقدا رەنگرێژبو جارێکی دیکە بەشداری بونیادنانەوەی ئەو دەوڵەتەی کردەوە بەئامانجی دروستکردنی کەشێکی لەبار بۆ پێکەوەژیانی هەمو پێکهاتەکانی وڵاتەکە.

بەڵام بەبڕوای شوان داودی پەرلەمانتاری عێراق لەدوای تێپەڕینی دوازدە ساڵ بەسەر ئەو دەستورەدا، ئەو هێزە شەریکانەی لەگەڵ کوردبون لەپرۆسەی سیاسیدا جۆرێک پاشەکشەیان پێوە دیارە بەرامبەر جێبەجێکردنی ئەو دەستورە.
داودی پێی وایە ئێستاش کە ناوچەکە بەشەڕدا تێپەڕیوە شەڕیش پێویستی بەسەرلەنوێ داڕشتنەوەی هاوکێشەکان هەیە کورد لەڕێگەی ریفراندۆمەوە دەیەوێت پەیامی ئەوە بداتە وڵاتانی ناوچەکەو وڵاتانی زلهێزی دنیا کە لەو گۆڕانکاریانەدا دەبێت ژمارەیەکی گەورە بێت و پێگەی خۆی هەبێت.

داودی دەڵێت "بێگومان جیابونەوەی کوردو دابەشبونی عێراق کاریگەری لەسەر وڵاتانی دیکەی ناوچەکەش دەبێت بەئاراستەی دابەشبون بەتایبەت ئەو وڵاتانەی کوردیان تێدایە، هەر ئەمەیش وایکردوە کاردانەوەکانیان بەو جۆرە بن".

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ٣ی ئاگۆستی ٢٠١٧

ڕابوونه‌وه‌ی حيزبی دێموكراتی كوردستانی ئێران ڕه‌وا و پاساوهه‌ڵگره.!

ده‌وری ساڵێكه حيزبی دێموكراتی كوردستانی ئێران شێوه‌خه‌باتێكی له‌ژێر ناوی "به‌يه‌كه‌وه‌گرێدانی خه‌باتی شار و شاخ" ده‌ستپێكردوه كه هه‌ر درێژه‌ی تێكۆشانی پڕ له هه‌وراز و نشێوی ڕابردووی ئه‌و حيزبه‌يه،به‌ڵام به تێگه‌يشتن و تێڕوانينێكی نوێ له ڕۆڵی كۆمه‌ڵگای كوردستان، ڕۆڵی حيزبی سياسی و ڕۆڵی پێشمه‌رگه. كه‌وابوو، خه‌باته‌كه نوێ نيه، به‌ڵكوو شێوه‌ی به‌ڕێوه‌بردنه‌كه‌ی جياواز و نوێيه.

ئه‌و هه‌نگاوه‌ی حيزبی دێموكرات له ژووره‌وه و له ده‌ره‌وه ده‌نگێكی زۆری داوه‌ته‌وه. له‌لايه‌ک ئيديعای خاوه‌ن "اقتدرا"بوونی كۆماری ئيسلامی وه‌ردرۆ خسته‌وه، ته‌وه‌هومی له‌شكاننه‌هاتوويی ڕێژيمی ڕه‌وانده‌وه و حكوومه‌تی وه‌ها خافڵگير كه هه‌رچی هه‌وڵ ده‌دا، بۆ ناشاردرێته‌وه. هه‌ره‌شه و گوڕه‌شه، شێواندنی ڕاستيه‌كان و بڵاوكردنه‌وه‌ی تۆمه‌تگه‌لی بێ بنه‌ما و... داماويی و شوكه‌بوونی ڕێژيم ئاشكرا ده‌كا.

له‌لايه‌كی ديكه‌وه، پرسی كورد له ئێران هاتۆته‌وه گۆڕێ، هيوا و هومێدێكی زۆر له كۆمه‌ڵگای كوردستانی ڕۆژهه‌ڵات دروست بووه و بڕوای خه‌ڵک به خۆڕاگری و خه‌بات بۆ ئازادی به‌هێزتر كردوه.
ئه‌و ئاڵووگۆڕه به هيمه‌ت و به ئيراده‌ی قايمی كادر و پێشمه‌رگه و ئه‌ندامانی ئاشكرا و نهێنی حيزبی دێموكراتی كوردستانی ئێران ده‌ستی پێكرد و هاته‌ئاراوه و حيزب تێچوويه‌كی قورسی بۆ وه‌خۆگرت، به‌ڵام له ده‌نگدانه‌وه و كاريگه‌ريی به‌ربڵاوی ئه‌و ڕابوونه‌وه زۆر كه‌س و لايه‌ن به‌شدار بوون:

پێشوازی و پشتيوانيی خه‌ڵكی كوردستان، به‌شی هه‌ره‌زۆری ڕووناكبيران، مامۆستايانی زانكۆ، چالاكانی كورد له بواره‌كانی سياسی - مه‌ده‌نی - هونه‌ری، ته‌نانه‌ت ئه‌و دۆستانه‌ش كه له پێشوودا ڕه‌خنه‌يان له‌م سياست و له‌و هه‌ڵوێستی حيزب ده‌گرت، هه‌ريه‌كه‌ی به‌شێوه‌ی خۆی بوو به پاڵپشتی ڕابوونه‌وه‌ی حيزب. به‌گشتی، ئه‌وانه‌ی به قه‌ولی كۆمه‌ڵناسی به‌ناوبانگی تورک "نيلوفه‌ر گوێله"، هيزی وشه‌يان به‌ده‌سته‌وه‌يه، توانای خۆيان بۆ پشتيوانی له‌و هه‌نگاوه به‌كارهێنا.

حيزبه سياسيه‌كانی ديكه‌ی كوردستانی ڕۆژهه‌ڵات سه‌ره‌ڕای تێبينی خۆيان، ئه‌و ئيقدامه‌يان به مافێكی ڕه‌وا له‌دژی ديكتاتوريی كۆماری ئيسلامی هه‌ڵسه‌نگاند. به‌وهيوايه كه له بوارگه‌لی جۆراوجۆر دا به‌يه‌كه‌وه هه‌واهه‌نگی و هاوكاريی بكه‌ين و له خه‌باتی ڕزگاريخوازدا شه‌ريک و پاڵپشتی يه‌كتر بين.

هەروەها، ژمارەیەکی بەرچاو لە حیزبە کوردستانیەکانی بەشەکانی دیکە بەشێوەی جۆراوجۆر پشتیگیریی خۆیان بۆ ئەو ئیقدامەی حیزب دەربڕی.

ئەندامان و لایەنگرانی حیزب لە دەرەوەی ولات لێبڕاوانە و بەهەر شێوەیەکی بۆیان گونجا، پشتی حیزبەکەیان گرت و بۆ سەرکەوتنی بڕیاری حیزب تێکۆشان و لە هەوڵەکانیان بەردەوامن.

هەڵوێستی هەموو ئەو لایەن و کەسایەتیانە جێگای ڕێز و پێزانینە. ئەو هاودەنگی و هاوپێوەندیەی ئەوڕۆ دەتوانێ ببێ بە سەرەتایەک بۆ وەڕێخستنی خەباتێکی یەکگرتوو و جەماوەری بەهێز و بەربەرین.

لەو ماوەیەدا دیارە کەس و لایەنی دیکەش هەبوون کە بە دەربڕینی نیگەرانی یان هێنانەگۆڕێی پرسیار و تێبینی، هەڵوێستی خۆیان سەبارەت بەو هەنگاوەی حیزبی دێموکرات دەبڕێوە و تەنانەت پرسیاریان خستۆتە سەر ڕابوونەوەکە.

لێرەدا باسی ئەو کەس و تاقمانە نیە کە بە فەرمانی دەزگا ئیتلاعاتیەکانی حکوومەت دژ بە حیزبی دێموکرات سەنگەریان گرتووە یان ئەوانەی سەر بە بەرەی ناسیونالیزمی ئیفراتیی فارسن و هاوڕا و هاودەنگ لەگەڵ ڕێژیمی حاکم دوژمنایەتی ماف و ئازادی کورد دەکەن و جووڵانەوەی ڕزگاریخوازی کوردیان کردۆتە ئامانج. بۆ ئەوانە فەرق ناکا کورد چ دەڵێ و چی داوا دەکا و لە چ بارووددۆخێکدا دەژی! کورد هەرچی بیکا، جیاوازیخوازە و مافی ژیان بە ئازادی و سەربەستیی نیە. ئەوانە بەر لە ڕابوونەوەی حیزبی دێموکراتیش هەڵوێستیان بەرامبەر بە کورد هەر ئاوا نەیارانە بووە.

لێرەدا مەبەست ئەو کەس و لایەنانەن کە لەڕووی دڵسۆزییەوە پرسیاریان بۆ دروست بووە و بیروبۆچوون و لێکدانەوەی خۆیان هەیە. ئەوانە ئەگەر لەگەڵیشمان هاوڕا نەبن، کارەکەیان دەکەوێتە مەقوولەی مافی دەربڕینی بیروڕای ئازاد و دەبێ ڕێزی لێبگیرێ و پرسیارەکانیان بۆ ڕوون بکرێتەوە.

زۆربەی ئاماژە و تێبینەکان دەکرێ لەو پرسیارەدا کۆبکرێنەوە کە چ پێداویستێک لە پشت ئەو بڕیارەی حیزبی دێموکراتە و چون پاساو هەڵدەگرێ؟ ئەو ڕابوونەوە وڵامدانەوە بە پێداویستێکە کە کۆمەڵێک فاکتەر خوڵقاندوویانە:

* بەرینتربوونەوەی سەرکوت و تەبعیز پەرەسەندنی هەڕەشە و مەترسیەکانی کۆماری ئیسلامی دژ بە کورد لە کوردستانی ڕۆژهەڵات. بەتایبەتی لە ١٥- ٢٠ساڵی ڕابردوو دا.

* کۆماری ئیسلامی تەنیا بە ئیعدام و سەرکوتی فیزیکی خەڵکی کوردستانەوە نەوەستاوە، بەڵکوو بەئاشکرا و بەشێوەی سیستماتیک سیاسەتی ئاسمیلاسیونی کورد بەڕێوە دەبا و ستەمی نەتەوەیی گەیاندۆتە ئەپەڕی خۆی.
کۆماری ئیسلامی لە هەوڵی بەردەوام دایە کە کورد واز لە خەبات بێنێ، تەسلیمی ئەو چارەنووسە بێ کە ئەو بۆی دیاری دەکا و ڕۆژبەڕۆژ زیاتر ئاستی داخوازە ڕەواکانی دابەزێنێ و بێ ناوەرۆکی بکا. حاشای لێناکرێ کە ئەو سیاسەتە پڕمەترسییەی حکوومەت لە هێندێک بواردا بەداخەوە شوێنی خۆی داناوە.
* پێکهاتنی ئاڵوگۆڕی قووڵ و هەمەلایەنە لە کۆمەڵگای کوردستان لە بوارەکانی کۆمەڵایەتی، سیاسی و کولتووری دا.

کۆمەڵگای پێگەیشتوو و گەشەسەندووی کوردستان کۆمەڵگایەکی زیندوو و داهێنەرە و بەکردەوە نیشانی داوە کە خوازیاری ئاڵوگۆڕ لە دۆخی ژیانی سیاسی و کۆمەڵایەتی خۆیەتی و سوورە لەسەر ئەوەی بۆخۆی لە پێکهێنانی ئەو ئاڵوگۆڕەدا بەشدا بێ.

بەڵام ڕیژیم بە هەموو توانای خۆیەوە هەوڵ بۆ سەرکوت و بێدەنگکردنی هێزە چالاکەکانی نێو کۆمەڵگا دەدا و ڕێگرە لە گەشەسەندنی کۆمەڵگای کوردستان. ڕێژیم کە لە هەر چەشنە دەنگێکی ئازادیخوازی دەترسێ، بە دڕندەیی تەواوەوە دەست لە چالاکانی مەدەنی و کولتووری دەوەشێنێ و دەیەوێ ئەو دەنگانە بخنکێنێ.

لە وەزعێکی ئاوادا، حیزبێکی نەتەوەیی بەرپرس ناتوانێ بەرامبەر بەو هەموو پیلانگێڕی و فشارەی ڕێژیم بۆ خەلکی کوردستانی هێناوە و ژیانێکی تاقەتپڕووکێنی بەسەردا سەپاندووە، بێتەفاوەت بێ.

کۆماری ئیسلامی شەڕی لەنێوبردن بە هەموو ئەبعادیەوە بەدژی کوردی دەستپێکردوە، دەبێ هێزێک هەبێ بەرەنگاری ئەو دوژمنە بێتەوە و ئەوەندەی دەکرێ پیلانەکانی دژ بە نەتەوەی کورد پووچەڵ بکاتەوە.

پێشمەرگە بە هاوکاریی و پشتیوانی هێزەکانی نێو کۆمەڵگای کوردستان دەتوانێ ئەو هێزە بێ کە پێش بە سەرەڕۆییەکانی ڕێژیم بگرێ. لەو خەباتە نوێیەدا بۆ ئازادی و ڕزگاریی لە چنگ دیکتاتوری، کۆمەڵگا و هێزی پێشمەرگە تەواوکەری یەکترن.

کەوابوو، ئەو ڕابوونەوەی حیزبی دێموکرات بەرهەم و ئاکامی مەنتقیی ئەو بارودۆخ و ئاڵوگۆڕەیە کە لەپێوەندیی لەگەڵ پرسی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان هاتۆتە ئاراوە.

لێرە و لەوێ کەسانێک بە نیگەرانیەوە سەیری ڕابونەوەی حیزب دەکەن و مەسەلەن دەگووترێ: ئەو کارە بیانوو دەدا بە دەست ڕێژیم کەشی سیاسیی کوردستان ئەمنییەتی تر بکا و بەتایبەتی سەرکوتی چالاکانی مەدەنی و کولتووری پەرەپێبدا یان ڕێژیم خەباتی حیزبی دێموکرات دەکا بە بیانوو و خۆ لە سەرمایەگوزاری لە کوردستان دەبوێرێ و...

بۆ دیتنەوەی وڵامێکی واقعبینانە بۆ ئەو پرسیارانە پێویستە ئاوڕدانەوەیەکی خێرا لە پێوەندی و ئاڵوگۆڕەکانی نێوان کورد و کۆماری ئیسلامی لە ٣٧ ساڵی ڕابردوو بدەینەوە. سەرەتا با ئاماژە بە بەشێک لەو هەموو نیازپاکی و دەرفەت بکەین کە کورد لەو ماوەیەدا نیشانی دا و بۆ کۆماری ئیسلامی ڕەخساندوە بە سیاسەت و پێشداوەریەکانی خۆی بەرامبەر بە کورددا بێتەوە، واز لە دوژمنایەتی کورد بێنێ و هەنگاوێک بۆ بووژانەوەی کوردستان هەڵبگرێ:

* دوای هاتنەسەرکاری کۆماری ئیسلامی، کورد هەموو هەوڵی خۆی دا لەگەڵ حکوومەتی تازە ڕێکبکەوێ و پرسی کورد لە ڕێگای سیاسی و وتووێژەوە چارەسەر بکرێ.

* دوای شکستی ڕێژیم لە شەڕی سێ مانگەدا، حیزب "لبیک"ی بە پەیامی آیت الله خمینی گوت و چووە سەر میزی وتووێژ. لەکاتێکدا کورد براوەی شەڕەکە بوو.

* لەگەڵ هەڵایسانی شەڕی ئێران و عێراق، حیزبی دێموکرات هێرشی عێراقی مەحکووم کرد و ڕایگەیاند کە ئەگەر دەوڵەتی تازە داخوازە ئەساسیەکانی کورد بسەلمێنێ، حیزبی دێموکرات ئامادە دەبێ هێزەکانی خۆی دژ بە هێرشی عێراق بنێرێتە بەرەکانی شەڕ. دوای ئەو ڕاگەیاندنەی حیزب، هێرشی حکوومەت بۆ سەر خەڵکی کوردستان زیاتر بوو نە کەمتر!

* لەسەر بانگێشتنی دەوڵەتی رفسنجانی، چوونە سەر میزی وتووێژ لە وییەن. هاوڕێیانمان لەسەر میزی "وتووێژ" لەلایەن نوێنەرانی حکوومەتەوە تێرور کران.

* لانیکەم بەشێک لە کورد چووە نێو گەمەی باڵباڵێنی بناژۆخواز و ڕێفورمخوازەوە. چ ئاڵووگۆڕێک بە قازانجی کورد پێکهات؟

* متمانا کرا بە بەڵێنیەکانی کاندیداکانی ڕێفورمخوازان و لە هەڵبژاردنەکانی ڕێژیم دا بەشداری کرا. چ مافێک بۆ کورد سەلمێندرا؟

* بۆ ماوەی زیاتر لە ٢٠ ساڵان حیزبەکان خەباتی چەکدارییان ڕاگرت. ئەو گەورەتری دەرفەت بۆ کۆماری ئیسلامی بوو ئاوڕێک وەسەر سەرەتایی ترین داخوازەکانی کورد بداتەوە، نەیدایەوە.

ئەوجار با بزانین لە وڵامی ئەو هەموو دەستپێشخەری و نیازپاکییەی کورددا، کۆماری ئیسلامی لەوماوەدا چۆنی ڕەفتار کردوە و ئایا تاقەیەک دەرفەت و شانسی بۆ کورد ڕەخساندوە؟ بەپێچەوانە، لەو ماوەیەدا ڕێژیم لە هیچ هەوڵێک بۆ زیاتر

چەوساندنەوە و پەرەپێدان بە ستەمی نەتەوەیی و تەبعیز دژی کورد نەپرینگاوەتەوە و دەستی نەپاراستوە:

- هەروا حاشا لە بوونی پرسی کورد لە ئێراندا دەکا و لەهیچ کاتێکدا ئەوەندەی چەند ساڵی رابردوو بێڕێزی و سووکایەتی بە هوییەت، زمان، مێژوو و کەرامەت و کەسایەتی کورد نەکراوە.

- سەرەتایی ترین مافی سیاسی و کولتووری بۆ کورد دابین نەکردوە. دوای ٣٧ ساڵ ئێستاش منداڵی کورد لە سەرەتایی ترین مافی ئینسانی خۆی واتە خوێندن بە زمانی زگماکی، بێبەشە.

- هەموو ئەحزابی کورد هەروا قەدەغەن.

- ئازادیە تاکەکەسیەکانی لە کوردستان بەرتەسک تر کردۆتەوە، کوردستانی ئەمنییەتی تر و میلیتاریزەتر کردوە.

- بەشێوەیەکی کەم وێنە پەرەی داوە بە ئیعدامی لاوان و چالاکانی سیاسی و کولتووری کورد. سەرکوت، تەبعیز و تەحقیر بووە بە ژیانی رۆژانەی خەڵکی کوردستان.

- بە بیانوو و بە ئەنگیزەی سیاسی بەشێوەی سیستماتیک مافەکانی مرۆڤ لە کوردستان پێشێل دەکرێن.

- بڵاوکردەوەی مادە هۆشبەرەکانی لە کوردستان و تووشکردنی کوردی بەڵای ئیعتیاد کرد لەرێگای سوپای پاسداران و ئۆرگانەکانی دیکەی حکوومەتیە بۆتە بەشێک لە سیاسەتی ڕەسمیی ڕێژیم.

- دوای وتووێژی لە حیزب کرد و لەسەر میزی وتووێژ د. عەبدوڵڕەحمان قاسملوو و هاوڕێیانی تێرور کرد. سێ ساڵ دوایە د. سادق شەرەفکەندی و هاوڕێیانی بوون بە قوربانیی تێروریزمی دەوڵەتی ڕێژیم.

- دەوری ٣٠٠ کەسی لە ئەندامانی ڕێبەرایەتی، کادر و پێشمەرگە و ئەندامانی حیزبەکانی ڕۆژهەڵاتی لە هەرێمی کوردستانی باشوور و دەرەوەی ولات، تێرور کردن.

- بناژۆخواز و ڕێفورمخواز بەرامبەر بە پرسی کورد یەکهەڵوێست و یەکدەنگ بوون، هەرکامیان لەسەر کار بوون، بەشی کورد بێبەشی، سەکوت، تێرور، ئیعدام بووە.

لەو ماوەیەدا حکوومەتی ئیسلامی هەرچەشنە هیوایەکی بە گۆڕان بە قازانجی خەڵکی کوردستان لەنێوبردووە. ڕێژیم ئامادە نەبووە و نیە سەرەتایی ترین مافی سیاسی و ئینسانی بۆ گەلی کورد بسەلمێنێ و بۆ پەرپێدان بە سەرکوت و ئەمنییەتیکردنی کوردستان پیویستیی بە "بیانوو" و خەباتی نەبووە! ئەوە لەکاتێکدایە کە وەک ئاماژەی پێکرا، حیزبەکانی کورد چالاکیی چەکدارییان دژ بە ڕێژم ڕاگرتبوو.

بۆیە ئەو ڕابوونەوەی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران دەستی داوەتێ، بەپێی هەموو ستاندارد و ڕێککەوتن و ڕاگەیەندراوە نێونەتەوەییەکان، خەباتێکی ڕەوا و پاساوهەڵگرە. تەنانەت ئەگەر ئەورۆ کۆسپیشی بێتە سەر رێیە، دەبێ لە

شوێنێکی دیکە دەستی پێبکرێتەوە.

لێرەدا پێویستە ئاماژە بە دەرسێکی گرنگ بکرێ کە دوو لایەنی هەیە و دەبێ کورد لە ۳۷ ساڵ دەسەلاتداریی کۆماری ئیسلامی و ڕووداوەکانی ئەو ماوەیە وەربیگرێ و هەمیشە لەبەرچاوی بێ.

یەکەم: ستراتێژی و سیاسەتی ڕێژیمی ئێران بەرامبەر بە پرسی کورد پێوەندیی بە شێوەخەباتی کوردەوە نیە، واتە هەر شێوەخەباتێک کورد بیگرێتە بەر، تەنانەت ئەگەر کورد داوای هیچیش نەکا، سیاسەت و ستراتێژی ڕێژیم لە پرسی کورد دا ناگۆڕێ و کورد هەروا وەک "ریسکی ئەمنییەتی" دەبیندرێ و چەوسانەوە لە کوردستان درێژەی دەبێ!

مەگەر ئیسلاحتەڵەبانی کورد ملیان بۆ هەموو مەرجەکانی ڕێژیم کەچ نەکردوە و لە چوارچێوەی یاساکانی کۆماری ئیسلامیدا کار ناکەن و وازیان لە داوای سیاسی و نەتەوەیی نەهێناوە و هەموو پرسی کوردیان لە ئەسڵی ۱۵ی قانوونی ئەساسی ڕێژمدا خولاسە نەکردۆتەوە؟ ئایا حکوومەت بایخێکی پێدداون، دەیانخوێنێتەوە و ئامادە بووە واز لە توندوتیژی لە کوردستان بێنێ، هەر ئەوەندە، ئەسڵەن باسی سیاسەت و ماف و سەلماندنی ماف هەر نەکەین! تەنیا لە کاتی "هەڵبژاردنەکان"دا ئەرکی بەردەستی بۆ کۆکردنەوەی دەنگیان پێدەسپێرن و تەواو، تەنانەت نێویان ناهێنن!
چون کۆماری ئیسلامی وەک نیزامێکی دەمارگرژی مەزهەبی- ناسیونالیستی و دیکتاتور لە بناخەوە بڕوای بە ئازادی و مافی کورد نیە و سەلماندنی مافی نەتەوەی کورد بە ناتەبا و ناکۆک دەزانێ لەگەڵ ستراتێژی نیزامەکەی.

ئەوەی کورد داوای دەکا و هەوڵی بۆ دەدا و بڕوای پێیەتی، لەگەڵ جەهەر و بنەمای هزری و فەلسەفەی وجوودی ڕێژیم ناتەبایە: حیزبی دێموکرات و جووڵانەوەی کورد بەگشتی، جووڵانەوەیەکی نەتەوەیی سێکوولارە کە بە پێی سروشت و ئامانجەکانی پرسی شیعە و سونی و تەعەلوقاتی دینی لە جووڵانەوەی کورددا ئەساسەن مەسەلە و مەوزووعییەتی نیە، حیزبەکان خۆیان بە دێموکرات و ئازادیخواز پێناسە دەکەن، داوای دێموکراسی و دابەشکردنی دەسەلات و دابینکردنی ئازادی و مافی نەتەوەیی و سیاسی بۆ کورد دەکەن.

هەمووی ئەو داخواز و بەهایانە لەگەڵ ئیدئولوژی و جهانبینی و ستراتێژیی کۆماری ئیسلامی ناتەبا و نەگونجاون.

دووەم: بە پێچەوانەی کۆماری ئیسلامی، شێوەی خەبات بۆ کورد گرنگیی حەیاتی هەیە. بۆ پووچەڵکردنەوەی پیلانەکانی کۆماری ئیسلامی، شێوەخەبات و وێژمانی کورد دەبێ هەست و ئیرادەی وەستانەوە و بەرەنگاربوونەوە بەهێز بکا و هیوا و

هومێد بدا بە خەڵک، کایەکردن لە بەرنامە و ستراتێژیی حکوومەت دا "نفی" بکاتەوە و بڕوا بە درێژەدان بە خەباتی نەتەوەیی بەهێز بکا. بۆ کورد گرینگە خەباتێک بەڕێوەبەرێ کە پێش بە لاوازبوونی هەستی نەتەوەیی بگرێ و پرسی کورد لە ئێران دا ببووژێنێتەوە، شوێن بخاتە سەر بەرژەوەندیەکانی حکوومەت و ئێشی پێبگەیەنێ. لەو شێوەخەباتەدا بێگومان بوونی هێزی پێشمەرگە دەورێکی تایبەتی دەگێڕێ.

لەکۆتاییدا پێویستە پێداگریی بکرێتەوە کە بۆ سەرکەوتن بەسەر دیکتاتوری و کۆتاییهێنان بە بندەستی و چەوسانەوە پێویستمان بە بردنەسەری زەرفییەت و هێزی جووڵانەوە هەیە. بەیەکەوە دەبێ و دەتوانین ئەو ئەرکە بەجێ بگەیەنین و بۆ ئەو مەبەستە پێویستە بۆ وەدیهێنانی ئەو فاکتەرانەی خوارەوە هەوڵ بدەین کە مەرجن بۆ سەرکەوتنی هەر خەباتێکی نەتەوەیی:

١- ئیرادە و بیروباوەڕی قایم بە ئازادی و بە خەبات بۆ ئازادی.
٢- بەشداریی هەراوی کۆمەڵانی خەڵک لە جووڵانەوەدا.
٣- یەکێتی و هاوکاریی بەکردەوەی هێزەکانی نێو جەرگەی خەبات.
٤- ڕەچاوکردنی سیاسەت و هەڵسووکەوت و مودیرییەتی دێموکراتیک لە مناسباتی نێوخۆی حیزبەکان دا.
دابینکردنی ئەو چوار فاکتەرە بۆ خەباتی ڕزگاریخوازی نەتەوەیەکی بێ وڵات و بۆ قەرەبووکردنەوەی نابەرابەری هێز لەبەرامبەر دەوڵەتی خاوەن هێز و ئیمکاناتی بەربڵاو، چارەنووسسازە، گرنگیی ستراتێژیکی هەیە و دەتوانێ جووڵانەوەی کوردستانی ڕۆژهەڵات بکا بە فاکتەرێکی یەکلاکەرەوە لە هاوکێشەکانی ناوچەدا.

خەباتی ئێمەی کورد بەپێی هەموو ستاندارد و ڕێککەوتن و ڕاگەیەندراوە نێونەتەوەییەکان، خەباتێکی ڕەوایە: خەباتە دژی هەڵاواردن و چەوسانەوە، دژی داگیرکەر و دیکتاتوری، دژی تەحقیر و تواندنەوە. خەباتە بۆ ئازادی و مافی مرۆڤ، بۆ مافی نەتەوەیی و مافی سەلماوی خوێندن بە زمانی زگماکی،ی و بەشداریی سیاسی و مافی دیاریکردنی چارەنووس، بۆ پاراستنی ژینگە و سەرچاوە ئابوورییەکان، بۆ دابینکردنی ئازادیە تاکەکەسییەکان. خەباتی ئێمە بۆ پاراستنی کەسایەتی و کەرامەت و داهاتووی نەتەوەیی کوردە، حەتمەن سەردەکەوین.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ١٤ی ئاگۆستی ٢٠١٦

وتووێژی د. میرۆ عەلیار لەگەڵ گۆڤاری "شەقام"

زامدار ئەحمەد

شەقام: لەدوای سوتانی هوتێل تارا لە مهاباد و دروست بوونی ئاریشە، لەنێوان هاوڵاتیان و کۆماری ئیسلامی ئێران، کاری سیاسی ئێوە چۆن دەبێت؟ گۆڕانکاری بەسەر بەرنامەی سیاسی ئێوەوە دەبێ؟ چۆن؟

میرۆ عەلیار: ڕووداوی سووتانی هوتێل تارا یەکەم کردەوەی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی دژ بە کورد نەبوو کە تازە بوو‌بێتە هۆی ئاریشە و کێشە لە نێوان هاووڵاتیانی کورد و کۆماری ئیسلامی دا. ڕێژیمی ئێران لە یەکەم ڕۆژەکانی دامەزرانیەوە دەستی کردووە بە سەرکوت و ئازاری خەڵکی کوردستان و ئەو سیاسەتە قەت نەبڕاوەتەوە. ئەو ڕووداوەی مهاباد درز و بێ متمانەیی خەڵکی کوردستان بە کۆماری ئیسلامی تەنیا قووڵتر کردۆتەوە و ئێمەشی لە خەبات دژی ئەو ڕێژیمە دیکتاتورە شێلگیر تر کردووە, خەبات بە شێوەی جۆراوجۆر ئاوەها کە لەگەڵ بارودۆخی ئەوڕۆیی کوردستان و ناوچەدا بگونجێ.

شەقام: ئەم ئاریشانەی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان ڕویدا، بووە ئاگادارکردنەوەی دەسەڵاتدارانی ئێران، لەبەرانبەر هاوڵاتیانی کورد؟

میرۆ عەلیار: دەسەڵاتدارانی ئێران سیاسەتی سەرکوت و هەڵاواردن بەدژی هاووڵاتیانی کورد بەشێوەی سیستماتیک بەڕیوە دەبەن. ئەگەر مەبەست لە پرسیارەکە ئەوە بێ کە ئەو ڕووداوە گۆڕانێک لە هەڵوێست و بیر و سیاسەتی حکوومەتی ئێران لە کوردستان پێک دێنێ، بڕوا ناکەم. چۆن هەتا ئێستا سیاسەتی کۆماری ئیسلامی ئەوە بووە کە پێش بگرێ لە چارە سەری و بەرەو پێشچوونی پرسی کورد لە هەر چوار وڵاتی تورکیە، ئێران، عێراق و سووریە.

شەقام: لەمدواییەدا، پەیوەندی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لەگەڵ پارتی کرێکارانی کوردستان باش نەبوو لەسەر ڕووداوەکەی کێلەشین، بەمەبەستی باش بوونی پەیوەندییەکە سێ کۆبوونەوە کراوە، باش بوونی پەیوەندییەکان بەکوێ گەیشت؟ لەسەر چی ڕێکدەکەون؟ تاچەند کوردان ئاگادار دەکەنەوە، کە جارێکی تر ڕووداوی لەم شێوەیە دروست نەبێتەوە؟ سەبارەت بە شەهیدبوونی پێشمەرگەیەکی ئێوە، چی دەکرێ؟

میرۆ عەلیار: سیاسەتی ح.د.ک.ئ. هەمیشە ئەوە بووە کە لەسەر بناخەی ڕێزگرتنی دوولانە و خۆبواردن لە دەستتێوەردان لە

كاروبـاری يەكتـر، پێوەنـدیێكی ئاسـايی و دۆسـتانەی لەگەڵ حێزبەكـانی بەشـەكانی ديكەی كوردسـتان، يەک لەوان پ.ک.ک.، هەبـێ و نزيكـی و هاوكـاری هێـزە كوردسـتانيەكانی بە دروسـت و پێويسـت زانيـوە. تەنـانەت دوای ڕووداوەكەی ئەخيـريش كە بەشايەتی هەموو لايەنەكان بەرپرسايەتێكەی دەكەوێتە ئەستۆی پ.ک.ک.، ئێمە ئەوپەڕی هەوڵـی خۆمـان داوە كە نەهێڵـين گرژی نێوانمان تەشەنە بكا و ئاڵۆزييەكە لەڕێگای سياسيی و ديالۆگەوە چارەسەر بكرێ.

كۆبوونەوەكان لە كەشووهەوايەكی ئەرێنی و لە تەفاهومدا بەڕێـوە چوون. هەر دوو لايەن لەسەر ئەوە هـاوڕاين كە كێشـە و ناكۆكی نێوان ئەو دوو حيزبە تەنيا بە قازانجی دوژمنەكانمان تەواو دەبێ و پێويستە كۆتـايی پـێ بهێنـدرێ. بڕيـارمـان داوە بەمەبەستی ئاساييكردنەوەی بارووذۆخی نێوانمان و چارەسەريی ئەو پرسە، درێژە بە چاوپێكەتنەكان بدەين.
شەهيدبوونی هاوڕێی پێشمەرگەی حيزب خەسارێكی گەورە و ڕووداوێكی زۆر دڵـتەزێن بـوو. بەڵام ديـارە مەرگـی هـاوڕێ قـادر كەريمی بەتـايبەتی لەو بارەشەوە زۆر نـاخۆش و بەژان بـوو، چون بەدەستی حيزبێكـی كوردسـتانی شـەهيد كـرا. هيـوادارين ڕێبەريی پ.ک.ک. لەو هەڵە گەورەيە دەرس وەربگرێ و ڕێگە نەدا ئەو كارە دووپات بێتەوە.

شەقام: يەكێک لەو خاڵانەی كە حيزبی دێموكراتی كوردستـانی ئێـران و پـارتی كرێكـارانی كوردسـتان لەسـەری ڕێككەوتـوون، دەبێ ڕێگە لە پێشمەرگەكان نەگيرێ كە لەو سنوورانەدابن، بوونی پێشمەرگەی ئێوە چ پێويستيەكە بۆ ئێستا؟

ميرۆ عەليار: كۆماری ئيسلامی هەروا نكۆڵی لە پرسی كورد لە ئێراندا دەكا و نەک هەر ئامادە نيە دان بە سـەرەتـايی تـرين مافە سياسی و ئينسانيەكانی خەڵكی كوردستان دابێنێ، بەڵكوو سەركوت و توندووتيژی و ئيعدامی لاوانی كـورد بەشێوەيەكی بەرچاو پەرەی سەندووە. لە وەهـا بارووذۆخێكدا بـوون و حوزووری پێشـمەرگەی ح.د.ک.ئـ. لە سەر سنوورەكان و پێوەنـدی لەگەڵ كۆمەڵانی خەڵكی كوردستـانی ڕۆژهەڵات لە نزيكەوە، بۆتە پێداويستی. ح.د.ک.ئ. نـاتوانێ بەرامبەر بە چارەنووسی خەڵكی كوردستان بێ تەفاوەت بێ.

شـەقام: يەكگـرتنەوەی هەردوو بـاڵەكەی دێمـوكرات بە كـوێ گەيشـت؟ ڕووداوەكەی كێلەشـين كـاريگەری لەسـەر، لەيەک نزيكبوونەوە و يەكگرتنەوەی ئەو دوو باڵە دەبێت؟

ميرۆ عەليـار: بە خۆشيەوە گرژی و ناخۆشيمان لەبەينـدا نەمـاوە و پێوەنـديەكانمان ئاسـايی بـوونەوەتەوە و لەسەر پرسە گرينگەكان ئاڵووگۆڕی بيروبۆچـوون دەكەيـن. بەبـێ ڕووداوی كێلەشين، چارەسـەريی ئەو پرسـەی نێـوان ئێمە و ئەو هاوڕێيـانە بۆتە پێداويستيی خێرای ئەوڕۆی جووڵانەوەی كوردستانی ڕۆژهەڵات، ڕووداوەكەی كێلەشين ئەو پێداويستييەی تەنيا وەبير

هێناوینەوە کە بیکەینە ئەولەوییەتی سیاسەتی ئێستامان.

شەقام: پەیوەندیتان لەگەڵ حیزبەکانی تری ڕۆژهەڵات لە چ ئاستێکدایە؟ پلانێکی یەکگرتووی نوێتان سەبارەت بە ئێران هەیە؟

میرۆ عەلیار: بە خۆشییەوە پەیوەندیمان لەگەڵ حیزبەکانی تری ڕۆژهەڵات زۆر باشە و لەسەر پرسە پێوەندارەکان بە کوردستان و ئێران ڕاوڕاوێژ بەردەوامە. بەڵام بەداخەوە پلانێکی هاوبەشمان بۆ خەبات دژی دیکتاتۆریی ڕێژیمی ئێران نیە. لێکدابڕان و ئینشقاقەکانی نێو حیزبی دێموکرات و کۆمەڵە کۆسپن لەسەر ڕێی خەباتی یەکگرتووی حیزبەکانی ڕۆژهەڵات. پێداویستیی چارەسەریی ئەو کێشەیە کە لە پرسیاری پێشوودا ئاماژەی پێکرا، لە وەزعی ئێستامانەوە سەرچاوە دەگرێ.

شەقام: سکرتێری حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران متسەفا هیجری، وتی چیتر بە لەبەرچاوگرتنی دۆخی هەرێمی کوردستان، چالاکییەکانمان لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان ناوەستێنین، ئەمە مانای چییە؟ هەروەها جارێکی تر ئێوە ئامادەی خەباتی چەکدارین؟

میرۆ عەلیار: مانای قسەی هاوڕێی سکرتێری گشتی حیزبی ئێمە ئەوەیە کە بووژانەوە و پەرەسەندنی خەبات لە کوردستانی ئێران نەک هەر لەگەڵ بەرژەوەندی هەرێمی کوردستان ناتەبا نیە، بەڵکوو بەپێچەوانە، لازم و مەلزوومی یەکترن. هەتا جووڵانەوەی کورد لە کوردستانی ڕۆژهەڵات بەهێزتر و بەربڵاوتر بێ، ئەوەندە بە قازانجی هەرێمی کوردستانە.

ئێمە خەبات دەکەین بۆ دابینکردنی مافە سیاسیەکانی گەلی کورد لە کوردستانی ڕۆژهەڵات، و بەهێزبوونی جووڵانەوە و چارەسەریی پرسی کوردستانی ڕۆژهەڵات یارمەتی دەکا بە حەیات و سەقامگیریی دەسەڵاتی کورد لە کوردستانی باشوور. ئێمەش ئاسایش و سەقامگیریی هەرێمی کوردستانی باشوور بە سەرکەوتن بۆخۆمان دەزانین.

مەبەستی بەڕێز مستەفا هیجری ئەوەیە کە هەڵەیەکی ستراتێژیکیە ئەگەر وا بیر بکرێتەوە کە وەستان و بێدەنگیی جووڵانەوەی کوردستانی ڕۆژهەڵات لەبەرژەوەندی هەرێمی کوردستانی باشوور دایە. ئەو بۆچوونە زۆر ڕاست و بەجێیە. سیاسەتی ئێستای ح.د.ک.ئـ. دەستپێکردنەوەی خەباتی چەکداری نیە. ئامانجی حوزووری پێشمەرگە دەستەبەرکردنی تێکۆشانی سیاسی، تەشکیلاتی و تەبلیغی لە کوردستانی ڕۆژهەڵاتە. ئارەزوومان دەکرد کە لە ئێراندا یاسا و دێموکراسی ئازادی چالاکی سیاسیی دەستەبەر کردبایە و بۆ ئەو مەبەستە پێویستیی بە چەک نەبایە. بەڵام ملهوڕیی کۆماری ئیسلامی هیچ دەرفەت و ڕێگایەکی بۆ ئازادی تێکۆشانی سیاسی و مەدەنی نەهێشتۆتەوە.

شەقام: ڕێكخراوی موجاهیدینی خەڵق، لەسەرەتای دامەزراندنیەوە لە ساڵی ١٩٦٥ ـەوە، تۆپۆزسیۆنی ئێران بووە، ئێوە تاچەند پەیوەندیان لەگەڵیان هەیە؟ ئەگەر پەیوەنیتان هەیە، لە چی ئاستێكدایە؟ بەرنامەی هاوبەشتان چییە؟ ئەگەر پەیوەندیشتان نییە، بۆچی؟ چونكە ئەوانیش ئۆپۆزسیۆنن.

میرۆ عەلیار: پێوەندیمان لە ڕێكخراوی موجاهیدینی خەڵک نیە. ئێمە لەگەڵ ڕێكخراوەكانی ئێرانیش خوازیاری پێوەندیی دۆستانە لەسەر بنەمای ئەسڵی ڕێزگرتنی دوولایەنە و هاوكاریی سالم و دێموكراتیكین. بەڵام تێڕوانین و تێگەیشتنی موجاهیدینی خەڵک لە پێوەندی و هاوكاری، جۆرێكی دیكەیە!

شەقام: لە كۆبونەوەی پەرلەمانی كوردستان، سەبارەت بە هەمواركردنەوەی یاسای سەرۆكایەتی هەرێم، كونسوڵی ئێران تێیدا بەشداربوو، بەم بەشداریكردنە چ مانایەک دەدات؟ ئێوەی قسەتان لەسەر بابەتە چییە؟ هەڵوێستتان چی دەبێت؟

میرۆ عەلیار: لەو پیوەندییەدا هەواڵی جۆراوجۆر دەبیستریٚ. حكوومەت و پارلمانی كوردستان بۆخۆیان دیاری دەكەن بە چ شێوەیەک و لە چ ئاستێک دا لەگەڵ ڕێژیمەكانی دەورووبەر تەعامول بكەن. بەڵام پێویستە هەمیشە ئەو ڕاستییەمان لەبەرچاو بێ كۆماری ئیسلامی سەلماندوویە كە نە دۆستی كوردە و نە بەنیسبەت كوردەوە نیازپاكە. ڕێژیمی ئێران بەردەوام هەوڵ دەدا كێشە و دووبەرەكی لەبەینی حیزبەكانی باشوور دا ساز بكا، لە عێڕاقدا حكوومەتی هەرێم لاواز و بێ ئیعتبار بكا و سەقامگیریی لە هەرێمی كوردستان بشێوێنێ.

ڕێژیمێک كە چووكترین مافی سیاسی و مەدەنی بۆ ١١ میلیون كوردی وڵاتەكەی خۆی بە ڕەوا نازانێ و چەوسانەوە و هەڵاواردن و زیندان و سێدارەی لە كوردستانی ئێران كردۆتە سیاسەتی ڕەسمی خۆی و باری یاسایی پێداوە، ناتوانێ بۆ كوردی بەشەكانی دیكە ببێتە دڵسۆز و هاوپەیمانێكی سادق و جێگای متمانا.

حیزب و لایەنە سیاسیەكانی باشووڕ لەپێوەندی لەگەڵ ڕێژیمی ئێران خاوەن ئەزموونن و دەزانن كە متمانا بە كۆماری ئیسلامی هەڵەیەكی قەرەبوونەكراوەیە و بەرژەوەندی ستراتێژیكی نەتەوەیی ناكەنە قوربانی لەپێناو هێندێک وردە بەرژەوەندی سیاسی و كاتی دا.

لە گۆڤاری "شەقام" ژمارە ٢٧٧ وەرگیراوە - ڕێكەوتی" ٤ی جوولای ٢٠١٥

کورد لە ستراتیژی رۆژئاوادا

رووداو و ئاڵوگۆڕەکانی چەند ساڵی رابردوو، سەرەتای هاتنەئارای سیستەم یان نەزمێکی نوێ لە ناوچەی رۆژهەڵاتی ناوەڕاست نیشان دەدەن.

لە زۆر بواردا، قەوارەی سیستەمی کۆنی ناوچە تێکچووە و هەڵوەشاوەتەوە، بەڵام سیستەمێکی نوێ ئێستا بیچمی نەگرتووە.

واتە گشتگر و "جهانشمول"ی دێموکراسی و مافی مرۆڤیش لە وڵاتەکاندا وەکوو یەک چاو لێناکەن و لەگەڵ بەرژەوەندییە سیاسییەکانیان دەیگونجێنن. بەرژەوەندیەکانی وڵاتانی رۆژئاوا لەو چوار وڵاتە کەیفییەتی جیاوازی هەیە.

ئەزموونی چەند دەیەی رابردوو بە روونی دەری دەخات کە بێجگە لەو خاڵانەی ئاماژەیان پێکرا، بەتایبەتی دوو فاکتور کارتێکەریی بەکلاکەرەوە دەخەنە سەر تێڕوانینی بیروڕای گشتیی جیهانی و هەڵوێستی وڵاتانی ناوچە و رۆژئاوایی بەنیسبەت کورد و پرسی کورد:

گرنگیی ستراتیژیکی کوردستان لە بەرنگاربوونەوەی دیاردەی تێرۆریزم. خۆڕاگریی خەڵکی کوردستان و ئازایەتی و لەخۆبردوویی پێشمەرگە، گریلا و شەڕڤانانی کورد بەدوای هێرشی "خەلافەتی ئیسلامی، بۆ سەر کوردستان، لە کۆمەڵگای نێونەتەوەییدا پڕستیژ و رەوایی تایبەتی دا بە کورد و پرسی کورد رەهەندێکی دیکەی بەخۆیەوە گرتووە. لەو شەڕەدا لە دژی تێرۆر، کورد وەکوو شەریک و هاوپەیمانێکی لێبڕاو و جێگای متمانا خۆی دەرخست.

لە بواری ئابوورییەوە، کوردستان وڵاتێکی دەوڵەمەند و خاوەن سەرچاوەی بەربەرینی ئینرژییە.
کورد سەرەڕای دابەشبوونی بەسەر چوار وڵات دا و سەرەڕای ژمارەی زۆری حیزبە سیاسییەکانی و سەرەڕای پرشوبڵاوی هێزە سیاسییەکانی، لە خەباتی خۆیدا خاوەنی دروشمێکی هاوبەشی گرنگە: ویست و داخواز و ئامانجی سەرەکی خەباتی کورد لە هەر چوار بەشی کوردستان دا، خەبات بۆ ئازادی و دابینکردنی مافە نەتەوایەتیەکانی گەڵی کوردە.

خەباتی ئازادیخوازانەی ئەوڕۆی کورد لەهەر چوار بەشی کوردستاندا ئیدی وەکوو رابردوو بە سەر ئیدئولۆژی جۆراوجۆردا دابەش نابێ، بەڵکوو کورد بەگشتی لە سەر خەباتی نەتەوەیی، بەشێوەی جیاواز، ساغ بۆتەوە.

ئەو راستیە هەم سازان و رێککەوتن لە نێو ماڵی کوردی هاسان دەکاتەوە و هەمیش پرس و داخوازی کورد بۆ بیروڕای گشتیی جیهانی لە جاران زیاتر روون و ئاشکرایە و ئەوە دەتوانێ دوستان و لایەنگرانی پرسی کورد لە دەوری یەک کۆ بکاتەوە و هەوڵەکانیان کاریگەرتر رێکبخا.

پرسی رزگاریی نەتەوەیی دەتوانێ ببێتە هەوێنی یەکهەڵوێستی و ستراتیژیەکی نوێی کورد هێزە سیاسیەکانی کورد دەتوانن ئەو خاڵە بەهێزانەی سەرەوە بکەن بە دەسپێک و بناخەی دارشتنی ستراتیژی و سیاسەتێکی نوێ، بە مەرجی هێنانەدی ئەو ئەرکانەی خوارەوە:

هەوڵی لێبراوانە بۆ سرینەوەی پاشماوەکانی کاریگەریی کولتووری داگیرکەر و چەوسێنەرەکانمان لەنێو خۆماندا و جێگیرکردنی کولتوورێکی سالم، مودێرن و دێموکراتیکی سیاسی.

حیزبە سیاسیەکانی کورد، بۆ پەرەپێدان بە دێموکراسی هەم لە نێو ریزەکانی خۆیان و هەم لە پێوەندی لەگەڵ یەکتر، پێویستە لێبڕاوی و ئازایەتی زیاتر لە خۆیان بنوێنن.

خۆڕاهێنان و رەچاوکردنی ئوسووڵ و مناسباتی دێموکراتیک، نەک هەر کاریگەرترین ئامراز و دروست ترین رێگایە بۆ دابینکردنی یەکیەتی و یەکگرتوویی لە نێوان هێزە سیاسیەکانماندا، بەڵکوو بەکارترین ئامرازە بۆ بەرگریکردن لە دەستێوەردانی نەیاران، پێشگرتن لە رادیکالیزم و ئاڵۆزی و دابینکردنی ئەمنییەت و تەبایی لە کۆمەڵگا دا.

کورتکردنەوەی دەستی رێژیمەکانی نەیاری کورد لە کوردستان.بەتایبەتی ئاواڵەبوونی دەستی کۆماری ئیسلامی ئێران بۆ دەستێوەردانی ئاشکرا و راستەوخۆ لە کاروباری نێوخۆی هەرێمی کوردستان و ئاژاوەگێڕی و دووبەرەکی نانەوە بە مەبەستی ناسەقامگیرکردنی کوردستان، دەسەڵات و سەرەوەریی سیاسیی حکومەتی هەرێمی کوردستانی خستۆتە ژێر پرسیار و بۆتە هەڕەشەیەکی جیددی بۆ مەوجوودییەتی دەسەڵاتی کوردی.

وەسەریەکخستنی هێزی پێشمەرگە لە باشووری کوردستان و دامەزراندنی سوپایەکی حیرفەیی نیشتمانی لە هەرێمی کوردستاندا، پێداویستیەکی حەیاتیە، هەم بۆ خەباتی نەتەوەیی و هەم بۆسەرکەوتن لە شەڕی دژی تێرۆریزم دا.

رەخساندنی دەرفەت و ئیمکانات بۆ پێکهاتن و پەرەسەندنی دامەزراوە دێموکراتیک و مەدەنیەکان.

گرنگی پێدان به ئه‌منييه‌ت، ئازادی و پاراستنی مافه‌كانی هه‌موو پێكهاته ئيتنيكی و مه‌زهه‌بيه‌كانی نيشته‌جێ له كوردستان.

دارشتنه‌وه‌ی ژێرخانی ئابووريی كوردستان. رزگاركردنی ئابووريی كوردستان له به‌ستراوه‌يی به نه‌وت و خۆده‌ربازكردن له ئابووريی يه‌كبه‌رهه‌می و هاوكات به‌ره‌نگاربوونه‌وه‌ی ليبراوانه دژ به گه‌نده‌ڵی.

بردنه‌سه‌رێی ئيعتبار و كه‌سايه‌تيی سياسيی كورد له ئاستی نێونه‌ته‌وه‌ييدا و هه‌روه‌ها به‌رژه‌وه‌ندی نه‌ته‌وه‌يی، ئاسايش و داهاتووی پرسی كورد گرێدراوه به هه‌نگاوهه‌ڵگرتن و سه‌ركه‌وتن له‌و خالانه‌ی سه‌ره‌وه‌دا كه پێوه‌ندی راسته‌وخۆيان به‌يه‌كه‌وه هه‌يه.

له كۆتاييدا به‌جێيه ئاماژه به ئه‌زموونێكی مێژوويی و سه‌لماو بكرێت: بۆ خه‌باتی رزگاريخوازی له دژی زۆرداری و داكۆكيكردن له مان و مه‌وجووديیه‌تی گه‌لێكی چه‌وساوه، پاره و چه‌ك باش پێويستن، به‌ڵام به‌ته‌نيا و له جێدا نابنه هێزێك كه ده‌ستكه‌وتی سياسيی گرينگ، ئازادی و سه‌ركه‌وتنی پێ وه‌دی بهێندرێ.

ئه‌وه‌ی ئه‌ورۆ پێويسته و ده‌بێته هێزێكی كاريگه‌ر، جوڵانه‌وه‌ی رزگاريخواز ده‌كا به فاكتورێكی سه‌ربه‌خۆ و يه‌كالكه‌ره‌وه له هاوكێشه و ئاڵوگۆڕه سياسييه‌كان دا، ره‌وايی و پشتيوانی نێونه‌ته‌وه‌يی وه‌دی دێنێ، ده‌توانێ به‌قازانجی جوڵانه‌وه كه‌ڵكی دروست له پاره و چه‌ك وه‌ربگرێ و سه‌ره‌نجام ئازادی و ئامانجی سياسيی پێدابين و ده‌سته‌به‌ر ده‌كرێ، ئه‌وه مسۆگه‌ركردنی پشتيوانی خه‌ڵكی خۆت، ته‌بايی و خه‌باتی يه‌كگرتووی حيزب و رێكخراوه سياسی و كۆمه‌ڵايه‌تيه‌كان له كه‌ش و هه‌وايه‌كی دێموكراتيكدا و بوونی هاوپه‌يمانه.

كورد ئه‌و توانا و زه‌رفييه‌ته‌ی هه‌يه ئازايانه به‌خۆيدا بچێته‌وه، پشت به هێزی خۆی ببه‌ستێ، دێموكراسی له‌نێو خۆيدا په‌ره‌پێبدا و به‌وشێوه‌يه يارمه‌تی يه‌كلاكه‌ره‌وه بدا به گۆڕانی تێڕوانين و هه‌ڵوێستی بيروڕای گشتی و ناوه‌نده بڕيار به‌ده‌سته‌كانی جيهانی به‌قازانجی كورد و به سه‌ركه‌وتن و داهاتووی خۆی هيوادار بێ.

سه‌رچاوه: ژماره ٣٧ی گۆڤاری تيشك - رێكه‌وتی: ٧ی جوولای ٢٠١٥

جووڵانەوەی ڕزگاریخواز کولتووری دیموکراتیک دەخوازێ

بەپێی پێناسەکردنی "سێسیل هێلمەن" Cecil Helman زانای ئەفریقایی باشوور، کولتوور، چاندیان فەرهەنگ "سیستمێکە لە ڕێسا و نەریت و عادەتگەلێک کە دەبێتە هەوێن و ڕێنوێن بۆ پێکەوەژیان و هەڵسووکەوتی مرۆڤەکان". کولتوور ئەو شتانە لەخۆدەگرێ کە مرۆڤ دایاندەهێنێ و بەرهەمیان دێنێ.

بەبۆچوونی "ئێدوارد تەیلێر" Eward Tylor مرۆڤناس - کۆمەڵناسی بەناوبانگی بریتانیایی، کولتوور "کۆیەکی ئاڵۆزە لە زانست، باوەڕ، هونەر، یاسا، ئەخلاق، مەزهەب، هەڵسووکەوت و داب ونەریت و... کە مرۆڤ وەک ئەندامێکی کۆمەڵگا لە کۆمەڵگایەکەی خۆی وەریدەگرێ و فێری دەبێ و فێر دەکرێ".

"ئالبێرت شوایتسەر" Albert Schweitzer پزشک، زانای دینی و فیلەسووفی ئالمانی - فەرانسەیی دەڵێ "دوائامانجی کولتوور بەکەماڵگەیاندنی ڕووح و ئەخلاقی تاکەکانە".

فەرهەنگ لەڕێگای فێرکردن و ڕاهێنانەوە لە بەرەیەکەوە (نسل) بۆ بەرەیەکی دیکە دەگوێزرێتەوە.

جێگای سەرنجە کە کولتوور و فاکتەرە پێکهێنەرەکانی کولتوور هەتاهەتایی و نەگۆڕ نین و دەکرێ ئالووگۆڕیان بەسەردا بێ، واتە مرۆڤەکان دەتوانن کولتووری غاڵب بگۆڕن و لەپێناو گەشەپێدان و بەرەوپێشبردنی کۆمەڵگاکەیان لەگەڵ ویست و پێداویستییەکانی (چەلنج) سەردەم بیگونجێنن.

کولتووری سیاسی بە تێڕوانین و هەست و تێگەیشتن و بڕوای مرۆڤ بەرامبەر بە سیاسەت و دەسەڵات (حکوومەت) دەگوترێ، واتە دیتن و تێگەیشتن لە سیاسەت و چۆنیەتی پێوەندی نێوان خەڵک و حکوومەت.
کولتووری سیاسیباس لە تێڕوانینی ئەندامانی کۆمەڵگا لە بنەمای فیکری و ئوسووڵی کرداریی (قواعد رفتاری) سیستمی سیاسی دەکا.

کولتووری سیاسی ڕێنوێنە بۆ تێگەیشتن لە سیاسەت و هەڵسووکەوتی سیاسی لە کۆمەڵگایەک دا.

سیاسەت بۆ مرۆڤ و بۆ ژیانە. کەوایە کاتێک باسی کولتووری سیاسی دەکرێ، مەبەست تەنیا شیوەی سیاسەتکردن و

هەڵسووکەوتی سیاسی و چۆنیەتی تێگەیشتنی مرۆڤ لە پێوەندی نێوان خەڵک و دەسەڵاتی سیاسی نیە. کولتوور مەفهوومێکی زۆر بەربەرینە و هەموو لایەنەکانی ژیانی مرۆڤ دەگرێتەوە: شێوەی پێکەوەژیان، پێکهەڵکردن و موراعاتی هاوڕێ و دەروودجیران، ڕێزگرتن لە کەرامەت و کەسایەتی یەکتر، شێوەی هەڵوێستگرتن بەرامبەر بە ڕەخنە و گلەیی، بەکارهێنانی زمان و ئەدەبییاتی شیاو، هەست بە لێپرسراوی کردن و وەخۆگرتنی بەرپرسایەتی (مسئولیت پذیری)، چۆنیەتی تێڕوانین لەپرسی ژنو هەڵسووکەوت لەگەڵ ژن، پاراستنی "حریم شخصی" خەڵک و خۆبواردن لە دەخالەتکردن لە ژیانی ئەم و ئەو، ڕێزگرتن لە بیروباوەڕی جیاواز، سەلماندن و ڕێزگرتن لە جیابیر و جیاوازی بەگشتی، پاراستنی ژینگە، پاراستنی پاک و خاوێنی ماڵ و شوێنە گشتییەکان، پاراستنی ئەموالی گشتی و زۆر شتی دیکە.

لێرەدا مەبەست پێداویستیی کولتووری سیاسی دێموکراتیک لە جووڵانەوەکانی کورد دایە.

کولتووری خەبات بەو مانایەیە کە کاتێک کەسێک پێ دەنێتە نێو شوێن و ژیانی شەخسی وسیاسیی خەباتگێڕیەوە، لە هەموو ئەو بوارانەی لە سەرەوە ئاماژەیان پێکرا، جیاوازی ببینێ. لەگەڵ کەش و هەوایەکی نوێی پڕ لە تێکۆشان و هیوا بەرەوڕوو بێ، خێرا هەست بکا پێی ناوەتە دنیایەکی دیکەوە. ئاڵوگۆڕ ببینێ و بە دیتنی ژیانی خەباتگێڕانە، ورە و هومێد بکەوێتە دڵیەوە و هیوای بە داهاتوو تێدا بەهێزتر بێ.

بەکورتی، کاتێک بیر دەکاتەوە و هەڵسەنگاندن دەکا لە بەینی ژیان لەژێر سێبەر و دەسەڵاتی داگیرکەر و ژیانی خەباتگێڕ لە ئازادی و سەربەستی دا، باوەڕ بێنێ کە بۆ سەرکەوتنی ئەو خەباتە، دێنێ و هەڵدەگرێ هەزینەی بۆ بدا و فیداکاریی بۆبکا.

بەڵام ئەگەر هیچ گۆڕان و جیاوازییەکی هەست پێنەکرد و بگرە خراپتریشی بینی، تەمابڕاو دەبێ و هیوا و بڕوای بە خەباتیش لاواز دەبێ.

ئەو کەسانەش کە لەنێو خەباتەکە دان یان تازە دێنە نێو ڕیزی جووڵانەوە، ئەگەر گۆڕان و تەحەول ببینن، زیاتر ورە دەگرن و هیوایان بە خۆیان و بە خەباتەکەیان زیاتر دەبێ.

کولتوور بنەما و ژێرخان و پێناسەیە. هەر بزاڤێکی سیاسی، هەر ئیدئۆلۆژییەک و هەر نیزامێکی سیاسی بۆ جێگیرکردن و سەقامگیرکردنی خۆی پێویستیی بە کولتووری تایبەت بەخۆی هەیە. هەر شۆڕشێک سەردەکەوێ و دەسەڵات بەدەستەوە

دەگرێ، سەرەتا دنیایەک ئینرژی و هەزینە تەرخان دەکا کە کولتووری کۆمەڵگایەکە لە بەرژەوەندیی سیستمەکەی خۆی دا بگۆڕێ و لەڕێگای ئەو کولتووره نوێیەوە بناخەیەکی قایم و پتەو بۆ نیزامەکەی خۆی لە کۆمەڵگادا دابڕێژێ.

بەدروستی گوتراوە کە "ئەوەی دەیەوێ سیاسەت بگۆڕێ، دەبێ کولتوور بگۆڕێ"!

جووڵانەوەی نەتەوەیی - دێموکراتیکی کوردیش هەر بەوجۆرە پێویستیی بە کولتوورێکی سیاسی سەربەخۆ وتایبەت هەیە کە نوێنگە و نوێنەری بەها و بیروباوەڕە و ئامانجەکانی خەباتی ڕزگاریخواز بێ.

کولتووری خەباتی ڕزگاریخواز بەپێچەوانەی کولتووری داگیرکەر، دەبێ دێموکراتیک بێ و لە بەرامبەر کولتووری دواکەوتوو و نادێموکراتیکی دەسەڵاتی حاکم دا، ڕۆڵی کولتووری ئالترناتیڤ" (بەدیل) بگێڕێ.

بوونیکولتووری سیاسیی پێشکەوتنخوازی جیاواز لە کولتووری عەشیرەتی وکولتووری چەوسێنەر، بۆ خەباتی نەتەوەیی کورد حەیاتی و چارەنووسسازە. کولتوورێک کە بتوانێ وڵامدەرەوەی ویست و زەروورەتەکانی ئەوڕۆی جووڵانەوەی ڕزگاریخواز بێ و گەشەی پێبدا و بەرەوپێشی بەرێ.

گرنگی کولتوور لەوەدایە کە هیچکات بێ لایەن نیە: یان نادێموکراتیکە و لە خزمەت بەردەوامیی سوڵتە و دەسەڵاتی چەوسێنەر دایە یان دێموکراتیکە و لە خزمەت بووژانەوە و خەباتی ڕزگاریخوازی چەوساوە دایە.

بە کولتووری نادێموکراتیکی چەوسێنەر خەباتی میللی- دێموکراتیکی چەوساوە گەشە ناستێنێ و سەرناکەوێ.

سنوورەکانی جیاوازیی کولتووری لەگەڵ دەسەڵاتی حاکم دەبێ بەتەواوی بۆ جەماوەر و بیروڕای گشتی دیار و ئاشکرا بێ و بۆ خەڵک ببێ بە ئولگوو.

کۆمەڵگای نەتەوەی ڕاپەڕیو پێویستیی بە کولتووری بەدیل هەیە، کولتوورێک کە خەڵک و حاکمییەت لێکجیا دەکاتەوە و خەڵک و خەبات بەیەکەوە گرێدەدا.

بوونی کولتوورێکی پێشکەوتنخوازی جیاواز بەتایبەتی لەو بارەشەوە زۆر گرنگە کە پێش بە داسەپانی هێژمۆنی سیاسی و

فەرهەنگی ڕێژیمی حاکم لەنێو نەتەوەی بندەست دا دەگرێ و دەبێتە بەربەستێکی قایم بۆ پەرەسەندنی "جامعە پذیری سیاسی" لە کۆمەڵگای کوردستان دا.

داگیرکەر هەموو هەوڵی خۆی دەدا سەرەتا لە ڕێگای کولتوورەوە گەلی بندەست لە ناخیدا داگیر و دەستەمۆ بکاو بەوجۆرە هێژمۆنی و سوڵتەی سیاسیی خۆی بەسەری گەلی ژێرستەمدا مسۆگەر دەکا.

نەتەوەی حاکم هەمیشە تێدەکۆشێ کولتوور وداب و نەریت و بەهاکانی خۆی بکا بە کولتوور و داب و نەریت و بەهای نەتەوەی بندەست.

ئەوکاتەی نەتەوەی چەوساوە کولتوور و بەهاکانی نەتەوەی چەوسێنەری وەخۆگرت و بردیە نێو ناخیەوە (ئینترنالیزەی کرد) و کردی بە بەشێک لە ناسنامەی خۆی، نەتەوەی ژێرستەم دەستەمۆ بووە و سوڵتەی سیاسیی داگیرکەری قەبووڵ کردووە. کاتێک نەتەوەی بندەست هێژمۆنی و سوڵتەی داگیرکەری وەخۆگرت، ئیدی کاری تەواوە و ئاسمیلە بووە.

کولتوور یەکێک لە کوژەرترین چەکەکانی داگیرکەرە کە گەیشتە نێو جووڵانەوەی سیاسی و بڵاوبۆوە، جووڵانەوەکە لە نێوخۆیدا دادەڕزێنێ و داماوی دەکا، هێز و ئەنگیزەی وەستانەوە و خەباتی لێدەستێنێ.

بۆیە، حیزبی سیاسی و جووڵانەوەی ڕزگاریخواز بەبێ کولتووری سیاسی دێموکڕاتیکی ئالترناتیڤ، "آسیب پذیر"ن.

کاتێک حیزبی سیاسی و جووڵانەوە خاوەنی کولتووری ئالترناتیڤ نەبوو، ڕێگا بۆ نفووزی کولتووری زیانباری نەیار هەموار دەبێ و بەرگرەوەی بۆ نیە و خەباتگێڕ بەبێ ئەوەی بەخۆی بزانێ، بەهاسانی کولتووری نەیارەکەی وەخۆدەگرێ.

کولتووری سیاسی دێموکراتیک زۆر لە کێشە وئاڵۆزییە سیاسی و کۆمەڵایەتییەکانی نێو خەباتی ڕزگاریخواز بنەبڕ دەکا، لانیکەم بەشێوەیەکی بەرچاو کەمیان دەکاتەوە و دەبێتە هۆی بەهێزبوونی بزووتنەوە لە بەرامبەر ڕێژیمی حاکم دا:

چەکی هەرە کاریگەر بۆ بەربەرەکانێ لەگەڵ مەترسیی نفووزی کولتوور و داب و نەریتی دزێوی چەوسێنەر، بوونی کولتووری سیاسی دێموکڕاتیکە کە حوکمی "پادزهر"ی هەیە و سیستمی ئیمەنی - دیفاعی کۆمەڵگا و جووڵانەوە بەرامبەر بە نفووز و پەرەسەندنی کولتووری دواکەوتوو و ئیستبدادیی دوژمن بەهێز و بیمە دەکا.

* کولتووری دێموکڕاتیک نفووزی وایروسی کولتووری چەوسێنەر تاڕادەیەکی بەرچاو پووچەڵ دەکاتەوە، کارێک کە بە دروشم و بڕیار و چەک ناکرێ.

* کولتووری دێموکڕاتیک گەشە دەدا بە سیاسەت (توسعە سیاسی)، مرۆڤی دێموکرات و سەربەست باردێنێ، ڕووحی "تولرانس" و یەکتروەخۆگرتن بەهێز دەکا.

بەبێ بڕوا بە دێموکراسی و کولتووری دێموکراتیک هەوڵدان بۆ چارەسەرکردنی پرسی ژن و زۆر پرسی گرنگی دیکەی نێو بزووتنەوە و کۆمەڵگا، بەرهەمی دڵخوازی لێناکەوێتەوە

* دیکتاتوریی حاکم بەر لەهەمووشتێک و زیاتر لە هەر چەک و هێزێک، لە یەکێتی و هێزی یەکگرتووی حیزبە کوردستانیەکان لەلایەک و هاوپێوەندی و هەواهەنگی و خەباتی هاوبەشی خەڵک و حیزبەکان لەلایەکی دیکەوە، دەترسێ.

لەلایەکی دیکەوە، ئاشکرایە کە تەنیاپابەندبوون بە پێوەرەکانی دێموکراسی و بوونی کولتووری دێموکراتیک خاوەنی زەرفییەتی دابینکردنی یەکێتی و یەکڕیزی و هاوخەباتی و هاوپێوەندی لەنێو ڕیزەکانی جووڵانەوەیە.

* پاوانخوازی و موتڵەگەرایی و "تمامیت خواهی" دوژمنی سەرەکی یەکگرتن و خەباتی هاوبەشن. کولتووری دێموکراتیک پاشەکشە دەکا بە پاوانخوازی و موتڵەقگەرایی و ڕێگا بۆ یەکێتی و خەباتی هاوبەش هەموار دەکا و بەتایبەتی یارمەتی دەدا بە جێگیربوونی ئەو بیروباوەڕە کە بەرژەوەندی جووڵانەوە وەپێش بەرژەوەندیی حیزبی و بەرژەوەندیی حیزبی وەپێش بەرژەوەندیی نایاسایی تاک و شەخسی بخرێ.

* کولتووری دێموکراتیک فاکتەرێکە کە دەتوانێ مەترسی شەڕی نێوخۆی کورد بە چەک، بڕەوێنێتەوە و زۆر لە کێشە و ناکۆکیەکانی دیکەی نێو خەباتی کورد لە ڕێگای سیاسی و وتووێژەوە چارەسەر بکا.

* کولتووری ئالترناتیڤ دەتوانێ زۆر کار دژی داگیرکەر ئەنجام بدا کە بە چەک ناکرێ، هەروەک چۆن دوژمن لە ڕێگای کولتوورەوە زۆر کار بەدژی کورد دەکا کە بە چەک و سەرکوت پێی ناکرێ.

* کولتووری نەتەوەیی - دێموکراتیکی بەهێز دەتوانێ بەرەنگاری سیاسەتی ئاسمیلەکردنی دوژمن بێتەوە و سیاسەتی

بەڕێوەبردنی "ئێتنوسید"ی داگیرکەر پووچەڵ بکاتەوە.

* بزووتنەوە، ئەگەر خاوەنی پێناسە و کولتووری دێموکراتیک بێ، پاشەکشەشی پێبکرێ، تووشی شکست نایە و زوو هەڵدەستێتەوە. چون لە ڕێگای کولتوورەوە بناخەی خەباتی قایم داڕشتوە و ژێرخانەکەی بەدەستلێنەدراوی دەمێنێتەوە.

گەورەترین خاڵی لاوازی جووڵانەوەکانی کورد لە هەر چوار پارچە، بەهەندنەگرتنی ئەو پرسە یەکلاکەرەوە بووە و هەیە.

دەبینین کە بەهۆی نەبوونی کولتووری سەربەخۆ و دێموکراتیک، جووڵانەوەکانی کورد کە تووشی پاشەکشە هاتبن، هەرەسیشیان هێناوە و بیست ساڵ و زیاتری خایاندوە هەتا جووڵانەوەیەکی دیکە سەریهەڵداوەتەوە و دیسان لە نووکەوە دەستی پێکردۆتەوە. ئەو دیاردە تراژیکە بەردوام دووپات بۆتەوە بەبێ ئەوەی دەرسی لێوەرگیرابێ!

لەپێوەندیی لەگەڵ پرسی کولتووری دێموکراتیک. ئەوڕۆ کێشەکە لە کوێیە و دەبێ چ بکەین؟

کێشەکە لەوەدایە کە هیچ لایەنێکی کوردستانی بڕوای بە ڕۆڵی یەکلاکەرەوەی کولتوور لە خەباتی ڕزگاریخواز دا نەهێناوە و هەوڵێک بۆ گۆڕینی ئەو دۆخە نادا.

لە پەیمانی "سایکس - پیکۆ"وە هەتا ئەوڕۆ پتر لە سەت ساڵ تێدەپەڕێ، لەو ماوەیەداچەندین جووڵانەوەی ڕزگاریخوازی کورد سەریانهەڵداوە، بەڵام ئێستا خاوەنی کولتوورێکی تایبەت و گونجاو لەگەڵ سروشتی خەباتی ڕزگاریخواز نین!

بۆئەوەی بتوانین ئاسەوارە نەرێنییەکانی کولتووری سیاسی مەوجوود بسڕینەوە و هەوڵ بۆ داهێنان و جێگیرکردنی کولتوورێکی سیاسی دێموکراتیک بدەین، دەبێ سەرەتا بیسەلمێنین کە کولتووری سیاسیی ئێستامان نەخۆشە و ناتوانێ بەربگرێ بە نفووز و بڵاوبوونەوەی کولتووری داگیرکەر و داماوە لە چارەسەرکردنی کێشە سیاسیەکانی نێو جووڵانەوە.

ئەوە کە دوای سەت ساڵ، خەباتی کورد نەیتوانیوە کولتوورێکی تایبەت بەخۆی بێنێتە ئاراوە و بکرێ نێوی کولتووری جووڵانەوەی لەسەر دابنرێ، ڕەنگە بۆ چەند فاکتەر بگەڕێتەوە:

* گەشەنەسەندنی سیاسەت وەک زانست بەشێوەی پێویست. گرنگینەدان بە پرسە سیاسی و نەزەرییەکان کە ئەوەش بۆتە کۆسپی مودێڕنیزەکرانی خەباتی ڕزگاریخواز.

لە کاتێکدا حکوومەتەکان سیاست و مێتۆدی چەوسانەوە و سەرکوتی جووڵانەوەی کوردیان تەواو مودێڕنیزە کردوە و بەمەبەستی پاشەکشە پێکردن بە بزووتنەوەی ڕزگاریخواز، لە هەموو زانست و تێکنولوژی سەردەم کەڵک وەردەگرن، خەباتی حیزبەکانی کورد ئاڵووگۆڕێکی ئەوتۆی بەسەردا نەهاتووە و ئێستاش دوای ئە هەموو ناکامییە، هەروا بەشێوەی سوننەتی بەڕێوەدەچێ!

* نەبوونی سوننەتی پێداچوونەوە و خەسارناسی لەنێو جووڵانەوەکانی کورد دا.

* کورد لە گەمارۆ و لەژێر سەیتەرە و کارگەریی سێ کولتووری نادێموکراتیک دا ڕزگاریی نەبووە:

١- پاشماوەکانی کولتووری عەشیرەیی کۆمەڵگای کوردستان.
٢- کولتووری ئیدئولوژیک و ئیستبدادتەوەری کۆماری ئیسلامی.
٣- پاشماوەکانی کولتووری چەپی ئیدئولوژیک و تەمەرکوزگەرا.

ئەو سێ کولتوورە لەگەڵ ئەوەی خاوەن و سەرچاوەکەیان جیاوازە، بەڵام کۆمەڵێک تایبەتمەندی هاوبەشیان هەیە کە جووڵانەوەکانی کوردیان نەخۆش و بێتاقەت کردووە.دەمارگرژی، پاوانخوازی، توتالیتێربوون، موتڵەقگەرایی و تەمەرکوزگەرایی لە تایبەتمەندییە دیارەکانی ئەو کولتوورانەن کە بەتەواوی لەگەڵ ڕووح و سروشت و ئامانجی خەباتی نەتەوەیی ڕزگاریخواز ناتەبان.

هیچکام لەو کولتوورانە ماهییەتەن توانا و زەرفییەتی قەبووڵکردنی جیاوازی و پلوورالیزمیان نیە، جیاوازیی بیروڕا بە تاوان و دوژمنایەتی دەزانن، توانا و قابلییەتی ڕێکەوتن و یەکگرتن و خەباتی هاوبەشیان نیە و لە دنیا و ئاواتی سیستمی تاکحیزبی دا دەژین.

بەتایبەتی دەبێ ئەوەمان لەبەرچاو بێ کە پەروەردە و پێکهاتەی فکری و تەشکیلاتی زۆربەیحیزبە کوردستانیەکانی ڕۆژهەڵات کۆپیکراوی پەروەردە و جهانبینی و ساختاری تەشکیلاتیی حیزبە ئیدئولوژیەکانی نەتەوەی حاکمن.

ئەو دیاردەیە دەگەڕێتەوە بۆ تێکۆشان و مانەوەی چەندین ساڵەی حیزبەکانمان لەژێر سەیتەرە و هێژمۆنی فیکری و سیاسی و تەشکیلاتیی حیزبە چەپ و ئیدئولوژیەکانی فارس دا کە ئاسەوار و کاریگەریی قووڵی لەسەر بیروباوەڕ و سیاسەتی

حیزبـە کوردستـانیەکان بـەجێ هێشتوە و بۆتـە بەشێک لـە کولتـووری سیاسیی ئـەو حیزبـانـە لـە نێوخۆیـان و بەرامبـەر بـە دەرەوەی خۆیان.

ساڵیانێکی دوورودرێژ خەباتی حیزبەکانی ڕۆژهەڵات گرێدراوی خەباتی سەراسەری بووە و کاری سیاسی لە کوردستان وەک تابعێک لە بەرنامە و شێوەخەباتی سەراسەری ئێران سەیر کراوە.

ئەوەش لەکاتێکدایە کە مەوقعییەتی سیاسی - حقوقی و ئەساسەن خەباتی ئەوان بۆ وەدەستهێنانی دەسەڵاتی ناوەندی، ماهییەتەن جیاوازی هەیە لەگەڵ پێگەی سیاسی - حقوقی گەلی کوردی ژێرستەم و خەباتەکەی بۆ ماف و ئازادی.

ئەگەرچی حیزبە کوردستانیەکان لە ژێر چەتری تەشکیلاتی حیزبە چەپە ئیدئولوژیکیەکان دا نەماون، بەڵام بیروباوەڕ و شێوەکار و کولتووری سیاسیان بەسەر حیزبەکانی ڕۆژهەڵاتەوە هەروا قورسایی دەکا.

پەروەردە و تێگەیشتنی ئەو ڕێکخراوە ئیدئولوژیکیانە لە خەبات و حیزبایەتی، بەتەواوی لەگەڵ ڕووح و فەلسەفەی خەباتی نەتەوەیی ناتەبایە و ئەو فەرهەنگە سیاسییەی کە لەو پەروەردەیە کەوتۆتەوە، زیانی زۆری بە ژیانی سیاسیی حیزبە کوردستانیەکان و پێوەندی و هەڵسووکەتیان لەگەڵ یەکترگەیاندوە.

سەیتەرە و زاڵبوونی ئیدئولوژی و کولتووری سیاسیی حیزبە چەپە ئیدئولوژیکییەکانی فارس بەسەر جووڵانەوەی حیزبە کوردستانییەکان دا، دەبێ وەک سەرچاوە و دایکی زۆربەی کێشە و ناتەبایی و کەموکووڕییەکان سەیر بکرێ: هەم لەنێوخۆی حیزبەکاندا، هەم لە پێوەندییەکانیان دا لەگەڵ یەکتر.

لە کۆتایی دا دەمەوێ لەسەر ئەوە پێداگرم کە کێشەی ئێمە لەنێو جووڵانەوەدا سیاسی نیە، بەڵکوو کولتووری سیاسییە! بۆئەوەی لایەنێکی ئەو بۆچوونە ڕوون بکەمەوە، بەکورتی ئاماژە دەکەم بە پرسی یەکگرتن و یەکگرتنەوە کە ئەوڕۆژانە لەسەر تۆڕەکۆمەڵایەتییەکان بەگەرمە هاتۆتەوە بەرباس.

یەکەم، دەبینین کە لەجیاتی هێنانەوەی ئیستدلال و پێشنیاری سیاسی بەکەڵک بە زمانێکی شیاو، کەسانێک بە ناحەزترین و ناشیرین ترین وشە و ئەدەبییات "هەڵوێست" دەگرن و هێرش دەکەنە سەر لایەنی بەرامبەر و ناویشی دەنرێ سیاسەت و داکۆکی لە بیروبۆچوون و سیاسەتی ڕێکخراوەیی!!

مرۆڤی سیاسی ئەگەرچووکترین باوەڕی بە جیاوازی هەبێ و دڵی بۆ یەکریزیی کورد لێبدا، خۆی بە حەقیقەتی موتلەق نازانێ و لە قالبی مامۆستای ئەخلاق و سیاسەت دا مافی جیاوازبیرکردنەوە بۆ لایەنەکانی دیکە پێشێل ناکا و لەگەڵ بەرامبەرەکەی بە زمان و ئەدەبییاتێک دەدوێ و هەڵوێستی خۆی دەردەبڕێ کە شیاوی مرۆڤێکی سیاسی بێ. پاشان، ئەوە چ ڕێکخراوەیەکی سیاسیە کە دڵی بەو شێوە تەبلیغ و دیفاعە خۆشە و بۆ سەلماندنی سیاسەتی خۆی پێویستیی بە جنێو و سووکایەتیکردن بەم و بەو هەیە؟

ئاخر ئەوە چ شانازی و هونەرێکی تێدایە کە ئەگەر کەس نەبوو، من هەبم؟!هێز و ئیعتبار و بوونی خۆم لە لاوازی و نەمانی خەڵکی دیکەدا بەدی بکەم؟!

سەیر ئەوەیە کە کابرا بەنێوی دڵسۆزی بۆ یەکێتی و یەکگرتن، بێرێزی بە عەرز و ئاسمان دەکا و لە هەمانکاتە ئیراد و ڕەخنە لە پرشووبڵاوی و دووبەرەکی دەگرێ! ڕێککەوین و یەکگرتن و خەباتی هاوبەش کولتووری خۆی گەرەکە.

یەکێتی و یەکگرتنبە جنێو و بێرێزیکردن پێکنایە. ئەو کردەوانە پێش بە پێکهاتنی فەزای تەفاهوم دەگرن و کێشە و دووبەرەکیەکانقووڵتر دەکەنەوە.

بەداخەوەبەنێوی "ئازادی بەیان" زمانی زبر ولاتاو و بێحورمەتی بە جیابیرانبۆتە دیاردە و کراوە بە بەشێک لە ململانە و خەباتی سیاسی! ئایا ئەوە چەوتتێگەیشتن و کەڵکی خراپوەرگرتن لە ئازادی نیە؟

ئەو دیاردە ناشیاوە پێوەندیکی بە ئازادی بیروڕادەربڕین و کولتووری دێموکراتیک و نەتەوەییەوە هەیە و خزمەتێک بە تەبایی نێوماڵی کورد دەکا؟

بە پێچەوانە، ئەو دیاردەیە دۆخەکە دەشێوێنێ و فەزای سیاسی کوردستان مەسمووم دەکا و لە فەزای سیاسی موسموومدا، سیاسەت و تێکۆشەری سیاسی نەخۆش دەکەون و لە ڕەسالەتی سیاسی خۆیان دوور دەکەونەوە. کێ قازانج دەکا؟!

ئەو کارە ناشیاوە ئەوەندە پەرەی سەندوە کە ڕێژیم لە ڕێگای بەکرێگیراونی خۆیەوە دەتوانێ بەهاسانی و لەسەر چووکترین شت پێکمانهەڵپرژێنێ و تووشی شەڕەجنێومان بکا!

دووهەم، لە هەموو هەڵوێست و "کامێنت"ەکاندا تاکەکانی نێو حیزبەکان(کورسییەرستان، بەرژەوەندیخوازان... بە بەرپرسی پڕشووبڵاوی و یەکنەگرتنەوە و کۆسپی یەکگرتن بەگشتی دادەنرێن.

دابینێین کە کورسییەرستی و تەماحی وەدەستهێنانی پلە و پایە و دژایەتیکردن لەگەڵ یەکگرتن و یەکگرتنەوە لە پێناو بەرژەوەندی شەخسی، ڕاست بێ و دەور بگێڕێ. بەڵام مەگەر هەموو ئەوانە بۆخۆیان بەرهەمی نەبوونی کولتووری دێموکراتیک نین؟!

بەگشتی، سنووردارکردنی ئەو پرسە گرنگە بە کورسییەرستی و دەسەڵاتخوازی چەند کەس، هاسانکردنەوەی مەسەلەکەیە بۆخۆمان. گەڕان لە تاوانبار لەنێو تاکەکان دا لە ئەسڵی مەتڵەب و هۆکاری سەرەکی دیاردەیدووبەرەکی و یەکنەگرتن لاماندەدا.

ئەگەر خاوەنەکانی کورسی و دەسەڵات و بەرژەوەندی شەخسی تەنیا هۆکارن بۆ یەکنەگرتنەوە و پێکنەهاتن و درێژەی پڕشووبڵاوی، ئەی ئەو کەسانەی کە نە پلەوپایە و کورسیان هەیە و نەدەسەڵاتێکیان بەدەستە، بەڵامتوندتر و "چالاک"تر لە "کورسییەرستەکان" لە ئاڵۆزی و دووبەرەکینانەوە دا بەشدارن، لەسەر چووکترین مەسەلە دەستدەکەن بە جنێو و سووکایەتیکردن بەملاو و بەولا و لەگەڵ هەر لێکنزیکبوونەیەک دێنە سەرخەت و فەزاکە مەسموم دەکەنەوە، بەچی تەوزیح دەدرێ و وڵام دەدرێتەوە؟ ئەو کەسانە بۆ کورسی و دەسەڵاتی کێ دژایەتی تەفاهوم و یەکگرتن دەکەن؟!

هۆکاری نەحاوانە و نەبڕانەوەی دووبەرەکی، یەکنەگرتن و پێکنەهاتنی کۆبەندی و هاوکاریی لە هەر چوار پارچەی کوردستان ئەو کولتووره سیاسیە سەقەت و گەشەنەسەندوەیە کە بەهۆی سروشتی نادێموکراتیک و توتالیتێری، دوورخەرەوەیە و زەرفییەتی قەبووڵکردنی جیاوازی و پلوورالیزمی نیە، بڕوای بە دێموکراسیو یەکێتی و یەکگرتوویی و خەباتی هاوبەش لاوازە، پاوانخواز و تەمەرکوزگەرایە و دابەشکردنی دەسەڵات و سەڵاحییەت ناسەلمێنێ.

لەبەر ڕووناکایی ئەو تێگەیشن و لێکدانەوەی سەرەوە، نووسەری ئەو دێڕانە لەمێژە هاتۆتە سەر ئەو بڕوا و قەناعەتە کە کێشەی گەورەی ئەوڕۆی جووڵانەوەی میللی- دێموکراتیکی کورد، هەژاریی کولتووری سیاسیە و خەبات و تێکۆشان بۆ دابینکردنی کولتوورێکی سیاسی دێموکراتیک، لانیکەم بەقەت شێوەکانی دیکەی خەبات بۆ گەشەسەندن و سەرکەوتنی بزووتنەوەی ڕزگاریخواز پێویستە.

چون، ئەگەر بەوردی لە مانا و کاریگەریی کولتوور وردبینەوە، دەیسەلمێنین کە سەرچاوە و ماکەی بەشی هەرەزۆری کێشە و نەخۆشییە سیاسیەکانی نێو چووڵانەوەی کورد، نەبوونی کولتووری دێموکراتیک و زاڵبوونی کولتوورێکی نادێموکراتیکە کە نەک هەر هیچ سازگاری و هابەشییەکی لەگەڵ خەباتی ڕزگاریخواز نیە، بەڵکوو بۆتە کۆسپی سەرەکی بۆ گەشەسندن و بەرەوەپێشچوونی جووڵانەوەی نەتەوەیی.

هیوادارم ئەو کەسانەی لەو پێوەندییەدا لەگەڵم هاوبیرن، بۆ هێنانەبەرباس (پرووبلێماتیزەکردن) و دەوڵەمەندکردنی ئەو پرسە بە تێبینیە بەنرخەکانیان، یارمەتیدەر بن.

تێبینی: سەبارەت بە تایبەتمەندی و خەسارەکانی کولتووری ئیدئولوژیک بۆ خەباتی ڕزگاریخوازی کورد، لە وتاری "هەڵسەنگاندن و خەسارناسێکی خێرای خەباتی ڕزگاریخوازی کورد و پێداویستییەکانی" بەدرێژە باس کراوە. لینکەکەی.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا: ڕێکەوتی: ٩ و ١٧ی ئۆکتۆبەری ٢٠١٨

هەڵسەنگاندن و خەسارناسێکی خێرای خەباتی ڕزگاریخوازی کورد و پێداویستییەکانی

سەرەتا پیویستە ئاماژە بکرێ کە ئەو نووسراوەیە باسێکی گشتییە لەسەر خەباتی کورد بەگشتی و پێوەندیی تایبەتی بە حیزبێک یان بەشێکی کوردستانەوە نیە. هەروەها، نووسەری ئەو دێڕانە ئیدیعای خەسارناسی تەواو و بێ کەمووکووڕی شۆڕشەکانی کوردی نیە، چون بۆ ئەو مەبەستە پێویستە گرووپێک لە شارەزایانی سیاسی، کۆمەڵناس، مێژوووناس، نیزامیکار و تێکۆشەرانێک کە ساڵانێکی دورودرێژ چالاکانە لە بزووتنەوەی بەشێکی کوردستان دا بەشدار بوون و خاڵە بەهێز و لاوازەکانی خەباتیان بە چاوی خۆیان دیوە و تەجرەبەیان کردووە، پێکبهێندرێ و بەڕێوەبردنی ئەو ئەرکە گرینگەیان پێبسپێردرێ.

ئەورۆ خەباتی ڕزگاریخوازی کورد کە لەهەر چوار بەشی کوردستان لەئارا دایە، بە قۆناخێکی هەستیاردا تێدەپەڕێ. لەلایەکەوە هەل و دەرفەتی گونجاو بۆ کورد ڕەخساوە و لەلایەکی دیکەوە هەڕەشە و مەترسیەکانیش لەسەری زۆرتر و ئالۆز تر بوون.

کورد بەشی زۆری بەخۆیەتی کە چۆن ئەوەندەی بکرێ مەترسی و هەڕەشەکان لەسەر خۆی بڕەوێنێتەوە و چەندە بتوانێ ئەو دەرفەتانە بقۆزێتەوە، کەڵکیان لێوەرگرێ و بیانکا بە دەسکەوت بۆ گەلەکەمان.

لەئارادابوونی خەبات و تێکۆشان لە هەموو بەشەکانی کوردستان تەنیا باری ئەرێنی نیە، بەڵکوو بە لەبەرچاوگرتنی بارودۆخی جوغرافیایی - سیاسی کوردستان، کۆمەڵێک ئاڵۆزی و کێشەشی لێکەوتۆتەوە!

بۆیە ئێستا گونجاوترین کاتە کە خەسارناسێکی واقعبینانەی خەباتەکانی ڕابردوو و ئێستامان بکرێ، چەند پرسی گرنگی نارۆون بخرێنە بەرباس، پێداویستتیەکان بناسین و خۆمان بەهێز و ئامادە بکەین.

تەنیا لەبەر ڕووناکایی دیتنی کەمووکووڕییەکان دەتوانین هەست بە پێداویستی و پێویستیەکانی خەبات بکەین و بۆ دابینکردنیان هەوڵ بدەین.

مەبەستی نووسەر لە نووسینی ئەو بابەتە، وورووژاندنی پرسێکە کە لێوردبوونەوە و شیکردنەوەی لە بەرژەوەندی خەباتی ڕزگاریخوازی نەتەوەکەمان دایە. ئەگەر خەباتگێڕان و ڕووناکبیران و چالاکانی سیاسیی کورد بە دەربڕینی بیروڕای خۆیان لەسەر ئەو پرسە، باسەکە دەوڵەمەند تر بکەن، ئامانجی نووسەر وەدیهاتوە.

سەرەتا ئاماژەکردن بە چەند پرس کە ڕوونکردنەوەیان پێویستە. چون شینەکردنەوە و ڕوون نەبوونی هێندێک چەمک و پرسی سیاسی، دەبێتە هۆی بە لاڕێداچوونی خەباتی ڕزگاریخوازی کورد:

خەباتی نەتەوەیی و تایبەتمەندییەکانی

خەباتی نەتەوەیی، وەک لە نێوەکەیڕا دیارە، خەباتی نەتەوەیەکی چەوساوە و بێبەشە بۆ ماف و ئازادی و ڕزگاری لە ژێردەستی. خەباتی نەتەوەیی یانی تێکۆشان بۆ دابینکردنی ماف و ئازدی هەموو چین و توێژ و حیزب و ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگا بەبێ جیاوازی مەزهەبی، ئیتنیکی، سینفی، بیروباوەڕی سیاسی.

خەباتی نەتەوەیی جیاوازی جەوهەری و بنەڕەتی هەیە لەگەڵ خەباتی ئیدئولوژیکی، خەباتی فیرقەیی، خەباتی ڕێکخراوەیەکی سینفی یان تەنانەت جووڵانەوەیەکی دێموکراسیخوازی. خەباتی نەتەوەیی خەبات بۆ چینێک یان مەزهەبێک یان سینفێکی تایبەتی نیە.

لە تایبەتمەندییە سرنجڕاکێشەکانی خەباتی نەتەوەیی ئەوەیە کە هەموو لایەنانەکانی گەلی ڕاپەڕیو هەزینەی خەباتی نەتەوەیی دەدەن، تەنانەت ئەگەر کاریشیان بە خەبات نەبێ!

ئەگەر ئەو راستیە ببینین، دەبێ ئەوەش بسەلمێنین کە خەباتی نەتەوەیی خەباتی تاقە حیزبێک، تاقە مەزهەبێک یان تاقە لایەنێک نیە، دەبێ هەموو لایەنەکان تێیدا بەشدار بن و خەباتەکە تەنیا بە بەشداری هەموان و بە خەباتی یەکگرتووی هەموو ڕێکخراوە چالاکەکانی نێو ڕیزەکانی خەبات، سەردەکەوێ.

ئێستا ئەو یەکگرتووییە بۆ وەدی نەهاتوە وکێ و بۆچی نایکا، شتێک لەو ڕاستییە ناگۆڕێ.

حیزبێکی خەباتگێڕ و خاوەن پێگە و نفووزی کوردستانی بە وەخۆگرتنی تێچوویەکی قورس بەتەنیا دەتوانێ هەستی کوردایەتی و خۆڕاگری خەڵک زیندوو ڕاگرێ، ئیقتداری حکوومەت بخاتە ژێر پرسیارەوە، هیوا و ورەی خەڵک بەهێز بکا و ترس لە ڕێژیم بشکێنێ، ئاڵای خەبات شکاوە ڕاگرێ، بەرگری لە داڕمانی داخوازە نەتەوییەکان بکا، پاشەکشە بە ڕەخنەگران (منتقدین) بکا، بۆ ماوەیەک حاکمییەتی دەوڵەتی ناوەندی لە کردستان بە "چەلنج" بکێشێ و تەنانەت ڕێژیم ناچار بە دانی هێندێک ئیمتیازی سیاسی و کولتووری بکا.

بەڵام مێژووی خەباتەکانی کورد لە هەر چوار پارچە بێ ئەملا و ئەولا دەری دەخا کە حیزبێک، هەرچەندی لە باری نیزامییەوە بەهێزیش بێ، بەتەنیا ناتوانێ خەبات بە ئاکام بگەیەنێ و ماف و ئازادیی یەکجاری بۆ گەلەکەی دابین بکا. چون خەباتی نەتەوەیی یاسامەندی و تایبەتمەندی خۆی هەیە و ڕەچاوکردنی ئەو یاسامەندییانە سەرکەوتنەکەی دەستەبەر دەکا.

پرسی قەرەبووکردنەوەی نابەرابەریی هێز لە خەباتی نەتەوەیی دا

بۆ کەمکردنەوەی تێچووی خەبات، ڕوونکردنەوەی ئەو پرسیارە گرینگی تایبەتی هەیە.

خەباتی نەتەوەی کوردی ژێرستەم، بێبەش و دابەشکراو ئاشکرایە لە باری چەک و چۆڵ و کەرەستەی مودێرنی نیزامی و هەواڵدەری، ئیمکاناتی ماڵی- لوجستیکی و مەوقعییەتی نیزامییەوە بەگشتی، زۆر لە حکوومەتە داگیرکەرەکان لاواز ترە.

باشە خەباتێکی ئاوا نابەرابەر بۆ قەرەبووکردنەوەی ئەو نابەرابەریە، چ ئیمکاناتێکی لەبەردەست دایە؟ خۆ ئەگەر لە

مێژوو دا مرۆڤی ئازادیخواز لە باڵادەستیی دوژمنی چەوسێنەر ترسابا و پرینگابایەوە، خەباتی ڕزگاریخواز و بەربەرەکانێی مرۆڤەکان دژی زوڵم و زۆرداری و چەوسانەوە سەری هەڵنەدەدا و چەوسێنەر، چەوسێنەر دەمایەوە و چارەنووسی چەوساوەکانیش گۆڕانی بەسەردا نەدەهات!

ئەزموونی شۆڕشەکانی کورد و گەلانی ئازادیخوازی دیکە دەیسەلمێنن کە زۆرداران لەشکاننەهاتوو نین و کۆمەڵێک فاکتەر هەن کە دەتوانن نابەرابەریی هێزی خەباتکار بەرامبەر بە هێزی پۆشتە و بەئیمکانی دوژمن، قەرەبوو بکەنەوە.

لەوپێوەندییەدا، ناسین و وەدیهێنانی بەتایبەتی چوار فاکتەری قەرەبووکردنەوەی نابەرابەریی هێز، بۆ سەرکەوتنی خەباتی نەتەوەیی ڕزگاریخواز، چارەنووسساز و یەکلاکەرەوەیە:

١- ئیرادە و بیروباوەڕی قایم بە ئازادی و بە خەبات بۆ ڕزگاری لە ژێردەستی.
٢- بەشداریی هەراوی کۆمەلانی خەلک لە جوولانەوەدا. خەلک خۆیان بە خاوەنی خەباتەکە بزانن.
٣- هاوکاریی و تێکۆشانی یەکگرتوویی هێزەکانی نێو جەرگەی خەباتی نەتەوەیی.
٤- دەروەستبوون بە ئوسووڵ و پێوەرە دێموکراتیکەکان. تەنیا پابەندبوون بە ئوسووڵی دێموکراسی دەتوانێ یەکێتی دڵخوازانە دابین بکا، هاوخەباتی بپارێزێ و بەردەوامبوونی دەستەبەر بکا.
خەباتی نەتەوەیی گەلێکی بندەست بەبێ دابینکردنی ئەو چوار فاکتۆرە سەرەکیە، سەرکەوتنی ئاستەمە.

خەباتی نەوەیی لە وڵاتێک کە ڕێژیمەکەی دیکتاتورییە و ئامادە نیە تەنانەت سەرەتایی ترین مافەکانی گەلی مافخواز بسەلمێنێ و هیوایەکیش بە وتووێژی جیدی و چارەسەرێکی سیاسی بەدی ناکرێ، هێزی یەکگرتووی هەموولایەنەکانی بەشدار دەخوازێ.

ڕێژیمە دیکتاتوریەکان ئەگەر هێزێکی واقعی لەبەرامبەر خۆیاندا ببینن و هەست بە مەترسی بکەن، ئەوکاتە بۆ پاراستنی دەسەڵاتەکەیان پاشەکشە دەکەن. بەڵام ئەو فشار و مەترسییە دەتوانێ بە هێزی کگرتووی هەموولایەنەکان و پشتیوانیی کۆمەڵگا دروست بێ.

"خەبات دێموکراسی هەڵناگرێ" !

بە پێێ هێندێک بۆچوون، بەڕێوەبردن و پاراستنی پێوەرەکانی دێموکراسی لەکاتی خەبات و بەتایبەتی لە خەباتی

چەکداریدا، مومکین نیە و خەباتی چەکداریی دێموکراسی هەڵناگرێ. ئەو لێکدانەوەیە ڕاست نیە، چون لەگەڵ سروشت و بەرژەوەندی خەباتی نەتەوەیی بەتەواوی ناتەبایە.

ئەو بۆچوونە مرۆڤ وەبیر قسەیەکی "ئەلێخاندرۆ خودوروفسکی" نووسەر و نمایشنامە نووسی ئیسپانیایی دەخاتەوە کە دەڵێ: "ئەو باڵندانەی لە قەفەسدا چاو دەکەنەوە، فڕین بە نەخۆشی دەزانن!

کورد لە دیکتاتوری دا لەدایک بووە، بە چەوسانەوە و بندەستی ڕاهاتوە، دەرفەتی تاقیکردنەوەی دێموکراسی پێنەدراوە، بۆیە ئەگەرچی باسی دێموکراسی دەکا، بەڵام لە ناخیدا دێموکراسی بۆخۆی بە زیان و هەڕەشە دەزانێ! قسەکەی "خودوروفسکی" ڕاستە!

دەور و پێداویستیی دێموکراسی هەتا ئێستا لە خەباتی ڕزگاریخواز دا هەست پێنەکراوە. بۆیە دێموکراسی لە خەباتی کورد دا ئێستا سنووری قسە و ئیدیعای تێنەپەڕاندوە و نەبۆتە باوەڕ. دەنا خەباتێکی ڕزگاریخواز بۆ سەربەستی و مافی دیاریکردنی چارەنووس ناتوانێ لەگەڵ ئوسووڵی دێموکراسی ناتەبا بێ. ئەگەر لەگەڵ دێموکراسی کەوتە ناتەباییەوە، خەباتی ڕزگاریخواز نیە و ئازادی بۆ گەلی چەوساوەی لێناکەوێتەوە!

بێگومان هۆکارێکی سەرەکی دیکەی دروستبوونی ئەو بۆچوونە سەرچاوەدەگرێ لە لێکدان و لێکجیانەکردنەوەی دوو بەشی سیاسی و نیزامی لە خەباتی کورد دا.

سیاسەت و ئوموری نیزامی دوو حەوزەی بەتەواوی جیاوازن بە یاسامەندیی، مەنتق، ئەرک، سروشت و ڕەسالەتی جیاوازەوە. لێکدانی سنووری نێوان حەوزەی سیاسی و حەوزەی نیزامی دەبێتە هۆی میلیتاریزەبوونی سیاسەت و تێگەیشتن و تێڕوانین لە سیاست و خەبات. واتە زاڵبوونی بیر و مەنتقی نیزامی بەسەر بەشی سیاسی دا.

ئەگەر لەشەڕدابوون و دێموکراسی پێکناکۆک بایەن، دەبوا وڵاتانی دێموکراتیک کە تووشی شەڕ دێن، دێموکراسییان لە وڵاتانی خۆیاندا تەعتیل کردبایە!

ڕەچاوکردنی پێوەرکانی دێموکراسی لە هیچ شوێنێک هاسان نیە و تاقەت و بوێری زۆری گەرەکە. بەگشتی، دەسەڵاتبەدەست کەیفی بە ڕێزگرتن لە ئوسووڵی دێموکڕاسی نایە، بەڵام بۆ وەدیهێنانی هاودەنگی و هاوخەباتی، ئالترناتیڤێک بۆ

دێموکراسی و کولتووری دێموکراتیک بەدی ناکرێ.

ئەگەر ڕێز لە پێوەرە دێموکراتیکەکان نەگیرێ، نێومالّی کورد قەت ڕێک ناخرێ و یەکڕیزی و یەکدەنگی دابین ناکرێ، ئامانجی بەشداریکردنی خەڵک و لایەنەکان لە خەبات دا وەدی نایە و سەرەنجام خەڵک لە ناتەبایی و کێشەی نێوخۆیی ماندوو دەبن و ئەوەش دەتوانێ بیروباوەڕ بە خەبات بۆ ئازادی لەرزۆک بکا.

یەکێ لە دەرسە بەنرخەکان و ئەزموونە تاقیکراوەکانی خەباتی ڕزگاریخوازی کورد ئەوەیە کە ژمارەی زۆری چەک و چەکدار و پووڵی زۆر قەت عامیلی یەکلاکەرەوە و سەرکەوتنی جووڵانەوە نەبوون.

چەک و پووڵ مەرجی لازمن بۆ خەبات، بەڵام مەرجی کافی بۆ سەرکەوتن نەبوون و نین. چەک و پووڵ بەتەنیا، هەرچەندەش زۆر بن، بەبێ هاوپێوەندی و یەکێتی نیشتمانی، سەرکەوتنی خەباتی نەوەیی دەستەبەر ناکا.

چەک و پووڵ ئەگەر لە خزمەت ستراتێژیی نەتەوەیی دا نەبێ، دەتوانێ تەنانەت بە زیانی خەباتی ڕزگاریخوازیش دا بشکێتەوە و ببێ بە کۆسپ بۆ وەدیهاتنی یەکێتی و کاری هاوبەش.

مەرجی سەرەکی بۆ پەرەسەندنی خەباتی نەتەوەیی ئامادەبوونی زەمینەی ڕێکخستن و بەشداریی لایەنەکانی کۆمەڵگایە و تێکۆشانی هاوبەشی هێزە سیاسیەکانی نەتەوەیە.

لەو خەباتەدا، پێشمەرگە کە جێگە و پیگەی تایبەتی لە مێژووی خەباتی ڕزگاریخوازی کورد دا هەیە، ئەوڕۆش وەک باسکی چەکدار و بەتوانای خەبات و پاڵپشت و یاریدەدەری خەڵکی ڕاپەڕیو، لە خزمەت ستراتێژیی نەتەوەیی دا درێژە بە ڕەسالەتی خۆی دەدا.

کە باسی خەباتی جەماوەری و تەبایی و بەشداری خەڵک دەکرێ، دەبێ ئەو ڕاستیەش ببینین کە ئەحزابی سیاسی کۆمەڵگا دابەش دەکەن و ئەوانیش کە دتوانن ببن بە ئولگوو بۆ کۆمەڵگا و تەبایی کۆمەڵ دابین و کۆمەڵگا سازماندەهی بکەن، بۆیە هاوکارییان بەیەکەوە ئەوەندە گرنگە.

ئەساسەن کارکردن بە پێوەرە دێموکراتیکەکان و هەوڵدان بۆ داهێنانی کولتووری سیاسیی دێموکراتیک بۆخۆی

خەباتە دژی ئیستبداد و بۆ ڕووخانی ڕژێمی دیکتاتورییە.

یەکەم، چون دێموکراسی لەگەڵ ماهییەت و بنەمای هزری ڕژێمی دیکتاتور و ئیدئولوژیک ناتەبایە و گەورەترین مەترسییە بۆ سیستمی دیکتاتوری و دووەم، چون دێموکڕای کەشی سیاسی سالم پێکدێنێ، دەتوانێ هێزە پڕشووبڵاوەکان ڕێکبخا و بەوجۆرە جووڵانەوەی کورد بەرامبەر بە پیلانەکانی دوژمن بەهێز بکا و بیپارێزێ.

موخالیف بین یان موافق، بکرێ یان نەکرێ، سێ دیاردەی خەباتی نەتەوەیی- یەکگرتوویی- دێموکڕاسی وەها بەیەکەوە گرێدراون کە لێکجیاکردنەوەیان نامومکینە، چون خەباتی نەتەوەیی بەبێ بەشداریی خەڵک و یەکگرتوویی هێزە سیاسیەکانی نێو ڕیزەکانی جووڵانەوە بە ئاکام ناگا، و موشارکەتی خەڵک و یەکگرتوویی حیزبەکان بەبێ پابەندبوون بە ئوسووڵی دێموکڕاسی وەدی نایە. ئەو دیاردانە وەک زنجیر بەیەکەوە گرێدراون و بەیەکەوە بەستراونەتەوە. بۆیە ئەوەی بڕوای بە خەباتی نەتەوەییە، دەبێ بڕوای بە دێموکراسی و خەباتی هاوبەشیش هەبێ و بیانووی لێ نەگرێ!

بەهۆی گرنگیی زۆر، لێرە لە زۆر جێدا باسی پێداویستیی دێموکڕاسی کراوە. مەبەست ئەوە نیە کە ئێستا کوردستان ببێتە سوئێد و بەرپرسانی ئەحزابی کوردستانی وەک سوئێدییەک بیر بکەنەوە! مەبەست ئەوەیە کە ڕێبەران بۆ بەرژەوەندی جووڵانەوە بەشی ئەوەندە ڕێز لە پێوەرە دێموکڕاتیکەکان بگرن کە بەیەکەوە بسازێن و بەهێزی یەکگرتووی حیزبەکان خەباتەکەمان لەو چەقبەستوویە ترسناکە ڕزگار بکەن.

نیشانەکانی میلیتاریزەبوونی مێشک و سیاسەت

میلیتاریزەبوونی مێشک و سیاسەت لە جووڵانەوەی کورد دا کە بەداخە دوورەدیمەنێکیش بۆ گۆڕانی بەدی ناکرێ، دەبێتە هۆی دژوارتربوونی خەبات، یەکبوعدی بیرکردنەوە، چەقبەستووی سیاسی، بەهەڵەداچوون لە هەڵسەنگاندی هێزی خۆمانە و ئەوەش بە نۆرەی خۆی دەبێتە هۆی داماوی لە دیتنەوەی ڕێگاچارەی کێشە سیاسیەکانی نێوخەباتی ڕزگاریخوازدا.

نیشانەکانی میلیتاریزەبوونی سیاسەت بریتین لە:

* توانایی، دەسەڵات و نفووز و دواڕۆژ لە چوارچێوەی هیز و ئیمکاناتی نیزامی دا دەخوێندرێتەوە و تەعریف دەکرێ.

* لاوازبوونی ئوتوریتەی بەشی سیاسی.

حەق تەنيا بە هێزى نيزامى دابين دەكرێ و پرسە سياسى و كۆمەڵايەتييەكان تەنيا لە ڕێگاى نيزامييەوە چارەسەر دەكرێن! تەنيا بە هێزى نيزامى ماف و ئەمنييەت و ئاشتى دابين دەكرێ.

* لايەنەكانى ديكەى خەبات و ئوسووڵى ديموكراسى دەكەونە بەر سێبەرى مەنتقى نيزامى و لە پێناو وەديهاتنى ئامانجە نيزامييەكان دا دەكەونە پەراوێزەوە. ديموكراسى دەبێتە پرسى "مرۆڤى لاواز"!

* باس لە واقعبينى و تەعادول بە خاڵى لاواز و ترس دادەنرێن و دەكەونە بەر تانە و لۆمە و گاڵتەى "شۆڕشگێڕان". مرۆڤ هەتا دروشمى قەبە تر و ڕاديكاڵ تر بدا، شۆڕشگێڕ ترە!

* پرسى يەكێتى و خەباتى هاوبەش كاڵ دەبێتەوە و هەست بە پێداويستييەكەى ناكرێ و دۆسيەكەى دەخرێتە ئارشيوەوە! بێنيازى لە خەڵک و هاوپەيمانى و هاودەنگى. گۆيا حيزبەكە بۆخۆى بەتەنيا هەمووشتێک دەتوانێ و پێويستى بە كەس نيە!

* بە پەيڕەوى لە مەنتق و ياسامەندى نيزامى، زيهنييەتى تەمەركوزگەرايى و سانتراليزم لە سياسەتدا پەرەدەستێنێ. بيركردنەوە لە مەقوولەى "فەرمان و ئيتاعەت" دا دەبێتە باو.

* دابەشكردنى دەورووبەر بە دۆست يان دوژمن و حاكمبوونى قانوونمەندى سەنگەر، واتە "يا من يا تۆ"!

سياسەتى ميليتاريزەكراو تووشى چارەنووسى دينى حكوومەتى دێ و بەدەردى ئەو دەچێ. سياسەتى ميليتاريزەكراو لە ڕەسالەتى خۆى دوور دەكەوێتەوە و كارايى و ئيعتبارى خۆى لەدەست دەدا.

هەر ئێستا ئەو كيشەيە لە خەباتى بەشەكانى كوردستان بەجوانى وەبەرچاو دەكەوێ و زيانى بە جووڵانەوەى كورد گەياندوە.

كاتێک سنوور لەنێوان حەوزەى سياسى و بەشى نيزامى دا نەما، سياسەت دەكەوێتە ژێر كاريگەريى ياسامەنديى و مەنتقى بوارى نيزامييەوە و ئەوكاتە نە سياسەت و نە نهادى نيزامى ناتوانن ئەركەكانى خۆيان سەركەوتووانە بەجێ بگەيەنن و ڕێبەريى سياسى لە لێكدانەوە و بڕيارەكانيدا تووشى هەڵەى گەورە دەبێ و ديموكڕاسى و خەباتى

نەتەوەیی دەبنە دوو دیاردەی پێکناکۆک!

زۆر لە تیۆریسیەنەکانی زانستی شەڕ و تەنانەت فەرماندەرە ناسراوەکانی نیزامی لەسەر زەروورەتی لێکجیاکردنەوەی حەوزەی سیاسی و حەوزەی نیزامی و پەیڕەوی حەتمی سوپا لە ڕێبەریی سیاسی، پێداگریی دەکەن و بە مەرجی سەرکەوتنی دەزانن.

"شەڕمان بەسەردا دەسەپێنن"!

ئیغراق نیە ئەگەر بگوترێ کە هەزاران جار ئەو ڕستەیە گوتراوەتەوە کە "کورد ئاشتیخوازە و خوازیاری شەڕ نیە، بەڵام حکوومەت شەڕی بەسەردا دەسەپێنێ". بەڵام نەمبیستوە جارێک یەکێ خۆی بەو پرسیارەوە ماندوو کردبێ، بۆچی ڕێژیمەکان شەڕمان بەسەردا دەسەپێنن؟!

بەپێی مەنتق، مرۆڤ کاتێک شتێک بەسەر نەیارەکەیدا دەسەپێنێ کە قازانجی خۆی و زیانی لایەنی بەرامبەری تێدا بەدی بکا.

ئاخر دوژمن خۆ لەبەر دڵسۆزی شەڕ بەسەر بۆ کورددا ناسەپێنێ، دەبێ قازانجێکی گەورەی خۆی لەو شەڕدا ببینێ! دەنا مەعقوول نیە ڕێژیم خۆی تووشی شەڕێک بکا کە بەزیانی ئەو تەواو بێ! ئەی بۆ ئەوکارە دەکا؟!

گەڕان بەدوای وڵام بۆ ئەو پرسیارە، بۆمان دەردەخا دوژمن لەکوێدا قازانج دەکا ئەگەر شەڕ بەسەر کورددا بسەپێنێ؟ ئەوە بۆ خەباتی داهاتووی کورد یەکلاکەرەوە و حەیاتییە.

ئەوە کە ڕێژیمەکان سەرەڕۆ و دیکتاتور و دوژمنی دابینکردنی مافەکانی نەتەوەی کوردن و بێجگەلە دیفاعی چەکدارانە، هیچ ڕێگایەکی دیکە بۆ کورد ناهێڵنەوە، ڕاست و ئاشکرایە! ئەوە ئەساسەن هۆکاری ڕاپەڕینی کورد و دەستبردن بۆچەکە، بەڵام بەتەنیا وڵامی پرسیارەکە ناداتەوە.

ئەوەش کە جووڵانەوەی کورد لە باری چەک و چۆڵی نیزامی و ئیمکاناتی ماڵی و لوجستیکییەوە زۆر لە دوژمنەکانی لاواز ترە، ڕاستە! بەڵام خۆ کورد بەر لە دەستپێکردنی خەباتیش ئەوەی زانیوە! پاشان، ئەگەر ئەوە بکەین بە بنەما، ئیدی

خەبات بۆ ئازادی و وەستانەوە بەدژی زۆرداران مانای نامێنێ، دەبێ واز لە خەبات بێنین و خۆمان بە دەستی چارەنووس بسپێرین! ئەوەش ئامانجی دوژمنە! کەوابوو دەبێ هۆکاری دیکە هەبن و هەیەتی!

دوژمن شەڕ بەسەر کورد دا دەسەپێنێ. چون:

١- شەڕ بە هەموو ئاکامە زیانبارە سیاسی، کۆمەڵایەتی، ئابووری و کولتوورییەکانیەوە دەکەوێتە نێوماڵی کورد. بەپێی ئەزموون، لە شەڕدا زەرەرمەندی ئەسڵی ئەو لایەنەیە کە شەڕەکە دەکەوێتە نێو ماڵییەوە.

چاوێک بە دەوروبەری خۆمان دا بگێڕین کە وڵاتان چ هەزینەهایەکی سەرسووڕهێنەر تەرخان دەکەن کە شەڕ نەگاتە نێو سنوورەکانیان و هەوڵ دەدەن لە دەرەوەی سنوورەکانیان بەرەنگاری هەڕەشەی دوژمن ببنەوە و شەڕ بخەنە نێوماڵی خەنیمەکەیانەوە.

بەڵام کورد شەڕەکە ناباتە نێو ماڵی دوژمنەوە، بەڵکوو دەیخاتە نێوماڵی خۆیەوە! لەکاتێکدا شەڕی کورد لەگەڵ دوژمن شەڕێکی تەواو نابەرابەرە. دوژمن شەڕی "نامتقارن" لەگەڵ کورد دەکا، واتە بە چەکی مودێڕن هێرش دەکا و ژێرخانی ئابووری و کۆمەڵایەتی کوردستان وێران دەکا.

٢- ڕێژیمەکان بە تەجرەبە دەزانن کە لایەنە کوردیەکان یەکتر وەخۆناگرن و دوای ماوەیەک شەڕی نێوخۆ لە نێوانیان دا هەڵدایسێ و ڕێژیم وەک دوژمنی سەرەکی لەبیر دەچێتەوە، ئامانجەکان کاڵ دەبنەوە، خەڵک دڵسارد و لە حیزبەکان ناهومێد دەبن.

جێگای داخە کە لە بەشەکانی کوردستان جاری وابووە کە خەڵک لە ترس و ڕقی شەڕی براکوژی و بۆ بەرگری لە شەڕی براکوژی، ئاواتیان بۆ گەڕانەوەی ڕێژیم خواستوە واتە خەڵک کۆتاییهاتنی شەڕی نێوخۆی کوردی لە زاڵبوونەوەی دوژمن دا بینیوە!

ئەو دیاردە تراژیکە لە جووڵانەوەکانی کورددا زیاتر لە جارێک دیتراوە! کۆمەڵانی خەڵک گەڕانەوەی دیکتاتوری تەرجیح دەدەن بەسەر شەڕی براکوژی دا.

٣- ڕێژیمەکانی هەر چوار وڵات ترسێکی زۆریان لە پەرەسەندی خوێندەواری و گەشەسەندنی کۆمەڵگای مەدەنی لە کوردستان

هەیە.

ئەزموونی خەباتی کورد لە هەر چوار بەش ئەو ڕاستیە دەسەلمێنێ کە دوژمن شەڕ دەکا بە بیانوو بۆ پێشگرتن بە ڕەوتی بەرەوپێشچوونی خوێندەواری و کۆمەڵگای مەدەنی و گەشەی ئابووری لە کوردستان. شەڕ لە ماڵی کورد دایە.

ڕێژیمەکان ئەوەش دەزانن، کاتێک شەڕ دەستی پێکرد، ئیدی هەموو لایەنەکانی دیکەی خەبات دەخرێنە ژێر سێبەری شەڕ و دەکەونە پەراوێزەوە.

ڕێژیمەکان تێگەیون کە حیزبە کوردیەکان شەڕی چەکدارییان پێ هاسان ترین شێوەی خەباتە، چون شێوەخەباتەکانی دیکەیان پێ خەبات نیە!

ئەوە بەو مانایە نیە کە کورد بۆ پارێزگاری لەخۆی و بەرەنگاربوونەوەی سەرکوت و زۆڵم و زۆری ڕێژیمەکان دەست بۆ چەک نەبا و تەسلیمی سیاسەت و پیلانەکانی دوژمن بێ، بەڵکوو دەبێ خاڵە لاوازەکانی خۆی ببینێ و بەگوێرەی پێداویستیی، تاکتیک و شێوەی بەڕێوەبردنی خەبات بگۆڕدرێ و لێبڕاوانە درێژەی پێبدا.

ڕاستیە سەلماو و حاشاهەڵنەگرەکان پێمان دەڵەن کە ئەو شێوەشەڕەی کورد هەتا ئێستا لەدژی ڕێژیمەکان بەڕێوەی بردوون، ماف و ئازادییان بۆ کورد لێنەکەوتۆتەوە و دەبێ بیر لە شێوە و ڕێگایەکی دیکە بکرێتەوە کە دوژمن چی دیکە لە شەڕفرۆشتن بە کورد قازانج نەکا و هەزینەکانی شەڕ بۆ کوردیش کەمتر بنەوە.

ئەوەندەی پێوەندیی بە ڕۆژهەڵاتی کوردستانەوە هەیە، خەباتی نوێی حیزبی دێموکڕات واتە خەباتی شار و شاخ، ئەگەر پرینسیپەکانی ببنە باوەڕ، واقعییەتەکانی کوردستان لەبەرچاو بگرێ و لە چوارچێوەی یاسامەندییەکانی خەباتی نەتەوەیی دا بەڕێوەبچێ، دەتوانێ یەکێ لەو ڕێگایانە بێ کە مانا و شکڵێکی دیکە بدا بە خەبات و تێچووی خەبات بۆ کورد دابەزێنێ و هیوا بە سەرکەوتن زیاتر بکا.

خەباتی شار و شاخ ئەزقەزا لەبەر تیشکی لێکدانەوەی پرسی"ڕێژیم شەڕ بەسەر کورد دا دەسەپێنێ"، جێگای سرنج و گرنگیپێدانە.

زۆربەی حیزبەکوردییەکان میراتگری حیزبە چەپە شۆڕشگێڕەکانی نەتەوەکانی حاکمن و ئیلهامیان لەوان وەرگرتووە.

ئێستاش، زۆربەی نزیک بەتەواوی حیزبە ناسراو و قەدیمیە کوردستانیەکان پێداچوونەوەیان بەسەر ئەو میراتەدا نەکردۆتەوە و تەنانەت ساختارەکانیشیان ئالوگۆڕی بەسەردا نەهاتوە و وەکخۆی ماوەتەوە. بە هەمان شیوە و تایبەتمەندیی ئەو سەردەم درێژەی پێدەدرێ!

تەنانەت تێڕوانین لە چەمکی "شۆڕشگێڕبوون"یش بە هەموو سوننەت، جیهانبینی و تایبەتمەندیەکانیەوە"بە ئەمانەتەوە" بە دەستلێنەدراوی ڕاگیراوە! کولتووری سیاسی و خەباتی حیزبەکانی ناوبراو بەگشتی بەسەر جوولانەوەی کورد دا زاڵ بووە.

بۆئەوەی لێمان ڕوون بێ ئەو میراتەی لە بارپی نەزەری و کردەییەوە بۆمان بە جێ ماوە و بۆتە کولتووری سیاسی زۆربەی حیزبە کوردستانیەکان، چەندە کارەساتبارە، پێویستە بەکورتی ئاوڕێک لە تایبەتمەندی و بنەما هزرییەکانی ئەحزابی چەپی شۆڕشگێڕ بدەینەوە:

- لایەنگریی لە دیکتاتوری و دژایەتی بەئاشکرا لەگەڵ دێموکراسی وەک دیاردەی بووڕژوازی و حاکمییەتی چینی بووڕژوا.

- بەگوێرەی تێگەیشتن و جیهانبینیان کە لەسەر بنەمای بڕوا بە دیکتاتوری داڕێژرا بوو، هێژمۆنیخواز و موتڵەقگەرا و پاوانخواز و تەمەرکوزگەرا بوون. بەهۆی ئەو تایبەتمەندییانەوە دوو حیزبی کومونیست لە وڵاتێک پێکەوە نەدەسازان و نەدەحاوانەوە!

- تۆمەتلێدان، سووکایەتی پێکردن، هەڵبەستنی نێووناتۆرە و تێروری کەسایەتی خەنیم و موخالفان، تەنانەت تێرور و حەزفی فیزیکی جیابیرران، لە نێوخۆ و دەرەوەی حیزب دیاردەیەکی بەربڵاو بوو.

ئاسایی ترین دیاردەی مرۆڤایەتی واتە جیاوازی و بیری جیاواز بەڕەسمی نەدەناسرا و وەک دوژمن و هەڕەشە بۆ "یەکدەستی" دەروون حیزبی لێکدەدرایەوە. بە هەموو شێوەیەک هێرش دەکرایە سەر ئەوانەی جیاواز بیریان دەکردەوە. مێژووی "مکتوب"ی ئەو حیزبانە لێواولێو لەو کارانەیە.

- بڕوایان بە "شەڕی سیاسی" و حەزف بوو لەجیاتی "ململانەی سیاسی و سازان و تەعامول". بڕوا بە "ڕقی شۆڕشگێڕی"،

"ڕقی پیرۆز" و بە "تضاد آشتی ناپذیر" لە بەینی لایەنەکان لە جێگای دیالۆگ و ڕێککەوتن و سەلماندنی لایەنی بەرامبەر، تەبلیغ دەکرا.

- دژایەتی لەگەڵ خەباتی نەتەوەیی بە بیانووی دژایەتی لەگەڵ ناسیونالیزم. ئێستاش لە نێو بەعزە حیزبێکی کوردستانی نەتەوەیی بوون و ناسیونالیزم بە دیاردەیەکی دواکەوتووانە دەژمێردرێ!

- بەڕواڵەت باسی حاکمییەتی چینی کرێکار دەکرا، بەڵام بەکردەوە مەبەست حاکمییەتی موتڵەقی حیزبی کومونیست و ڕێبەریەکەی بوو (د. قاسملوو لە کورتەباس دا).

لە بیر و سیاسەتی ئەوان دا حیزب جێگای خەڵکی دەگرتەوە. خۆیان بە خەڵک و خەڵک و وڵاتیان بە ملکی شەخسی دەزانێ.

- هەڕەشەکردن لە ئوپوزسیون و موخالفان بە "خەڵک": خەڵک ئیزن نادا، خەڵک ئەوەی ناوێ، خەڵک ئەوەی دەوێ، خەڵک ڕێگا نادا، خەڵک تۆڵە دەستێنێتەوە ... بەڵام لێرەدا "خەڵک" یانی "من" و دەسەڵاتی من بوو. هەرکەس سەر بۆ من نەوی نەکا، دژی خەڵکە و "خەلک" سزای دەدا!
- بەهۆی سروشتی موتڵەقگەرایی و تەمامییەتخایی، حیزبە چەپە شۆڕشگێڕەکان بڕوایان بە یەکێتی و خەباتی یەکگرتوو و هاوکاریی نەبوو.

بۆ نموونە لە نێوخۆدا تەحەمولی بیروڕای جیاواز و پێکهێنانی فراکسیونیان نەدەکرد و ڕێگەیان بە دامەزران و تێکۆشانی ئەحزابی دیکە نەدەدا. لە هەموو ئەو وڵاتانەی ئەو حیزبانە دەسەڵاتیان بە دەستەوە بوو، نیزامی یەک حیزبی حاکم بوو.

ئەو حیزبانە بەسەر خوێندنەوەی جیاواز لە مارکسیزم دا دابەش ببوون. هەر حیزبەی خۆی بە مارکسیستی ڕاستەقینە و خاوەنی حەقیقەتی موتڵەق دەزانی. دوو حیزبی شۆڕشگێڕی چەپ بەیەکەوە نەدەحاوانەوە و هاوکارییان نەدەکرد. هەموویان "تضاد آشتی ناپذیر"یان لەگەڵ یەکتر هەبوو. هەوڵدان بۆ لێکتێگەیشتن و ڕێککەوتنیان بە "سازشکاری" دەزانی!

ئەوانە تەنیا بەشێک بوون لە فەرهەنگی سیاسیی و بیروباوەڕ و ڕەفتاری حیزبە چەپە شۆڕشگێڕەکانی دەیەکانی ٤٠ و ٥٠ی زایینی.

بڕوانن، هەموو ئەو تايبەتمەنديانە ناتەبا و كۆسپن بۆ يەكێتی و هاوكاری، بۆ يەكتر وەخۆگرتن و خەباتی يەكگرتوو، بۆ ئاشتی و تەبايی، بۆ تەعامول و سازان. بۆ خەباتی نەتەوەيی.

لە ئاكامی ئەو تايبەتمەندييە مەنفيانە دا، هەموو ئەو حيزبانە بوونە مێژوو و ئاسەواريان نەماوە بێجگە لە كورەی باكوور و كووبا!

حاشای لێناكری كە هەموو ئەو ديارده ناحەزانە كەم و زۆر بە سياسەت و هەڵويست و كردەوەی بەعزێك لە حيزبە كوردستانيەكان لە مناسباتی نێوخۆيان دا، بە ئاشكرا دياره.

شۆڕش تەنيا ڕووخاندن و گۆڕينەوەی ديكتاتورييەك بە ديكتاتورييەكی نوێ بەڵام بەنێوێكی ديكە و ڕزگاری لە چنگ زۆردارێك، نيە. شۆڕش بۆ پێكهێنانی ئاڵووگۆر لە ژيانی مرۆڤە و بۆ هێنانەدی دنيايەكی ديكە.

ڕزگاربوون بەتەنيا و بەبێ ئازادی و عەداڵەت و سەربەستی، ناتەواوە و ئاڵووگۆڕ لە ژيانی مرۆڤ دا پێكناهێنێ.

دووركەوتنەوە لەو ميراتە و لە تايبەتمەنديەكانی، و خوێندنەوەيەكی نوێ لە شۆڕش و شۆڕشگێربوون، يارمەتێكی گەورە دەكا بە بووژانەوە و بەرەوپێشچوونی خەباتی نەتەوەيی.

"خەباتی چەكداری" يان "شەڕی چەكداری"؟

دوو دەستەواژەی خەباتی چەكداری و شەڕی چەكداری ئەگەرچی زۆرجاران لەجێگای يەكتر كەڵكيان لێوەردەگيرێ، بەڵام يەك نين و دوو ناوەرۆكی جياوازيان هەيە.

"خەبات" هەميشە ناوەرۆكی سياسی و باری ئەرێنی و مافخوازانەی هەيە. خەبات تێكۆشانە بۆ ئامانجێكی سياسيی ڕەوا. خەبات ڕاپەڕينە بەدژی زوڵم و بێعەداڵەتی و چەوسانەوە، و بۆ ڕزگاری لە چنگ زۆرداری و ژێردەستی.

خەبات ستراتيژێكی سياسی ئازاديخوازانەی لەپشتە و وەديهێنانی، ڕێكاری سياسی دەخوازێ. چەك تەنيا لە خزمەت وەديهێنانی ئەو ئامانجە بەكار دەهێنرێ، ئەويش كاتێك كە دوژمن هيچ دەرفەت و دەرەتانێكی بۆ تێكۆشانی سياسی و

ئاشتیخوازنە نەهێشتۆتەوە و درێژە بە چەوساندنەوە و سەرکوت دەدا و خەباتکار، بۆ بەرگری لەخۆ و بۆ ڕزگاربوون لە زوڵم و زۆر و گەیشتن بە ئامانجە ڕەواکەی، ناچار دەبێ دەست بۆ چەک بەرێ.

خەباتی چەکداری پشت دەبەستێ بە: بڕوا بە ئازادی، بە هێزی گەل، بە یەکێتی و یەکگرتوویی ڕیزەکانی نێو جووڵانەوە، بە کولتوور و مودیرییەتی دێموکراتیک لە تەعامول لەگەڵ یەکتر دا.

بەڵام شەڕی چەکداری ئیلزامەن بە مەبەستی وەدیهێنانی ئامانجێکی ڕەوا و مافخوازانە بەڕێوە ناچێ و دەکرێ بۆ مەبەستی جیاواز و تەنانەت نەرێنی، دست پێبکرێ. هەر گرووپێک دەتوانێ کۆمەڵێک چەکدار کۆ بکاتەوە و بۆ خزمەت بە لایەنێک بکەوێتە شەڕەوە.

کاتێک ئامانج و ئیدەئالەکانی خەباتی چەکداری کاڵ ببنەوە، دوژمنی سەرەکی لەبیر دەچێتەوە، ئەکتەرەکانی نێو بزووتنەوە بەرژەوەندیی شەخسی و گرووپیی خۆیان وەپێش بەرژەوەندی جووڵانەوە دەخەن و بۆ دابینکردنی ئەو بەرژەوەندیە گرووپییانە دەکەونە شەڕی یەکتر و شەڕی براکوژی دەست پێدەکا، ئەوکاتە خەباتی چەکداری بەلاڕێدا چووە و شکڵ و ناوەرۆکی شەڕی چەکداری بەخۆیەوە دەگرێ.

بۆ ئەوەی خەباتی چەکداری بە لاڕێدا نەچێ و نەبێتە شەڕی چەکداری، دەبێ لە ئیقداماتێک خۆ ببوێردرێ کە دەبنە هۆی دابەشبوونی کۆمەڵگا و پێویستە بەردەوام بۆ داهێنانی کولتوورێکی ئازادیخواز لەجێگای کولتووری حاکمی عەشیرەتی هەوڵ بدرێ. بەپێچەوانەی شەڕی چەکدارانە، لە خەباتی چەکداری دا چەک حاکم و حەکەم نیە.

گەورەترین جیاوازی لە نێوان خەباتی چەکداری و شەڕی چەکداری ئەوەیە کە لە خەباتی چەکداریی ئازادیخواز دا پرۆژە و ستراتیژی بۆ کۆمەڵگا و کولتووری کۆمەڵگا هەیە و ئەو پرۆژەیە، جیاوازە لە پرۆژە و سیاسەتی ڕێژیمی حاکم.

جیاوازی نێوان بەشەکانی کوردستان

لە نێوان باکوور و ڕوژاوای کوردستان لە لایەک و ڕۆژهەڵات و باشووری کوردستان لە لایەکەی دیکەوە جیاوازی ئەساسی هەیە. نەدیتنی ئەو جیاوازیانە دەتوانێ مرۆڤ تووشی لێکدانەوە و ئاکامگیریی چەوت بکا.

ئەو جیاوازیانە دەگەڕێنەوە بۆ کۆمەڵێک هۆکاری گرنگ وەک مێژووی خەبات، سیاسەتی ڕێژیمە داگیرکەرەکان و لە

ئاکام دا ڕەوتی جیاوازی گەشەسەندنی کۆمەڵایەتی و کولتووری لە بەشەکانی کوردستان، ژینگە و بارووددۆخێک کە حیزبەکان تێدا دامەزراون و سەرەنجام بارووددۆخێکی سیاسی کە ئەوڕۆ لە تورکیە و سوورییە لەئارا دایە.

لە ڕۆژهەڵات و باشووری کوردستان ئەحزابی ڕیشەدار و خاوەن مێژوو زۆرترن، کۆمەڵگان چەند قوتبین و نەوعێک پلووڕالیزمی حیزبی بیچمی گرتووە. بۆیە لەو دوو بەشەی کوردستان دا ئەحزابی ئیدئولۆژیک و پاوانخواز داشبمەزرێن، خۆ ناگرن و پەرە و گەشە ناستێنن.

ئەزموونی خەبات لەبەر چاومانە کە لە کوردستانی ڕۆژهەڵات و باشوور حیزبێک بە پشتبەستن بە چەک و پووڵ و ژمارەی چەکداری زۆرتر ناتوانێ خۆی بەسەر ئەحزابی دیکە دا بسەپێنێ و خۆی بکا بە تەنیا خاوەنی خاک و خەڵک و جووڵانەوە. ئێستا تەنانەت لە باکوور و ڕۆژاواش خەریکە وەزعەکە دەگۆڕێ.

ئەوە بەو مانایە نیە کە لە ڕۆژهەڵات و باشووری کوردستان ئەحزاب هەموو وەک یەکن و حیزبی بەدەسەڵات تر و بەهێز تر و دەسرۆیشتوو تر بوونی نابێ و ناتوانێ دەوری یەکلاکەرەوە بگێڕێ. بەڵکوو بەو مانایە کە لەو دووبەشەی کوردستان ڕێگەی بوون بە هێزی سەرەکی و خاوەن دەوری یەکلاکەرەوە جیاوازە.

حیزبەکانی ڕۆژهەڵات و باشووری کوردستان بەهۆی بارووددۆخی تایبەتی ئەو دوو بەشە، تەنیا لە ڕێگەی سیاسی و ڕێککەوتن و لە چوارچێوەی پێکهێنانی کۆبەندی و ئیتلافەوە دەتوانن هێزی خۆیان نیشان بدەن و بە بەرنامە و سیاسەتی دروست، ببن بە هێزی سەرەکی و شوێندانەر تر.

لە کۆمەڵگایەکی فرەچەشنی وەک ڕۆژهەڵات و باشوور دا، ئەو لایەنە براوە و سەرکەوتووە کە زەرفییەتی سیاسی زیاترە و "انعطاف پذیر"ترە و بەکردەوە بڕوای بە هاوخەباتی و کاری هاوبەش هەیە.

هەلوومەرجی خەبات سەرلەبەر گۆڕاوە و پێویستیی بە ستراتێژێکی نوێ هەیە. بەڵام ستراتێژی و خەباتی نوێ پێویستی بە بیری نوێ و ئەبزاری نوێ هەیە. بە ئەبزاری کۆن، خەباتی نوێ بەڕێوەناچێ.

حیزبێک کە بیهەوێ داهاتووی خۆی مسۆگەر بکا و لەسەر ڕەوتی ڕووداوە سیاسیەکان شوێندانەر بێ، دەبێ مل بدا بۆ خۆنوێکردنەوە و بەکارهێنانی ئەبزاری نوێ.

خەسارناسی

- نەبوونی نەریتی خەسارناسی و پێداچوونەوە و وەخۆگرتنی بەرپرسایەتی

هەر لە سەرەتاوە، ئەوە کە هەتا ئێستا بە لێکدانەوەی ورد و هەمەلایەنە خەسارناسییەک بۆ ڕووداوەکان نەکراوە، یەکێ لە خاڵە هەرە لاوازەکانی جووڵانەوەی کورد بەگشتییە و بۆتە هۆی ئەوە کە هەڵە و کەموکووڕییەکانی ڕابردوو بەردەوام دووپات بوونەتەوە. لەکاتێکدا دنیا گۆڕاوە، ئیمکاناتی ڕێژیمەکان و تاکتیکی چەوساندنەوەیان گۆڕاون و ئاڵوگۆڕی بنەڕەتی بەسەر کۆمەڵگای کوردستان دا هاتووە، بەڵام خەباتی کورد بە هەمان شێوە و تێگەیشتن بەڕێوەدەچێ!

پێمشکنایە جارێک حیزبێکی کوردستانی هاتبێ واقیعبینانە و بەشێوەیەکی زانستی هەرەسهێنانی ئەو جووڵانەوەی هەڵسەنگاندبێ کە بۆخۆی تێیدا بەشدار بووە، هەڵە و خاڵە لاوازەکانی دەسنیشان کردبێ، هۆکارەکانی سەرنەکەوتنی بزووتنەوەکەی دیاری کردبێ، بوێرانە بەشەبەرپرسایەتی خۆی بەستۆوە گرتبێ بۆئەوەی بیکا بە دەرسێک و لە خەباتی داهاتوودا دووپاتیان نەکاتەوە.

لە خەباتی ڕزگاریخوازی کورد دا ڕوون نیە کێ بەرپرسی ئەو هەموو ناکامی و شکست و لێکدابڕان وکێشە نێوخۆییانەیە!

ئەم و ئەو تاوانبارکردن و خۆدزینەوە لە قەبووڵکردنی بەرپرسایەتیی، نەک هەر هیچ کێشەیەکی بۆ چارەسەر نەکردووین و نایکا، بەڵکوو کێشەکانی لێ گەورەتریش کردووینەوە.

بەقەولی گ.ج.ف. هێگل فیلسووفی ئاڵمانی "ناسینی کێشەکان، سەرەتایە بۆ دۆزینەوەی چارەسەریی بۆیان".

خۆبواردن لە خەسارناسی و بەستۆوەگرتنی بەرپرسایەتی هەڵەکان بۆتە هۆی ئەوەی کە هێزە خەباتگێڕەکانی کورد سەرەڕای دنیایەک فیداکاری، نەتوانن لە ڕابردوو دەرس وەرگرن و بۆ چەندەمین جار بەڕێگای تاقیکراوەدا بڕۆن و هەموویان کرداری خۆیان پێ دروست بێ!

بەپێچەوانەی کورد، حکوومەتەکانی کوردستانیان بەسەردا دابەشکراوە، هەزینەی سەرسووڕهێنەر بۆ ناسینی خاڵە لاوازەکانی خەباتی نەتەوەیی کورد تەرخان دەکەن و بۆ پەرەپێدانیان هەوڵ دەدەن.

نەبوونی یەکیتی و یەکگرتوویی

پرشووبلاوی و نەبوونی یەکگرتوویی و هاوکاریی نێوخۆیی بۆتە بەڵای خەباتی نەتەوەیی کورد و ئەوەندەی باس و لۆمەی بکرێ کەمە.

بە ئاوڕدانەوەیەک لە مێژوی ڕاپەڕینەکانی کورد، بەدەگمەن جووڵانەوەیەکی کورد بەدی دەکرێ کە ناکۆکی و پێکهەڵپڕژان جووڵانەوەکەی لاواز نەکردبێ، تووشی شەڕی براکوژی نەهاتبێ و ناتەبایی و کێشەی نێوخۆیی هۆکارێکی سەرەکی نسکۆ و تێشکانی نەبووبێ!

ناشاردرێتەوە، هەر ئێستا لە بەشەکانی کوردستان، دیاردەی پاوانخوازی، یەکتر وەخۆنەگرتن و دووبەرەکی و نەبوونی یەکهەڵوێستی لەسەر پرسە چارەنووسسازەکان، نەک هەر بۆتە گەورەترین کۆسپ بۆ قۆستنەوەی هەلە ڕەخساوەکان و دابینکردنی ماف و ئازادی بۆ گەلەکەمان، بەڵکوو بۆتە هەڕەشە بۆ سەر داهاتووی کورد بەگشتی!

لەکاتێکدا قۆناخی ئەوڕۆی جووڵانەوەی کورد خەباتە بۆ ئازادی و ڕزگاریی لە ژێردەستی و دیکتاتوری، نەک بۆ وەدەستهێنان و دابەشکردنی دەسەڵات، مەعلووم نیە ئەو هەموو ناکۆکیانە لەسەر چیە؟

ئەلمانیەکان دەڵەن "شەڕ لەسەر کەوڵی ورچێک ناکرێ کە ئێستا نەپێکراوە"!
لەو خەباتە نابەرابەرەدا تەنیا بەیەکەوە و بە هیمەت و بەشداریی و هیزی یەکگرتوومان سەردەکەوین. کەس خێر بەکەس ناکا. چون هاوکاریی و تێکۆشانی هاوبەش دەبێتە هۆی زیادبوون و پەرەسەندنی هێز و ئیعتبار و ئیمکاناتی هەموولایەنەکان و گەشەسەندنی جووڵانەوە.

ئەگەر ئەو ڕاستییەمان قەبووڵە کە کوردستان ملکی شەخسی هیچ حیزبێکی تایبەت نیە، بەو ئاکامە مەنتقیە دەگەین کە خەبات بۆ ڕزگاری کوردستانیش لە سەر نێوی هیچ لایەنێک تاپۆ نەکراوە.

مەترسیەکە لەوەدایە کە هێژمۆنیخوازی، کێشەی دەسەڵات و دووبەرەکی لەسەر شتی لاوەکی و مەسڵەحەتی تەسکی گرووپی، دەبێتە هۆی کەمرەنگبوونەوەی ئامانجەکانی خەبات دژی دوژمنی چەوسێنەر. لەکاتێکدا بەرژەوەندیی حیزبی "تابع"ی

بەرژەوەندیی نەتەوەییە. کەوایە، هیچ پرس و مەسڵەحەتی حیزبی و گرووپی ئەوەندە پیرۆز نیە کە وەپێش پرسی یەکگرتوویی و بەرژەوەندیی جووڵانەوە بخرێ؟!

دووپاتی کەینەوە، ئەزموونی مێژووی ڕاپەڕینەکانی کورد بەڕوونی سەلماندوویە کە هێز و چەک و پارەی زۆر قەت فاکتوری یەکلاکەرەوە نەبووە، "اجماع"ی لێ ساز نەبووە و نەیتوانیوە سەرکەوتنی جووڵانەوە دەستەبەر بکا!

پشتبەستن تەنیا بە هێز و چەک و پارەی زۆر، هەتا ئەورۆ کوردی پێ ڕزگار نەکراوە، لێرە و لەوێ تەنانەت بۆتە هۆی پاوانخوازی و وەلانانی هێزەکانی دیکە و جووڵانەوەی لەبەشێک لە پوتانسییەلەکانی خۆی بێبەش کردووە!

مەرجی سەرکەوتنی جووڵانەوەی نەتەوەیی بەپێی سروشتەکەی، دەستەبەرکردنی بەشداریی چالاکانەی خەڵک و خەباتی یەکگرتووی هێزە سیاسیەکانی نێو بزووتنەوەیە.

بەهەڵکەوت نیە کە ڕێژیمەکان یەکەم هەنگاویان دژ بە جووڵانەوەی ئازادیخواز، دووبەرەکی نانەوە لەنێو هێزە سیاسیەکان و شێواندنی یەکدەنی و یەکهەڵوێستیی کۆمەڵگای نەتەوەی ڕزگاریخوازە.

هاوکاریی و هەواهەنگی بەر لەوەی بەمانای دابەشکردنی هێز و نفووز و ئیمکانات بێ، بەمانای وەخۆگرتنی لایەنەکانی دیکە و دابینکردنی بەشداریی هەموو ڕێکخراوەکان بەمەبەستی کۆکردنەوەی پوتانسیەلەکانی جووڵانەوە لەپێناو بەهێزکردن و بەرەوەپێشبردنی خەباتەکەیە.

لەو نێوەدا، ئەگەر قەرارە شتێک دابەش بکرێ، ئەوە ئەرکی قورس و باری گرانی خەباتە دابەش دەکرێ!

کاتێک ڕەخنەی ئێمە لە ڕێژیمەکان ئەوەیە کە پاوانخوازن و ڕێگای بەشداریکردنی کوردیان لە ژیانی سیاسی و کۆمەڵایەتی بەربەست کردووە و ئامادە نین دان بە مافەکانی گەلی کورد دابێنێ، ئیدی ڕەوا و پاساوهەڵگر نیە کە کورد ئەوکارە لەنێو خۆیدا بکا.

بەو کارە ئیعتباری جووڵانەوەی ڕزگاریخوازی گەلەکەمان دەکەوێتە ژێر پرسیار و متمانای خەڵک بە حیزبەکان لاواز دەبێ.

کورد بە درێژەدان بە کێشە و ناتەبایی لەسەر شتی بچووک و لاوەکی و ملنەدان بۆ خەباتی یەکگرتوو لەو هەلە ناسکەدا، خۆی لە گەورەترین سەرمایە و کاریگەرترین چەک و هێزی جووڵانەوە بێبەش کردووە. ئەو سیاسەتە وەک "انتحار" دەچێ!

جێگای سرنجە، ڕێژیمەکان هەمیشە دڵنیا بوون کە حیزبە کوردستانیەکان کولتووری سازان و زەرفییەتی سیاسیی پێویست بۆ چارەسەریی کێشەکانی نێوخۆیان لە ڕێگای سیاسییەوە نیە و ناتوانن یەکبگرن.

هەمیشە حیسابیان بۆ ئەوە کردووە کە ماوەیەکی زۆر ناخایەنێ کێشە و ناتەبایی نێوخۆیی باڵ بەسەر کەشی جووڵانەوەدا دەکێشێ و سەرەنجام لایەنەکان تووشی شەڕی کاولکەری براکوژی دێن، جووڵانەوەکە لەنێوخۆیدا پڕشووبڵاو و ئەوەندە لاواز دەبێ کە خەبات دژی ڕێژیم لەبیر دەچێتەوە!

دوو نموونە: لەپێوەندیی لەگەڵ ناکۆکیی حیزبەکانی کوردستانی باشوور جێگری کونسوولی ئێران لە سلەیمانی بەدڵنیاییەوە دەڵێ کە حیزبە کوردییەکان متمانەیان بەیەک نیە و ڕێکناکەون (سایتی خەندان ٧ی مەی ٢٠١٦ی زایینی).

"محسن باوفا" جێگری سەرکۆنسولی ئێران لە هەولێر، ڕۆژی ١٦ی جۆزەردانی ١٣٩٥ی هەتاوی لە وتووێژێکدا لەگەڵ ماڵپەڕی" کوردپرێس" دەڵێ:"سەیرە هەموو حیزبو لایەنە سیاسییەکانی هەرێمی کوردستان ناکۆکیو دوژمنایەتیی سەختیان لەنێواندا هەیە، کەچی دێن باسی ڕێفراندۆم و سەربەخۆییش دەکەن". ناوبراو لە درێژەدا بەلاتاوەوە ئامۆژگاری کوردەکان دەکا کە "لە ئێستادا واباشە پێکەوە دانیشن و کێشەی نێوان خۆیان چارەسەر بکەن، جا دوایە بیر لە ڕێفراندۆم و سەربەخۆیی هەرێمی کوردستان بکەنەوە"!

لاوازبوونی کولتووری سیاسیی دێموکراتیک

لاوازبوونی مناسباتی دێموکراتیک لە پێوەندییەکانی نێو حیزبە سیاسیەکان دا کە سەرچاوەی نەحاوانەوە و پێکنەهاتنی هاوکاریی و هاوهەڵوێستی لەنێو بزووتنەوەیە، یەکێکی دیکە لە خاڵە لاوازە سەرەکیەکانی جووڵانەوەکان بووە و خەساری گەورەی بۆ کورد لێکەوتۆتەوە.

حیزبە کوردستانیەکان هەتا ئێستاش ئامادە نین گرنگیی و دەوری یەکلاکەرەوەی فەرهەنگ لە سیاسەت دا ببینن و بیسەلمێنن. وەها بەخۆیانەوە سەرقاڵن نابینن لە پەنایانەوە ئێران و تورکیە ساڵێ دەیان میلیون دولار تەرخان دەکەن بۆ کاری فەرهەنگی و پەرەپێدان بە فەرهەنگی خۆیان لە هەرێمی کوردستان و وڵاتانی دەورووبەریان.

نفووزی سیاسی، ئەمنییەتی و ئابووری لەڕێگای نفووزی کولتوورییەوە لە وڵاتان بەباشترین شێوە دابین دەکرێ.

گرنگی نەدان و خەمنەخواردن بۆ داڕشتنی ژێرخانی کولتوورێکی سیاسیی گونجاو لەگەڵ خەباتی ڕزگاریخواز، دەکرێ وەک یەکێ لە هۆکارە سەرەکییەکانی بەرەوپێشنەچوونی جووڵانەوەکان ئاماژەی پێبکرێ.

لەئارادانەبوونی کولتووری سیاسیی دێموکراتیک لە جووڵانەوەی کورد دا لەو پرسیارەی خوارەوە دا دەردەکەوێ:

کام حیزبی کوردستانی ئامادەیە تەنیا نیوەی ئەو مافانەی بۆخۆی خەباتیان بۆ دەکا و چاوەڕوانە ڕێژیم قەبووڵیان بکا، بۆخۆی بۆ حیزبە کوردستانیەکەی دیکەی بسەلمێنێ کە هاوئامانج و هاوچارەنووسێتی؟!

ململانەی ئەحزاب هەتا هەتایە درێژەی دەبێ. گرینگ ئەوەیە ئەو ململانە بکەوێتە کانالێکی دیموکراتیک و لە چوارچێوەی پێوەرەکانی دێموکراسیدا بەڕێوە بچێ. ململانەی ئەحزاب بە شەڕ و توندوتیژی و دەنگ لێکداگۆڕین کۆتایی پێنایە، ڕێکاری ئەوڕۆیی گەرەکە.

ئەزموونی خەبات و تێکۆشانی میللەتان سەلماندوویە کە تەنیا پابەندبوون بە پێوەرەکانی دێموکراسی توانا و هێزی دابینکردنی یەکگرتوویی هەیە و بەردەوامی و کاریگەریی یەکێتی و هاوکاریی دەستەبەر دەکا.

ئەو ئەسڵە ئیدی نە پێوەندییینە بە ئورووپا و ئورووپایی بیرکردنەوە هەیە و نە بە جیاوازیی کولتووری و مەزهەبی و باروودۆخەوە وەک کۆماری ئیسلامی ئیدیعا دەکا. ڕاستییەکی تاقیکراوەیە، ئێرە و ئەوێی نیە!

کولتووری سیاسی نادێموکڕاتیک نەک هەر ڕێگرە لە پێکهاتن و تەبایی، بەڵکوو بەرهەمهێنەرەوەی (بازتولید) کێشە و دووبەرەکیشە. کولتووری سیاسیی خەبات پێویستە مودێڕن و وێکخەرەوە بێ، نەک سنووردانەر و دوورخەرەوە.

کاتێک مناسبات و پێوەندیی دێموکراتیک بەسەر کەشی سیاسیی جووڵانەوەدا زاڵ نەبوو، یەکلاکردنەوەی ناکۆکی و جیاوازییەکان بە چەک و توندوتیژی دەسپێردرێ.

با دان بەو راستییەدا بێنین کە ئێمە وەک حیزبە سیاسیەکان بەگشتی، لە داهێنان و گەشەپێدانی کولتوورێکی سیاسیی دێموکراتیک و گونجاو لەگەڵ ئامانج و فەلسەفەی خەباتی ڕزگاریخوازی نەتەوەییمان دا، ناسەرکەوتوو بووین.

کولتووری سیاسیی ئێمە دەبێ کولتووری ڕزگاریخوازی بێ و سنوورێکی ڕوون و ئاشکرا لەگەڵ کولتووری عەشیرەتی و کولتووری دەسەڵاتی حاکم بکێشێ و ئەوەش لە سیاسەت و کردەوەکانماندا ڕەنگ بداتەوە.

کێشەیەکی گەورە: نەبوونی کولتووورێکی سیاسی تایبەت بە خەباتی ڕزگاریخواز وایکردوە کە کۆمەڵگا بەدیلێک بۆ کولتووری دەسەڵاتی حاکم بەدی نەکا و ئەو بەتاڵاییە (خلاء) لەو بوارەدا ڕەوتی "جامعە پذیری سیاسی"ی خەڵکی کوردستانی خێراتر دەکا یانی دەبێتە هۆی ئەوە کە خەڵک زووتر و هاسانتر فەرهەنگ، ساختار و چوارچێوەی فکری و سیاسی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی وەخۆبگرن و پێی ڕابێن.

کۆمەڵانی خەڵک دەبێ ئولگوویەکی فەرهەنگی بۆ جیهەتگیری و بۆ سنووردانان لەگەڵ فەرهەنگی حکوومەتەکان، شک بەرن. هەڵسووکەوتی ئەحزاب پێویستە ئولگووی ڕەفتاری بێ بۆ کۆمەڵگا.

ئەو مەسەلە تەنانەت لە نێوخۆی حیزبەکانیش بە ئاشکرا دەبیندرێ! ڕێژیم لەو "خلاء" کەڵک وەردەگرێ.

مەترسێکی گەورە کە بۆتە هوی چەقبەستوویی سیاسەت لە جووڵانەوەی کوردی هەر چوار بەش دا ئەوەیە کە زۆر جاران وەک شانازی دەگوترێ کە "دێموکراسی بۆ کورد نەهاتووە"، "خەبات و دێموکراسییان نەکوتوە"، "شۆڕش بە دێموکراسی ناکرێ"... ئەو بۆچوونە زۆر ئاکامی نەرێنی بۆ دواڕۆژی جووڵانەوە لێدەکەوێتەوە.

ئەودیوی ئەو بۆچوونە ئەوەیە کە کورد لیاقەتی ئازادی و ماف و سەربەستیی نیە و هەر شیاوی کۆیلەبوون و ژێردەستییە! ڕوون نیە، کەسێک کە ئاوا بیر دەکاتەوە، بۆ چی خەبات دەکا؟!

ڕێژیمەکان و ناسیونالیزمی نەتەوەکانی حاکم بەسەر کوردستانیش هەر وا بە کورد دەڵەن! زۆرجاران بەئاشکرا دەڵەن کورد پێنەگەیوە و شعووری ئەوەی نیە خۆی بەڕێوەبەرێ، کۆمەڵێک خێڵی دواکەوتوون کە ئەگەر لێیانگەڕێی و ئازادیان پێبدرێ، ناحاوێنەوە و لە شەڕی نێوخۆ دا نوقم دەبن! وە بۆ ئەوەی لەو چارەنووسە تراژیکە بیپارێزرێن، دەبێ هەروا ژێرچەپۆکە و بێبەش بمێنێتەوە!

ڕوون نیە، کورد کە بۆخۆی گەورەترین قوربانی دیکتاتوری و پاوانخوازی و سانترالیزمە، حیزبە کوردستانیەکان دوای تێپەڕاندنی چەند دەیە لە تەمەنیان تاکەی لە نێوخۆیان دا پاساو بۆ نەبانی و هەراسی مەسنووعی لە دێموکراسی دێننەوە؟! تاکەی شیاوی دێموکڕاسی نین؟! کەنگێ دەیانەوێ دەست بکەن بە تاقیکردنەوەی ئوسووڵی دێموکڕاسی؟ خۆش ئەوەیە کە هەموو حیزبەکان ئیدیعایان ئەوەیە کە بۆ دێموکڕاسی و مافی مرۆڤ خەبات دەکەن!

لە کاتێکدا دێموکراسی زیاتر لە هەر نەتەوەوەیەکی دیکەی ناوچە لە بەرژەوەندی کورد دایە و پابەندی بە پێوەرە دێموکراتیکەکان زۆر لە کێشە سەرەکیەکانی نێو جووڵانەوە چارەسەر دەکا.

ڕوون نیە، بەرپرسان و سیاسەتوانانی کوردی بێبەش و قوربانی ئیستبداد، دوای ئەو هەموو ناکامی و شکستانە تاکەی دەیانەوێ تەحەولاتە قووڵەکانی دەورووبەری خۆیان نەبینن و بەبیانووی شۆڕش و شۆڕشگێڕبوون و هەلوومەرج، پێش بە پێکهێنانی ئاڵووگۆڕی پێویست لەنێو خۆیان و دێموکراتیزەکردنی خەباتی نەتەوەیی کورد بگرن؟

تاکەی لە سەر چەقبەستوویی و دووپات و چەندپاتکردنەوەی هەڵەکانی ڕابردوو پێداگری دەکەن؟

ئەو پرسیارە بێ وڵام ماوەتەوە، هەتا کەنگێ حیزبەکانمان دەیانەوێ پاساو بێننەوە بۆ خۆ بێبەشکردن لە ئازادی، بۆ خۆدەربازکردن لە زەروورەتی دێموکراسی، بۆ خۆبواردن لە سازن، بۆ درێژەدان بە کێشە و ناتەبایی نێوخۆ، بۆ "زەروورەتی" بەرتەسکبوونەوەی ئازادی لە خەبات دا؟ بۆ خۆکوژی؟!

ئایا ئەو بۆچوونە ڕاست نیە کە حیزبە کوردستانیەکان لە دەرکی ویست و زەروورەتەکانی سەردەم و خۆنوێکردنەوە و خۆگونجاندن لەگەڵ زەمان، لە ڕێژیمە داگیرکەرەکانی کوردستان وەدوا کەوتوون؟

بۆیە، هەر هێزێکی هەست بە بەرپرسیاریی دەکا، دەیەوێ ئاڵووگۆڕێکی بنەڕەتی بەقازانجی خەباتی نەتەوەیی کورد پێکبێنێ و پرسی کورد هەنگاویکی یەکلاکەرەوە بەرەوپێش بەرێ، پێوستە هەوڵی لێبڕاوانە بدا بۆ دابینبوونی دێموکراسی و بۆ هێنانەدی کولتوورێکی سیاسی دێموکراتیک و ڕزگاریخوازانە لەنێو خۆیدا و بەوشێوەیە هەستی براوبەخۆبوونی کورد بەهێز بکا. ئەوە پێویستە بە ئەرک و ئولەوییەتی تێکۆشان دابنرێ.

خەبات بۆ داهێنان و جێگیرکردنی کولتوورێکی دێموکراتیک، خەباتی ڕاستەقینەیە بۆ ئازادی و ڕزگاری کورد لە

بندەستی.

چون ئەسڵێکی سەلماو و گشتگیرە کە تەنیا کولتووری دێموکراتیک توانا و زەرفییەتی کۆکردنەوەی لایەنەکان و دابینکردنی یەکێتی و هاوکاریی سەقامگیری هەیە و مکانیزمی ئەساسیە بۆ دەستەبەرکردنی بەردەوامیی خەباتی یەکگرتووی کۆمەڵگا.

لاواز و کاڵبوونی دەوری ژن لە نێو حیزبە کوردستانییەکان دا

پرسی ژنیش یەکێکی دیکە لەو پرسە گرنگانەی جووڵانەوەی کوردە کە بۆتە قوربانی لاوازبوونی کولتووری دێموکڕاتیک.

لە بەرنامەی هەموو حیزبە کوردستانییەکان دا ئاماژە بە پرسی ژن و پێداویستیی نەهێشتنی هەڵاواردن و دابینکردنی مافەکانی ژن کراوە. ئەوە لەجێدا شتێکی باشە کە چوارچێوەیەکی یاسایی هەیە بۆ هێنانەدی ئەو ئامانجانە.

بەڵام بوونی چوارچێوە و بەرنامەی پێشکەوتوو شتێکە و بەستێنسازی و کارکردن و بڕوا بە بەرنامە و یاسا، شتێکی دیکەیە!

گەورەترین کۆسپ کە ڕێگە بە وەدیهاتنی بەرنامەکە نادا، ئەو کولتوورەیە کە بەسەر کۆمەڵگاکەمان دا زاڵە.

کولتوورێک کە کۆمەڵگا بەسەر "ژن" و "پیاو" دا دابەش دەکا، ژن بە "زەعیفە" نێودێر دەکرێ و لەوێدا لەسەر حیسانی ژن، مافگەلێکی زیاتر و تایبەتی بۆ پیاو دەسەلمێندرێ. ئەو کولتوورە بە "پیاو سالاری" ناسراوە.

بەپێچەوانەی ئەوە، لە کولتووری دێموکراتیک دا، ژن و پیاو بەر لە هەمووشتێک وەک مرۆڤ سەیر دەکرێن نەک وەک پیاو یان ژن و هەروەها، وەک مرۆڤ، ماف و ئەرکیان بۆ دیاری دەکرێ.

ئەگەر جاروبار ڕەخنە لە حیزبەکان دەگیرێ کە هەوڵی جیددییان بۆ چارەسەرکردنی پرسی ژن نەداوە لەبەر ئەوەیە چون هەوڵێکی لێبڕاوانە و بەردەوامیان بۆ گۆڕینی ئەو کولتوورە دواکەوتووە نەداوە، تەنانەت لەنێو ڕیزەکانی خۆشیان دا!

حاشای لێناکرێ کە زۆربەی حیزبەکان تاڕادیەک تەسلیمی کولتووری داگیرکەر بوون، نەیاتوانیوە ئاسەوارەکانیی لەنێو خۆیان دا بسڕنەوە و کولتوورێکی دێموکڕاتیک لەجێگای جێگر بکەن.

کێشەی کولتووری پیاو سالار لەوە دایە کە تەنیا پیاو ناگرێتەوە، بەڵکوو شوێنەواری خۆی لەسەر ڕەفتار و باوەڕ و قەناعەتی ژنیش دادەنێ.

واتە، تەنیا پیاوەکان نین کە کۆمەڵێک مافی تایبەتی و ناڕەوا بۆخۆیان بە ئاسایی و ڕەوا دەزانن، بەڵکوو بەشێک لە ژنەکانیش دەچنە نێو ئەو چوارچێوە فیکرییەوە و ئەو ئیمتیاز و مافە تایبەتیانە بۆ پیاو بە ئاسایی و ڕەوا دەزانن!

بەوجۆرە، ئەو کولتوورە ژنیش بە تایبەتمەندیی و نۆرمەکانی پیاو سالاری ڕادێنێ و ژنیش "پیاو سالار" دەکا!

مەسەلەن زۆر جاران بینیومانە کە ژن داکۆکی لە داب و نەریتی دواکەوتووانەی کۆمەڵگا و یاساکانی دژبەژن دەکا و باوەڕی بە بندەستی خۆی وەک چارەنووسێکی نەگۆڕ، هێناوە!

بۆ ئەوەی جووڵانەوەی کورد لە هێزی کاریگەر و بەتوانای ژن بێبەش نەبێ، پێویستە سەرەتا زەمینەی بەشداریی چالاکانەی ژن ئامادە بکرێ و ئەو ئامانجەش هەر بە سڕینەوەی ئاسەوارەکانی بیر و باوەڕی دواکەوتوانە و ناعادڵانە لەنێو خۆمان و هەوڵدان بۆ هاتنەئارای فەرهەنگی سیاسیی مرۆڤتەوەر، وەدی دێ.

ئەساسەن یەکەم هەنگاوی خەباتی ڕزگاریخواز پێویستە تێکۆشان بێ بۆ بنبڕکردنی کولتووری چەوسێنەر و داگیرکەر. چون خەباتی ئازادیخواز بە کولتووری داگیرکەر، بە ئامانج ناگا.

دیارە لاوازبوونی ڕۆڵی ژن لە ژیانی سیاسییدا نەگەڕێتەوە تەنیا بۆ سیاسەتی حیزبەکان، بەڵکوو زۆر فاکتەری دیکە لەو پێوەندییەدا دەوری نەرێنی دەگێڕن کە دەبێ لەجێی خۆیدا باس بکرێن.

نەبوونی بەرنامە و ستراتێژی بۆ پرسە کۆمەڵایەتی و کولتوورییەکان

داڕشتنی ستراتێژی و بەرنامە بۆ ئاڵوگۆڕی کۆمەڵایەتی و کولتوریی گونجاو لەگەڵ خەباتی ڕزگاریخواز کە هەم ئالترنتیڤ بێ بۆ پلانە فەرهەنگیەکان و سیاسەتی ڕێژیمی دیکتاتوری و هەم پێناسە بێ بۆ جووڵانەوەی ئازادیخواز، یەکێ لە سەرەکی ترین مەرجەکانی سەرکەوتنی خەباتی نەتەوەییە.

نەبوونی ستراتێژێکی ئەوتۆ بۆتە هۆی سەرهەڵدانی زۆر کێشە و ئاڵۆزی دیکە. حیزبە کوردستانیەکان ئەو بەرنامەیان

تەنانەت بۆ نێو ڕیزەکانی خۆشیان لاوازە!

جار جار هێندێک کردەوە و ڕەفتار دەبیندرێ کە نەک هەر لەگەڵ ئامانج و سروشتی خەباتی ڕزگاریخواز ناوگونجێ، بەڵکوو ناتەباشە!

ناکرێ هەر کارێکی ناحەز و ناڕەوای ڕێژیمی جینایەتکار کردی، هێزی خەباتگێڕ بە نێوێکی دیکە پاساوی بکا و ڕەوایی پێبدا!

هێزێکی خەباتکار نابێ ڕێگە بدا کە بۆ کردەوەی خراپ و بێزراو بکەوێتە ڕەقەبەریی لەگەڵ ڕێژیم و پەیڕەوی لە ئەسڵی "ئامانج وەسیلە پاساو دەکا"، بکا.

خەباتی ئازادیخواز و ڕزگاریخواز دەبێ لە ماهییەت و ناوەرۆک و دیاریکردنی ڕێکار دا جیاوازیی هەبێ لەگەڵ ڕەفتاری ڕێژیمی دیکتاتوری. ئەو جیاوازییە دەبێ وەک ئولگوو و ئالترناتیڤ بەتەواوی بۆ خەڵک و بیروڕای گشتی ڕوون و ئاشکرا بێ. تەنانەت ئەگەر زیانی کاتیشی بۆ خەباتگێڕ لێبکەوێتەوە.

لێکجیانەکردنەوەی پرسە حیزبییەکان لە پرسە نەتەوەییەکان

زۆر جاران دیتراوە کە حیزبە سیاسیەکانی کورد جیاوازی دانانێن لە بەینی پرسێک کە پێوەندیی تەنیا بە حیزبەکەی خۆیانەوە هەیە و پرسێک کە نەتەوەییە، واتە پێوەندیی بە چارەنووسی هەموو تاک و لایەنێکی نیشتمانەوە هەیە.

لێکدانی ئەو دوو پرسە پاوانخوزانەیە و لەگەڵ ڕووح و فەلسەفەی خەباتی نەتەوەیی ناتەبا و کێشەخوڵقێنە. چون پرسی نەتەوەیی ئەگەر وەک پرسی حیزبی سەیرکرا، وەک پرسی حیزبیش هەڵسووکەوت و تەعامولی لەگەڵ دەکرێ و ئەوەش پاوانخوازی و "تکروی" لێدەکەوێتەوە کە هەتا ئێستا هەر کۆسپ بووە بۆ موشارکەت و هێنانەدی یەکڕیزی و هاوکاریی نێوخۆیی.

حیزبی سیاسی هەر ئەندازە خەباتگێڕ و بەهێز و دەستڕۆیشتوو بێ، تاقەخاوەنی کوردستان نیە و دەبێ لە پێناو بەرژەوەندیی جووڵانەوە و بەستێنخۆشکردن بۆ خەباتی جەماوەری، ئەو ئەسڵە بسەلمێنێ کە کوردستان ملکی هەموو کوردە و پرسی نەتەوەیی، پرسی حیزبێک نیە، بەڵکوو پێوەندیی بە چارەنووسی هەموو تاک و لایەنەکانەوە هەیە.

ئاکامێکی زیانباری دیکەی شێواندنی سنووری نێوان ئەو دوو پرسە، ئەوەیە کە پرسی نەتەوەیی و بەرژەوەندیی نەتەوەیی بەسەر ئەحزاب دا دابەش و تەجزیە دەبێ. پرسی نەتەوەیی کە کرا بە پرسی حیزبی، هەر حیزبەی لە ڕوانگەی مەسڵەحەتی خۆیەوە سەیری پرس و بەژەوەندی نەتەوەیی دەکا و بەرژەوەندیی نەتەوەیی و جووڵانەوە لە بەرژەوەندیی حیزبیی خۆیدا بەدی دەکا. ئێستا ئەو دیاردە زیانبارە لە هەموو پارچەکانی کوردستان دەبیندرێ!

کاتێک پرس و بەرژەوەندیی نەتەوەیی تەجزیە بوو، ئیرادە و هەوێنی یەکگرتوویی و خەباتی هاوبەشیش لاواز دەبێ و لەنێودەچێ، هەم لە نێو جەماوەر دا و هەم لە نێو ئەحزابی سیاسی دا.

چون یەکدەنگی و خەباتی یەکگرتوو پێویستیی بە هەوێن و پاڵنەر و ئامانج و بەرژەوەندیی هاوبەش هەیە و ئەگەر ئامانج و بەرژەوەندیی هاوبەش لەئارادا نەمان، تەبایی و خەباتی هاوبەش مانای نامێنێ. واتە ئەگەر بەرژەوەندیی نەتەوەیی دابەش بوو، ئامانجێکی هاوبەشیش نامێنێ و سەرەنجام زەروورەتی خەباتی هاوبەش و یەکگرتووش لەبیردەچێ.

ئەو پرسانە بەیەکەوە گرێدراون و نەدیتنی پێوەندیی نێوان ئەو دیاردانە، ڕێگای خەبات درێژتر و تێچووەکانی قورس تر دەکا.

دابەشبوونی پرس و بەرژەوەندیی نەتەوەیی بەسەر ئەحزابدا، لەلایەکی دیکەشەوە کارەساتبارە کە خەڵکیش لە مێشک و ڕەفتار و هەڵوێست دا دابەش دەکا و یەکێتی و یەکدەنگی کۆمەڵگا دەشێوێنێ. ئەوەش ئامانجی دوژمنە.

نەبوونی هێزی پێشمەرگەی کوردستان

ئەوە کە هەر حیزبە خاوەنی پێشمەرگەی خۆیەتی و هێزێکی یەکگرتووی نیشتمانی لە ئارادا نیە، "پاشێڵ ئاشیل"ی خەباتی کورد لە بواری نیزامی دایە. هێزی چەکداری کورد یەکدەست و یەک ئەرک نیە، بەڵکوو دابەش بووە بەسەر حیزبەکان دا بە بیروباوەڕ و ئەجندا و بەرژەوەندی جیاوازەوە!

نەک هەر هێزێکی یەکگرتووی نیشتمانی نیە، بەڵکوو تەنانەت هاوکاری و هاهەنگی لەنێوان هێزە چەکدارەکانی حیزبەکانیش دا بەدی ناکرێ کە لانیکەم تا ڕادەیەک زیانەکانی نەبوونی هێزێکی نیشتمانی قەرەبوو بکرێتەوە.

زۆرجاران پێشمەرگەی دابەشکراو تەنانەت بەدژی یەکتر و بۆ شەڕی براکوژی بەکارهێنراوە، ئەوە ڕاستەوخۆ و ناڕاستەوخۆ

خزمەتی بە پیلان و پلانی دوژمن دژ بە جووڵانەوەی کورد کردوە!!

لە هەموو بەشەکانی کوردستان ئەو دیاردەیە هەیە، هۆیەکەی:

١- لاواز بوونی ناسیونالیزم و شعووری نەتەوەیی.

٢- زاڵبوونی کولتوور و ڕووحیەی عەشیرەیی بەسەر تێگەیشتنی زۆربەی ڕێبەرانی ئەحزاب و نەبوونی کولتوورێکی سیاسی دێموکراتیک.

٣- بەرژەوەندیی نەتەوەیی دابەش بووە و بەرژەوەندیی حیزبی جێگای بەرژەوەندیی گشتی و نیشتمانی گرتۆتەوە.

نەسەلماندنی جیاوازی و مافی دیاریکردنی شێوەی خەبات بۆ یەکتر

ئەو دیاردەیە بۆتە هۆکارێکی دیکە بۆ درۆنگی و ناتەبایی و تەنانەت هەڵایسانی کێشە و شەڕی نێوخۆیی. حیزبی کوردستانی خۆی خەبات دەکا بۆ مافی دیاریکردنی چارەنووس، کەچی لێرە و لەوێ حیزبمان هەیە کە ئەو مافە بۆ حیزبەکانی دیکەی کوردستانی ناسەلمێنێ و چاوەڕوانە هەموویان بەدڵی ئەو شێوەی خەبات هەڵبژێرن!

لەکاتێکدا هەر حیزبێک مافی خۆیەتی لەچوارچێوەی ئوسووڵی خەباتی نەتەوەیی دا بۆخۆی دروشمی خۆی دیاری بکا، شیوەخەباتی خۆی هەڵبژێرێ، دیفاعی لێبکا و بڕیار لەسەر چارەنووسی خۆی بدا.

لێرەش دا بەداخەوە ڕووحییەی پاوانخوازی و هێژمۆنیخوازی و لاوازبوونی کولتووری سیاسیی سالم، بۆتە کۆسپ بۆ ڕێزگرتن لەو مافە ئاسایی و سەلماوە و ئەوەش بەنۆرەی خۆی بۆتە بەربەستێکی گەورە لەسەر ڕێگای تەفاهوم و پێکگەیشتن.

خەباتی "میللی - دێموکراتیک"

ئەو دروشمە بەردەوام دووپات دەکرێتەوە بەڵام مەبەست و مەفهوومەکەی ڕوون نیە.

ئایا مەبەست ئەوەیە کە ئامانج و داخوازەکانی خەبات "نەتەوەیین" و "دێموکراتیک" فورموڵە کراون یان خەباتەکە لە

ناوەرۆکیش دا پێویستە نەتەوەیی و دیموکراتیک بێ؟

کێشە و ناتەباییەکان ڕاست لێرەوە سەر هەڵدەدەن. ئەگەر ئامانج و داخوازەکانی خەبات نەتەوەیی و دیموکراتیکن، بۆ ئەوەی خەباتەکە سەرکەوێ، پێویستە ئەو ئەکتەرانەش کە خەباتەکە بەڕێوە دەبەن، تێڕوانین و بڕوا و هەڵوێست و هەڵسووکەتیان نەتەوەیی و دیموکراتیک بێ. بەڵام بەڕاستی وایە؟!

پرسیارەکە دەکرێ جۆرێکی دیکەش بێتە گۆڕێ، ئایا ئامانج و داخوازی نەتەوەیی و دیموکراتیک بە هێزگەلێک وەدی دێن کە بۆخۆیان نەتەوەیی و دیموکڕاتیک بیر نەکەنەوە و ڕەفتار نەکەن؟! بێگومان نا!

ئەو ناتەباییەش یەکێ لە هۆکارەکانی شکانی جووڵانەوەکان بووە. خەبات بۆ ئازادی و دیموکڕاسی بە کەسانی ئازادیخواز و دیموکڕات دابین دەبێ.

زۆربەی ئەحزابی کورد مەگەر لە ژێر فشار و لەناچاری، دەنا لە ڕووی بیروباوەڕەوە و بۆ بەرژەوەندیی جووڵانەوە ئامادەی سەلماندنی ماف و موشارەکەت و مەوجوودییەتی حیزبەکەی دیکە نین! ئەوە چۆن لەگەڵ دروشمی خەباتی نەتەوەیی-دیموکراتیک یەکدەگرێتەوە؟

دروشم پێناسەیە و کاتێک مانا پەیدا دەکا، بڕوای پێدەکرێ و پەیڕەوی لێدەکرێ و بەهەند دەگیرێ کە خاوەنەکەی بەکردەوە پێی پابەند بێ و کاری پێبکا.

دروشم، بەشێوەی ئوتوماتیک وبێ قەیدوشەرت، خاوەن دروشم ناکا بە نەتەوەیی و بە دیموکڕات!

قانوونە ئەساسییەکانی ڕێژمە داگیرکەرەکان پڕن لە عونسوری باش و دیموکراتیک، بەڵام ئایا لە کردەوەشدا وایە؟!

پێوەندی لەگەڵ وڵاتانی جیران

پێوەندی و هاوکاریی لەنێوان جوڵانەوەکانی کورد و ئەو وڵاتانەی کوردستانیان بەسەردا دابەش کراوە، هەمیشە بووە و ئاساییشە. بەڵام جاروبار پشتبەستن و متمانای زیادەلەحەد بە وڵاتانی دەرەکی، بەتایبەتی وڵاتانی دابەشکەری کوردستان،

دەرفەتی دەستتێوەردان و دووبەرەکینانەوەی بۆ دوژمن ڕەخساندووە، کێشەی زیانباری بۆ کورد ناوەتەوە و وزە و فیداکاری کوردی بەفیڕۆداوە.

ڕێژیمە چەوسێنەرەکان، بەتایبەتی کۆماری ئیسلامی ئێران، لەکاتێکدا بەردەوام ئیدیعای دڵسۆزی بۆ کورد لەم یان لەو بەشی کوردستان دەکا، بەڵام بەشایەتی مێژوو، لەکاتی هەستیاردا قەت لە دوژمنایەتی لەگەڵ ماف و ئازادیی کورد درێخی نەکردووە و زەبری قورسی لە "هاوپەیمانەکەی" وەشاندووە.

باش ترین و مەعقوول ترین پێوەر بۆ هەڵسەنگاندنی سەداقەت و نیازپاکی هەریەک لە ڕێژیمەکانی ئەو وڵاتانە بەرامبەر بە پرسی کورد لە بەشەکانی دیکەی کوردستان، هەڵسووکەوت و سیاسەتی ئەو ڕێژیمە لەگەڵ گەلی کورد لە وڵاتەکەی خۆیەتی.

بەڕاستی پرسیار هەڵدەگرێ کە مرۆڤ بڕوا بە ئیدیعای دڵسۆزی و هاوپەیمانیی وڵاتێکی حاکم بەسەر بەشێکی کوردستان بکا کە لە وڵاتەکەی خۆیدا بە دڕندانەترین شێوە کورد سەرکوت دەکا و چووکترین مافی پێ ڕەوانابینێ.

خاڵێکی گرینگی دیکە کە هەموو حیزبە سیاسیەکان پێویستە پێی دەروەست بن و هەمیشە ئاماژەی پێکراوە، ئەوەیە کە پێوەندی حیزبێکی کوردستانی لەگەڵ ئەو ڕێژیمانە نابێ بەزیانی کورد و جووڵانەوەی کورد لە بەشەکانی دیکەی کوردستان بەڕێوەبچێ.

کاریگەریی خەباتی چەکداری لە لەسەر مەوقعییەتی نێونەتەوەیی کورد

بەپێی هەموو پێوەرە سەلماوە نێونەتەوەییەکان، خەباتی چەکداریی کورد دەکەوێتە چوارچێوەی ئەسڵی دیفاعی ڕەوا و خەبات بۆ ئازادی.

ئەوڕۆ لەئاستی نێونەتەوەییدا، کەم کەس هەیە نەزانێ کە کورد لەهەموو مافەکانی بێبەش کراوە، دەچەوسێتەوە و بۆ دابینکردنی مافی ڕەوای خۆی خەبات دەکا و تەنیا بۆ دیفاع لە مان و مەوجوودییەتی لەمەترسیکەوتووی خۆی دەست دەداتە چەک.

کەوابوو خەباتی چەکداریی لەجێدا کاریگەریی نەرێنی لەسەر ناوبانگ و مەوقعییەتی کورد دانەناوە.

ئەوەی لە ئاستی نێونەتەوەییدا زیانی گەورەی لە ئیعتباری جووڵانەوەی کورد داوە، پرش و بڵاوی و ناکۆکی و کێشەی نەبڕاوەی نێوخۆیی و نەبوونی ستراتیژێکی ڕوون و هەروەها ئەوە کە دەست و نفووزی ڕژێمە داگیرکەرەکان جارجار لەنێو بەعزە حیزبێکی کوردستانی دا زۆر دیار و بەرچاوە.

بۆ بیروڕای گشتی وتەنانەت بۆ دۆستە نزیکەکانی کورد بۆتە "معما" و پرسیار کە کێشەی نێوخۆیی کوردی بێ وڵات و بێبەش، سەرکوتکراو و ژێرستەم لەسەر چی و هەتا کەی نابڕێتەوە؟ مەگەر هێزە سیاسیەکانی کورد ئامانجی سیاسی و نەتەوەییان نیە و بۆ ماف و ئازادی قوربانی نادەن؟

ئەوەی یارمەتیی بە پڕوپاگەندەی داگیرکەرانی کوردستان داوە و ڕەوایی خەباتی کوردی دەخاتە ژێر پرسیار، بێتوانایی هێزە کوردستانیەکانە لە دیاریکردنی ئولەوییەتەکانیان و داماوییان لە چارەسەرکردنی ناکۆکیەکانیان بەڕێگای سیاسی دا، لە سازان و پێکهێنانی یەکگرتووی و یەکدەنگی، لەو کاتە ئاستەمە دایە.

جێگای سرنجە کە ئێستا ئیدی دوژمنەکانی کوردیش، وەک لە سەرەوە ئاماژەی پێکرا، بەئاشکرا گاڵتە بە عاجزبوونی حیزبە کوردییەکان لە هەست پێنەکردن بە جیددیبوونی بارودۆخەکە و قازانج و زەرەری خۆیان، دەکەن.

پرسی "ڕێبەری جووڵانەوە"

پرسی سەرۆک و ڕێبەر یەکێ لەو پرسانە بووە کە بەردەوام لەنێو جووڵانەوەکانی کورددا کێشەی ناوەتەوە و بۆتە هۆی لێکدوورکەوتنەوە و دووبەرەکی و لاوازکردنی بزووتنەوە. ئەو پرسە تەنانەت شەڕی نێوخۆی لەسەر هەڵایساوە.

ئەزموونی جووڵانەوەکانی کورد و نەتەوەکانی دیکەش نیشانی داوە کە ئیدیعای ڕێبەرییەک کە مەشرووعییەتی خۆی لە ژمارەی چەک و مەنتقی شۆڕشگێڕیی هەڵدێنجێ، لە لایەن هێزەکانی دیکەوە قەبووڵ ناکرێ و هەمیشە ئاڵۆزی و کارەساتی لێکەوتۆتەوە و عاملێکی لاوازبوون و هەرەسهێنانی جووڵانەوە بووە.

جێگای سرنجە، کێشەی سەرۆک و ڕێبەریی لە نێو کورد دا هەمیشە ئەوکاتە دێتە گۆڕێ کە خەباتی چەکداری لە ئارا دایە و چەک و هێزی نیزامی حاکم و بڕیاردەرە!

هەستی پاوانخوازی بەتایبەتی لەکاتی شەڕی چەکداریدا دەبزوێ و پەرەدەستێنێ.

مەترسێکەش ڕاست لێرەدایە، چون چەک و هێزی نیزامی لە کاتی شەڕ و لە غیابی یاسادا باڵ دەدا بە هەستی هێژمۆنیخوازی و لایەنەکانی لاوازتر دەخرێنە پەراوێزەوە و حەزف دەکرێن.

بۆ ڕاست و دروستی ئەو قسەیە ئەوەندە بەسە چاوێک بە دەوروبەری خۆمان و جووڵانەوەی کورد لە بەشەکانی کوردستاندا بگێڕین کە دیاردەی "خۆ بە سەرۆک و ڕێبەردانان" (رهبری خودخوانده) و خۆ بە تەنیا خاوەنی پرسی کورد زانین، چی بەسەر پرسی کورد هێناوە و چۆن دەرفەتەکان یەک بەدوای یەکدا دەسووتێندرێن!

پرسی "سەرۆکایەتی جووڵانەوە" بە پێناسە و تێگەیشتنی کلاسیک و کۆن، لانیکەم بە پێنج دەلیل ئیدی سەرناگرێ و ئەورۆ زیانی زیاتر لە ڕابردووی بۆ کورد لێدەکەوێتەوە:

١- ئیدیعای ڕێبەریی بەشێوەیەک کە هەتا ئێستا لە جووڵانەوەکانی کورددا باو بووە و دیتراوە، ڕەوایی نیە، چون "حیزبێ ڕێبەر" بە دەنگی خەڵک هەڵنەبژێردراوە و ڕەوایی لە ئیرادەی خەڵک یان هێزەکانی دیکە ورنەگرتووە.

ئیدیعایەکە باری یاسایی نیە و تەنیا بە پشتبەستن بە چەک و هێزی نیزامی داسەپاوە و ڕەوایی لە "مەنتقی شۆڕشگێڕیی" وەرگرتوە. پێوەر و پاساو، ژمارەی چەک و هێزی چەکدار بووە.

"زۆر" قەت ناتوانێ ببێتە بنەمای تەفاهوم و هاوکاری، چون لایەنێک کە دەچێتە ژێر باری ئەو جۆرە ڕێبەرییە، ڕەوایی و سەربەخۆیی خۆی دەخاتە ژێر پرسیارەوە!

٢- ئیمکانی گۆڕینی "حیزبی ڕێبەر" نیە و ڕێبەریەکەی هەتاهەتاییە. چون بە مەنتقی زۆر بۆتە "ڕێبەر"، هەر بە زۆریش ئیرادەی خۆی دەسەپێنێ و هەر بەزۆریش وەلادەبرێ! ئەوەش ئاشکرایە کە شەڕی نێوخۆی لێدەکەوێتەوە.

دەرفەت و مەجالێک بۆ لێپرسینەوە لە "حیزبێ ڕێبەر" بەدی ناکرێ و خۆی بەرامبەر بە کەس بە بەرپرس نازانێ.

ماهاتما گاندی جوانی کوتووە: "ئەوەی بە زۆر وەدەست دەکەوێ، هەر بە زۆریش دەپارێزرێ".

٣- گشتخوازە (تمامیت خواه) و هیچ چەشنە ئوپوزسیون و دەنگێکی ناساز تەحەمول ناکا. حیزبێ ڕێبەر" چون خۆی بە تاقەخاوەنی کوردستان و پرسی کورد دەزانێ، ئامادە نیە دەسەڵات و سامانی وڵات لەگەڵ هیچ لایەنێکی دیکە بەش بکا و هەر بیرێکی جیاواز بە نەیار و دژبەر دەزانێ. چاوەڕوانە لایەنەکانی دیکە بە فەرمانی ئەو هەڵسووکەت بکەن!

٤- "حیزبێ ڕێبەر" خۆی بە حاکم ودەسەڵاتی موتلەق دەزانێ و بڕیار و قەزاوەتی خۆی دەکا بە یاسا و ڕێسای کۆمەڵگا. بەگشتی، "فعال مایشاء"یە! خۆی تاقەسەرچاوەی یاسا و حەقە!

مەسەلەی سەرۆکایەتی و ڕێبەری هەرئێستا لە باکوور و ڕۆژاوای کوردستان بۆتە کێشەی سەرەکی و کۆسپی سەر ڕێگای یەکڕیزی و خەباتی هاوبەش.

ئەو ئیدیعایە چون نارەوا و پاوانخوازانە، لەبناخەوە لەگەڵ سروشتی خەباتی ڕزگاریخوازی نەتەوەیی پێکنەکۆک و ناسازگارە.

٥- ئیدیعای ڕێبەریکردن بەو جۆرەی لە جووڵانەوەکانی کورد دا دیتراوە، لەگەڵ ڕووحی ئەو سەردەمە و عەقلییەتی مرۆڤی ئەوڕۆ ناتەبا و کێشە خوڵقێنە و مەحکوومە بە شکست.

مرۆڤی خوێندەوار و چاوکراوەی ئەوڕۆ کە بە هەزاران سەرچاوەی زانیاریی لەسەر وڵاتانی دیکە لەبەردەست دایە و بەهاسانی و بەشێوەی جۆراوجۆر دەتوانێ دەنگی خۆی بە دنیا ڕابگەیەنێ، ناچێتە ژێر باری ئەو شێوە تێگەیشتنە لە سیاسەت و پرسی ڕێبەرییەوە.

ئەوڕۆ ئاڵوگۆڕی قووڵ بەسەر کۆمەڵگای کوردستان دا هاتوە و لەگەڵ تەحەولاتی کۆمەڵگا دا نیاز و پێداویستی و تێگەیشتن و چاوەڕوانی مرۆڤی کوردیش لە سیاسەت، ئاڵووگۆڕی بەسەردا هاتووە.

هەروەها،لایەن و ئەحزابی نوێ هاتوونە گۆڕەپانی سیاسیەوە و لە کۆمەڵگا دا دەور دەگێڕن و بەدیلی سیاسی زۆر بوون. ئەو باروودۆخە سیستمی تاکەحیزبی و ڕێبەریی تاقەحیزبێک وەخۆ ناگرێ.

بە لەبەرچاوگرتنی ئەو ئاڵووگۆڕانە، ئیدیعای ڕێبەریی لەلایەن هەر حیزبێکەوە لەگەڵ بەرهەڵستیی لایەنەکانی دیکە

بەرەوڕوو دەبێتەوە و دەبێتە هۆی سازبوونی دووبەرەکی و لێکدوورکەوتنەوەی ئەحزاب و بە زیانی جووڵانەوە تەواو دەبێ.

ئێستا، دەڵەین دیاردەی "خۆبەڕێبەردانان" بەهۆی جۆراوجۆر، ئەزموونێکی شکستخواردووە و درێژەپێدانی زیانی زیاتر لە ڕابردووی بۆ جووڵانەوە لێدەکەوێتەوە. لەلایەکی دیکەشەوە، ناکرێ لە "خلاء" و خەون و خەیاڵ دا خەبات بکەین.

بوونی ئورگان یان مکانیزمێکی کاریگەر بۆ ڕێکخستن و مودیرییەت و هەواهەنگی بزووتنەوە، پێویستە و پێش دەگرێ لە پەرتەوازەیی و بەفیڕۆچوونی ئینرژی هێزەکانی نێو جووڵانەوە و سیستم دەدا خەبات.

لەملاشەوە، دەرفەتی ئەوە نیە کە لە هەڵبژاردنی ئازاد دا بەڕێوەبەرییەک بۆ جووڵانەوە دیاری بکرێ! ئەی چارە؟

بۆ دیاریکردنی بەڕێوەبەریی جووڵانەوەی کورد تەنیا یەک ڕێگا دەمێنێتەوە: پێویستە سەرەتا بەرە یان ئیتلافێک لە حیزبەکان بە دیاریکردنی کۆمەڵێک پێوەر ڕێبەریی و بەڕێوەبردنی جووڵانەوە بەستۆوە بگرێ.

ئەوکاتە، لە ئیتلاف و کاری هاوبەشدا ڕادەی توانا و نفووز و کاریگەریی ئەندامانی کۆبەندیەکە بەشێنەیی ئاشکرا دەبێ. یان بەشێوەی دەورەیی پرسی ڕێبەریی چارەسەر بکرێ، هەتا ئازادبوونی کوردستان و پێکهاتنی دەرفەتی هەڵبژادرن.

حیزبەکان لە درێژەی کاری هاوبەشدا مەودایان هەیە بەکردەوە و ڕەفتاری دێموکراتیکی خۆیان، لێهاتوویی و زەرفییەتەکانیان نیشان بدەن و بڕوا و متمانا لە بەینی خۆیان دا دابین بکەن.

ڕۆڵی ڕێبەریی حیزبێک لە ڕەوتی خەباتی هاوبەش و یەکگرتوودا بەرەبەرە دەردەکەوێ و لەلایەن هێزەکانی دیکەوە بەشێوەی دڵخوازانە و دێموکراتیک دەسەلمێندرێ.
لایەنەکان دەبێ هەست بکەن هەڵناواردرێن و دەتوانن متمانا بە حیزبی خاوەن نفووز تر بکەن و هاوپەیمانی و هاوکاریکردن لەگەڵ ئەو حیزبە لە بەرژەوەندییان دایە و پێویست ناکا نیگەرانی پاوانخوازی ئەم یان ئەو حیزب بن.

ڕێبەرییەک کە ئاوا دەسەلمێندرێ، واقعییە و کاریگەری خۆی دەبێ و یارمەتی بە بەرەوپێشچوونی جووڵانە

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ٢٦ی فێبریویری ٢٠١٧

وتەکانی بەڕێز د.میرۆ عەلیار لە ڕێوڕەسمی ساڵیادی شەهیدانی میکۆنۆس

میوانە بەڕێزەکان،

هاوڕێیانی تێکۆشەر،

ئەوکاتەتان باش!

ڕۆژی ٢٦ی خەرمانانی ١٣٧١ی هەتاوی بەرامبەر بە ١٧ی سپتامبری ١٩٩٢ی زایینی وەک ڕۆژێکی تاڵ و جینایەتێکی سامناک چۆتە نێو مێژووی خوێناویی خەباتی نەتەوەکەمانەوە.

٢٦ ساڵ لەمەوبەر، د.سادق شەرەفکەندی سکرتێری گشتی ئەوکاتی حیزبەکەمان و سێ هاوڕێی، کاک فەتاح عەبدولی نوێنەری حیزب لە دەرەوەی وڵات، کاک هومایوون ئەردەڵان نوێنەری حیزب لە ئاڵمان و هەروەها کاک نوری دێهکۆردی چالاکی سیاسی و دۆستی حیزبی دێموکرات، لە ڕێستۆرانی میکۆنۆس لە بێرلین بوونە قوربانیی تێروریزمی دەوڵەتیی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی ئێران و شەهید کران.

ئەورۆ لێرە کۆ بووینەتەوە کە ڕێز بگرین لە بیرەوەری ئەو ڕێبەرە بەبڕشت و هەڵکەوتووە و هاوڕێکانی و خەبات و فیداکارییان وەبیر بێنینەوە.

هەموو ساڵێ و لەهەر دەرفەتێکدا پێویستە بێزاری خۆمان لە تێروریزم بەگشتی و لەو تاوانە قورسانەی ڕێژیمی ئێران دژ بە کورد ئەنجامی داون، دەرببڕین. بۆ مرۆڤی خەباتگێڕ و گەلی ڕزگاریخواز گرنگە نە هاوڕێ بەنرخەکانی لەبیر بکا و نە تاوانەکانی دوژمنی.

لەلایەن ڕێبەرایەتی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانەوە بەگەرمی میوانە بەڕێزەکان بەخێرهاتن دەکەم و سوپاس بۆ ئەوان و بۆ ئێوە هاوڕێیانی بەڕێز کە تەشریفتان هێناوە و لەو ڕێوڕەسمەدا بەشداریتان کردووە.

دەزانن، دوای ئەوەی مرۆڤکوژانی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی لە ساڵی ١٩٨٩ی زایینی (١٣٦٨ی هەتاوی) لە ڤییەن ڕێبەری مەزن د.عەبدولڕەحمان قاسملوویان تێرۆر کرد، د.سادق شەرەفکەندی کە لەنێو خۆماندا بە د.سەعید ناسرابوو،

ڕێبەری حیزبی دێموکراتی گرتە دەستە ئەمین و بەتواناکەی خۆی و نەیهێشت ئـاڵای خەبـاتی ڕزگـاریخوازی حیزبەکەمـان بـۆ ساتێک بکەوێتە سەر عەرز و بەو جۆرە دوژمنی خوێنمژی تووڕە و هەناسەسارد و تەمابڕاو کرد.

بە پێچەوانەی چاوەڕوانیی ڕێژیم، حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لـەژێر بـاری قـورس و گرانـی لەدەستچوونی قاسملووی نەمر پشتی نەچەمایەوە و بەڕێبەرایەتی د.سادقی لێهاتوو درێژەی بە خەبات و ڕێبازیی نەتەوەیی خۆی دا.

دوژمنی داماو کاتێک دیتی پیلانەکەی سەری نەگرتووە و ئاواتەکەی نەهاتۆتە دی، بڕیـاری لەنێوبردنی د.شەرەفکەندی دا و کەوتە داڕشتنی پیلانی تێرورکردنی.

قسەی تێدا نییە، بە تێروری د.شەرەفکەندی دوژمن برینێکی بەژان و کەلێنێکی قـووڵی خستە جەستەی حیزبـی دێمـوکرات و زەبرێکی قورسی لە جووڵانەوەی ڕزگاریخوازانە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان وەشاند، بەڵام خەونەکەی وەدی نـەهات و بـە ئـاوات نەگەیشـت. ئەوڕۆ ٢٦ سـاڵ دوای تێـروری بێـرلین، ئـاڵای خەبـاتی ڕزگاریخوازانەمـان هەروا دەشـەکێتەوە و ڕۆڵەکـانی شەرەفکەندی حەماسە دەخوڵقێنن.

بە تێروری میکۆنۆس کۆمـاری ئیسلامی پـەردەی لـەڕووی نیزامەکەی هەڵدایـەوە و ماهییـەتی دژبـەکوردبوونی خـۆی زیـاتر بـە نەتەوەی کورد ناساند و بەتایبەتی لاوەکانی وشیارتر کردەوە، هەستی نەتەوایەتـی و بیـری ڕزگـاریخوازیی تێـدا بەهێزتـر کردن و متمانەی کورد بە حکوومەتی ئیسلامی ئێرانی نایە ژێر خاک.

لە ئاستی نێونەتەوەیی و بیروڕای گشتیدا، حوکمی دادگای بێرلین کە بەدادگای "میکۆنـۆس" نـاوبـانگی دەرکرد و لە ڕێکـەوتی ١٠ی ئـاپریلی ١٩٩٧ی زاییـنـی (٢١ی خاکـەلێوەی ١٣٧٦) ڕاگەیەنـدرا، تێروریزمـی دەوڵــەتیی ڕێژیمـی ئێرانـی لـەقاو دا، ڕاشکاوانە ڕێبەرانی ڕێژیمی لە بەرزترین ئاستی حکوومەتیـدا وەک پلانـداڕێژ و بەڕێـوەبەری تێروریـزم بە دنیـا ناسـاند. لە حوکمی دادگای میکۆنۆسەوە هەتـا ئێستاش مۆری تێروریزم بە نێوچاوانی کۆماری ئیسلامییەوە نووساوە و لێی نابێتەوە.

بەڕێزان!

دوکتـور سـادقی شـەرەفکەندی ڕێبەرێکـی سیاسـی بـوو و لە پێنـاو بیروبـاوەڕ و ئامـانجێکی سیاسیدا سـەری دانـا، بـۆیە جێـی خۆیەتی لە ساڵوەگەڕی تێرۆرەکەیدا ئاوڕێک لە وەزعی ئێستای کۆماری ئیسلامی بدەینەوە کە بەهیوای خنکاندنی دەنگی

ئازادیخوازی و نەهێشتنی هەستی خەبات و خۆڕاگری کوردی ڕۆژهەڵات، کاک سادقی تێرور کرد.

کۆماری ئیسلامی ئەورۆ لەگەڵ گەورەترین و پڕمەترسیترین قەیرانی مێژووی خۆی لە ژوورەوە و لە دەرەوە بەرەوڕوو بۆتەوە.

قەیرانی ئەورۆ هەموو لایەنەکانی سیستمەکەی گرتۆتەوە:

١- قەیرانی سیاسی و قەیرانی حاکمییەت: کێشەکانی کۆماری ئیسلامی ئەگەر لە سەرەتادا خۆیان لە بێبەرنامەیی، کێشەی مودیرییەت، دزی و گەندەڵی بێسنووری حاکمییەتدا دەبیندران، بەرەبەرە لەدەستدانی ڕەوایی حکوومەتی لێکەوتەوە. ئێستا لەو قۆناخەش تێپەڕیوە و ڕێژیم تووشی قەیرانی حاکمییەت هاتووە.

قەیرانی سەروەری (حاکمییەت)، بەو مانایە کە درزێکی قووڵ کەوتۆتە نێوان خەڵک و حکوومەتەوە کە ڕێژیم توانای پڕکردنەوەی نییە. ئیدئۆلۆژی، بنەما هزرییەکان و تۆتۆریتەی سیاسی حکوومەت کاڵ بۆتەوە و توانای قانع کردن و وەجووڵەخستنی کۆمەڵگای بۆ ئامانجەکانی حکوومەتی نەماوە. وەک دەڵێن، حکوومەت دەسەڵاتی سیاسی خۆی بەسەر خەڵکەوە دۆڕاندووە و بۆ هێمن کردنەوە یان وڵامدانەوە بە داخوازەکانی خەڵک تەنیا دوو شتی پێماوە: درۆ و بەڵێنی غەیرەعەمەلی و پەنابردن بۆ توندوتیژی و سەرکوت.

لە ئاکامی ئەو قەیرانە هەمەلایەنەدا، شێواوی و یەکترلەقاودان و دووبەرەکی نێوخۆی حاکمییەت بەردەوام قووڵتر و ئاشکراتر دەبێتەوە.

٢- قەیرانی ئابووری و کۆمەڵایەتی: لە ئاکامی شپرزەیی ئابووری و دابەزینی بەردەوامی دراوی وڵات، گرانی ڕۆژبەڕۆژ و جاروبار تەنانەت کاتژمێر بە کاتژمێر، بێکاری و هەژاری بەشێوەیەکی سەرسووڕهێنەر پەرەی ئەستاندووە.

"کۆڕەوی" کۆمپانیا و سەرمایەگوزارانی بیانی لە ئێران، ئابووریی شپرزەی وڵاتی گەیاندۆتە لێواری دارمانی یەکجاری. ڕێبەرانی ڕێژیم هەرکەسە لە بیری تاڵانی وڵات و بردنە دەرەوەی سامانی خۆیەتی.

گرانی و بێکاری و هەژاری لەلایەک و داماوی ڕێژیم لە دابینکردنی سەرەتاییترین پێداویستییەکانی خەڵک لەلایەکی دیکەوە، کۆمەڵگای ئێرانی تووشی قەیرانی کەموێنەی کۆمەڵایەتی کردووە.

٣- قەیران لە سیاسەتی دەرەوەدا: لە سیاسەتی دەرەوەدا ڕێژیم بەهۆی هەوڵدان بۆ وەدەستهێنانی چەکە کۆمەڵکوژەکان، پێداگریی لەسەر درێژەدان بە بەرنامەی مووشەکی بالستیکی، ڕەچاوکردنی سیاسەتی دەستێوەردان و ئاژاوەنانەوە و ناسەقامگیرکردنی وڵاتانی ناوچە، تەواو تەریک کەوتۆتەوە. بە قسەی "آیت الله محمدتقی مصباح یزدی" لە ڕۆژی ١٤ی خەرمانان "کۆماری ئیسلامی لە دنیادا بە ڕادەی قامکەکانی دەستیش دۆستی نییە".

ئەزقەزا یەکێک لەو هۆکارانەی کە ڕێژیم کەوتۆتە بەر گەمارۆ و سزا نێونەتەوەییەکان، تێرۆریزم و پشتیوانیی بەئاشکرا لە تێرۆریزمە.

بە هەموو پێوەرە سەلماوەکان، کۆماری ئیسلامی لەباری سیاسی، ئیدئۆلۆژی، ئابووری و ئەخلاقییەوە ڕێژیمێکی وەرشکستەیە.

لە پێوەندی لەگەڵ کوردستاندا، دەزانن کە سیاسەتی کۆماری ئیسلامی دژ بە کورد لە هەموو ئەبعادی خۆیدا بە توندی بەردەوامە.

دوانموونەی ئەو سیاسەتە ڕووداوی ١٧ی خەرمانانی ١٣٩٧ بوو کە ڕێژیم سەرەتا سێ لاوی کوردی ئێعدام کرد و پاشان بنکەکانی خەباتگێڕانی دێموکرات لە کۆیەی مووشەکباران کرد کە بوو بەهۆی شەهیدبوونی ١٥ کەس و بریندارکردنی دەوری ٤٠ کەس. کۆماری ئیسلامی بەو کارەی جینایەتێکی دیکەی دژ بە کورد خوڵقاند. دوو ڕۆژ دوایە لاوێکی دیکە بەنێوی کەماڵ ئەحمەدینژادی ئێعدام کرد.

ئەو هێرشە بەمەبەستی ناچارکردنی حیزبەکان بە ڕاگرتنی خەبات بەڕێوەچوو. سیاسەتی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لەو پێوەندییەدا ڕوونە: ڕاگرتنی خەبات و تێکۆشان بۆ ئێمە جێگای باس و پرسیار نییە.

سێ ساڵە حیزبەکەمان خەباتێکی نوێی دەستپێکردووە و لە داهاتووشدا، بەهەر شێوەیەکی بە گونجاوی بزانێ درێژە بە خەباتی خۆی دژی کۆماری ئیسلامی دەدا لە پێناو دابینکردنی مافە ڕەواکانی گەلەکەمان.

جینایەتی ١٧ی خەرمانان یەکەم جینایەتی کۆماری ئیسلامی بەدژی کورد نەبوو. ڕێژیم نزیک بە ٤٠ ساڵە بەهەموو شێوەیەک سیاسەتی سەرکوت و لەنێوبردنی کورد بەڕێوە دەبا و کۆڵی بە کورد نەداوە.

ئەو جینایەتانە ئێمە لەسەر خەبات بەدژی دیکتاتۆری و تێکۆشان بۆ وەدیهێنانی ئامانجەکانمان سوورتر و لێبڕاوتر دەکا. ژان و خەمی لەدەستدانی هاوسەنگەرەکانمان دەکەین بە ورە و بە ئیرادە بۆ بەگژداچوونەوەی دوژمن، دەیکەین بە هەوێنی یەکگرتوویی بۆ بەردەوامبوونی خەبات لە پێناو ڕزگاری لە بندەستیدا.

ئێمە لێبڕاوین کە هەزینەی گەیشتن بە ڕزگاری و ئازادی وەخۆگرین، ئەو جینایەتانە هەنگاومان پێ شل ناکەن.

وڵامی خەڵکی کوردستان لە ڕۆژی ٢١ی خەرمانان (١٢ی سپتامبر) بە بانگەوازی ناوەندی هاوکاری حیزبەکانی کوردستانی ئێران و ڕێکخراوە مەدەنییەکان و مانگرتنیان بەو بەربەرینییە، حەماسە و پەیامێکی ڕوون و قایم بوو بۆ کۆماری ئیسلامی.

مووشەکبارانی ١٧ی خەرمانان، بوو بەهۆی هاتنەئارای ململانێ و خۆتاقیکردنەوەیەک لەنێوان کۆماری ئیسلامی و خەڵکی کوردستان کە ڕێژیم حەسێبی بۆ نەکردبوو و چاوەڕوانی لێکەوتەکەی نەدەکرد بەڵام خەڵکی کوردستان دیسانەوە بە دنیای سەلماند کە بە پێچەوانەی ئیددیعاکانی کۆماری ئیسلامی و نەیارانی دیکە، پرسی کورد لە ئێراندا هەیە و حاشای لێناکرێ. پرسی کورد لە ئێراندا پرسی حیزبێک و دوو یان چەند حیزبی سیاسی نییە، پرسی نەتەوەیەکی زیندووە و وشیارە کە بۆ ئازادی و دابینکردنی مافە نەتەوەییەکانی ئامادەی فیداکارییە.

وڵام و هەڵوێستی خەڵک ئەوەندە قاتع و قایم بوو کە حکوومەتی تاساند. دوای حەماسەی ٢١ی خەرمانان، ئەگەر ١٠٠٠ کەسی دیکەشمان لێ بکووژێ، ئێستا ڕێژیم دۆڕاوی ململانەکەیە.

لەو پێوەندییەدا، ڕۆژی ٢٤ی خەرمانان موحەممەد حسەین ڕەجەبی فەرماندەی سوپای پاسدارانی پارێزگایی سنە هەڕەشەی تۆڵەئەستاندنەوەی لە خەڵکی کوردستان کرد کە مانیان گرتووە و دوکان و بازاریان داخستووە! ڕاستە کە دیکتاتۆرەکان لە مێژووی ڕەشی خۆیان دەرس وەرناگرن!

ئاخر هەڕەشەی چی دەکەن! لە ماوەی ٤٠ ساڵی تەمەنی ڕێژیمەکەتاندا چ جینایەتێکتان دژ بە میللەتی کورد نەکردووە کە ئێستا هەڕەشەی کردنی دەکەن!

٤٠ ساڵە دەکوژن، دەبڕن، ڕێبەران و تێکۆشەرانمان تێرور دەکەن، لاوەکانمان لە سێدارە دەدەن، ڕوحم بە کۆڵبەری زەحمەتکێشی کورد و ژن و منداڵی ناکەن، ٤٠ ساڵە بەهەموو تواناتانەوە هەوڵ دەدەن خەڵکی کوردستان لە حیزبە

سیاسییەکان داببڕن. بە ئامانجەکانتان گەیشتوون؟!

ئاشکرایە، ڕێژیمێکی سەرکوتکەر و دژی ئینسانی وەک کۆماری ئیسلامی کە خاوەنی تانک و تۆپ و مووشەک و تەیارەیە، بۆ کوردکوشتن هیچ لەمپەرێکی ئەخلاقی و ئینسانی لەبەر خۆیدا نابینێ و دەتوانێ بکوژێ و وێران بکا بەڵام ئەوە ٤٠ ساڵە ئەو کارە دەکەن و هەنگاوێک لە ئامانجەکانتان نزیک نەبوونەوە، تەنیا شکست و سەرشۆڕی و دڕێژەدان بە جینایەتتان پێ ماوە.

مووشەکبارانی ١٧ی خەرمانان بە هیچ جۆر نیشانەی هێز و دەسەڵاتی کۆماری ئیسلامی نییە، بە پێچەوانە ئەو هێرشە دەرخەری لاوازی و داماوی و بەتایبەتی ترسی زۆری ڕێژیم لە پەرەسەندنی جووڵانەوەی کورد و تەشەنەکردنی بۆ ناوچەکانی نەتەوە بندەستەکانی دیکە، بوو.

ئەو هێرشە بۆ ترساندنی خەڵکی ناڕازی ئێران و بەلاڕێدابردنی بیروڕای گشتی لە قەیرانە نێوخۆییەکان، بەڕێوەچوو.

بەڕێزان!

دەرکەوت کە کاریگەرترین وڵام و بەژانترین تۆڵەی ئەو کارەساتە بە یەکگرتن و خەباتی هاوبەش دەدرێتەوە.

ڕێژیم زیاتر لە هەموو شتێک، لە یەکیەتی و یەکهەڵوێستیی هێزە سیاسییەکانی کورد دەترسێ. دەترسێ لەوەی حیزبەکان و خەڵک بە هێزی یەکگرتوویان بەرەنگاری دیکتاتۆریی کۆماری ئیسلامی ببنەوە.

ڕەمزی سەرکەوتنی خەباتی ڕزگاریخوازی نەتەوەیەکی بێ وڵات، لە یەکیەتی و هاوپێوەندی و یەکگرتووییدایە. داگیرکەر لە یەکهەڵوێستی گەلی چەوساوە دەترسێ.

لێرەدا پێمخۆشە لەلایەن ڕێبەرایەتی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانەوە جارێکی دیکە سڵاو بۆ خەڵکی وشیاری کوردستان بنێرم و بڵێم پێتان سەربەرزین و شانازی دەکەین ڕۆڵەی ئێوەین.

هاوڕێیان!

کۆماری ئیسلامی بەهەر شێوەیەک بیهەوێ بەرەنگاری ئەو دۆخە پڕ لە قەیرانەی ئەوڕۆی بێتەوە، داهاتوویەکی ڕوونی نییە. دەبێ چاوەڕوانی ئاڵوگۆڕ لە ئێراندا بین، بەڵام ئاڵوگۆڕ، تەنانەت ڕووخانی ڕێژیمیش، بەشێوەی ئوتوماتیک و لەجێدا بە مانای نەمانی دیکتاتۆری و وەدیهاتنی ئازادی و مافەکانی ئێمە نییە. لە شۆڕشی پێشوو و ڕووخانی ڕێژیمی پاشایەتییەوە ئەوەمان بۆ دەرکەوتووە.

بۆ ئەوەی بەسەر ئاڵوگۆڕەکاندا نەکەوین یان ئاڵوگۆڕەکان بەسەرماندا نەڕووخێن، کورد دەبێ ئامادە بێ و خۆی ڕێک بخا کە بتوانین خێرا و لەکاتی خۆیدا هەلەکان بقۆزینەوە، لە دەرفەتەکان بە قازانجی میللەتەکەمان کەڵک وەرگرین و پیلان و هەڕەشەکانی نەیاران پووچەڵ کەینەوە. حیزبە کوردستانییەکان کەوتوونەتە بەر تاقیکردنەوەیەکی مێژوویی، دەبێ بەرپرسانە و سیاسییانە هەنگاو هەڵگرن.

ئاسۆی خەباتمان ڕوونە. بەخۆشییەوە لەنێو حیزبەکانی ڕۆژهەڵاتدا ئاڵوگۆڕ و جموجۆڵێکی نوێ لە ژوورەوە و دەرەوەی وڵات بە ڕوونی هەست پێدەکرێ.

ئەو ئاڵوگۆڕانە مزگێنی سەرهەڵدانی بیروباوەڕ و تێڕوانینێکی نوێ لە خەباتی نەتەوەییان پێیە. هەست بەوە دەکرێ کە جووڵانەوە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان پێویستیی بە ستراتیژێکی نوێ هەیە.

کاکڵی ئەو تێگەیشتن و قەناعەتە نوێیە لە نێو حیزبەکاندا ئەوەیە کە بە هاوکاری و یەکگرتوویی و داڕشتنی بەرنامەیەکی سیاسی واقعبینانە دەتوانین بەسەر کەموکوڕییەکانی جووڵانەوەدا زاڵ بین و سەرکەوین.

دەبێ ئەو بڕوا و قەناعەتە بکەین بە بنەما و بناخەی ستراتیژییەکی نوێ بەرەو بووژاندنەوە و پەرەپێدانی زیاتری خەبات لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان.

ئەوڕۆ ئەگەر دەرفەت و دەرەتانی نوێ بۆ کورد ڕەخساوە، هەڕەشەکانیش لەسەر کورد زیادیان کردووە. بەتایبەتی نیزامی مەزهەبی- ناسیۆنالیستیی کۆماری ئیسلامی، هەتا ماوە، واز لە دوژمنایەتی کورد ناهێنێ و درێژە دەدا بە سەرکوت و

پیلانگێڕان بەدژی کورد و بەرژەوەندییەکانی لە هەر چوار بەشی کوردستان، بۆیە، لەپێناو کەڵکوەرگرتن لە دەرفەت و دەرەتانەکان و بەرەنگاربوونەوەی هەڕەشەکان و پووچەڵکردنەوەی پیلانەکانی دوژمن، پێویستە ئامانجی ستراتێژی نوێی جووڵانەوە، هاوکاری و خەباتی هاوبەش و یەکگرتوویی خەڵک و حیزبەکان بێ.

سەرکەوتنی خەباتی نەتەوەیی ڕزگاریخواز گرێدراوە بە یەکیەتی و بەشداریی یەکگرتوو و هاوخەباتی هێزەکانی نێو جووڵانەوە لە کەشێکی دێموکراتیکدا.

لەو پێوەندییەدا، پێکهێنانی "ناوەندی هاوکاری حیزبەکانی کوردستانی ئێران" وەک سەرەتایەک، هەنگاوێکی بەجێ بوو بۆ ئامانجێکی بەجێ، بەڵام بۆ ئەوەی ئامانجەکەی بپێکێ، پێویستە چالاکتر و بەکارتر بکرێت و بۆ ئەو مەبەستە، نهادینەکردنی زەرووریيە.

یەکیەتی و یەکهەڵوێستی حیزبەکانمان نەک هەر بەرامبەر بە کۆماری ئیسلامی حەیاتییە، بەڵکوو مەوقعییەت و پێگەی کورد بەرامبەر بە ئۆپۆزسیونی ناوەندی و لە ئاستی کۆمەڵگای نێودەوڵەتیشدا بەهێز دەکا. ئەو پرسانە پێوەندیی ڕاستەوخۆیان بەیەکەوە هەیە.

بەرز و پیرۆز بێ بیرەوەری ڕێبەری لێهاتوومان د. سادقی شەرەفکەندی و هاوڕێیانی کاک فەتاح عەبد ولی، کاک هومایوون ئەردەڵان و کاک نوری دێهکۆردی.

سڵاو لە گیانی پاکی شەهیدانی حیزب و ڕێگای ڕزگاریی کوردستان بەتایبەتی شەهیدانی ١٧ی خەرمانان.

بەردەوام بێ خەباتی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لەپێناو وەدیهێنانی ئامانجە نەتەوەیی و دێموکراتیکەکانی

ئێوەش ساغ و سەربەست و سەرکەوتوو بن

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ٢٨ی خەرمانانی ٢٧١٨

هێز، بەهێزبوون و هێمای هێز و دەسەڵات

بەدوای كۆنگرەی ١٦ی ح.د.ك.ئ. و پێكهاتنی ئاڵووگۆڕی قووڵ لە قەوارە و ساختاری حيزب دا، تەواو ئاسايی و مەنتقيە كە ئەو ڕووداوە پێداويستيی بەخۆداچوونەوە و پێكهاتنی ئاڵووگۆڕی پێويست لە ساختاری فيكريی حيزبيش بەدوای خۆيدا بێنێ. سيستمی نوێ پێويستيی بە بيركردنەوە و تێڕوانين و ستراتێژی نوێ هەيە. سەركەوتنی ساختاری نوێ گرێدراوە بە پەروەدە و كولتووری سياسی نوێ.

لە پێناو سەرخستنی سيستمی نوێی حيزب دا، خستنەبەرباس و وەڵامدانەوە بە پرسيارگەلێكی گرينگ پێويستە. يەك لەو تەوەرە گرينگانە كە دەبێ شی بكرێتەوە و وەڵامی گونجاوی بۆ بدۆزرێتەوە، پرسی "هێز" و "بەهێزبوون"ـە.

بەدوای دەستپێكردنی خەباتی نوێی حيزبەكەمان، خەباتی شار و شاخ، پرسی "هێز" و بوون بە هێزی كاريگەر، زياتر زەق بۆتەوە و لە زۆربەی كۆڕ و كۆبوونەوەكانی حيزب دا دێتە گۆڕێ و هەركەسەی لە ڕوانگەی خۆيەوە وەڵامی ئەو پرسيارە دەداتەوە كە چۆن بەهيز بين، باشترە بڵەين، چۆن ئەوەندە بەهێز بين كە وەڵامدەرەوەی شێوەخەباتی نوێمان و ويست و پێداويستييەكانی ئەوڕۆی جووڵانەوە بين؟

ئەو پرسيارە، پرسيارگەلێكی ديكەی لێدەكەوێتەوە: كامانەن هێما و نمادی "هێز" و دەسەڵات؟ "هێز" يانی چەك و پارەی زۆر؟ چەك و پارەی زۆر بەتەنيا، وەڵامدەرەوەی پێداويستييەكانی خەباتی نەتەوەيی ڕزگاريخوازن؟ پێوەنديی نێوان "هێز" و "ڕەوايی"؟ پێوەنديی نێوان "هێز" و "ئيعتباری سياسی"؟

خۆماندووكردن بەو پرسيارانەوە و بەرچاوڕوونی لەمەر ئەو پرسيارانە بەتايبەتی بۆ خەباتی نەتەوەييمان پێويست و يەكلاكەرەوەيە.

بەمەبەستی چوونە ناو تەوەرەكەوە و وەڵامدانەوە بەو پرسيارانە، پێويستە سەرەتا بزانين "هێز" چيە؟

"هێز" ئەو فاكتەرەيە كە كاريگەريی دەخاتە سەر بير و هەڵوێستی لايەنی بەرامبەر و لايەنە پێوەنديدارەكانی ديكە بە قازانجی لايەنی خاوەن هێز.

"هێز" ئەو فاکتەرەیە کە دەبێتە هۆی پێکهێنانی ئاڵوگۆڕ لە بیر و ڕەفتار و هەڵویستی تاک و گرووپ بەرامبەر بە خاوەنهێز، بەگشتی دەبێتە هۆی بەرزبوونەوەی ناوبانگی خاوەنهێز لە بیروڕای گشتی دا.

"هێز" یانی قابلییەت و توانایی پاشەکشەکردن بە نەیار و سەلماندنی ویست و ئامانج و بەرژەوەندیی خاوەنهێز بەسەر لایەنی بەرامبەردا.
"هێز" ترس دەخاتە دڵی نەیار و خەنیمەوە و کاریگەریی بەرگێڕەوەی (بازدارندگی) لەسەر پلان و مەبەستی نەیاران هەیە.

کەوایە، هەموو لەسەر ئەو قسەیە یەکدەنگن کە "هێز" دەبێ هەبێ و بۆ خەباتی ڕزگاریخوازی کورد پێویستێکی حەتمی و حەیاتییە. هێز لە ململانە و هاوکێشەکاندا دەوری یەکلاکەرەوە دەگێڕێ و... بەڵام "هێز" چۆن ساز دەبێ و "بەهێزبوون" چیە؟

لە مێژووی خەباتی نەتەوەیی ڕزگاریخوازی کورد دا، سەرەکی ترین و گرینگ ترین هێما و نیشانەی هێز و دەسەلات، هێزی نیزامی و پارە بووە و هەیە.

دیارە شاعیر و ڕووناکبیر و نووسەرانی کورد بە درێژەی تەمەنی خەبات، لەدەست دووبەرەکی و پرشووبڵاوی نێو جووڵانەوەکان زاڵەیان هاتووە و زۆریان هاوار بۆ یەکێتی و یەکریزیی بە مەبەستی بەهێزکردنی خەبات کردوە، بەڵام ئەو پرسە بەلای حیزبەکانەوە هەتا ئێستاش لە قسە و دروشم دەرنەچووە! ئەگەر بووبێش، بەدەگمەن و کاتی بووە!

جێگای سرنجە، سەرەڕای ئەو هەموو ناکامی و ئەزموونە تاڵانە، هێشتا ئەو ڕاستیە لەنێو حیزبە کوردستانیەکان دا دروست نەبووە و نەبۆتە باوەڕە کە یەکێتی و هاوپێوەندیی و خەباتی هاوبەش، هێزی سەرەکی و یەکلاکەرەوەی خەباتی نەتەوەییە.

لە جووڵانەوەکانی کورد دا، خوێندنەوە و تێڕوانین لە "هێز" و "بەهێزبوون"، زۆر جاران تێکەڵاوێکە لە خوێندنەوە و تێڕوانینی میلیتاریستی- عەشیرەتی لە "هێز"! پەرەسەندویی ئەو دیاردەیە ڕیشەی بەتایبەتی لە دوو عامل دایە:

١- زاڵبوونی دیکتاتوریی بەسەر وڵاتانی دابەشکەری کوردستان دا. سیاسەتی سەرکوت و جینایەتی بەردەوام و سیستماتیکی

ڕێژیمەکان دژبە کورد و پرسی کورد بۆتە هۆی ئەوە کە تاکی کورد هەم بۆ دیفاع لە ماف و مان و مەوجوودییەتی خۆی و هەم بۆ تۆڵەئەستاندنەوە و ڕزگاربوون لە زوڵم و زۆر، بیری زیاتر بۆلای ئامراز و چەکێک بچێ کە دیارە و هەستی پێدەکا و پێی سەرکوت دەکرێ، واتە هێزی نیزامی.

ڕێژیمەکانیش لەلایەکەوە زۆر زیرەکانە پەرە دەدەن بەو ڕووحییە و تێڕوانینە میلیتاریستی - عەشیرەتییە لە "هێز" و "بەهێزبوون" لەنێو کورددا و بەوجۆرە جووڵانەوەی کورد بەرەو مەیدانێک ڕادەکێشن کە خۆیان تێیدا باڵادەستن:

مەیدانی شەڕی نیزامیی ڕاستەوخۆ.

لە لایەکی دیکەوە، هەوڵ دەدەن هەتا بکرێ جووڵانەوەی کورد لەو بیاڤ و مەیدانانە دووربخەنەوە کە بەزیانی خۆیان و بە قازانجی جووڵانەوەی کوردە: یەکێتی و خەباتی سیاسیی هاوبەش لە پەنای چالاکیی نیزامی، خەباتی جەماوەری، پەرەسەندنی دێموکراسی و کولتووری دێموکراتیک و... چون یەکگرتوویی و دێموکراسی دوو چەکی هەرەکاریگەر دژی دیکتاتورین.

٢- بارودۆخی جوغرافیایی - سیاسیی کوردستان و دۆخی ناسەقامگیر و ئاڵۆز و بوونی شەروکیشەی بەردەوام لە ناوچەدا، بەگشتی ڕووحییەی میلیتاریستیی بەهێزتر کردوە و بۆتە کۆسپ بۆ گەشەسەندنی کولتووری سیاسیی دێموکراتیک.

بەکورتی، خوێندنەوەی میلیتاریستی - عەشیرەتی لە "هێز" سروشتەن تێگەیشتنێکی موتڵەگەرا و پاوانخوازانەیە و دەبێتە هۆی:

* کاڵبوونەوەی گرینگی و پێداویستیی یەکێتی و یەکڕیزی و هاوکاریی لایەنەکانی بەشدار لە خەباتی نەتەوەیی دا.
* کاڵبوونەوەی ڕۆڵی سیاسەت و خەباتی مەدەنی و دیپلوماسی لە جووڵانەوەدا.
* کاڵبوونەوەی دەوری یەکلاکەرەوەی دێموکراسی و کولتووری سیاسیی دێموکراتیک، لە خەباتی نەتەوەیی دا.
* کاڵبوونەوەی زەروورەتی لێکگرێدانی خەباتی خەڵک (شار لە ڕیزی پێشەوە) و هێزی نیزامی کورد. ئەوەی لە خەباتی نوێی حیزبی دێموکرات دا بە "خەباتی شار و شاخ" دەناسرێ.

کاتێک لە مەسەلەکە ورد دەبینینەوە، دەردەکەوێ کە بوونی ئەو چوار فاکتەرە، حەیاتی و پێشمەرجن بۆ گەشەسەندن و سەرکەوتنی خەباتی ڕزگاریخوازی نەتەوەی ژێرستەم و نەبوونیان، ڕێگەی کەڵکوەرگرتن لە پوتانسیەلەکانی جووڵانەوە و

سەرەنجام سەرکەوتنی خەبات بەربەست دەکا.

تێگەیشتنی میلیتاریستی - عەشیرەتی لە "هێز" ئاکامی کارەساتباری بۆ جووڵانەوەکانی کورد هەبوە. زاڵبوونی ئەو جۆرە تێگەیشتنە لە "بەهێزبوون"، جێگە و دەرەتانێک بۆ مناسباتی سالم و ڕێککەوتن و یەکێتی و خەباتی هاوبەش ناهێڵێتەوە.

گۆڕانی هێما و نمادەکانی هێز و دەسەڵات

لەگەڵ گۆڕانی کۆمەڵگا و بەهاکان، گۆڕان بەسەر هێما و خوێندنەوەی "هێز" و دەسەڵات دا هاتووە. ئەو گۆڕانە لە جووڵانەوەی نەتەوەیی ڕزگاریخوازی کوردیش دا بەتەواوی ئاشکرایە.

دیارە هێزی نیزامی، بەتایبەتی بەلەبەرچاوگرتنی دۆخی کورد لە ناوچە دا، کاریگەریی تایبەتی هەیە و دیارترین نیشانەی بەهێزبوونە و پێویستە بەردەوام هەوڵ بدرێ بۆ ڕێکخستن و ڕاهێنان و مودێرنیزەکردنی، تەنانەت ئەگەر سیاسەت و هەلومەرج بەکارنەهێنانیشی بخوازێ. بەڵام هێزی چەکدار تاقە نمادی دەسەڵات و "هێز" نیە. مێژووی خەباتی ڕزگاریخوازی کورد و نەتەوەکانی دیکە بەڕوونی دەردەخا کە هێزی نیزامی بۆ دەستپێکردنی خەبات و بەرەنگاربوونەوەی دیکتاتوری و چەوسانەوە مەرجی لازمە، بەڵام بۆ سەرخستنی جووڵانەوە مەرجی کافی نیە.

ئەزموونی ڕووداو و ئاڵووگۆڕەکانی باکوور و باشوور و ڕۆژاوای کوردستان، بەتایبەتی لە دوو سێ ساڵی ڕابردوو دا، بێ ئەملا و ئەولا دەیسەلمێنێ کە هێزی نیزامی تەنیا بە پشتیوانیی هێزی سیاسیی یەکگرتوو و کۆدەنگیی سیاسی دەتوانێ لە درێژماوەدا کاریگەریی لەسەر ڕەوتی ڕووداوەکان هەبێ، کورد بخاتە نێو هاوکێشە سیاسییەکانەوە، خەبات بەرەوپێش بەرێ و دەسکەوتی سیاسی دابین بکا. دەنا، دەروەک دەبینین، تەنیا وەک هێزێکی شەڕکەر چاوی لێدەکرێ و تەعامولی لەگەڵ دەکرێ.

دەرس و ئەزموونێکی بەنرخ لەو پێوەندییەدا: خەباتی کورد لە هیچ بڕگەیەکی مێژووییدا، لە باری نیزامییەوە ئەوەندەی ئێستای هەرێمی باشوور بەهێز نەبووە، لە باری کەمی و کەیفییەوە! هیچکات وڵاتانی ڕۆژاوا وەک ئەورۆ پشتگیریی نیزامیی کوردیان نەکردوە و ئامادە نەبوون پێشمەرگە و شەڕوانی کورد بەشێوەی مودێرن ڕابهێنن. بەڵام دیتمان کە سەرەڕای چەک و چۆڵی زۆر و زەوەند و مودێرن و پتر لە ١٠٠٠٠٠ پێشمەرگەی ڕاهاتوو و بەجەرگ، لە ١٦ی ئوکتوبری ٢٠١٧ دا دووبەرەکی و نەتەبایی ناوخۆ، کورد بەرامبەر بە هێرشی سوپای عێراق ناچار بە پاشەکشە بوو و دەسکەوتە سیاسییەکانی کەوتنە مەترسییەوە. لە ڕۆژاوای کوردستانیش، کورد هەر بەوهۆیەوە تووشی وەها چارەنووسێک هات.

لەو بارووددۆخە نەتیجە دەگرین کە کەم و زۆری هێزی نیزامی هۆکاری سەرەکی تێشکان و پاشەکشەکان نیە، هۆکاری سەرەکی لە بیاڤی سیاسی دایە. کاریگەریی هێزی نیزامی گرێدراوە بە یەکدەنی و یەکگرتوویی سیاسی، و تەبایی و کۆدەنگیی سیاسیش گرێدراوە بە پابەندبوونی حیزبەکان، بەتایبەتی چەکدارەکانیان، بە ئوسووڵ و پێوەرەکانی دێموکراسی.

دوای ئەو هەموو ئەزموونە تاڵانە، هەر حیزب و لایەنێکی کوردستانی ئەو ڕاستییە نەسەلمێنێ و پێداچوونەوەی لێبڕاوانە بەسەر تێگەیشتن و تێڕوانینی خۆی لە "هێز" و "بەهێزبوون" نەکا وخۆی لەگەڵ وەزعی گۆڕاو نەگونجێنێ، لە لێکدانەوەی خۆیدا تووشی نەتیجەگیریی هەڵە و زیانی قەرەبوونەکراوە دەبێ.

پێوەندیی ڕاستەوخۆی نێوان "هێزی نیزامی" و "ڕەوایی و ئیعتباری سیاسی"

ڕەوایی و ئیعتبار "ذاتی" نین، "اکتسابی"ن. واتە، دەبێ بۆ وەدەستهێنان و دابینکردنیان هەوڵ بدرێ.

خەباتی کورد خەباتێکە دژی زوڵم و زۆرداری و چەوسانەوە، خەباتێکی ئینسانیە بۆ ئازادی و ڕزگاریی لە ژێردەستی و هەڵاواردن و بێعەدالەتی. دەبینین کە ئەو خەباتە لە ئەنگیزە و ئامانج دا چووکترین گومان لە ڕەوایی و ئیعتباری دا نیە.

بەڵام حاشای لێناکرێ کە دووبەرەکیی نەبڕاوە و شەڕی نێوخۆ و نەبوونی یەکیتی ویەکگرتوویی و ناڕوونی لە ئامانج و ستراتیژیی دا، زەبری گرانی لە ڕەوایی و ئیعتباری جووڵانەوەکانی کورد داوە، لە هەر چوار پارچەی کوردستان دا.

دەبینین کە سیاسەت و کاروکردەوەی ئەو ئەکتەرانەی خەباتەکە بەڕێوەدەبەن، کاریگەریی ڕاستەوخۆیان لەسەر ڕەوایی و ئیعتباری جووڵانەوەکە هەیە.

کەوایە بەو ئاکامە دەگەین کە یەکەم، ڕەوایی و ئیعتباری هیچ ڕێکخراوێکی خەباتگێڕ یان جووڵانەوەیەکی ڕزگاریخواز یان حکوومەتێک لەجێدا و بێواسیتە، تەنیا بە پشتبەستن بە دروشم و ئامانج و ئەنگیزە و ئیدیعا، ناپارێزێ. بەڕێوەبەرانی دەبێ لە مەیدانی کرەدوەدا بسەلمێنن کە پابەندن بە دروشم و ئامانجەکانی خەباتەکە و دووهەم، کە تەبایی و یەکگرتووی سیاسی و خەباتی هاوبەش و دابینکردنی پێوەندی و مناسباتی دێموکراتیک لە نێوخۆی جووڵانەوەدا، پێشمەرجن بۆ سەلماندنی دابینکردنی ڕەوایی و ئیعتباری سیاسیی لە بیروڕای گشتی و لە ئاستی نێونەتەوەیی دا.

"ریچارد هاس" گەورەدیپلوماتی ئەمریکایی و نووسەری چەندین کتێب لەسەر سیاسەت و دیپلوماسی و مودیرییەت، جوانی وتووە کە "سیاسەت بەرامبەر بە دەرەوە، لە ژوورەوەڕا دەست پێدەکا"!

بزووتنەوەکانی کورد و نەتەوەکانی دیکە ئەو راستیە دەسەلمێنن. هەڵوێست و کردەوە دەبێ لەگەڵ دروشم و ئیدیعا و بەرنامە بگونجێن و یەکبگرنەوە.

ئەورۆ بە زۆر هۆ، هیچ شتێک و هیچ ڕووداوێک لە چاوی وڵاتان و کۆمەڵگای نێونەتەوەیی شاراوە نیە و ناشاردرێتەوە. بەتایبەتی لە ناوچەکەی ئێمەدا کە بۆتە مەیدانی شەڕ و کێشەی زۆر و دەیان ڕێکخراوی چەکداریی بە ئەنگیزەی جیاوازەوە سەریانهەڵداوە، سیاسەت و کاروکردەوەی لایەنە سیاسییەکان لەژێر زەڕڕەبین دان. هەڵوێست و مەوقعییەت و هەنگاوەکانیان لە ژێر چاوەدێریی دان. هێزە خەباتگێڕەکان دەبێ زۆر وشیار بن!

بەکورتی: بێجگەلە هێزی نیزامی، ئەو فاکتەرانەی ئەورۆ بە "هێز" و نفووز دەژمێردرێن، لە نێوخۆ و لە ئاستی ناوچەیی و نێونەتەوەیی دا ڕەوایی و ئیعتباری سیاسی بە ئەکتەری سیاسی و جووڵانەوە دەبەخشن و کاریگەرییان لەسەر بیروڕای گشتی هەیە، بەکورتی بریتین لە:

بەرنامە و ئامانجی ڕوون و سەقامگیریی سیاسی.

* خەباتی هاوبەش و یەکگرتووی لایەنە سیاسیەکان و یەکهەڵوێستیان لە پرسە گرینگەکانی جووڵانەوە دا. ئەزموون دەیسەلمێنێ کە تەبایی و یەکریزیی کاریگەرترین هێز و چەکی جووڵانەوە دژی چەوسێنەرە و دووبەرەکی وشەڕی نێوخۆ، کوژەرترین چەکی دوژمن دژی کورد بووە و هەیە. یەکگرتوویی حیزبە سیاسییەکان، پڕستیژ دەدا بە جووڵانەوە و بۆ یار و نەیار، کاریگەریی بەرگێڕەوەی هەیە.

* دەروەست و پابەندبوون بە پێوەرەکانی دێمۆکراسی و بوونی مناسباتی سیاسیی دێموکراتیک کە وڵامدەرەوەی خەباتی "نەتەوەیی- دێموکراتیک" بێ و ببێتە هەوێنی تەبایی و خەباتی هاوبەش.

تەنیا پابەندبوون بە ئوسووڵ و پێوەرەکانی دێموکراسی دەتوانێ ماف و ڕێککەوتن و یەکێتی لایەنەکان دابین بکا و بەردەوامبوونی هاوخەباتی و یەکگرتوویی بپارێزێ و دەستەبەری بکا.

* نهادینەکردنی جووڵانەوە لەپێناو ڕەواییدانی زیاتر بە خەبات لە بیروڕای گشتی دا.

جووڵانەوە لە هەموو بەشەکانی کوردستان دا هەتا ئێستاش جووڵانەوەی حیزبەکانە و نەیتوانیوە گەشەی پێویست بکا و ببێ بە جووڵانەوەی کورد لە هەریەک لە پارچەکان دا. بزووتنەوە تەنیا لە ڕێگای نهادینەبوونەوە دەتوانێ لە قۆناخی "جووڵانەوەی حیزبەکان" ڕزگار بێ و پێ بنێتە قۆناخی "جووڵانەوەی کورد" لە بەشەکانی کوردستان دا.

تەنیا ئەوکاتەشە کە جووڵانەوە بە تاقەحیزبێکەوە نابەسترێتەوە و لە ئەگەری گۆڕینی سیاسەت و پاشەکشەی حیزبێک، وەک ڕابردوو جووڵانەوەکەش هەرەس ناهێنێ و بەردەوامیی خەبات دەستەبەر دەبێ. هەوەها، بە نهادینەکردنی جووڵانەوەیە کە دامەزراندنی سوپایەکی نیشتمانیش دەبێتە ئاواتێکی کردەیی.

بوونی ئەو فاکتەرانەی سەرەوە واتە دەرکەوتن لە بیروڕای گشتی دا بە هێزی یەکگرتوو و زمانی هاوبەشەوە، پابەندبوون بە پێوەرەکانی دێموکراسی و نهادینەکردنی جووڵانەوە، ڕەوایی و پرستیژ و ئیعتبار دەدا بە
جووڵانەوەی ڕزگاریخواز.

ئەوکاتەشە کە بیروڕای گشتی و وڵاتە بڕیاربەدەستەکان پرسی کورد و خەباتی کورد لە هەرکام لە بەشەکانی کوردستان دا وەک پرسێکی سیاسی و خەباتێکی سیاسیی سەربەخۆ دەبینن و مامەڵەی لەگەڵ دەکەن.

لێرەدا پێویستە ئاماژەیەکی کورت بە دەوری دێموکراسی بکرێ: کەس ناتوانێ چاوەڕوان بێ کە لە خەباتی پڕ لە کەندوکۆسپی کورد بەدژی دیکتاتوری و چەوسانەوە لەو ناوچە ئاڵۆز و ناسەقامگیرەدا، دێموکراسیی شێوەئورووپایی دابین بێ و بەڕێوەبچێ. بەڵام هیچ گومان لەوەدا نیە کە بەبێ بڕواهێنان و پابەندبوون بە پێوەرە سەرەتاییەکانی دێموکراسی، یەکگرتن و خەباتی هاوبەش مومکین نابێ و بەبێ یەکێتی و خەباتی یەکگرتووش، جووڵانەوە نهادینە ناکرێ و گەشەی پێویست ناستێنێ.

هەروەها، بۆ دواییهێنان بە کێشە نەبڕاوەکان و لێکدابڕانە ناسیاسیەکان و بۆ ڕزگاربوون لە شەڕە کاولکەرە نێوخۆییەکان و کۆتاییهێنان بە زۆر دیاردەی ناشیاو و زیانبار کە دەبنە هۆی لاوازبوونی جووڵانەوە و هەروەها بۆ مودیرییەتی جیاوازیەکانی نێو جووڵانەوە و ڕێکخستنی پێوەندی و مناسباتی نێوان لایەنە سیاسیەکان، ئالترناتیڤێک بۆ دێموکراسی نیە.

* دابینکردنی بەشداریی و پشتیوانی و بەدەنگەوەهاتنی کۆمەڵانی خەڵک کە ئەویش لەڕێگای بەردەوامبوونی خەباتی یەکگرتوو، خەباتی مەدەنی و تەشکیلاتییەوە دەستەبەر دەبێ. پێویستە پیوەندیی ئورگانیک لەنێوان خەباتی کۆمەڵگا و هێزی پێشمەرگەوە بەرقەراربکرێ.

* دیپلوماسی چالاک و لابی بەهێز.

* ڕاگەیاندنێکی سەردەمیانە.

* تەشکیلاتی ڕاهاتووی بەهیز و کارامە و چالاک.

* ڕێکخستنێکی بەهێز و بەکاری ژنان و بوونی پلانێکی سەردەمیانە بۆ چارەسەرکردنی پرس ژن.

* پشتیوانیی هیزی فکری کۆمەڵگا: ڕووناکبیران، مامۆستایانی زانکو، نووسەران، هونەرمەندان، خوێنکاران، ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگای مەدەنی، چالاکانی بوارەکانی مافی مرۆڤ...

پشتگیریی ئەو توێژانە بێجگەلەوەی لە باری سیاسی و هزرییەوە حیزبی خەباتگێڕ دەوڵەمەند دەکەن، بەڵکوو ئەوانە ئاڵقەی پێوەندیی نێوان حیزبی سیاسی (دەسەڵات) و کۆمەڵانی خەڵکن و پشتیوانیان، ڕەوایی و "مقبولیت"ی زیاتر دەدا بە سیاسەت و هەڵویستی حیزبی سیاسی یان تەنانەت حکوومەت. قسەی ئەوان لە کۆمەڵگادا باشتر وەردەگیرێ هەتا پروپاگەندەی حیزبایەتی.

* ڕێکخستن و وەگەڕخستنی دیاسپۆرای کورد لە دەرەوەی وڵات.

* ئەندامەتی و چالاکبوون لە ڕێکخراو و دامەزراوە نێونەتەوەییەکان دا.

* ئیتلاف و هاوکاریی و هاوپێوەندی لەگەڵ نەتەوە بندەستەکانی دیکەی ئێران.

* ئیتلاف و هاوکاریی و هاوپێوەندی لەگەڵ هێزەکانی ئوپوزسیونی فارس (بۆ جووڵانەوەی ڕۆژهەڵاتی کوردستان).

هەموو ئەوانە کە کاریگەرییان لەسەر بیروڕای گشتیی لە نێوخۆ و لە دەرەوە هەیە، نماد و نیشانە و سەرچاوە و بەرهەمهێنەری هێز و نفووز و دەسەڵاتن. هەر حیزب یان جووڵانەوەیەک خاوەنی ئەوانە بێ، خاوەن هێز و نفووز و دەسەلاتە.

بەخۆشیەوە، لە ساڵی ١٣٩٤ی هەتاوییەوە و بە ڕاگەیاندنی "خەباتی شار و شاخ"، ئەو بڕوا وتێگەیشتنە لە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران دا کە نابێ "بەهێزبوون" تەنیا لە هێزی نیزامی دا بەرتەسک بکرێتەوە، لە پەرەسەندن دایە. ستراتێژیست و فەرماندە بەناوبانگەکانی مێژووی شەڕ لە جیهان دا لەوبارەیەوە یەکرا و یەکدەنگن کە "شەڕ" زانستە و ئەبعادی جۆراوجۆری هەیە. بەرەنگاربوونەوە و پێکدادانی نیزامی لە مەیدان دا، بوعدێکی "شەڕ"ە. بوعدەکانی دیکەی "شەڕ" بریتین لە سیاسی، دیپلوماسی، ئابووری، کولتووری و ڕووحی- ڕەوانی. بەتایبەتی لە شەڕی "نامتقارن"دا، سرنج و گرینگیدان بە هەموو ئەبعادی شەڕ، یەکلاکەرەوەیە.

شەڕی کۆماری ئیسلامی دژ بە کورد، شەڕێکی هەمەلایەنەیە و لەهەموو ئەبعادی خۆیدا بەڕێوەدەچێ. جووڵانەوەی کوردیش هەر دەبێ بە شەڕی هەمەلایەنە بەرەنگاری سیاسەت و پیلانەکانی ڕێژیم بێتەوە.

وەک پێشتر ئاماژەی پێکرا، ڕێگای گەیشتن بەو ئامانجەش، دێموکراتیزەکردنی پێوەندی و مناسباتی نێوخۆی جووڵانەوە لەپێناو دابینکردنی بەشداریی چالاکانەی کۆمەڵانی خەڵک، یەکڕیزی و هاوخەباتی لایەنەکانی بەشدارلە بزووتنەوە، بەهێزترکردن و دەستەبەرکردنی کۆدەنگی و ئیرادەی یەکگرتووی مقاومەت بەدژی ڕێژیمی سەرەڕۆیە.

ئاسۆی سەرکەوتن ڕوونە، بەمەرجێک ئامراز و ڕێکار و ستراتێژیی گەیشتن بە ئامانج دروست و واقعبینانە دیاری بکرێن.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ١٤ی بانەمەڕی ٢٧١٨

کورتەیەک سەبارەت بە خەباتی نەتەوەیی، قۆناخ و تایبەتمەندییەکانی

خەباتی نەتەوەیی، خەباتی نەتەوەیەکە کە خاوەنی وڵاتی سەربەخۆ و سەروەریی سیاسی نییە، خاک و نیشتمانی دابەش یان داگیر کراوە، لە وڵاتەکەدا هوییەتی نەتەوەیی جیاوازە لە هی نەتەوەی حاکم، بەڵام نکۆڵی لەو جیاوازییە دەکرێ و هوییەتی سەربەخۆی لەلایەن نەتەوەی دەسەڵاتبەدەستەوە دانی پێدانانرێ و مافە نەتەوایەتییەکانی ناسەلمێندرێ، بە هاووڵاتی دەرەجە ٢ دەژمێردرێ و مافە سیاسی و ئابووری و کولتووری و کۆمەڵایەتییەکانی لێ زەوت کراوە. لە هەموو بارێکەوە بەشێوەی سیستماتیک هەڵدەوادرێ، دەچەوسێتەوە و سەرکوت دەکرێ.

کاتێک ئەو گەلە ستەملێکراوە بەمەبەستی دواییهێنان بەو بارودۆخە ناڕەوایە ڕادەبێ کە خۆی لە بندەستی و زوڵم و زۆر ڕزگار بکا و بڕیار دەدا چارەنووسی خۆی بەدەستەوە بگرێ و بە ئازادی و سەربەستی بژی، پێی دەگوترێ خەباتی نەتەوەیی.

ئەوە کە خەباتی نەتەوەیی بۆ سەربەخۆیی و دامەزراندنی وڵاتی سەربەخۆ بەڕێوە دەچێ یان بۆ دابینکردنی مافە سیاسی و نەتەوەییەکانی گەلی ستەملێکراو لە چوارچێوەی وڵاتێکدا، لەلایەکەوە گرێدراوە بە زۆر فاکتەری نێوخۆیی و دەرەکی، بە

تایبەتی بە هێز و دەسەڵات و یەکگرتوویی و ئاستی سازماندراوی و گشتگیربوونی جووڵانەوەی ڕزگاریخواز و موشارەکەتی چالاکانەی خەڵک.

لەلایەکی دیکەوە، فاکتەری مەسەڵەحەت و بەرژەوەندی یەکلاکەرەوەیە: ڕەنگە زۆرایەتی نەتەوەیەک کە لە وڵاتێکی دێموکراتیکدا دەژی و سەرجەم مافەکانی بەگوێرەی یاسای بنەڕەتی وڵات دەستەبەر کراوە، لەباری سیاسی و ئابووری و ئەمنییەت و مێژووییەوە جیابوونەوە بە مەسەڵەحەتی نەتەوەکەی نەزانێ، وەک کەبەک لە کانادا، تیرۆلی باشوور لە ئیتالیا، سکاتلەند لە بریتانیا... جیاوازی هەڵوێست لەو پرسەدا بەهیچ جۆر بەو مانایە نییە کە لایەنگرانی جیانەبوونەوە لە سەربەخۆییخوازەکان کەمتر نیشتمانپەروەرن یان بە پێچەوانەوە. ئەوە دەکەوێتە مەقوولەی جیاوازی بیروبۆچوون و تێڕوانین لە بەرژەوەندیی. مافێکی دێموکراتیک و ڕەوایە.

ڕەنگە ئەو پرسیارە بێتە پێشێ کە ئەی چۆنە دروشمی زۆربەی نزیک بە تەواوی حیزبەکانی هەر چوار بەشی کوردستانیش چارەسەریی پرسی کوردە لە چوارچێوەی جوغرافیای سیاسی ئەو وڵاتانەی کوردستانیان بەسەردا دابەش کراوە، لەکاتێکدا ئەو وڵاتانە دێموکراتیک نین؟

ئەوە بەر لە هەموو هۆکارێک دەگەڕێتەوە بۆ بارودۆخی سیاسی- جوغرافیایی تەواو تایبەتی (منحصر بفرد) کوردستان.

دابەشبوونی کوردستان بەسەر چوار وڵاتی گرنگی ناوچەی ئیستبدادلێدراوی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا، کارەساتی بۆ کورد لێکەوتۆتەوە: دابەشبوونی خاک و حەشیمەت، دابەشبوونی هێزی سیاسی و مرۆیی، دابەشبوونی ئابووری، تەنانەت دابەشبوونی بەرژەوەندیی نەتەوەیی... لەو دنیایەدا هێچ نەتەوەیەک شک نابەین کە بەو حەشیمەتەوە لە ناوچەیەکدا بەو شێوەیە دابەش کرابێ!

لێرەدا کە باس لە "هێز و دەسەڵات" دەکرێ، مەبەست تەنیا هێز و ئیمکاناتی نیزامی نییە، بەڵکوو هەموو ئەو بوار و فاکتەرانەیە کە "هێز و دەسەڵات"ی نەتەوەیەک پێکدێنن: سیاسی، ئابووری، نیزامی، کۆمەڵایەتی، ڕەوانی، ئاستی گەشەسەندوویی ناسیۆنالیزم، حەشیمەت و هەڵکەوتە و بارودۆخی ژێئۆپۆلیتیکی...

تێگەیشتن و بەدیکردنی"هێز و دەسەڵات" تەنیا لە هێز و ئیمکاناتی نیزامیدا، هەڵەیەکی گەورەی ستراتێژیکییە. ئەو تێگەیشتنە موتڵەقە لە "هێز و دەسەڵات" خەباتگێڕی نەتەوەیی تووشی لێکدانەوە و نەتیجەگیریی نادروست و لەدوایییدا

هەڵوێست و بڕیاری نەگونجاو دەکا و جووڵانەوە ناتوانێ کەڵک لە ئیمکاناتی "باالقوە"ی خۆی وەربگرێ ولە ئاخردا هەمیشە کارەسات و تەمابڕاوی و شکانی بۆ بزووتنەوە لێدەکەوێتەوە.

کاتێک لەو پێوەندییەدا باسی سیاسەتی واقیعبینانە دەکرێ، مەبەست ئەوەیە کە "هێز" وەک خۆی ببیندرێ و لە پێناسەکردنی "هێز" و بەتایبەتی لە داڕشتنی ستراتێژی خەباتدا، فاکتەرە پێکهێنەرەکانی "هێز" لە بەرچاو بگیرێن.

قۆناخەکانی خەباتی ڕزگاریخوازی کورد

بە پێچەوانەی تێڕوانینی جێگرتوو کە خەباتی ڕزگاریخوازی کورد بەسەر دوو قۆناخی بەر لە دامەزران و دوای دامەزرانی حیزبە سیاسییەکاندا دابەش دەکا، بەبڕوای من خەباتی کورد بە سێ قۆناخدا تێدەپەڕێ:

١- قۆناخی ڕاپەڕینی کەسایەتییەکان (شێخ، ئاغا، مەلا یان سەرۆک عەشیرەت) بەدژی زوڵم و زۆرداریی ڕێژیمەکان و بۆ ڕزگاربوون لە ژێردەستی. ئەو قۆناخە سەردەمی بەسەر چووە.
٢- قۆناخی جووڵانەوەی ئەحزابی کوردی بۆ دابینکردنی مافە نەتەوایەتییەکان کە بە دامەزرانی حیزبە سیاسییەکان دەستی پێکردووە و هەتا ئەوڕۆش درێژەی هەیە.
٣- قۆناخی بەنەتەوەییبوونی خەبات. تایبەتمەندییەکانی قۆناخی دووهەم، قۆناخی ئێستای خەباتی ئەحزابی کوردی زۆرن، بەڵام دیارترین و بەرچاوترینیان ئەوەیە کە خەباتی حیزبەکان لە هەموو بەشەکانی کوردستان بە پڕشوبڵاوی، ململانێی ناسالم و بەبێ هەواهەنگی و پلانی هاوبەش و دامەزراوەی نیشتمانی، بەڕێوە دەچێ. هێز و وزە و ئیمکاناتی جووڵانەوە بەسەر حیزبەکاندا دابەش کراوە.

لەو قۆناخەدا، حیزبی سیاسی وەک وەسیلەیەک بۆ گەیشتن بە ئامانج نابینرێ، حیزب خۆی ئامانجە!

بەهۆی نەبوونی یەکیەتی سیاسی و کۆدەنگی و بەرە و ستراتێژیی ڕوون، شتێکی فۆرمولەکراو بەناوی "بەرژەوەندیی گشتی جووڵانەوە" لەگۆڕێدا نییە. لە ئاکامی ئەو وەزعەدا، هەر حیزبەی بەگوێرەی تێڕوانین و تێگەیشتنی خۆی بەرژەوەندی جووڵانەوە لەسەر بنەمای بەرژەوەندی حیزبەکەی پێناسە دەکا.

بۆیە، لەو قۆناخەدا لە زۆربەی پرسە نەتەوەییەکاندا، بەرژەوەندیی ئەحزاب دەکەوێتە سەرووی بەرژەوەندی جووڵانەوەوە. دەستەواژەی "بەرژەوەندی گشتی" ئێستاش واتایەکی (مفهوم) جێگرتوو و سەلمێنراو نییە؛ بۆیەش، لەو قۆناخەدا هەستی

هاوپێوەندی نەتەوەیی وەک فاکتەرێکی گرنگ و هەوێنی خەباتی نەتەوەیی، زۆر لاواز و لەرزۆکە.

جێگای داخە بەڵام واقعییەتە کە لەو خەباتە نابەرابەر و پڕتێچووەدا، لە هیچکام لە بەشەکانی کوردستاندا، نەک هەر بەرە، بەڵکوو تەنانەت هاوپەیمانییەک یان کۆدەنگییەکی سەقامگیر و ستراتێژیک شک نابەین!

ئەوە لە کاتێکدایە کە یەکەم، زۆربەی نزیک بە تەواوی حیزبەکان لە یەک یەکی بەشەکانی کوردستاندا نەک هەر دوژمن و چارەنووسی هاوبەشیان هەیە، بەڵکوو لە ئامانجی سیاسیشدا جیاوازیان نییە و هەموویان خەبات بۆ مافەکانی نەتەوە لە چوارچێوەی وڵاتەکاندا دەکەن! دووهەم، ڕەنگە ئەحزابی سیاسیی کەم نەتەوەی ڕزگاریخواز بە ئەندازەی حیزبە کوردستانییەکان بەگشتی، خەباتگێڕ و تێکۆشەر و کۆڵنەدەر و ئامادەی قوربانیدان بن؛ بەڵام لەبەرئەوەی خەباتەکەیان یەکگرتوو و یەکگوتار نییە، کاریگەریی و دەسکەوتەکانیان بارتەقای فیداکاری و تێچوو و لێبڕاوییان نەبووە.

ئەو دیاردانەی لە سەرەوە ئاماژەیان پێکرا، لە هەر چوار بەشی کوردستان ئەوەندە ئاشکرا و بەرچاون کە حاشیان لێناکرێ و بوون بە کۆسپی سەرەکی بۆ وەدیهاتنی خەباتی یەکگرتوو و بەرەوپێشچوونی خەباتی ڕزگاریخوازی کورد و زیانی قورسیان بە بەرژەوەندیی نەتەوەیی کورد گەیاندووە و زۆر دەرفەتی ڕەخساو بۆ گەلەکەمان لەکیس چوون.

لێرەدا بەو ئاکامە دەگەین کە هەتا ماوەی قۆناخی دووهەم درێژتر ببێتەوە و زیاتر بخایەنێ، هەزینەی قورستر بە سەر خەباتی ڕزگاریخوازدا دەسەپێنرێ و ئەرکی ڕێژیمەکان لە بەرێوەبردنی سیاسەتی چەوساندنەوەی کورد و سەرکوتی خەباتەکەی، ئاسانتر دەکاتەوە.

ئێستا ئێمە لەبەر دەرگای قۆناخی سێهەم واتە "بەنەتەوەییبوونی خەبات"دا وەستاوین و پێویستە بەمەبەستی پەرەپێدان و گەشەپێدان بە خەباتی ڕزگاریخواز و وەدیهێنانی ماف و ئازادی بۆ گەلەکەمان، ئەوپەڕی هەوڵی خۆمان بدەین کە جووڵانەوەی ڕزگاریخواز خۆی لە قۆناخی دووهەم ڕزگار بکا و پێ بنێتە قۆناخی سێهەمەوە.

بۆئەوەی جووڵانەوەی نەتەوەیی نەهادینە بکرێ و بچێتە نێو قۆناخی سێهەمەوە، پێویستە پێنج پێشمەرجی بۆ دابین و ئامادە بکرێ:

١- پێداچوونەوە و پێکهێنانی ئاڵوگۆڕ لە شێوەی بیرکردنەوە و تێگەیشتن لە مانا و ماهییەتی خەباتی نەتەوەیی.

بارودۆخی خەباتی کورد لە هەموو بارێکەوە گۆڕانی قووڵی بەسەردا هاتووە و خۆگونجاندن لەگەڵ بارودۆخی نوێ، بیرکردنەوە و تێڕوانین و ستراتیژی نوێ دەخوازێ.

٢- پێکهێنانی بەرەی دێموکراتیک و دروستکردنی گوتاری هاوبەشی نەتەوەیی.

٣- پێکهێنانی دامەزراوە و نیهادگەلی نیشتمانی هاوبەش و دێموکراتیک: نوێنەرایەتی هاوبەش لە ئاستی هەرێمی و نێونەتەوەییدا بۆ کاری دیپلۆماسی، ڕێکخراوگەلی هاوبەشی سیاسی و کولتووری و کۆمەڵایەتی، هێزی پێشمەرگەی نیشتمانی (لە جێگای هێزی نیزامی ئەحزاب کە زۆر جاران بۆتە هۆکاری هەڵایسانی شەڕی نێوخویی!)، ناوەندگەلی ئازاد و سەربەست بۆ لێکۆڵینەوە و لێکدانەوەی پرسە ستراتیژییەکان (ژووری بیرکردنەوە) ...

٤- جووڵانەوەی نەتەوەیی- دێموکراتیک دەبێ نەهادینە و خاوەن موئەسساتی هاوبەش و سەربەخۆ بێ. خەباتی نەتەوەیی پێویستیی بە کولتووری سیاسی سەربەخۆ هەیە. بوونی کولتوورێکی سیاسیی دێموکراتیک و پێشکەوتووی جیاواز لە کولتووری دەسەڵاتی حاکم بۆ خەباتی نەتەوەیی کورد حەیاتی و چارەنووسسازە. کولتوورێک کە بڕوای بە پلۆرالیزم هەبێ و بتوانێ ببێتە بنەمای دێموکراتیزەکردنی جووڵانەوە و کۆمەڵگا، کۆکەرەوە و وەڵامدەرەوەی ویست و زەروورەتەکانی ئەوڕۆی بزووتنەوەی ڕزگاریخواز بێ و هوییەتی سیاسی- کولتووریی سەربەخۆی پێ ببەخشێ.

٥- بڕواهێنانی بەکردەوە بە دەور و بەشداریی خەڵک: ئەزموونی جووڵانەوەی کورد و زۆر لە گەلانی دیکە دەیسەلمێنێ کە بەشداریی ڕاستەوخۆی خەڵک وەک شەریک و هاوبەش، دەورێکی سەرەکی و یەکلاکەرەوە لە سەرخستنی خەباتی ڕزگاریخوازدا دەگێڕێ. هەڵەیە خەڵک وەک پەراوێز و سەرچاوەی پێداویستییەکانی خەباتی
حیزبەکان سەیر بکرێ.

خەڵک دەبێ بێ واسیتە لە خەبات بۆ ڕزگاریی خۆیدا بەشدار و هاوبەش بێ. دروشمی "خەبات لەگەڵ خەڵک" پێویستە جێگای دروشمی "خەبات بۆ خەڵک" بگرێتەوە.

ئەو پێنج فاکتەرانەی سەرەوە هەوێنی بەنەتەوەییکردنی جووڵانەوە و پێناسەی خەباتێکی نەتەوەیی - دێموکراتیکن، هەستی هاوپێوەندی نەتەوەیی بەهێز دەکەن، دەرخەری پێگەیشتوویی و بلووغی سیاسی ئەحزابی سیاسین و ئیعتبار و ڕەوایی تایبەتی دەدەن بە خەباتی نەتەوەیەکی بندەست بۆ گەیشتن بە ئازادی و مافی دیاریکردنی چارەنووس.

بەو جۆرەیە کە ئەحزاب دەتوانن بە یەکگوتاری لە پوتانسییەلەکانی خەبات کەڵک وەرگرن و فیداکاری و لەخۆبوردوویی پێشمەرگە بکەن بە دەسکەوتی سیاسی بۆ گەلەکەمان. ئەوکاتەیە کە جووڵانەوە لە پرشوبڵاوی ڕزگار و بەهێز دەبێ، دەچێتە نێو هاوکێشە سیاسییەکانی وڵاتەوە، کاریگەریی لەسەر ڕەوتی ڕووداوەکانی ناوچە دادەنێ و سرنج و پشتیوانی بیروڕای

گشتی و کۆمەڵگای نێونەتەوەیی بۆلای خۆی ڕادەکێشێ.

بۆیە، هەوڵ و تێکۆشان بۆ دابینکردنی یەکیەتی و یەکگوتاری و خەبات بە یەکگرتوویی، بەشێکی دانەبڕاوە لە خەبات بۆ ئازادی و ڕزگاری و لە ئیلزاماتی خەباتی نەتەوەییە.

هەوڵی بەردەوام بۆ بەهێزکردنی جووڵانەوە لەڕێگای نەهادینەکردن و دێموکراتیزەکردنی، لە خەبات بۆ ڕزگاریی نەتەوەیی جیا ناکرێتەوە و بەنرخترین و کاریگەرترین خزمەتە بە جووڵانەوەی ڕزگاریخواز.

چەوساوەبوون و ڕەوابوونی خەبات و دێموکراتیک بوونی داخواز، لەو سەردەمەدا بەتەنیا جووڵانەوەی نەتەوەیەکی بندەست سەرناخا.

تەنیا بە بانگەشە و هەڵگرتنی دروشمی نەتەوەیی و دیاریکردنی ئامانجی دێموکراتیک، جووڵانەوە لە ناوەڕۆکدا نەتەوەیی و دێموکراتیک نابێ. بۆ ئەوەی خەباتی ڕزگاریخواز لە نێو خۆیدا ماهییەتەن نەتەوەیی و دێموکراتیک بێ، پێویستە بەستێنی بۆ خۆش بکرێ و بەئیرادە و لێبڕاوانە هەوڵی بۆ بدرێ.

تایبەتمەندییەکانی خەباتی نەتەوەیی

خەباتی نەتەوەیی خەباتێکی ئاستەم، نابەرابەر و پڕتێچووە. بۆیە، گەلی ژێرستەم بۆ ئەوەی هەوڵ و تێکۆشانی بۆ ئازادی بەلاڕێدا نەچێ و سەربکەوێ، دەبێ تایبەتمەندییەکانی خەباتی نەتەوەیی باش بناسێ و ڕەچاویان بکا و بەوردی پابەند بێ بە "قواعد بازی" خەباتی نەتەوەیی.

خەباتی نەتەوەیی وەک لە ناوەکەیەوە دیارە، بەپێچەوانەی خەباتی ئیدئۆلۆژیکی یان چینایەتی یان فیرقەیی یان مەزهەبێکی تایبەتی، خەباتی یەک نەتەوەیە بە هەموو چین و توێژ و پێکهاتەکانیەوە بەهەر بیروباوەڕێکی سیاسی و مەزهەبییەوە.

پرسی نەتەوەیی، پێوەندیی بە هەموو لایەنەکانەوە هەیە و مەسەلەی ڕەوتێک و حیزبێک و دوو حیزب نییە و تەنیا بەبەشداریی بەرفراوان و هێزی یەکگرتووی لایەنەکانی نێو بزووتنەوە بە ئامانج دەگا.

ئەزموونی جووڵانەوەکانی کورد لە ئێستا و ڕابردوودا دەیسەلمێنێ کە هەرکاتێک حیزبێک ویستبێتی بە پشتبەستن بە چەک یان بەهەر هۆیەک، پاوانخوازیی بکا و خۆی بە تاقەخاوەنی جووڵانەوە بزانێ و پرسە نەتەوەییەکان بکا بە پرسی حیزبەکەی و لایەنەکانی دیکە لەبەرچاونەگرێ، بەدەستی خۆی جووڵانەوە بەرەو دووبەرەکی و هەڵدێر و هەرەسهێنان پاڵ پێوەدەنێ. ئەوە سروشتی خەباتی نەتەوەییە و نەسەلماندنی ئەو ڕاستییە ڕێگای گەیشتن بە ئازادی دوورتر و هەزینەی خەبات زیاتر دەکات.

"نەتەوە" ملکی تایبەتی هیچ حیزب و لایەنێک نییە و هەر بەو جۆرەش، خەباتی نەتەوەیی لە پاوانی هیچ حیزب و ڕێکخراوێکدا نییە. سروشتی خەباتی نەتەوەی ژێرستەم ئەو ئەسڵە دەسەلمێنێ و دەسەپێنێ کە هەموو لایەنەکان مافی ئەوەیان هەبێ بەپێی توانایان لە خەباتدا دەور بگێڕن و لەپێناو سەرخستنی جووڵانەوەدا، مافی بەشداربوون لە دیاریکردنی سیاسەتەکانی جووڵانەوەیان بۆ دەستەبەر بکرێ.

خەباتی نەتەوەیی گەلێکی ژێرستەم لە ماهییەتدا جیاوازە لە خەباتی هێزێکی سەرانسەری بۆ بەدەستەوەگرتنی دەسەڵات لە ناوەندا. ئەو دوو خەباتە خاوەنی بارودۆخ و "قواعد بازی"ی جیاوازن.

جووڵانەوەی گەلی بندەست بەتەنیا، بەدیل نییە بۆ حکوومەتی ناوەندی، واتە ئێمە بۆ جێگرتنەوەی دەوڵەت لە ناوەند تێناکۆشین. لە ئێرانێکی فرەنەتەوەی دێموکراتیکدا، کورد بە یەکگرتوویی دەتوانێ ببێتە بەشێکی قورس و کاریگەر لە بەدیلێک و لە نیزامێکی فیدراڵیدا، بەپێی ئاستی بەهێزبوون و سەقامگیریی سیاسی کوردستان بەهۆی نوێنەرەوە لە دەسەڵاتی ناوەندیدا بەشدار بێ.

چەک و پووڵ بۆ بەڕێوەبردن و بەردەوامیی ڕاپەڕین و خۆڕاگری پێویستن و دەوری گرنگی خۆیان دەگێڕن، بەڵام مێژووی خەباتی کورد و نەتەوەکانی دیکە دەیسەلمێنێ کە چەک و پووڵ، هەرچەندی زۆریش بن، بەتەنیا بۆ سەرخستنی بزووتنەوە و گەیاندنی بە ئامانج بەس نییە.

هێزی نیزامی ئەوکاتە دەتوانێ دەسکەوتی سیاسی- نەتەوەیی دابین بکا یان بیانپارێزێ کە ڕێبەرایەتی سیاسیی هەواهەنگ و یەکگرتووی لە پشت وەستابێ. ڕووداوەکانی سێ چوار ساڵی ڕابردووی بەشەکانی کوردستان ڕاستبوونی ئەو بۆچوونە بە باشی دەردەخەن.

مێژووی خەباتی ڕزگاریخوازی نیوسەدەی ڕابردووی کورد بەڕوونی شایەدی دەدا کە لە هیچکام لە جووڵانەوەکاندا، لاوازیی نیزامی هۆکاری سەرەکی شکان و هەرەسهێنانی ڕاپەڕین نەبووە، بەڵکوو لاوازیی سیاسی بۆتە هۆی بە ئاکامنەگەیشتنی لێبڕاوی و فیداکاری هێزی پێشمەرگە.

"لە تایبەتمەندییە دیارەکانی خەباتی نەتەوەیی ئەوەیە کە ڕێژیمی حاکم سەرجەم نەتەوەکە بە هەموو پێکهاتەکانییەوە بە دوژمن دەزانێ و دەیکاتە ئامانجی سەرکوت. لە چەوساندنەوە و هەڵاواردنەدا جیاوازی دانانێ و بۆ سەرکوتکردنی نەتەوەی ژێرستەم لە هیچ جینایەتێک دەست ناپارێزێ: کاولکردنی کوردستان، هێرشی نیزامی، دووبەرکینانەوە، تێرۆری ڕێبەران و چالاکانی سیاسی- مەدەنی، شێواندنی وەزعی ئابووری، کوشتنی کۆڵبەری زەحمەتکێش، ئێعدامی ڕووناکبیر و لاوانی کورد، تووشکردنی تەنانەت قوتابیان بە ماددە هۆشبەرەکان، تالانکردنی سەرچاوە و ئاو و ئاسەوارە مێژووییەکانی کوردستان، هەوڵدان بۆ سڕینەوەی هەرچەشنە هێمایەکی نەتەوەیی... تەنانەت ئەو کەسانەش کە خزمەت بە ڕێژیمەکە دەکەن، ئەگەر کار بە خزمەتەکەیان نەما، بۆ لەنێوبردنیان سڵ ناکرێ.

بۆیە هەموو پێکهاتەکانی کۆمەڵگا هەزینەی خەباتی نەتەوەیی دەدەن و مافیان بەسەر خەباتەوە هەیە.

هەزینەی خەباتی نەتەوەیی قورس و گرانە و هیچ حیزب و لایەنێک بەتەنیا هەتا سەر تاقەتی وەخۆگرتنی ئەو تێچووەی نییە و دەبێ دابەش بکرێت. هەروەها، بۆ ئەوەی چارەنووسی خەبات بە تاقە لایەنێکەوە نەبەسترێتەوە و شکان یان پاشەکشەی حیزبێک نەبێتە هۆی شکستی جووڵانەوە و بەردەوامبوونی خەبات دەستەبەر بکرێ، دەبێ هەموو لایەنەکان خۆیان بە بەرپرسیار و بەشێک لە خەباتەکە بزانن.

یەکێک لە چەکە هەرە کاریگەرییەکانی خەباتی نەتەوەیی ڕزگاریخواز، بوونی کولتووری سیاسیی دێموکراتیکی سەربەخۆیە، کولتوورێک کە پێویستە لە هەموو ڕەهەندەکانی (ئەبعاد) خۆیدا جیاوازیی ئاشکرای لەگەڵ کولتووری دەسەڵاتی کۆنەپەرست و چەوسێنەر هەبێ.

ئەو جیاوازییە کولتوورییە دەبێ بەتەواوی بۆ خەڵک و بیروڕای گشتی دیار و ئاشکرا بێ و ببێ بە ئۆلگوو. خەبات پێویستیی بە کولتووری بەدیل هەیە، کولتوورێک کە خەڵک و حاکمییەت لێک جیا دەکاتەوە و خەڵک و خەبات بەیەکەوە گرێ دەدا.

پێوەندی ڕاستەوخۆی نێوان خەباتی نەتەوەیی و دێموکراسی: بە لەبەرچاوگرتنی ئەو خاڵانەی لەسەرەوە ئاماژەیان پێکرا، دەبێ بەو قەناعەتە بگەین کە خەباتی نەتەوەیی بە هێز و ئیعتبار سەردەکەوێ و هێز و ئیعتباری جووڵانەوەی ڕزگاریخواز بە تێکۆشانی بەردەوام و هەواهەنگ و بە هێزی یەکگرتووی سیاسی و نیزامیی ئەکتەرەکانی نێو بزووتنەوە دابین دەکرێ و ئەو ئامانجەش، تەنیا لەژێر سێبەری دێموکراسی و دەروەستبوون بە پێوەرەکانی دێموکراسی وەدی دێ و دەبێتە واقعییەت.

جووڵانەوەی نەتەوەیی - دێموکراتیک بۆ گەیشتن بە ئامانج، دەبێ بەکردەوەش نەتەوەیی و لە نێوخۆشیدا دێموکراتیک بێ و بڕوای بە مناسباتی دێموکراتیک هەبێ، دەنا تووشی ئاڵۆزی نەزەری و فیکری و ناتەبایی و دووبەرەکی دەبێ.

لەگەڵ هیچ مەنتقێک ناگونجێ کە ئامانجەکانی جووڵانەوەیەک دێموکراتیک بن، بەڵام خودی جووڵانەوەکە پێوەرەکانی دێموکراسی بەهەند نەگرێ و بە شێوەی دێموکراتیک بەڕێوە نەچێ!

دێموکراسی لانیکەم لە سێ لاوە بۆ جووڵانەوەی ڕزگاریخواز پێویست و یەکلاکەرەوەیە:

١- لە خەباتی نەتەوەییدا ژمارەیەکی زۆر حیزب و ڕێکخراوەی سیاسی بە بەرنامە و پلان و تێڕوانینی جیاوازەوە بەشدارن و بۆیە ئاساییە کە هەمیشە کۆمەڵێک پرس و ناکۆکی و بیروبۆچوونی جیاوازیش بێنە پێشێ کە ئەگەر بمانەوێ ئەو مەسەلانە نەبنە کێشە و دووبەرەکی و گرژییان لێ ساز نەبێ، دەبێ بەشێوەی سیاسی و دیالۆگ یەکلا بکرێنەوە.

٢- جووڵانەوەی نەتەوەی بندەست، بەتایبەتی بۆ قەرەبووکردنەوەی نابەرابەریی هێز لە بەرامبەر ڕێژیمی پۆشتە و دیکتاتوردا، پێویستیی بە یەکیەتی و هاوپێوەندی و خەباتی یەکگرتوو و بەشداریی چالاکانەی خەڵک و حیزب و ڕێکخراو و لایەنەکانی دیکەی نەتەوە هەیە.

٣- دەروەستبوون بە پێوەرەکانی دێموکراسی پێش بە هەڵایسانی شەڕی نێوخۆ و ئەسپاردنی "چارەسەرکردنی" ناکۆکی و جیاوازییەکان بە چەک، دەگرێ. بزووتنەوەی نەتەوەی بندەست بەرگەی دووبەرەکی و کێشەی نەبڕاوە و پێکهەڵپڕژان ناگرێ.

بەپێی ئەزموون، تەنیا دێموکراسی دەتوانێ بەستەڵەکی ئیدئۆلۆژیک بیرکردنەوە و تێڕوانینی ئیدئۆلۆژیک لە سیاسەت بتوێنێتەوە. دێموکراسییە کە توانای دابینکردنی ئەو سێ ئامانجەی سەرەوەی هەیە. دێموکراسییە کە زەرفییەت و ئیستعدادی

کـۆکردنەوە و وەسەریەکخسـتن ومـودیریەتکردنی جیـاوازی و ناکۆکییەکـانی هەیە و نـاهێڵی نـاکۆکی و جیـاوازیی بیـروڕا و بەرنامەی سیاسی، شەڕی نێوخۆیی و کارەساتی بۆ جووڵانەوە لێبکەوێتەوە.

بەکـورتی: هەرچەنـدی لێـی ورد ببـیەوە و بە هەر بارێکـدا هەڵیبسـنەگێنی و لێکیبـدەیەوە، بەبـێ بـڕوا بە دێموکراسـی و پابەندبوونی ئەکتەرەکانی نێو جووڵانەوە بە ئوسووڵی دێموکراسی، بەستێنی یەکگرتن و هاوپێوەنـدی و خەبـاتی هـاوبەش و بەشداری خەڵک و لایەنەکان ئامادە نابێ و خەباتی نەتەوەیی ڕزگـاریخواز گەشە و پەرە ناستێنێ و سەرکەوتن و گەیشتن بە ئامانج دەستەبەر نابێ.

بۆ بەڕێوەبردنی خەباتی نەتەوەیی ئاڵتێرناتیڤێک بۆ دێموکراسی و سەلماندنی ئوسووڵی دێموکراسی نییە.

لە پێوەندی لەگەڵ کوردستانی ڕۆژهەڵاتدا: جووڵانەوەی ئەو بەشە ئیمکان و پوتـانسیەلی بەهێزبـوونی زۆرە و دەتـوانێ وەک فـاکتەرێکی یەکـلاکەرەوە بکەوێـتە نێـو هاوکێشـەکانی سیاسـی ئێـران و نـاوچەوە، بەو مەرجەی لێبـڕاوانە و خێـرا بەخۆیـدا بچێـتەوە، لەبەر تیشـکی خەسارناسـێکی بـوێرانەی ڕابـردوو جـارێکی دیکە خـۆی پێناسـە بکـاتەوە، کەموکورتییەکـانی خـۆی چارەسەر بکـا، خـۆی لەگەڵ ویست و پێداویسـتییەکانی سـەردەم بگـونجێنێ و حیزبەکـان بە هاوبەشـی سـتراتێژییەکی نـوێ و واقیعبینانە بۆ خەبـاتەکە دابڕێژن.

ئەو ئەرکە ناکەوێتە سەر شانی تەنیا حیزبێک، بەڵام هیچ حیزبێکیش نـاتوانێ خۆی لە بەشـداربوون لەو ئەرک و پرۆسـەیە دەرباوێژێ. سەردەمی خەبات بەتەنیا بەسەرچووە!

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ٢٨ی سەرماوەزی ٢٠١٨

دژایەتی لەگەڵ شەڕ!

بەدوای دەرچوونی ویلایەتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا لە ڕێککەوتننامەی "برجام" (برنامە جامع اقدام مشترک) لە ٨ی مای ٢٠١٨ی زایینی دا، گرژییەکانی نێوان کۆماری ئیسلامی و ئەمریکا پەرەیان سەند و پرسی هەڵایسانی شەڕ هاتەوە گۆڕێ.

ژمارەیەک کەسایەتی و لایەنی سیاسیی ئێرانی بە دژایەتی لەگەڵ شەڕ هەڵوێستیان گرتووە.

لەو نێوەدا بەتایبەتی هەوڵ و چالاکیی ڕاسپێردراوەکانی کۆماری ئیسلامی کە بە نێوی لێکۆڵەر و شرۆڤەکاری سیاسی و نووسەر و ڕووناکبیر و... لە نێوخۆ و دەرەوەی وڵات سرنجڕاکێشە کە ڕۆژانە لە ڕاگەیەنەرەگشتییەکان دا بەشێوەی جۆراوجۆر دەردەکەون و خەڵک لە هاتنەئارای شەڕ و شێواوی و تەجزیەی ئێران دەترسێنن. وەک ئەوەی ئێستا خەڵکی ئێران لە تێریی و ئاسایش و ئەمنییەت دا بژی!

ئاشکرایە، هیچ مرۆڤێکی خاوەن عەقڵی سەلیم و هەستی مرۆڤایەتی لایەنگری لە شەڕ و کوشتنی ئینسان و کاولکردنی وڵات و ئاوارەبوونی خەڵکی بێدیفاع ناکات.

بەڵام ئایا ئەو لایەنانە بەگشتی دژی شەڕن یان تەنیا دژی شەڕێکن کە بەدژی کۆماری ئیسلامی بەڕێوەبچێ؟! ئایا دژی ئەو شەڕانەش لێبڕاوانە هەڵوێست دەگرن کە کۆماری ئیسلامی ٤٠ ساڵە بە دژی خەڵکی ئێران بەڕێوەی دەبا؟

کۆماری ئیسلامی ٤٠ ساڵە شەڕێکی خوێناوی بەسەر خەڵکی کوردستان دا سەپاندووە کە دەیان هەزار قوربانی لێکەوتۆتەوە. لەو ماوەیەدا ڕێژیم لە هیچ جینایەتێک دژ بە کورد دەستی نەپاراستووە و کوشتن و ئیعدام و سەرکوت بووە بە کاری ڕۆژانەی حکوومەت لە کوردستان دا.

کۆماری ئیسلامی ٤٠ ساڵە ئازادیخوازانی وڵات سەرکوت و ئیعدام و بێسەرووشوێن دەکا و هەموو ماف و ئازادییەکی لە خەڵکی ئێران زەوت کردوە. ڕێژیم بێڕێزی و بێحورمەتی بە ژنانی ئێرانی نەهادینە کردوە و چووکترین ماف و ئازادییان بۆ ناسەلمێنێ . بەردەوام بەشێوەی ڕێکخراو ئەوپەڕی بێڕێزی و سووکایەتی بە کەمایەتییە مەزهەبییەکان دەکرێ.

قەڵاچۆکردنی هەزاران بەندکراو لە ساڵی ١٣٦٧، کارەساتی "کهریزک"، تێرۆر و لەنێوبردنی سەدان ئازادیخواز لە نێوخۆ و

دەرەوەی وڵات و دەیان جینایەتی ترسناکی دیکە، بەشێکی دیکەن لە کارنامەی ڕەشی کۆماری ئیسلامی.

سیاسەت و کاروکردەوەکانی ڕێژیم لە ماوەی ٤٠ ساڵی ڕابردوودا بە ڕوونی دەیسەلمێنێ کە کۆماری ئیسلامی بۆخۆی شەڕە، هەڵایسێنەری شەڕە و لە شەڕ و ئاڵۆزی دا دەژی!

چل ساڵە، بێپسانەوە، لە ئێران دا شەڕی ڕێژیمی ئیدئولوژیک و داپڵۆسێنەری کۆماری ئیسلامی لە هەموو ئەبعادی خۆی دا بەدژی خەڵکی ئێران بەڕێوەدەچێ. ڕوون نیە کە خەڵکی ئێران لەوە خراپتر دەبێ لە کام شەڕ بترسێن؟!

لەوەش گەڕێین کە هەرکاتێک کۆماری ئیسلامی هەست بە مەترسی دەکا و خەڵکی وەزاڵەهاتوو بەدژی زوڵم و زۆری حکوومەتی ڕادەپەڕێ و داوای ڕووخانی ڕێژیم دەکا، دارودەستەی دیار و نادیاری حکوومەت خێرا وەخۆ دەکەن و بەنێوی نیگەرانی لە "تجزیە"ی ئێران، دەست دەکەن بە تۆمەتلێدان و تاوانبارکردنی نەتەوە بندەستەکان و پاساو و دەلیل داتاشین بۆ زەروورەتی مانەوەی ئیستبداد و دیکتاتوریی کۆماری ئیسلامی.

ئەزقەزا بەپێچەوانە، درێژەدان بە شەڕ دژی نەتەوە بندەستەکان و هەڵاواردن و بێبەشکردنیان لە سەرەتایی ترین ماف و ئازادییەکانیان، بۆتە گەورەترین کێشەی وڵات و بەجیددی یەکێتی خاکی ئێران دەخاتە مەترسییەوە!

پێشێلکردنی ماف و ئازادیی گەلانی ئێران، سەرکوت بەربڵاو، گەندەڵی هەوسارپچڕاو و پەرەسەندنی هەژاری و بێکاری و ئیعتیاد و دەیان کێشە و خەساری کۆمەڵایەتی دیکە، بەرهەمی چل ساڵ دیکتاتوریی کۆماری ئیسلامین و ئەوە، کوێرەڕێگایەک و ئەنگیزەیەکی بۆ خەڵکی ئێران نەهێشتۆتەوە کە تەنانەت بەرامبەر بە مەترسیی دەرەکیش، پشتیوانی لە ڕێژیم بکەن! بەپێچەوانە، ئاوات دەخوازن کە بە هەر شێوەیەک کۆماری ئیسلامی بڕووخێ بەڵکوو نەفەسێک بە ئازادی و ئاسوودەیی بکێشن.

هێندێک کەس و لایەن بەبیانووی دژایەتی لەگەڵ شەڕ، ڕاستەوخۆ و ناڕاستەوخۆ جۆرێک کەوتوونەتە دڵسۆزی بۆ دیکتاتوری وەک ئەوەی کۆماری ئیسلامی ئاڵووگۆڕێکی قووڵ و بنەڕەتیی لە سیاسەت و کردەوەکانی بەتایبەتی لە نێوخۆی وڵات دا پێکهێنابێ، وازی لە سەرکوت و تێرور و لەنێوبردنی ئازادیخوازان و جیابیران هێنابێ و سەرەتایی ترین ماف وئازادیی گەلانی ستەملێکراوی سەلماندبێ!

دیفاع لە مانەوەی ئەو ڕێژیمە بە بیانووی دژایەتی لەگەڵ شەڕ، دڵسۆزی بۆ خەڵک و "تمامیت ارضی" یان بەهۆی شکڵ نەگرتنی بەدیل بۆ کۆماری ئیسلامی، جێگای باوەڕ نیە و چاوبەستن و خەڵک بەفریوبردنە و تەنیا ژێستگرتنە بە دژایەتی لەگەڵ شەڕ.

باوەڕپێکراو نیە کە لەژێر نێوی دژایەتی لەگەڵ شەڕ، داکۆکی لە درێژدانی شەڕ و سەرکوت و ئیستبداد بکەی!

ئەوە بە هیچ جۆر نە بە مانای پاساوهێنانەوە و پشتیوانی لە شەڕە و نە بە مانای دیفاع لە ئەمریکایە. ئەمریکا بۆ دابینکردنی بەرژەوەندییەکانی خۆی، نە لەسەر پێشێلکردنی ماف و ئازادیی گەلانی ئێران و بۆ دابینکردنی دێموکراسی لە ئێران دا کەوتۆتە کێشە و ناکۆکی لەگەڵ کۆماری ئیسلامییەوە. داوای ئەمریکا بە ئاشکرا "گۆڕانی ڕەفتاری" کۆماری ئیسلامییە بە قازانجی خۆی.

ئامانجی دونالد ترامپ سەرکۆماری ویلایەت یەکگرتووەکانی ئەمریکا لە قسەکانی دا لە ڕۆژی ٦ی ژوئەنی ٢٠١٩ لە ژاپۆن، بەڕوونی دەردەکەوێ کە گوتی: "ئێران بەو ڕێبەرانی ئێستاشەوە دەتوانێ ببێت بە وڵاتێکی گەورە"! هەر ئەو سەرکۆمارەی ئەمریکا بەر لەوە، چەندین جاری گوتووە کە ڕێبەرانی کۆماری ئیسلامی تێروریست، دز و گەندەڵ، پێشێلکەری ماف و ئازادیی خەڵکی ئێران، جینایەتکار و گەورەترین پشتیوانی تێروریزمی نێونەتەوەیین!

ئێستا چۆنە ئەو ڕێبەرە تاوانبارانە ئەگەر بچنە ژێر باری ویست و داخوازەکانی ئەمریکاوە، لە شەوێکدا دەبن بە فریشتە و دۆست و هاوپەیمانی دونالد ترامپ؟!

وڵامی ئەو پرسیارەش کە ئێران چۆن بەو ڕێبەرانەوە کە بە قەولی ترامپ تێروریست، دز و گەندەڵ، پێشێلکەری ماف و ئازادیی خەڵکی ئێران، جینایەتکار و گەورەترین پشتیوانی تێروریزمی نێونەتەوەیین، دەتوانی ببێت بە وڵاتێکی گەورە، هەر دونالد ترامپ دەبێ بیداتەوە!

ئەساسەن دژایەتیکردن و دژایەتینەکردن لەگەڵ دیاردەی شەڕ لە باریی مێژووییەوە موتڵەق ناکرێتەوە و گرێدراوە بە ماهییەت و ئامانجی شەڕ: شەڕێک کە ماهییەتەن و لە ناوەرۆک دا داگیرکەرانە و بەمەبەستی چەوساندنەوە و سڕینەوەی ئاسەواری تایبەتمەندییەکانی نەتەوەیەک بەڕێوەدەچێ، جینایەت دژی مرۆڤایەتییە و جیاوازە لەگەڵ شەڕی ڕزگاریخوازانەی نەتەوەیەکی ژێرستەم کە بە دژی داگیرکەر و بەمەبەستی ڕزگاربوون لە چەوسانەوە و وەدیهێنانی ماف و ئازادی

بەڕێوەدەچێ. ئەو شەڕە دەچێتە مەقوولەی خەبات و دیفاعی ڕەواوە.

ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکانیش جیاوازیی تەواو دادەنێ لە بەینی شەڕی ڕزگاریخواز و شەڕێک کە بەمەبەستی سەرکوت و چەوساندنەوە بەڕێوەدەچێ.

بە هیچ پێوەرێکی دێموکراتیک و مرۆڤانە شەڕ دژی ڕێژیمی ئادۆلف هیتلێر، دژی ڕێژیمی صدام حسین و دژی داعش یان خەباتی مافخوازانەی گەلی کورد دژی زوڵم و زۆر و تێرور و سەرکوت و هەڵاواردنی سیستماتیکی کۆماری ئیسلامی ئێران، بە شەڕی نارەوا دانانرێ.

هەروەها، دژایەتی لەگەڵ شەڕ و هەر دیاردەیەکی دزێوی دیکە، ئەوکاتە باوەڕی پێدەکرێ و بە جیددی دەگیرێ کە لەڕووی ئوسووڵ و پرینسیپ و بیروباوەڕەوە بێ نەک بژاردەیی (گزینەای SELECTIVE) و بە نییەت و ئەنگیزەی شاراوەی داکۆکی لە ئیستبداد و لایەنی شەڕخوازەوە، دەرببڕدرێ.

ئایا ئەو کەس و لایەنانەی ئێستا بە هۆکار و ئەنگیزەی جیاوازەوە، دەنگیان لەدژی شەڕ هەڵبڕیوە، ئامادەن شەڕ و جینایاتی چل ساڵەی کۆماری ئیسلامی بە دژی گەلی کورد کە تەنیا تاوانی کوردبوونە و داوای ماف و ئازادیی خۆی لە ئێران دا دەکا، مەحکووم بکەن و لێبڕاوانە لەدژی بوەستنەوە؟

بێدەنگی بەرامبەر بە کوشتنی دەیان هەزار کەس لە خەڵکی بێدیفاع و پێشمەرگەی ئازادیخواز، هەڵاواردن و بێبەشکردنی منداڵی کورد لە خوێندن بە زمانی زگماکی وەک سەرەتایی ترین مافی مرۆڤ، ئیعدامی ڕێبەران و ئازادیخوازنی کورد، کوشتنی ڕۆژانەی کۆڵبەری بێ تاوان و بێ دەرەتانی کورد، سەرکوتکردنی هەرچەشنە جمووجۆڵ و تێکۆشانێکی کولتووری لە کوردستان، تێرور، تەقاندنەوە و مووشەکبارانی بنکە و بارەگای حیزبە سیاسییەکان کە تەنیا بەشێکی بچووکن لە جینایەتی چل ساڵەی کۆماری ئیسلامی لە کوردستان و بە هیچ بیانوویەک پاساو ناکرێ.

بەو هیوایە کە چالاکانی دژ بە شەڕ، تاوانەکانی کۆماری ئیسلامی دژ بە کوردیش بە شەڕ دابنێن و مەحکووم بکەن و لەدژی هەڵوێست بگرن، با ئێمەش دەنگمان بخەینە پاڵ دەنگی ئەوانەوە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ٢٥ی جۆزەردانی ٢٧١٩

لە سییەمین ساڵی تێرۆرکرانی دوکتور عەبدولڕەحمان قاسملوو و هاوڕێیانیدا

ڕۆژی ٢٢ی پووشپەڕی ١٣٦٨ی هەتاوی (١٣ی جوولای ١٩٨٩ی زایینی) دوکتور عەبدولڕەحمان قاسملوو سکرتێری گشتیی ئەوکاتی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، کاک عەبدوڵا قادریئازەر نوێنەری حیزب لەدەرەوەی وڵات و دوکتور فازڵ ڕەسووڵ نووسەر و مامۆستای زانکۆ، لەلایەن تیمێکی تێروری کۆماری ئیسلامی ئێرانەوە لە سەر مێزی وتووێژ لە ویەن شەهید کران.

سی ساڵ بەسەر ئەو جینایەتە سامناکەی ڕێژیمی ئێران دژ بە کورد تێدەپەڕێ. دوکتور قاسملوو وەک ڕێبەرێکی نەتەوەیی چۆتە نێو مێژووی خەباتی ڕزگاریخوازی کوردەوە و لە بیروباوەڕی نەتەوەکەیدا زیندووە.

ئاستی سەرکەوتوویی و لێهاتوویی و شوێندانەربوونی هەر ڕێبەرێکی سیاسی بە دوو پێوەر هەڵدەسەنگێندرێ:

یەکەم: بە کاریگەریی و بەرهەم و دەسکەوتە سیاسییەکانی لە کاتی ژیانیدا.

دووهەم: بەو میراتە سیاسی و هزریانەی کە ڕێبەرەکە لە دوای خۆی بەجێیان دەهێڵێ.

با هەر ئەو دوو پێوەرەش بکەین بە بنەما بۆ خستنەڕووی بەشێک لە دەسکەوت و خزمەت و میراتە سیاسییەکانی عەبدولڕەحمان قاسملوو.

بەرهەم و دەسکەوتە سیاسییەکانی دوکتور عەبدولڕەحمان قاسملوو

یەکەم: دابینکردنی یەکێتی فیکری و سیاسی لە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێراندا: ئەو کاتەی ڕێبەریی حیزب کەوتە دەستی دوکتور قاسملوو، ئاڵۆزییەکی فیکری بەرچاو بەسەر ڕێبەرایەتی حیزبدا زاڵ ببوو و هەرکەسەی بۆ لایەکی ڕادەکێشا! بەڵام کەندوکۆسپەکان هەنگاویان بە دوکتور قاسملوو شل نەکرد و توانی بە هاوکاریی هاوبیرەکانی و بەبێ حەزفی جیابیرەکان، ڕێبەرایەتی حیزب لە دەوری بەرنامە و پێڕەوێکی سەردەمیانەدا کۆبکاتەوە و بەشێوەیەک ژیرانە جیاوازیی بیروبۆچوونەکان بۆ یەک ئامانج مودیریییەت بکا.

ئەو بڕوای بەو ئەسڵە سەلماوە هەبوو کە جیاوازیی بەگشتی و جیاوازیی بیروباوەڕ بەتایبەتی، بە نکۆڵی لێکردن و زۆر و هەڕەشە ڕەنگە بۆ ماوەیەک بێدەنگ بکرێ، بەڵام سەرکوت نابێ و لەنێوناچێ و دوای ماوەیەک، لەشوێنێکی دیکە و

بەشێوەیەکی دیکە و ئەوجارە ڕادیکاڵتر و بەشێوەی ڕووخێنەر سەرهەڵدەداتەوە.

لەپێناو دابینکردنی یەکڕیزی و یەکهەڵوێستی و بۆ ئەوەی بتوانی جیاوازییەکان بکەی بە دەرفەت و مودیرییەتی بکەی، دەبێ جیاوازیی وەک ئەسڵێکی ئاسایی و دێموکراتیک بسەلمێندرێ و ڕێزی لێبگیرێ. بیروبۆچوونە جیاوازەکان ئەگەر سەرکوت کران، کێشە و دووبەرەکی و لاوازبوونی بزووتنەوەی لێدەکەوێتەوە.

دووهەم: دابینکردنی سەربەخۆیی سیاسی بۆ حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران. دوکتور قاسملوو توانی حیزبەکەی لە هەر چەشنە بەستراوەییەک بەملا و بەولا ڕزگار بکا و لەباری سیاسی و تەشکیلاتی و تیئۆریکەوە هوییەتێکی سەربەخۆ بدا بە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران.

سەربەخۆیی سیاسی بەو مانایە کە پێوەر و پێوانە لە داڕشتنی سیاسەتەکانی حیزب، بەر لە هەموو شتێک دەبێ بەرژەوەندیی خەڵک و جووڵانەوەی کورد لە کوردستانی ئێران بێ و تەنیا ڕێبەرایەتی حیزب ئەو سیاسەتە دیاری دەکا.

سێهەم: قاسملووی ڕێبەر چەمکی خودموختاری و خەباتی نەتەوەیی لە کوردستانی ئێرانی کرد بە پێناسەی بێ ئەملا و ئەولای حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران. لە هەر شوێنێک باسی خودموختاری و خەباتی نەتەوەیی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا کرابایە، حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران وەک ئاڵاهەڵگری خەباتی نەتەوەیی دەکەوتەوە بیری بیسەر.

چوارەم: بەر لە ڕووخانی ڕێژیمی شا، کاتێک دوکتور قاسملوو گەڕایەوە بۆ کوردستان، بەڕاستی بێجگە لەو کەسانەی کە ڕابردووی سیاسی و خەباتیان هەبوو، کەم کەس قاسملوویان دەناسی و حیزبی دێموکرات لە ژێر بارانی تانە و تۆمەت و هێرشی تەبلیغاتیی زۆر لایەنەدا بوو.

بەڵام قاسملووی لێهاتوو لە ماوەی تەنیا چەند ساڵێکدا حیزبی دێموکراتی گەیاندە لووتکە و کردی بە حیزبی بەنفووز و یەکەمی کوردستانی ئێران و یەکێک لە حیزبە شوێندانەر و سەرەکییەکانی کورد بەگشتی.

پێنجەم: بووژانەوە و گەشەپێدان بە بیر و هەستی نەتەوەیی. لە دوای شۆڕشی ٥٧ بیروباوەڕ و ئیدئۆلۆژی چەپ بەسەر گۆڕەپانی سیاسیی کوردستاندا زاڵ بوو و پرسی نەتەوەیی لە بەرنامەی حیزبە چەپەکاندا نەک هەر لە ئەولەوییەتدا نەبوو، بەڵکوو بە بیرێکی دواکەوتووانەش دادەنرا!

لەو کەشوهەوایەدا قاسملوو ئالای خەباتی نەتەوەیی بەرز کردەوە و بە دەستی بەتوانای ئەو و بە هەوڵ و تێکۆشانی حیزبەکەی ئەو، خەباتی نەتەوەیی بە مەودایەکی زۆرەوە، بوو بە خەباتی ئەسڵی و سەرەکیی خەڵکی کوردستان.

شەشەم: دێموکراسی و مودێڕنیزەکردنی ژیان و خەباتی حیزب. دوکتور قاسملوو بە تەواوی، هەستی بە زەروورەتی بوونی دێموکراسی بۆ گەشەسەندنی حیزب و جووڵانەوەی نەتەوەیی کردبوو و لێبڕاوانە هەوڵی بۆ پەرەدان بە دێموکراسی دەدا. لە هەموو کۆبوونەوە و دەرفەتێکدا لەسەر پاراستنی ئوسوول و موناسباتی دێموکراتیک لە حیزبدا پێداگریی دەکرد و لە تێکۆشان بۆ جێگیرکردنی کولتوورێکی سیاسیی دێموکراتیک ماندوو نەدەبوو.

باوەڕی وابوو کە خەباتی ڕزگاریخواز بۆ ئەوەی تووشی دووبەرەکی نەبێت و بتوانێ کەڵک لە پوتانسیەلەکانی خۆی وەربگرێ و ئازادی و دێموکراسی بۆ کۆمەڵگا دابین بکا، دەبێ لە خۆیدا ماهییەتەن دێموکراتیک بێ و بڕوای بە پڕینسیپەکانی دێموکڕاسی هەبێت.

هەروەها، پرسی ژن وەک پرسێکی یەکلاکەرەوە بۆ گەشەسەندن و بەرەوەپێشچوونی جووڵانەوەی نەتەوەیی، بە بێ دەروەستبوون بە ئوسوول و بنەماکانی دێموکراسی لە بنەماڵە و حیزب و کۆمەڵگادا، چارەسەر ناکرێ.

حەوتەم: نێونەتەوەییکردنی پرسی کورد. بەبێ هیچ چەشنە گومانێک دوکتور قاسملوو لە ناساندنی پرسی کورد و جووڵانەوەی کورد وەک بزووتنەوەیەکی ڕەوای نەتەوەیی دێموکراتیک بە دنیا، ڕۆڵی یەکلاکەرەوەی گێڕا. پێی وابوو کە پرسی کورد دەبێ لە چوارچێوەی سنوورەکانی ئێران دەربچێ و ڕێژیم بە ئاسانیی نەتوانێ بەدوور لە چاوی بیروڕای گشتی جیهانی کورد قەڵاچۆ بکا و مافەکانی پێشێل بکا.

زانایی و بەئەزموونبوون و کەسایەتی کاریزماتیکی ئەو لە لایەک و شارەزایی بەسەر چەند زمانی گرینگی دنیادا و لێهاتوویی ئەو لە گەیاندنی پەیام بە بەردەنگی خۆی لەلایەکی دیکەوە، دیپلۆماتێکی بەتوانای لە دوکتور قاسملوو دروست کردبوو و یارمەتی دابوو بە سەرکەوتنی ئەو لە ئەرکی نێونەتەوەییکردنی پرسی کورددا.

وەک کەسایەتیش، قاسملوو لە نێو کۆمەڵگای سیاسی و ڕووناکبیرانی ئورووپادا جێگایەکی شیاوی بۆخۆی مسۆگەر کردبوو. دۆستانی قاسملوو ئێستاش لایەنگرانی بەئەمەگی کورد و پرسی کوردن.

هەشتەم: ڕاشکاوی و ئازایەتی لە دەربڕینی بیروباوەڕ و قەناعەتدا. دوو نموونە: خوێندنەوەیەکی نوێ لە سوسیالیزم و هێنانی سوسیالیزمی دێموکراتیک بۆ نێو حیزب لە کاتێکدا کە تێڕوانین و تێگەیشتنی چەپی سوننەتی لە کوردستان و لە خودی حیزبی دێموکراتیشدا لەوپەڕی خۆیدا بوو! هەروەها، دوای سەرکەوتنی شۆڕشی ٥٧ دوکتور قاسملوو نەچووە ژێر کاریگەریی و هەڵاوهوریا و تەبلیغاتی حیزبی توده و هاوبیرانی. ئەو بوو دەنگی هەڵبڕی و گوتی ڕێژیمێک کە گەلانی ژێرستەمی ئێران بە تاوانی ئازادیخوازی سەرکوت دەکا و مافەکانیان پێشێل دەکا و بڕوای بە ئازادی و دێموکراسی نییە، ناتوانێ ڕێژیمێکی عادڵ و دژی ئیمپریالیست بێ.

حیزبەکەی قاسملوو زۆر زوو دەنگی پێی دیکتاتوریی نوێی بیست، بە دژی وەستایەوە و لە ڕێفراندۆمی ١٢ی خاکەلێوەی ١٣٥٨دا بەمەبەستی دیاریکردنی نەوعی نیزامی داهاتوو، بەشداریی نەکرد.

میراتە سیاسی و هزرییەکانی دوکتور عەبدولڕەحمان قاسملوو

* قاسملووی خەباتگێڕ لەگەڵ ئەوەی بڕوای قووڵی بە چارەسەریی پرسی کورد لە ڕێگای سیاسی و وتووێژەوە هەبوو و لەو ڕێگایەشدا سەری بەرزی دانا، بەڵام فێری کردین کە خۆبەدەستەوەدان و ئاشبەتاڵ و خافڵبوون لە خەبات بۆ ئازادی، بۆ خۆمان و حیزبەکەمان بکەین بە هێڵی سوور و "تابۆ".

بە بڕوای قاسملوو، پرسی کورد ڕێگاچارەی نیزامی نییە، بەڵام نە بەو مانایەی کە ڕێژیمی حاکم حاشا لە بوونی کورد بکا، بە ئاور و ئاسن هێرش بکاتە سەر کوردستان و لەنێوبردن و قەڵاچۆی ژن و منداڵ و پیر و گەنجی کورد بۆخۆی بەڕەوا بزانێ، بەڵام کورد داماو و دەستەوئەژنۆ دانیشێ، وەدەست نەیە و بەرەنگاری دوژمن نەبێتەوە و چاوەڕوانی ڕەحمی دیکتاتور بێ داخوا کەنگێ ڕێگاچارەی سیاسیی پرسی کوردی بەبیر دادێ!

بە پێچەوانە، مەبەستی دوکتور قاسملوو لەو قسەیە ئەوە بوو کە ڕێژیم بەچەک و بەڕێگای نیزامییەوە جووڵانەوەی کوردی پێ لەنێو ناچێ و کورد دەبێ بەخەباتی بێوچانی خۆی بەشێوەی جۆراوجۆر، یەک لەوان خەباتی چەکداریی، حکوومەت ناچار بکا کە بۆ چارەسەرکردنی پرسی کورد ڕێگای وتوویژ و سیاسی بگرێتە بەر.

* قاسملووی دێموکرات دەیگوت، لە پێناو پاراستنی کەرامەتی یەکترو دابینکردنی یەکێتی و یەکگرتوویی لایەنەکانی نێو جووڵانەوە و گەشە و پەرەپێدان بەحیزبایەتی و خەباتی ڕزگاریخوازدا، دەبێ لە هەموو حاڵەتێکدا دەروەست و پابەند بین بە پێوەر و پرینسیپەکانی دێموکڕاسی. پێی دادەگرت کە خەبات بۆ دێموکراسی نابێ بچێتە ژێر سێبەری خەباتی نەتەوەیی.

ئەو بەدروستی دەیزانی پرسی دێموکراسی و پرسی خەبات بۆ ئازادیی و مافی نەتەوەیی بە هیچ شێوەیەک لەیەک جیا ناکرێنەوە.

* قاسملووی خاوەن ستراتێژی دەیگوت، دەبێ هەوڵ بدەین کە خەباتی ڕزگاریخوازی کورد ببێت بە فاکتەرێکی سیاسیی سەربەخۆ لەناوچەدا و بۆ ئەو مەبەستە، پێویستمان بە یەکێتی و هاوهەڵوێستیی و هاوپێوەندیی نەتەوەیی هەیە.

* ڕێبەری نیشتمانپەروەر فێری کردین، دەبێ بڕوابەخۆ بین و لە خەباتدا پشت بەخەڵک و هێزی خۆمان ببەستین، بڕوامان بە داهاتوو و بە سەرکەوتن هەبێ. دەیگوت، ڕەمزی سەربەرزی و سەرکەوتن لە خۆڕاگریی و بەردەوامبوون لە خەبات لە پێناو ئازادییدایە: "گەلێک ئازادی بوێ، دەبێ ئامادە بێ نرخەکەشی بدا".

* واقیعبینی: واقیعبینی سیاسی بەرهەمی باشناسینی دۆخی سیاسی و مێژوویی ئەو جوغرافیایە کە خەباتی تێدا دەکەی، خوێندنەوەی فاکتەرە شوێندانەرەکانە، هێزی بیرکردنەوە و لێکدانەوەی دروست لە بارودۆخی بەردەستە و سەرەنجام، داڕشتنی سیاسەت و ئامانج و ستراتێژیی خەبات لەسەر بنەمای ئەو خاڵانەی ئاماژەیان پێکرا و ڕەچاوکردنی سیاسەتی هەنگاوبەهەنگاو بۆ گەیشتن بە ئامانجە. لە ژیان و خەباتی سیاسیی دوکتور قاسملوودا ئەو تایبەتمەندییانە بەڕوونی دەبینرێن.

ئەو سیاسەتە واقیعبینانەیە، سەقامگیریی سیاسی لە حیزبی دێموکراتدا مسۆگەر کرد.

لەو پێوەندییەدا، ئەگەر بە دوور لە دەمارگرژیی ئاوڕێک لە ڕەوتی خەباتی ڕزگاریخوازی کورد لە هەر چوار بەشی کوردستان بدەینەوە، ئاڵوگۆڕەکانی ئەوڕۆ گەڕانەوە بۆ بیروباوەڕ و سیاسەتەکانی قاسملوویان پێوە دیار نییە؟!

* قاسملووی زانا و بیرمەند پێی دەگوتین کە لەژیانی خوسووسی و حیزبی و خەباتماندا،

فێربوون و خۆپێگەیاندن و خۆپۆشتەکردن بە چەکی زانست، بکەین بە ئەرکی ڕۆژانە.

* قاسملووی بە بیروباوەڕ، ڕێبەربوون و ڕێبەریکردنی بە کەیفییەتێکی جیاوازەوە پێناساندین. ڕێبەری خەباتگێڕ و بەئەخلاق بەپێی وەسیەتنامەکەی "لە ماڵی دنیا تەنیا کتێبخانەیەکی لە پاش بەجێ دەمێنێ و ئەویش، لە ڕێگای جێنشینەکەیەوە دەگەڕێتەوە سەر دارایی حیزب"!

هەموو ئەو توانا و تایبەتمەندییە بەرزانە، قاسملوویان کردبوو بە کەسایەتی و ڕێبەرێکی کاریزماتیک و خاوەن نفووز و ئۆتۆریتەی مەعنەوی. قاسملوو ئەگەرچی سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بوو، بەڵام وەک ڕێبەرێکی نەتەوەیی چاو لێدەکرا و خەڵک لەدەرەوەی حیزبەکەشی، دوکتور قاسملوویان وەک ڕێبەری هزری و سیاسی خۆیان قەبووڵ کردبوو و ڕێزیان لێدەگرت.

قاسملوو وەک ڕێبەرێکی مێژووسازی دێموکرات و نیشتمانپەروەر. هەتاهەتایە لەبیر ناکرێ.

برینی قاسملوو پاش ٣٠ ساڵ ئێستاش هەر تازەیە و خوێنی لێ دەچۆڕێ. ئەو برینە ئەوکاتە سارێژ دەبێتەوە کە کورد بە ئازادی و مافە نەتەوایەتییەکانی کە ئامانجی قاسملوو بوون، بگا؛

کەوایە، با بە هەموومان بە خەباتی بەردەوام و لێبڕاوانە بۆ سارێژکردنەوەی برینی ڕێبەرە تاقانەکەمان تێبکۆشین.

بەرز و پیرۆز بێ یادی دوکتور عەبدولڕەحمانی قاسملووی مەزن و هاوڕێکانی کاک عەبدوڵا قادری ئازەر و کاک دوکتور فازل ڕەسووڵ.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ٩ی جووڵای ٢٠١٩

کورد هیچی نییە بیدا بە کۆماری ئیسلامی..."!

بەدوای بڵاوبوونەوەی دەنگۆی وتووێژی حیزبە کوردستانییەکانی ئەندامی "ناوەندی هاوکاریی حیزبەکانی کوردستانی ئێران" لەگەڵ کۆماری ئیسلامی، بە بەرەکەتی تۆڕەکۆمەڵایەتییەکان، خەڵکێکی زۆر بە شێوەی جۆراوجۆر بیر و بۆچوونی خۆیان لەمەڕ ئەو بابەتە دەربڕی.

ئەگەر هێرش و بێڕێزی و تۆمەتلێدانەکانی لێدەرکەین، بەشداریکردنی خاوەنبیران و ڕووناکبیران و چالاکانی سیاسی و مەدەنی لە باسەکەدا یارمەتییەکی بەنرخی داوە بە دەوڵەمەندکردنی پرسی وتووێژ بەگشتی و بەرچاوڕوونیی زیاتر بە حیزبەکان بەتایبەتی.

یەک لەو بۆچوونانەی کە سەرنجی ئەمنی زۆر ڕاکێشا ئەوە بوو کە گوترابوو "... کورد هیچی نییە بیدا بە کۆماری ئیسلامی" و لەوەڕا بەو ئاکامە گەیشتبوو کە "وتوویژ تەسلیمبوونە"!

سەرفینەزەر لەوەی ئەورۆ کورد لە کوردستانی ڕۆژهەلات بە دەیان هەزار ژن و پیاوی لێهاتوو و خوێندەوار و پێگەیشتووی هەیە کە ئەگەر لە حکوومەتێکی ئاساییدا ڕێگای بەشداریی لە ژیانی سیاسی و کۆمەلایەتی لە ئێرانیاندا پێبدرێ، سەروەت و سامانێکی گەورەی ئینسانین و دنیایەک یارمەتی بە بووژانەوە و بەرەوپێشچوونی ولات دەدەن، ئەو بۆچوونە کە "کورد هیچی نییە بیدا بە کۆماری ئیسلامی"، نادروستە.

ڕێژیم هەموو جینایەتێکی دەرحەق بە کورد تاقی کردۆتەوە، بۆیە ڕەنگە بلێین کورد شتێکی وای بۆ لەدەستدان نییە، بەلام چارەسەرکردنی پرسی کورد زۆر ئیمتیازی گەورەی بۆ حکوومەتی ناوەندی هەیە و هەر دەولەتێک لە تاران دەسەلاتی بەدەستەوە بێت و پرسی کورد چارەسەر بکا، زۆر دەسکەوتی گرینگ بۆ ئێران دابین دەکا.

ئەوە کە کۆماری ئیسلامی چل ساڵە بە هەموو هێز و توانایەوە هەوڵ دەدا کورد سەرکوت بکا و وەک ڕێژیمێکی توتالیتێر و ئیدئولوژیک، تەنیا بیر لە پاراستن و مانەوەی خۆی لە دەسەلاتدا دەکاتەوە و زەرفییەتی چارەسەرکردنی پرسی کوردی نییە و لەو چل ساڵەدا ڕێژیم پرسی وتوویژی وەک ئامرازێک بۆ بەڕێوەبردنی پیلان دژ بە کورد بەکارهێناوە نەک بۆ چارەسەریی پرسی کورد، بۆ هەموو کەس ڕوون و ئاشکرایە.

هەروەها، هیچ نیشانەیەکیش بەدی ناکرێ کە کۆماری ئیسلامی لە سیاسەت و کرداری خۆی بەرامبە بە کورددا، ئالوگۆڕی پێکهێنابێ.

کەوایە لێرەدا مەبەست کۆماری ئیسلامی نییە، مەبەست دەولەتێکی بەرپرسیار و تێبینە کە بەرژەوەندیی ئێرانی بەلاوە گرینگە و فارس گوتەنی: "دغدغه منافع ملی ایران"ی هەیە.

حکوومەتێکی ئەوتۆ بە چارەسەرکردنی پرسی کورد دەتوانێ زۆر دەسکەوت بۆ ئێران دابین بکا:

* بە چارەسەرکردنی پرسی کورد یەکێک لە گرینگترین و لەمێژینەترین کێشەکانی ئێران یەکلا دەبێتەوە.
* یارمەتی یەکلاکەرەوە دەکا بە دابینبوونی ئەمنییەت و سەقامگیریی سیاسی لە ولاتدا.

* چارەسەرکردنی پرسی کورد ڕێگە خۆش دەکا بۆ چارەسەرکردنی پرسی نەتەوە بندەستەکانی دیکەش و یارمەتییەکی زۆر دەدا بە دابینبوونی یەکێتیی دڵخوازانە و هاوپێوەندیی قایمی نێوان گەلانی ئێران. ئەو سیاسەتە، بەبێ پەنابردن بۆ شەڕ و سەرکوت و جینایەت، یەکێتیی خاکی وڵاتیش دەستەبەر دەکا.

* کۆمەڵگای ئێران هەنگاوێکی گەورە لە وەدیهاتنی دێموکراسی نزیک دەکاتەوە.

* ڕەوایی سیاسی دەدا بە حکوومەت لە نێوخۆ و بەرامبەر بە دەرەوەدا. ئیعتبار و پرستیژی سیاسیی ئێران لە ناوچە و دەرەوەی ناوچە دەباتە سەرێ.

* لە ململانەی ناوچەیی و لە ئاستی نێودەوڵەتیدا پێگە و هەڵوێستی ئێران بەهێز و قایم دەکا.

* بە چارەسەرکردنی پرسی کورد لە ئێراندا، حکوومەت قووڵایی ستراتیژیکی بەهێز و پایدار و دڵخوازانە لە بەشەکانی دیکەی کوردستان بۆ خۆی دابین دەکا.

بە پێی هەموو مەنتقێک، مەرج و بنەمای پێوەندیی سالم و متمانەی کورد لە هەر چوار بەشی کوردستان بە یەکێک لە ڕێژیمەکانی چوار وڵاتەکە، سیاسەت و هەڵوێستی ئەو ڕێژیمەیە بەرامبەر بە پرسی کورد لە وڵاتەکەی خۆیدا.

ئێستا هیچ کوردێک لە هیچکام لە بەشەکانی دیکەی کوردستاندا بڕوا و متمانەی بە ئێران نییە. کۆمەڵێک فاکتەری دیکە پێوەندیی نێوان ئێران و نەتەوەی کورد لە پارچەکانی دیکە دیاری دەکەن و ئەو پێوەندییە سەقامگیر و دەوامدار نییە.

* ڕێژیم سالانە پارە و ئیمکاناتی سەرسووڕهێنەر بۆ سەرکوتی کورد و جووڵانەوەکەی تەرخان دەکا. بە چارەسەرکردنی ئاشتییانەی پرسەکە، هەموو ئەو هەزینانە دەگەڕێتەوە بۆ خەزێنەی دەوڵەت.

* بە لە پەراوێزخستن و هەلاواردنی کوردستان لە بواری ئابووریدا، تەنیا کورد زیان نابینێ بەڵکوو حکوومەت خۆشی لە سەروەت و سامان و بەرهەمەکانی کوردستانی "بالقوە" دەوڵەمەند، بێبەش دەکا.

* لە باری مەزهەبییەوە، بە چارەسەرکردنی پرسی کورد و گەلانی ستەملێکراوی دیکە لە ئێراندا کە زۆربەیان سوننەمەزهەبن، ئێران ئیعتبار و نفووزێکی یەکجار زۆر لەنێو دنیای ئیسلام و گەلانی سوننەمەزهەب، بۆخۆی دەستەبەر دەکا.

بۆیە، کاتێک لە مەسەلەکە ورد دەبینەوە، دەردەکەوێ کە حیزبە کوردستانییەکان دەتوانن لە مەوزەعی هێزەوە وتووێژ

بکەن و ئەگەر وتووێژێک بێتە گۆڕێ و سەرنەکەوێ، حکوومەت زیاتر زەرەر دەکا هەتا کورد، ڕێژیم دۆڕاوی پرسەکە دەبێ.

لە هەمووی گرینگتر: لە خەبات دژی ڕێژیمی حاکم، حیزبە کوردستانییەکان هێزێکی لەشکاننەهاتوو و یەکلاکەرەوەیان لە پشتە، ئەویش پشتیوانیی کۆمەڵانی خەڵکی کوردستانە. کۆماری ئیسلامی زۆر باش ئەوە دەزانێ.

با خۆمان و جووڵانەوەکەی خۆمان وەک هەیە واقیعبینانە ببینین، لە هەموو لایەنەکانی پرسەکە وردبینەوە و تەنیا لە ڕوانگەی فاکتەری هێزی نیزامییەوە خوێندنەوەی بۆ نەکەین. کورد بە دەستی بەتاڵەوە ناکەوێتە وتووێژەوە لەگەڵ حکوومەتی ناوەندی.

کورد بڕوای بەخۆی و ئامانج و هێزی خەڵکی خۆی هەیە، حەتمەن دەبێ وشیار بێ بەڵام بە "اعتماد بنفس"ـەوە بەرەنگاری ڕووداو و پرسە سیاسییەکان، یەک لەوان پرسی وتووێژ، بێتەوە.

کۆماری ئیسلامی چل ساڵە بە هەموو شێوەیەک و بە هەموو چەکێکی بەردەستی بۆ بێدەنگ و سەرکوتکردنی جووڵانەوەی ڕزگاریخوازیی خەڵکی کوردستان و ئاسیملەکردنی کورد هەوڵی داوە و بە هیچکوێ نەگەییوە.

پێوەنان نییە ئەگەر بڵێین کە کۆماری ئیسلامی لە کوردستان ئەوڕۆ لە هەمووکاتێک بێزراوترە و دوای چڵ ساڵ نەیتوانیوە هیچ پێگەیەکی سیاسی و کۆمەڵایەتی لە کوردستان بۆ خۆی دەستەبەر بکا.

لە لایەکی دیکەوە، هەستی نەتەوەیی خەڵک لە گەشەسەندنی بەردەوامدایە و ئاڵای خەبات هەروا شکاوەیە و پرسی زەروورەتی یەکگرتن و یەکهەڵوێستبوون و هاوکاریی حیزبەکان ڕۆژ بە ڕۆژ زیاتر دەبێتە قەناعەت و باوەڕ و زیاتر گرینگیی پێدەدرێ. ئەو ڕەوتە گەڕانەوەی بۆ نییە.

لەوەش بەولاوە، ڕێژیمەکان دەزانن کە پرسی کورد بەگشتی، سنووری چوار وڵاتەکەی بڕیوە و بۆتە پرسێکی گرینگی ناوچەیی و نێودەوڵەتی و کەوتۆتە نێو هاوکێشەکانی ناوچەوە کە بە پیلانگێڕیی و بە هێزی نیزامی ڕەنگە بتوانن ڕەوتەکە بۆ ماوەیەک خاوبکەنەوە و لێرەولەوێ کۆسپی بۆ دروست بکەن، بەڵام ناتوانن پێش بە پڕۆسەکە بگرن و بیوەستێنن.

مەبەست ئەوەیە کە هۆکار زۆرن بۆ ئەوەی حکوومەتی ناوەندی هان بدا یان ناچار بکا داوای وتووێژ لەگەڵ کورد بکا.

سەرفینەزەر لەوەی ئامانجی ڕێژیم لە وتوویژ چییە، وتوویژ لە خەباتی ڕزگاریخوازدا بەشێکە لە سیاسەت و ستراتێژیی هەر حیزب و لایەنێک. گرینگ ئەوەیە کەنگێ و چۆنی دەکەی و چەندە لایەنی بەرانبەرت دەناسی؟

کورد دەبێ وشیار، یەکگرتوو و بە بڕوابەخۆبوونی تەواوەوە خۆی بۆ بەرەنگاربوونەوەی هەرچەشنە ڕووداوێک ئامادە بکا.

جووڵانەوەی کورد لە کوردستانی ئێران بەشێوەی "بالقوە" لە هەموو بارێکەوە زۆر بەهێزە. ئێمە بە هەموو لایەکمانەوە دەبێ تێبکۆشین بە یەکگرتوویی و پلان و ستراتێژیی هاوبەشی واقیعبینانەوە ئەو هیزە "بالقوە"یە بکەین بە هێزی "بالفعل". گومانی تێدا نییە سەرکەوتوو دەبین.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ١٦ی گەلاوێژی ٢٧١٩

ڕێککەوتنی وڵاتانی عەرەبی و ئیسرائیل، پرسی فەلەستین و دەرسێک بۆ کورد

ڕۆژی ٢٥ی خەرمانانی ١٣٩٩ی هەتاوی بەرامبەر بە ١٥ی سپتامبری ٢٠٢٠ی زایینی لە واشنگتۆن و بە حزووری دۆناڵد ترامپ سەرۆکی ویلایەتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا، ئیماراتی یەکگرتووی عەرەبی و بەحرەین، ڕێککەوتننامەی ئاساییکردن و بەفەرمیکردنی پەیوەندییەکانیان لەگەڵ ئیسرائیل واژۆ کرد.

دیارە زۆربەی وڵاتانی عەرەبی لەمێژساڵە بەکردەوە واقعییەتی بوونی وڵاتی ئیسرائیلیان سەلماندووە و بە ئاشکرا و بە نهێنی لە بوارەکانی ئابووری و ئەمنییەتی پەیوەندیی غەیرەڕەسمییان لەگەڵی بەرقەرار کردووە.

میسر و ئیسرائیل لە ٢٦ی مارسی ساڵی ١٩٧٩ی زایینی و ئۆردۆن و ئیسرائیل لە ٢٦ی ئوکتوبری ساڵی ١٩٩٤ی زایینی ڕێککەوتننامەی ئاشتییان لەگەڵ ئیسرائیل واژۆ کردووە و یەکتریان بە ڕەسمی ناسیوە.

کاتی خۆی میسر بەهۆی ئاشتی لەگەڵ ئیسرائیل تەنانەت لە یەکیەتیی عەرەب دەرهاویژرا.

گرنگیی ڕێککەوتننامەی ئیمارات و بەحرەین لەگەڵ ئیسرائیل، بەتایبەتی کاتەکەیەتی کە نەک هەر پەیوەندییەکانی دنیای عەرەب و ئیسرائیل، بەڵکوو دەکرێ بوترێ دۆخی ناوچەکەی، خستووەتە قۆناغێکی نوێوە.

کەشوهەوای سیاسیی ناوچەی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست گۆڕاوە و ڕەوتەکە بەرەوپێش دەچێ و دۆخەکە بە زەحمەت بۆ پێش ١٥ی سپتامبری ٢٠٢٠ی زایینی بگەڕێتەوە.

تایبەتمەندی یان "موئەلفە"کانی ئەو قۆناغە نوێیەی ناوچە بە کورتی بریتین لە:

١) ئیسلامی سیاسی، "جهادی گری" و ڕادیکالیزم لە پاشەکشە دان و ڕەوتەکە سەرەتای لاوازبوون و بێ کاریگەریبوونیان پیشان دەدات.

٢) تێگەیشتن و عەقڵییەتێکی نوێ لە ئاستی وڵاتانی عەرەبی سەری هەڵداوە. وڵاتانی عەرەبی ماڵاواییان کردووە لەو ئیدە و بیروبۆچوونە کە ئاشتی و ئاساییکردنەوەی پەیوەندیی لەگەڵ ئیسرائیلی گرێ دەدا بە کشانەوەی ئیسرائیل بۆ پشت سنوورەکانی پێش شەڕی ٦ ڕۆژەی ١٩٦٧ و دامەزراندنی وڵاتی سەربەخۆی فەلەستینی.

٣) پرسی فەلەستین، بە ئاشکرا، لە ئەولەوییەتی یەکەمی وڵاتانی عەرەبی کەوتووە و جێگەی خۆی داوە بە بەرژەوەندیی یەک بە یەکی وڵاتەکان (سیاسی، ئابووری، ئەمنییەتی و نیزامی).

٤) ئیدئۆلوژی و سیاسەتی ناوچەیی کۆماری ئیسلامیی ئێران تووشی شکستی گەورە هاتووە. سیاسەتی هەناردەکردنی شۆڕش لەلایەن کۆماری ئیسلامییەوە دواهەناسەکانی خۆی دەکێشێ.

٥) سیاسەتەکانی کۆماری ئیسلامی لە ناوچەدا: دەستێوەردان لە کاروباری نێوخۆی وڵاتان بەمەبەستی ناسەقامگیرکردنیان، هەڵایساندن و درێژەپێدان بە شەڕی مەزهەبی لەنێوان شیعە و سوننەدا، پشتیوانی لە تێرۆریزم، ڕێکخستنی گرووپگەلی چەکدار لە زۆربەی وڵاتانی ناوچەدا بە مەبەستی خۆشکردنی ئاگری شەڕە نیابەتییەکان و...، بەهۆکاری سەرەکیی نزیکبوونەوە و ڕێککەوتنی یەک لە دوای یەکی وڵاتانی عەرەبی لەگەڵ ئیسرائیل و لە پەراوێزکەوتنی پرسی فەلەستین ئەژمار دەکرێ.

کۆماری ئیسلامی بەکردەوە بووەتە مەترسی و هەڕەشە بۆ سەر ئاشتی و ئاسایشی وڵاتانی ناوچە، بە عەرەب و ئیسرائیلەوە.

٦) لە پەنا کۆماری ئیسلامیی ئێراندا، دۆڕاوی سەرەکیی ئەو قۆناغە، لانیکەم هەتا ئێستا، فەلەستینییەکانن. پرسی فەلەستین لە ئاڵوگۆڕەکانی ئەو دواییانەدا ئەوپەڕی لە پەراوێزدا و بە تەعاروفات، دەور دەگێڕێ.

لە پەیوەندی لەگەڵ فەلەستیندا، کۆمەڵێک هۆکار پرسی فەلەستینیان لە ئاڵوگۆڕەکانی ناوچەدا خستە پەراوێزەوە. بەڵام، لە ڕاگەیەنەرە گشتییەکانی وڵاتانی ناوچە و ڕۆژئاواییدا بە دەگمەن چاوت بە وتار، لێکدانەوە یان ڕاپۆرتێک دەکەوێ کە ئاماژە بە سیاسەت و هەڵسوکەوتی خودی فەلەستینییەکان وەک هۆکارێکی سەرەکیی تەریککەوتنەوە و دابەزینی پرسی فەلەستین لە ئەجندای نێودەوڵەتیدا نەکات و ڕێکخراوەکانی فەلەستینی بە بەرپرسیارێکی سەرەکیی دۆخی تراژیکیی گەلی لێقەوماوی فەلەستین دانەنرێن.

ڕێکخراوە فەلەستینییەکان بەهۆی دووبەرەکی، شەڕی دەسەڵات و بەرژەوەندیی گرووپی و ململانەی نەبڕاوەی بێ ئاکام و پڕکارەسات بۆ گەلی بێبەشی فەلەستین، جووڵانەوەی ڕزگاریخوازیی فەلەستینی لە ئاستی ناوچە و لە بیروڕای گشتیی جیهانیدا لە ئێعتبار و ڕەوایی و ئەولەوییەت خست.

سەرەڕای یارمەتیی مالیی بەرچاو و بەربەرینی وڵاتانی دەوڵەمەندی عەرەبی و یەکیەتیی ئۆرووپا و ئەمریکا، خەڵکی فەلەستین لە غەزە و ڕامەڵڵا و ... لەوپەڕی هەژاری و بێبەشیدا دەژین.

سیاسەتی ڕێکخراوە فەلەستینییەکان خاک و کۆمەڵگای فەلەستینی دابەش کرد و خەڵکەکەی تووشی شەڕ و دووبەرەکی کردن کە پەیوەندیی بە ماف و بەرژەوەندیی ئەوانەوە نییە و خەڵکی فەلەستین بووەتە قوربانیی سەرەکیی وەزعەکە.

کێشە و پرشوبڵاوی، یەکگرتوویی و ئاشتیی کۆمەڵگای فەلەستینی شێواند و ئاکامەکانی وەزعەکە نەک هەر وڵاتانی عەرەبی و ئۆرووپایی، بەڵکوو خەڵکی فەلەستینیشی بێزار و ماندوو کرد.

ئاخر کام مەنتق ئەوەی دەسەلمێنێ کە لەلایەکەوە خەبات بۆ وڵاتێکی سەربەخۆ بکەی، بەڵام لەلایەکی دیکەوە ئەوەی هەشتە بەدەستی خۆت دابەشی بکەی و هێز و وزەی نەتەوەکەی خۆت لەپێناو دەسەڵاتخوازیی ئەم و ئەو ڕێکخراوەدا، بەفیڕۆ بدەی؟! لە ساڵی ٢٠٠٧ی زایینی و دوای شەڕێکی خوێناویی نێوخۆیی، ناوچەی ئۆتونومی فەلەستینی بە سەر دوو حکوومەتدا

دابەش کراوە: حکوومەتی ڕێکخراوی ڕزگاریدەری فەلەستین - فەتح لە ڕۆژئاوای چۆمی ئۆردۆن و حکوومەتی "حماس" لە لێوارەی غەزە!

هەروەها، دووبەرەکی و بەرژەوەندییخوازیی ڕێکخراوەیی، پێی کۆماری ئیسلامیی بۆ نێو جووڵانەوەی فەلەستینییەکان کردەوە: کۆماری ئیسلامی بەشێوەی سیستماتیک درز و دووبەرەکییەکانی نێوان "فەتح و حەماس"ی قووڵتر کردەوە، شەڕی خۆی لەگەڵ ئیسرائیلی کرد بە شەڕی فەلەستینییەکان و هەتا پێیکرا بۆ شێواندن و بێئێعتبارکردنی پرسی فەلەستین هەوڵی دا و ئاژاوەی ناوە.

دەخالەتەکانی کۆماری ئیسلامی بیانووی دا بە دەست دەوڵەتی ئیسرائیل بە ئاسانی هێرش بکاتە سەر فەلەستینییەکان، بەشێک لە خاکەکەیان بە ئیسرائیلەوە بلکێنێ و پرسی دامەزراندنی دەوڵەتی فەلەستینی لەبیر بەرێتەوە.

حیزب و ڕێکخراوەکانی گەلانی بندەست دەبێ ئەو ڕاستییە بسەلمێنن کە ڕەوایی و بەرحەقبوونی پرسی سیاسیی نەتەوەیەکی ژێرستەم و خەباتە ڕزگاریخوازانەکەی، بەهیچ جۆر سیاسەت و هەڵسوکەوتی ناشیاو و نابەرپرسانەی هێزەکانی نێو جووڵانەوەکە پاساو ناکا و ڕەوایی بە دووبەرەکی و کێشەی دەسەڵات و بەرژەوەندیی گرووپەکان لەسەر حیسابی گەلە چەوساوەکە نادات.

گەلێک، هەرچەندی چەوساو و بێبەش و قوربانیی سەرکوت و تێرۆر و هەڵاواردنیش بێ، ئەگەر بۆخۆی، بەتایبەتی ڕێکخراوە سیاسییەکانی، خەمی خۆی نەخوا و بەزەیی بەخۆیدا نەیە، نابێ چاوەڕوان بێ کە خەڵکی دیکە خەمی بخۆن و داکۆکی لێ بکەن و بەرژەوەندیی خۆیانی بۆ بخەنە مەترسییەوە.

یەکیەتی و یەکگرتن و یەکگوتاری موعجیزە ناکا و وەک دەڵێن "ڕێژیمیشی پێناڕووخێ". بەڵام دووبەرەکیی نەبڕاوە لەسەر پرسگەلی لاوەکی و وردەبەرژەوەندیی کاتی و پرشوبڵاویی یەکنەگرتوویی، هێز و وزەی جووڵانەوە دابەش دەکا و بەفیڕۆی دەبا، یارمەتی بە پلان و پیلانی دوژمن دەدات، لە ئاستی نێوخۆیی و ناوچەیی و دەرەکیدا زیانی قەرەبوونەکراو بە خەباتی ڕەوای گەلی ژێرستەم دەگەیەنێ و ئێعتبار و پرستیژ و مەشروعییەتی دەخاتە ژێر پرسیار.

بێجگە لەوانە، یەکیەتی و تەبایی و هاوخەباتی، گەورەترین و کاریگەرترین چەکی گەلی بندەستە لە خەبات دژی دیکتاتۆریدا. یەکگرتوویی و هاوپەیوەندیی نەتەوەی چەوساوە "کابوس"ی ڕێژیمی چەوسێنەرە. لەبەرئەوەی دیکتاتۆر هیچ

چەکێکی بۆ بەرەنگاربوونەوەی چەکی یەکیەتی و یەکگرتوویی نییە. بۆیە دەسەڵاتی حاکم بۆ دووبەرەکینانەوە و شێواندنی ڕیزەکانی جووڵانەوەی ڕزگاریخواز هیچ هەوڵ و هەزینەیەکی بەلاوە زۆر نییە!

چارەنووسی فەلەستینییەکان دەرسێکی گرنگ و بەنرخە، حەقە کورد لێی فێر بێ. بەتایبەتی جێگەی ئاماژەیە کە ئێستا و دوای دابەزینی گرنگیی فەلەستین لە ئاستی ناوچە و جهانیشدا، بەو حاڵەش دۆخی سیاسیی فەلەستینییەکان لە دۆخی کورد باشترە: فەلەستینییەکان لەسەر خاکی خۆیانن، لەئاستی نێودەوڵەتیدا مافی دامەزراندنی وڵاتی سەربەخۆیان بۆ سەلمێندراوە، ئەندامی چاوەدێرن لە ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکاندا و وڵاتانی عەرەبی یارمەتییان دەدەن و بەقسەش بێ، پشتیوانیی سیاسی لە دۆزەکەیان دەکەن.

پەیامەکە ڕوونە: هێزە سیاسییەکانی کورد، بۆ ئەوەی گەلەکەیان تووشی چارەنووسێکی دڵتەزێن تر لە چارەنووسی فەلەستینییەکان نەیەت دەبێ وەخۆ کەون، بە سیاسەتەکانی ڕابردوویاندا بچنەوە، بەرپرسایەتیی دۆخەکەی خۆیان بە ئەستۆوە بگرن، لە جیاتی ئەم و ئەو تاوانبارکردن، نێو ماڵی خۆیان ڕێک بخەن، ستراتیژییەکی نوێی واقعبینانە بۆ جووڵانەوەکەیان دابڕێژن و بە خەباتی هاوبەش و هێزی یەکگرتوویان بۆ ماف و ئازادیی گەلەکەمان تێبکۆشن.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ٥ی ڕەزبەری ٢٧٢٠

شەڕی نێوان کۆماری ئازەربایجان و ئەرمەنستان و دەوری کۆماری ئیسلامیی ئێران

تێکهەڵچوونی خوێناویی ئەو دواییانەی کۆمارەکانی ئازەربایجان و ئەرمەنستان لە ٦ی ڕەزبەری ١٣٩٩ی هەتاوی = ٢٧ی سپتامبری٢٠٢٠ی زایینییەوە دەستی پێکرد و ئێستاش هەر درێژەی هەیە.

لەو ماوەیەدا لەلایەن ڕاگەیەنەرە گشتییەکانەوە هەواڵێکی زۆر لەسەر شەڕی ئەو دوو وڵاتە و دەستێوەردانی هێندێک لایەنی دەرەکی بڵاو بوونەتەوە. تورکیە ڕایگەیاندووە کە بەتەواوی پشتگیری لە کۆماری ئازەربایجان دەکات.

هەواڵێک باس لە گوازرانەوەی چەکوچۆڵی شەڕ لە خاکی ئێرانەوە بەرەو ئەرمەنستان دەکات. ئێران ئەو هەواڵەی وەدرۆ

خستۆتەوە، کۆماری ئازەربایجان بەڵام ئێرانی بە لایەنگری لە ئەرمەنستان تۆمەتبار کردووە. وێناچێ ئەو هەواڵە دروست کرابێ یان لە ئاسمان ڕا هاتبێ!

چەند ڕۆژێکە نوێنەران و نزیکانی "آیت الله علی خامنەای" و دەوڵەت دەستیان کردووە بە تەبلیغات و لایەنگری و حەقپێدان بە کۆماری ئازەربایجان. هەموویان داکۆکی لە یەکپارچەیی خاکی کۆماری ئازەربایجان دەکەن، قەرەباغیان بە خاکی جیانەکراوەی "کشور اهل بیت" و "پارە تن اسلام" داناوە، فرمێسک بۆ گەلی موسوڵمانی ئازەربایجان هەڵدەوەرێنن و داوای "چۆڵکردنی ناوچە داگیرکراوەکانی کۆماری ئازەربایجان" لەلایەن ئەرمەنستانەوە دەکەن.

بەڵام سیاسەت و ئاکارەکانی کۆماری ئیسلامی لە ٤٢ ساڵی ڕابردوو لە ناوچەدا پێمان دەڵێ کە ئەو قسە و دروشم و فرمێسکانەی بەرپرسانی کۆماری ئیسلامی بۆ کۆماری ئازەربایجان دووڕووانە و ناسادقانەیە و لەگەڵ سروشتی ئەو ڕێژیمە ناگونجێن!

وردبوونەوە لە بارودۆخەکە ڕاستبوونی ئەو بۆچوونە دەردەخا و دەیسەلمێنێ کە ئێران خێری لەو شەڕەدایە و بەتایبەتی بەرژەوەندیی خۆی لە لاوازبوون و تێکشکانی کۆماری ئازەربایجاندا بەدی دەکات:

یەک: لە مارسی ١٩٩٢ی زایینییەوە کۆماری ئازەربایجان پەیوەست بووە بە "شووڕای هاوکاریی ئاتلانتیکی باکوور- ناتۆ" و لە ساڵی ١٩٩٤ەوە ئەندامە لە "بەرنامەی هاوکاری بۆ ئاشتی" کە ئەویش هەر سەر بە ناتۆیە. ئێران زۆر لەو مەسەلەیەوە بەرتەنگە.

دوو: لە ساڵی ١٩٩٢ی زایینییەوە هاوکاری و پێوەندییەکانی کۆماری ئازەربایجان لەگەڵ وڵاتی ئیسرائیل لە بوارەکانی سیاسی، ئابووری، ئەمنییەتی و نیزامیدا لە گەشەی بەردەوامدایە.

ئێران لەو ڕەوتە تۆقیوە کە نەکا کۆماری ئازەربایجان پایگا بدات بە ئیسرائیل و ئیسرائیل ببێت بە جیران و هاوسنووری ئێران! ئەو دڵەڕاوکەی ڕێژیم لە وتوویژی "علی اکبر ولایتی" لەگەڵ "کیهان" لە ١٤ی ڕەزبەری ١٣٩٩ زۆر بەجوانی دەردەکەوێ.

سێ: ئەگەر کۆماری ئازەربایجان براوەی شەڕ لەگەڵ ئەرمەنستان بێ، بەهێزتر دەبێ و بە بڕوابەخۆبوونێکی زیاترەوە

دەتوانێ پێوەندییەکانی لەگەڵ ئێران ڕێک بخاتەوە!

دۆخەکە ڕەنگە ببێت بە هاندەرێک بۆ کۆماری ئازەربایجان کە لە مەوزەعی قودرەتەوە بە گوڕوتینێکی زیاترەوە و ڕاشکاوانەتر پرسی یەکگرتنەوە لەگەڵ ئازەربایجانی ئێران بێنێتەوە گۆڕێ.

پرسەکە ئەگەر بە جیدیش نەبێ، باکوو دەتوانێ وەک کارتێکی کاریگەری فشار دژ بە ئێران بە کاری بێنێ و بەتایبەتی لە دەریای خەزەردا ئیمتیازی زیاتر لە کۆماری ئیسلامی بستێنێ. لە ململانەیەکی ئەوتۆدا، ئەمریکا و ئیسرائیل پشتی کۆماری ئازەربایجان دەگرن.

لە ڕابردوودا دیتراوە کە ئێران کۆماری ئازەربایجانی بە هاندان و پشتیوانی لە "جیاوازیخوازن" تاوانبار کردووە.

چوار: لە ئەگەری سەرکەوتنی کۆماری ئازەربایجان لەو شەڕەدا، سنووری هاوبەشی ئەو وڵاتە لەگەڵ ئێران دەگاتە ١٣٠ کیلۆمیتر.

پێنج: سەرکەوتنی کۆماری ئازەربایجان بەمانای پەرەسەندنی نفووزی تورکیە وەک خەنیمێکی گرنگی ناوچەیی ئێرانە.

شەش: کایەکردنی کۆماری ئیسلامی بە کارتی مەزهەب، کاریگەریی نەماوە و ڕۆژ بە ڕۆژ کاڵتر دەبێتەوە.

ئێستا ئەگەر هەموو ئەو فاکتەرانەی سەرەوە لەگەڵ سیاسەت و ئیدئولوژی و کردەوەکانی ڕێژیمی ئێران لە پەنای یەک دابنێین، بەو ئاکامە دەگەین کە کۆماری ئیسلامی ئەوجارەش فرمێسکی درۆ و دووڕوویی بۆ دوو گەلی ئەرمەنی و ئازەری هەڵدەوەرێنێ و بەتەمای پەلهاویشتن و دەخاڵەتکردنە لە کۆماری ئازەربایجان بەو مەبەستە لە نێوەوەی وڵاتەکە ئاژاوە بنێتەوە و دۆخی کۆماری ئازەربایجان بشێوێنێ و ڕەوتی ئاڵوگۆڕەکان بە قازانجی خۆی بگۆڕێ.

ئەگەر ئەو لێکدانەوەیە بە ڕاست دەرچێ، دەبێ چاوەڕوانی هەواڵی دروستکردنی تاقم و گرووپگەلی چەکداری بەکرێگیراو لە نێوخۆی ئازەربایجان لەلایەن کۆماری ئیسلامییەوە بین، بۆ ئەوەی شەڕەکە درێژە بکێشێ و هەر دوو وڵات، بەتایبەتی کۆماری ئازەربایجان، ئەوەندە لاواز و ناسەقامگیر و بێهێز و بێ توانا بێت کە نەپەرژێتە سەر ئێران و نەبێتە کێشە بۆ کۆماری ئیسلامی و تاران بەو شێوەیە بەرەنگاری نفووزی زیاتری ئیسرائیل لەو وڵاتە بێتەوە.

وەبیر خۆمانی بێنینەوە. کۆماری ئیسلامی هەر بە نسوی دیفاع لە مافی گەلی موسوڵمانی فەلەستین پەلی هاویشتە نێو پرسی فەلەستینەوە، جووڵانەوەکەی لەنێوەوە دابەش و لاواز کرد، شەڕی نێوخۆی هەڵایساند و پرسی فەلەستینی لە ئەولەوییەتی ناوچەیی و نێودەوڵەتی خست.

کۆماری ئیسلامی هەر بە نسوی دیفاع لە گەلانی موسوڵمانی عێراق و لوبنان و سووریە و پاراستنی "تمامیت ارضی"یان خۆی گەیاندە ئەو وڵاتانە، تاقمگەلی چەکداری بۆ دروست کردن، چەک و پارەی لە ئیختیار دانان، ئاوری شەڕی نێوخۆی خۆش کرد و تووشی ناسەقامگیری و قەیرانگەلی هەمەلایەنەی کردن.

ئێستا نۆرەی کۆماری ئازەربایجان، ئەرمەنستان و ناوچەی قەفقازە!

تەنیا دڵخۆشیی کۆماری ئیسلامی لەو پێوەندییەدا ئەوەیە کە ڕەنگە ڕووسیەش خوازیاری بەهێزتربوونی کۆماری ئازەربایجانی نزیک لە ناتۆ و ئەمریکا نەبێ.

ئەگەر ئەو شەڕە بخایەنێ، لەوانەیە ناوچەکە بەرەو ئاژاوە و تێرۆر و ناسەقامگیری بەرێ و دەرفەت بۆ وڵاتانی دەرەکی، بەتایبەتی بۆ کۆماری ئیسلامی بخوڵقێنێ دەستی تێوەر بدا و ئەرمەنستان و ئازەربایجانیش تووشی چارەنووسی لوبنان و سووریە و یەمەن و... بکات.

بەو هیوایە کە کۆمارەکانی ئازەربایجان و ئەرمەنستان بۆ چارەسەریی کێشەکانیان بکەونە دیالۆگ و وتووێژەوە و لەژێر چاوەدێریی ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکاندا ڕێگاچارەی هاوبەش بۆ کێشەکەیان بدۆزنەوە و ڕێگە بە کۆماری ئیسلامی نەدەن وڵاتەکانیان لێ کاول بکات.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ١٧ی ڕەزبەری ٢٧٢٠

ڕووداوێکی دیکە، دەرسێکی دیکە!

ڕووداوەکانی ناوچە لە یەک ساڵی ڕابردوودا هەڵگری زۆر دەرسی پڕ بایەخن کە کورد دەتوانێ و پێویستە بە قازانجی خۆی لێیان فێر بێ.

دواڕووداوی گرنگ، کۆبوونەوەی ڕێبەرانی وڵاتانی شورای هاوکاریی کەنداوی فارس بوو کە لە ڕۆژی ١٦ی بەفرانباری ١٣٩٩ (٥ی ژانوییەی ٢٠٢١) لە شاری "العلا"ی عەرەبستانی سعوودی پێک هات.

ئامانجی ئەو کۆبوونەوە بەکورتی: دەستنیشانکردنی کێشەکانی نێوانیان و بەخۆداچوونەوە لە پێناو چارەسەرکردنی ناکۆکییەکان، مودیرییەتکردنی جیاوازییەکان، دیاریکردنی خاڵەهاوبەشەکانیان و دۆزینەوەی ڕێگەچارەی هاوبەش بەمەبەستی بەگژداچوونەوەی هەڕەشە و پیلانەکانی کۆماری ئیسلامی بە هێزی یەکگرتوو، دابینکردنی بەرژەوەندییەکانیان لە ناوچە و پیشاندانی یەکگرتوویی و هاوهەڵوێستی بەرامبەر بە دەوڵەتی نوێی ئامریکا کە نەتوانێ لە بەرچاویان نەگرێ و لە سەر حیسابی ئەوان لەگەڵ ئێران ڕێک بکەوێ.

جێگای سەرنجە، وڵاتانی لێوارەی کەنداو لە دەوڵەمەندترین وڵاتانی جیهانن و خاوەنی دنیایەک چەکوچۆڵی مودێرنن، بەڵام تێگەیشتون کە بە تەنیا بە چەک و پارە ناتوانن بەرەنگاری هەڕەشەکان ببنەوە و سەرەڕای جیاوازی و ناکۆکییەکانیان، تەنیا بەیەکەوە دەتوانن مەوقعییەت و بەرژەوەندییەکانی خۆیان بپارێزن.

لە دنیای سیاسەتدا لەمێژە ئەو ئەسڵە سەلماوە کە هەر حیزب و لایەن و دەوڵەتێک، بەتایبەتی جووڵانەوەیەکی ڕزگاریخواز، بیهەوێ دەورێکی چالاک و کاریگەر بگێڕێ و ببیسترێ و بەجیددی بگیرێ و کاریگەریی بخاتە سەر بەرژەوەندیی لایەنی بەرامبەری و بەرژەوەندییەکانی خۆی دابین بکات، دەبێ بزانێ کە تەنیا بە سەروەت و سامان و هێزی نیزامی، هەرچەندی زۆریش بێ، سەرکەوتن دەستەبەر نابێ.

وادیارە وڵاتانی عەرەبی وەخۆ هاتوونەوە و ئەو ئەسڵەیان سەلماندووە و هەستیان بەوە کردووە کە کێشە و ناتەباییەکانی نێوانیان چەندی خەسار پێگەیاندوون و ناکۆکیی ئەوان بەستێن و مەیدانی بۆ پیلانگێڕییەکانی کۆماری ئیسلامی لە ناوچەدا ئامادە کردووە. وڵاتانی دەستڕۆیشتووی شورای هاوکاری بۆیان دەرکەوتووە کە پارە و چەک بۆ پاراستنی خۆیان و

بەرژەوەندییەکانیان مەرجی پێویستە، بەڵام مەرجی کافی نییە و بێجگە لە پارە و چەک، پێویستییان بە یەکگرتوویی و هاوهەڵوێستیی سیاسی هەیە.

وڵاتانی لێوارەی کەنداو، لەسەر بنەمای لێکدانەوەی بارودۆخی ناوچە و جیهانی و هەڵسەنگاندنی واقعبینانەی هێزی ئەکتەرەکانی ناوچەیی، هەستیان بە زەرورەتی چارەسەرکردنی ناکۆکییەکانیان و یەکگرتن و هاوکاری کردووە.

مێژووی وڵاتان و خەباتی میللەتان لەمێژە دەریخستووە کە هێزی نیزامی و سەروەت و سامان ئەوکاتە ماف و دەسکەوتی پێ دابین دەکرێ کە هێزی سیاسیی یەکگرتووی لەپشت بێ.

ڕووداوەکانی چەند ساڵی ڕابردووی باشوور، باکوور، ڕۆژهەڵات و ڕۆژئاوای کوردستان ڕاستبوون و حاشاهەڵنەگربوونی ئەو ڕاستییەیان بە سەپاندنی تێچوویەکی قورسی سیاسی و ئینسانی وەبیر کورد هێناوەتەوە!

لەوەش کارەساتبارتر، هێزی نیزامی و سەروەت و سامانی زۆر بەبێ یەکگرتوویی و یەکهەڵوێستیی سیاسیی لایەنەکانی نێو بزووتنەوە، دەتوانێ کەش و هەوایەکی نەخوازراو بە سەر جووڵانەوەدا زاڵ بکات و بزووتنەوە لە ئامانج دوور بخاتەوە!

بە هەڵکەوت نییە کە ڕێژیمەکانی دابەشکەری کوردستان هەمیشە هەزینەی سەرسووڕهێنەریان بۆ دووبەرەکینانەوە و تێکدانی ڕیزەکانی جووڵانەوەی کورد تەرخان کردووە و دەیکەن.

بەو کارە، دوژمن کاریگەرترین هێز و چەکی جووڵانەوەی ڕزگاریخواز واتە یەکیەتی و هاوپێوەندیی و یەکگرتوویی سیاسی، لەکار دەخا. دوژمن هەتا ئێستا ئەو سیاسەتەی زۆر سەرکەوتووانە بە دژی کورد و پرسی کورد بەڕێوە بردووە.

ئێمەی کوردیش بۆ ئەوە هەست بە پێداویستیی یەکگرتن و خەباتی هاوبەش بکەین، دەبێ سەرەتا بزانین کە یەکنەگرتوویی و نەبوونی یەکگوتاری و هاوهەڵوێستیی چەندە و چۆنی زیان بە جووڵانەوەی ڕۆژهەڵات گەیاندووە:

دەستی ڕێژیمی ئاوەڵا کردووە کە بە دوور لە چاوی بیروڕای گشتیی جیهانی، کورد سەرکوت بکات.

بەستێنی بۆ ڕێژیم و نەیارانی دیکەی گەلەکەمان خۆش کردووە کە لە ئاستی نێونەتەوەییدا بەدژی ڕەوایی جووڵانەوەی کورد

پڕوپاگەندە بکەن و هەوڵ بۆ بێ ئیعتبارکردنی بدەن.

بەستێن و دەرفەتی بۆ ئۆپۆزسیۆنی ناوەندگەرا ڕەخساندووە کە بە ئاسانی و بەبێ دڵەڕاوکە و نیگەرانی لە تێچووی سیاسی، گرنگیی نەدا بە پرسی کورد و هیچ مافێک بۆ کورد نەسەلمێنێ و هیچ بەرنامەیەکی بۆ چارەسەرکردنی پرسی کورد نەبێت.

لە ئاستی نێودەوڵەتیشدا، کەس نازانێ کێ زمانحاڵ و نوێنەری کوردە و پشتیوانیی سیاسی لە کێ بکرێ؟!

کورد، سەرەڕای ڕەوابوونی پرسەکەی، نەیتوانیوە ببێت بە هێزێک کە لە ئاڵووگۆڕە سیاسییەکاندا حیسابی بۆ بکرێ و لە بەرچاوی بگیرێ.

لە هەمووی ئەوانە گرینگ تر، بۆتە هۆی دڕدۆنگی و داکشانی متمانەی خەڵکی کوردستان بە حیزبە سیاسییەکان و ئەوە کە هێزە سیاسییەکان نەتوانن لە پوتانسییەلەکانی جووڵانەوە کەڵکی لێ وەربگرن.

دەبینین کە کاتی ئەوە هاتووە ئێمەش ئەسڵی ئاماژەپێکراو بسەلمێنین و لە پێناو بەهێزکردنی جووڵانەوەکەمان و گەیشتن بە ئازادی، بۆ یەکریزی و خەبات بە یەکگرتوویی، تێبکۆشین.

کاتەکە ئاستەم و هەستیارە. ئێمەی کورد چی دیکە بەرگەی پرشووبڵاوی و درێژەدان بە دووبەرەکی و یەکنەگرتوویی لەسەر وردە شت ناگرین. وریا بین کە بەرژەوەندیی ستراتێژیکیی گەلەکەمان لە پێناو کۆمەڵێک بەرژەوەندیی تاکتیکیدا نەبن بە قوربانی.

یەکگرتن و هاوپەیمانی و کاری هاوبەش ئاسان نییە، بەڵام لە پێناو دابینکردنی ماف و ئازادیدا ئەرکی نەتەوەیی خەباتگێڕی کوردە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان میدیا - ڕێکەوتی: ٢٤ی بەفرانباری ٢٧٢٠

کۆکردنەوە و ئامادەکردنی: رەحمان نەقشی

ڕێبەندانی ۲۷۲۰ی کوردی = فێبریوێری ۲۰۲۱ی زایینی